ФИПС
ФЕДЕРАЛЬНЫЙ ИНСТИТУТ ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Т. 3 № 3 (9) 2024
Vol. 3 No. 3 (9) 2024
ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

ЛЮДМИЛА НОВОСЕЛОВА

ӨЗГӨЧӨ УКУКТАРДЫ БУЗГАНДЫГЫ ҮЧҮН КОМПЕНСАЦИЯ: ӨНҮГҮҮНҮН НЕГИЗГИ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

FIPS
FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК БОЮНЧА ФЕДЕРАЛДЫК КЫЗМАТ
(РОСПАТЕНТ)

ФЕДЕРАЛДЫК МАМЛЕКЕТТИК БЮДЖЕТТИК МЕКЕМЕ
«ФЕДЕРАЛДЫК ӨНӨР ЖАЙ МЕНЧИК ИНСТИТУТУ (ФӨМИ)»

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2024

Т. 3 № 3 (9)

16+

Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат (роспатент) Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме «Федералдык өнөр жай менчик институту»

ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
Вестник ФИПС
Т. 3 № 3 (9)
Москва 2024

Катталган:
Байланыш, маалыматтык технологиялар жана массалык коммуникациялар чөйрөсүндө көзөмөлдөө боюнча федералдык кызматта (ПИ № ФС77–85468; Эл сериясы № ФС77–85469 2023-жылдын 13-июнунан тартып).

Тиешелүү аймактар:
Россия (бардык аймактар), КМШ өлкөлөрү, жакынкы жана алыскы чет өлкөлөр.

Басылманын мезгилдүүлүгү:
Жылына 4 номур, кошумча атайын чыгарылыштары менен.

Жазылуу индекси – 85599

«ФӨМИ жарчысы» 2022-жылы интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү илимдин төмөнкү тармактары боюнча илимий ишмердүүлүктүн натыйжаларын чагылдыруу үчүн негизделген: Мамлекет жана укук. Юридикалык илимдер; Экономика. Экономикалык илимдер; Патент укугу. Өнөрпоздук; Рационалдаштыруу; Табигый илимдер. Жалпы жана ар тараптуу көйгөйлөр; Статистика; Кибернетика.

Окурмандардын аудиториясы:
интеллектуалдык менчик жаатындагы адистер, патенттик ишенимдүү адамдар, юристтер, адвокаттар (жактоочулар), жетекчилер, аспиранттар, студенттер, ойлоп табуучулар жана башка окурмандар.

«ФӨМИ жарчысы» өзүнүн мазмунуна түз ачык жеткиликтүүлүктү төмөнкү принципке негиздеп камсыз кылат: изилдөөлөрдүн натыйжаларына эркин ачык жеткиликтүүлүк бүткүл дүйнөлүк билим алмашууну алга илгерилетүүгө өбөлгө түзөт.
Журналдын чыгарылыштары ФӨМИнин сайтынын электрондук ресурсунда жайгаштырылган (журналдын электрондук түрү): www.vestnikfips.ru.

Бардык материалдар колдонуучулар үчүн жарыялангандан кийин дароо жеткиликтүү болот.
Тыюу салуу (эмбарго) мезгили каралган эмес.

Журналдын сайтында материалдарды акысыз эркин алып туруш үчүн катталуу талап кылынбайт.
Бардык авторлор акысыз эле макалаларын жарыялай алышат.

Ачык жеткиликтүүлүктөгү журнал (open access)
болуп саналат, башкача айтканда, бардык мазмун баарына ачык жана жеткиликтүү, ачык жеткиликтүүлүктүн аныктамасына ылайык, колдонуучулар үчүн акысыз.

Редакцияга келип түшкөн бардык материалдар кош көз карандысыз рецензиялоо тартибинен өтөт.
Рецензиялоо көз карандысыз адистер тарабынан жана этикалык принциптерге ылайык жүргүзүлөт.

Журналдын электрондук архиви жарыялангандан кийин төмөнкү улуттук сактоо жайларында (репозиторийлерде) жеткиликтүү: «Илимий электрондук китепкана» «Россиянын илимий цитаталоо индекси» (РИНЦ) библиографиялык маалымат базасынын алкагында – катталган колдонуучулар үчүн (система боюнча каттоо жана журналга жеткиликтүүлүк акысыз); «КиберЛенинка» – бардык окурмандар үчүн акысыз, катталууга зарылдыгы жок.

«ФӨМИ жарчысы» журналынын негиздөөчүсүнүн, редакциянын жана басып чыгаруучунун дареги:
125993, Москва, Г-59, ГСП-3,
Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-корп.

Журналдын электрондук почтасы:
Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Сайты: vestnikfips.ru

Federal Service for Intellectual Property (Rospatent) Federal State Budgetary Institution «Federal Institute of Industrial Property»

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)
Bulletin of Federal Institute of Industrial Property
Vol. 3 No. 3 (9)
Moscow 2024

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; El series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:
4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property
was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):
State and Law. Juridical Sciences
Economics. Economic Sciences
Patent Law. Inventive Activities.
Innovative Activities Natural Sciences.
General and Complex Problems
Statistics Cybernetics

Readership:
professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:
free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FPIS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.
There is no embargo period.
No registration on the journal's website is required to get free access to the materials.
Publication is free for all authors.

It is an open access journal,
i. e. all content is freely available at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.
Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the jour nal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:
Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:
Vestnik_FIPS@rupto.ru.
Website: vestnikfips.ru

РЕДАКЦИЯЛЫК КОЛЛЕГИЯ

Башкы редактор
НЕРЕТИН Олег Петрович
Экон. илимдеринин д-ру, Москвадагы Федералдык өнөр жай менчик институтунун (ФӨМИ) директору.

ЗУБОВ Юрий Сергеевич	пед. илимдеринин кан-ты, Москвадагы Федералдык интеллектуалдык менчик кызматынын жетекчиси
ИВЛИЕВ Григорий Петрович	башкы редактордун орун басары, юрид. илимдеринин кан-ты, Евразия патент мекемесинин президенти, ФӨМИнин илимий жетекчиси, Москва
ГОРУШКИНА Светлана Николаевна	башкы редактордун орун басары, соц. илимдеринин кан-ты, ФӨМИнин илимий катчысы, Москва
АБАНКИНА Татьяна Всеволодовна	эког. илим. кан-ты, профессор, Москвадагы УИУнин шаардык жана регионалдык өнүгүү факультетинин ЧЭБнун деректири.
АЛЕКСАНДРОВА Анна Владимировна	техн. илимдердин кан-ты, доцент, улук илимий кызматкер – ФӨМИнин Аналитикалык борборунун башчысы – Москва
АЛЕКСЕЕВА Ольга Ленаровна	юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Сапатты көзөмөлдөө борборунун башчысы, Москва
БЛИЗНЕЦ Иван Анатольевич	юрид. илим. д-у, профессор, Москвадагы А. С. Грибоедов атындагы университеттин юридикалык факультетинин деканы жана интеллектуалдык менчик кафедрасынын башчысы С. Грибоедова, Москва
БОРОВСКАЯ Марина Александровна	экон. илим. д-ру, профессор, Россия билим берүү академиясынын корреспондент-мүчөсү, Ростов-на-Дону шаарындагы Түштүк федералдык университетинин президенти
БЫЧКОВ Дмитрий Владимирович	физ. – мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕПМЭ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси
ГЛАЗЬЕВ Сергей Юрьевич	экон. илим д-ру, профессор, РИА академиги, Евразия экономикалык интеграциясынын, модернизациясынын жана туруктуу өнүгүүсүнүн ар тараптуу көйгөйлөрү боюнча Россия илимдер академиясынын илимий кеңешинин төрагасы, Москва
ГРИБ Владислав Валерьевич	юрид. илим. д-ру, профессор, Россиянын эмгек сиңирген юристи, Россия билим берүү академиясынын академиги, Москвадагы А. С. Грибоедов атындагы университеттин ректору жана Россия профессордук жыйынынын төрагасы
ЕНА Олег Валерьевич	ФӨМИнин «Патенттик аналитика» илимий багытынын жетекчиси, Москва
ЖУРАВЛЕВ Андрей Львович	юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Эл аралык кызматташтык борборунун башчысы, Москва
ЗОЛОТЫХ Наталья Ивановна	экон. илим. кан-ты, Москвадагы «Опора России» жалпы россиялык коомдук уюмунун чакан жана орто ишмердүүлүк боюнча вице-президенти

ИВАНОВА Марина Германовна	соц. илим. д-ру, экономика илим. кандидаты, доцент, ФӨМИнин илимий-окутуу борборунун улук илимий кызматкери, Москва
ИВАНОВ Роман Алексеевич	«молекулярдык иммунология» боюнча PhD, «Сириус» университетинин трансляциялык медицина илимий борборунун директору жана «Медициналык биотехнология» багытынын илимий жетекчиси, Сочи
ИЛЬИНА Ирина Евгеньевна	экон. илим. д-ру, доцент, Россия илимий-изилдөө институтунун илимий-техникалык багытындагы экономика, саясат жана укук боюнча директору, Москва
КАЛЯТИН Виталий Олегович	юрид. илим. кан-ты, доцент, Россия Федерациясынын Президентине караштуу С. С. Алексеев атындагы жеке укук изилдөө борборунун интеллектуалдык укуктар кафедрасынын профессору жана интеллектуалдык укуктар боюнча мыйзамдар бөлүмүнүн кеңешчиси, Москва
КЛИМАНОВ Владимир Викторович	экон. илим. д-ру, география илимдеринин кандидаты, доцент, «Коомдук каржыларды реформалоо институту» аттуу АКУун директору, Москва
КУЗНЕЦОВА Татьяна Викторовна	пед. илимдеринин д-ру, профессор, «Всероссийская патентнотехническая библиотека» борборунун башчысы, Москва
ЛОПАТИНА Наталья Викторовна	пед. илимдеринин д-ру, профессор, ФӨМИнин Илимий-окутуу борборунун улук илимий кызматкери, Москва
ЛЫСКОВ Николай Борисович,	ФӨМИнин Химия, биология жана медицина борборунун башчысы, Москва
ПРОКОФЬЕВ Станислав Евгеньевич	экон. илим д-ру, профессор, Россия Федерациясынын Өкмөтүнө караштуу Финансы университетинин ректору, Москва
САЛЬНИКОВ Михаил Юрьевич	ФӨМИнин физика жана колдонмо механика борборунун башчысы, Москва
СИРОТЮК Владимир Олегович	техю илим. д-ру, доцент, РИАнын башкаруу көйгөйлөрү институтунун улук илимий кызматкери, Москва
СМИРНОВ Михаил Борисович	физ. – мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕПМЭ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси
СУКОНКИН Александр Владимирович	тех. илим. кан-ты, ФӨМИнин башкы илимий кызматкери, Москва
ФАБРИЧНЫЙ Сергей Юрьевич	юрид. илим. д-ру, профессор, «Аскердик, атайын жана кош максаттуу интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын укуктук коргоо боюнча федералдык агенттик» аттуу ФМБМ мекемесинин директору, Москва
ФЕДОТОВ Михаил Александрович	юрид. илимдерини д-ру, профессор, «Жогорку экономика мектеби» аттуу улуттук изилдөө университетинин Эл аралык илимий-агартуу борборунун «ЮНЕСКОнун автордук укук, тектеш, маданий жана маалыматтык укуктар кафедрасынын» директору, Москва
ШОРИН Олег Николаевич	тех. илим. кан-ты, Москва

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief
Oleg P. NERETIN
Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher–Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, Moscow

Vladislav V. GRIB Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational pivate institution of higher education “Moscow University named after A.S. Griboyedov”, Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business “Opora Russia”, Moscow

Marina G. IVANOVA Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the “All-Russian Patent and Technical Library” Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow

Mikhail A. FEDOTOV Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

Башкы редактордун тилкеси

Урматтуу окурмандар,
кесиптештер, достор!

Быйыл интеллектуалдык менчиктин инновациялык экономикадагы ролуна арналган салттуу күзгү Роспатент конференциясынын алдында биз журналдын жаңы санында илимий-технологиялык өнүгүүнүн артыкчылыктары жана механизмдери боюнча негизги маселелерди алып чыктык. Бул интеллектуалдык менчик объекттерин экспертизалоо, коргоо, сактоо, технологияларды өткөрүү жана интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын экономикалык жүгүртүүгө тартуу маселелери; Россия Федерациясынын аймактарында интеллектуалдык менчикти башкаруу ыкмалары; мамлекеттик илимий-техникалык саясаттын илимий жана билим берүү уюмдарынын патенттик жана публикациялык жигердүүлүгүнүн өсүшүнө тийгизген таасиринин тенденциялары.

Бул номурдун көңүл борборунда – интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү укук колдонуу практикасынын көйгөйлөрүн көп тараптуу илимий талдоо.

Ошентип, негизги маселелердин бири – жарандык-укуктук жоопкерчилик чаралар системасында компенсация механизмине карата колдонулуп келген жана заманбап укуктук ыкмалардын натыйжалуулугун баалоо болуп саналат. Бул көйгөйдүн кеңири талдоосун окурман Интеллектуалдык укуктар боюнча соттун төрагасы Л. А. Новоселованын макаласынан табат.

Укук колдонуу маселелеринин дагы бир топтому патенттик арыздарды экспертизалоонун бирдиктүү мамиле кылуу көйгөйүнө байланыштуу. ФӨМИнин авторлор жаматы дүйнөнүн алдыңкы патенттик ведомстволорунун жетекчиликтерин талдоону сунуштайт. Бул талдоо арыз берүүчүлөргө жана патенттик адистерге арналган. Анда Маркуша формулалары менен арыздарды экспертизалоо маселелери каралат. Ошондой эле негизинен артыкчылыктуу техникалык тармактардагы, анын ичинде жашыл технологиялар чөйрөсүндөгү арыздар үчүн өзгөчө ыкчам экспертиза процедурасы да камтылган.

Интеллектуалдык менчиктин технологиялык өнүгүүнү тездетүүдөгү ролу жөнүндө изилдөө интеллектуалдык менчикти күрөөгө коюу менен насыялоону өнүктүрүү механизмдерине байланыштуу. Аны алуу үчүн интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына болгон укуктарды каттоодон өткөрүү гана эмес, бул укуктардын наркын туура баалоо да зарыл. Интеллектуалдык менчиктин наркын аныктоодо анын баасына таасир этүүчү көптөгөн өзгөрүлмө факторлорду эске алуу маанилүү. Бул жагынан жасалма акыл жардам бере алабы? Бул суроого жооп берүү учурдагы баалоо ыкмаларын талдоонун натыйжаларына негизделген. Ошондой эле баалоо ишмердүүлүгүндө жасалма акылды колдонуу тажрыйбасы да эске алынат. Программалык продукттун ыктымалдуу функциялары рыноктун катышуучуларынын муктаждыктарына ылайык аныкталган.

Ар бир журналыбыздын санында биз интеллектуалдык менчик маселелерине көп кырдуу мамилени көрсөтүүгө умтулабыз. Ошондуктан патенттөө маселелеринен тышкары, окурмандар журналдын беттеринен региондук товарларды өндүрүүчүлөрдүн географиялык көрсөткүчтөрдү, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын жана товардык белгилерди колдонуу өзгөчөлүктөрүн изилдөө маалыматын табышат.

Интеллектуалдык менчик менен иштөө маданиятынын калыптанышы заманбап патенттөө тенденцияларын гана эмес, анын тарыхы менен да тыгыз байланыштуу. Так 100 жыл мурун «Өнөр жай иштери боюнча Комитеттин жарчысы» – СССРде катталган бардык өнөр жай менчик объекттери жөнүндө маалыматтар үзгүлтүксүз жарыяланган Комподиздин биринчи расмий басылмасы жарык көргөн. Ата мекендик патенттик документтерди жарыялоо системасында жаңы баскычты ачкан бул басылма жөнүндө биздин журналдын жаңы санында окуңуздар. Ал ата мекендик ойлоп табуучулуктун тарыхындагы маанилүү баскычка айланган.

Интеллектуалдык менчикти өнүктүрүүнүн көп кырдуу маселелерин чечүү үчүн тиешелүү билимге жана жөндөмдүүлүктөргө ээ болгон адистер талап кылары айтпаса да түшүнүктүү. Интеллектуалдык менчик жаатындагы компетенцияларды өнүктүрүү максатында биз эң актуалдуу жана курч маселелер боюнча публикацияларды тандайбыз. Мындан тышкары, окурмандар үчүн мыкты илимий басылмаларды жана чет элдик патенттик ведомстволордун жаңылыктарын тандайбыз.

Ар бир чыгарылыштын үстүндө иштеп жатып, биз кызыктуу гана эмес, пайдалуу боло турган материал жарыялаганга умтулабыз.

ССиздерди урматтап,
О. П. Неретин, журналдын
башкы редактору, экономика
илимдеринин доктору

Editorial

Dear readers,
colleagues, friends!

On the threshold of the traditional autumn conference of Rospatent, which this year is devoted to the role of intellectual property in the innovative economy, we gave in the columns of the new issue of the journal the key issues related to the priorities and mechanisms of scientific and technological development. These are issues of examination, protection, enforcement of objects of intellectual property, technology transfer and involvement in economic turnover of the results of intellectual activity; approaches to intellectual property management in the regions of the Russian Federation; trends in the effect of state scientific and technical policy on the growth of patent and publication activity of scientific and educational organizations.

The focus of this issue is a multifaceted scientific analysis of the problems of law enforcement practice in the field of intellectual property.

Thus, one of the key issues is the assessment of the efficiency of the existing and modern legal approaches to the compensation mechanism in the system of civil liability measures. The reader will find a detailed analysis of this problem in the article by L. A. Novoselova, the Chairman of the Court for Intellectual Rights.

Another set of law enforcement issues concerns the problem of a harmonized approach to the examination of patent applications. The FIPS team of authors offers in aid of the applicants and patent experts an analysis of the guidelines of the world's leading patent offices for conducting examination of applications with Markush claims, as well as a special procedure for accelerated examination, intended mainly for applications in the priority areas of technology, including in the field of green technologies.

The role of intellectual property in accelerating technological development is the subject of a study concerning the mechanisms for developing intellectual property based lending. To obtain it, it is necessary not only to register the rights to the results of intellectual activity, but also to correctly assess the value of these rights. Moreover, when assessing the value of intellectual property, it is important to take into account many changing factors that affect its assessment. Can artificial intelligence help with this? The answer to this question is based on the results of an analysis of existing approaches to assessment and the experience of using artificial intelligence in assessment activities. Possible functions of the software product are determined in accordance with the needs of market participants.

In each issue of our journal, we strive to present a multifaceted approach to intellectual property issues. Therefore, in addition to patenting issues, the readers will find in the columns of the journal a study of special features of the use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by manufacturers of regional products.

The formation of a culture of handling intellectual property is inextricably linked not only with the consideration of modern patenting trends, but also its history. Exactly one hundred years ago, the "Bulletin of the Committee for Inventions" came out – the first official publication of Kompodiz, where information on all objects of industrial property registered in the USSR was regularly published. Read on the pages of the new issue of our journal about this edition which marked a new stage in the system of publishing domestic patent documentation and became an important milestone in the history of the national inventive activity.

It is obvious that the solution of multifaceted issues of intellectual property development requires specialists with the relevant knowledge and skills. Therefore, in order to develop competencies in the field of intellectual property, we not only select publications that touch upon the most relevant and pressing issues, but also select for our readers the best scientific publications and news from foreign patent offices.

Working on each issue, we always strive to be not just interesting, but also useful.

Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)

МАЗМУНУ

Башкы редактордун тилкеси

О. П. Неретин
216

1. Интеллектуалдык менчик укуктарын коргоо жана сактоо маселелери

Л. А. Новоселова
Өзгөчө укуктарды бузгандыгы үчүн компенсация: өнүгүүнүн негизги тенденциялары
L. A. Novoselova
Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends
220

А. А. Полякова, Н. Б. Лысков, Н. В. Зарянов
Маркуша структураларын камтыган ойлоп табууларга арыздарды кароонун өзгөчөлүктөрү, чет элдик юрисдикциялардын тажрыйбасын эске алуу менен (1-бөлүк)
A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov
Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1)
232

Д. А. Рожнова
Мамлекеттик илимий-техникалык саясаттын патенттик жана жарыялоонун активдүүлүгүнүн өсүшүнө тийгизген таасири
D. A. Rozhnova
The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting
242

Г. А. Негуляев
Россияда жашыл технологиялар боюнча патенттик арыздардын тездетилип каралышы: келечеги жана колдонуу шарттары
G. A. Negouliaev
Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use
Negouliaev Gennady Anatolievich
252

Л. Е. Копылова, А. В. Масленников, А. Л. Журавлев, О. Н. Дарина
Орус компаниялары тарабынан жашыл технологияларды колдонуу практикаларын талдоо
L. E. Kopylova, A. V. Maslennikov, A. L. Zhuravlev, O. N. Darina
Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies
266

А. Е. Сычев, М. М. Рогожина
Россиялык өндүрүүчүлөрдүн товарлардын географиялык көрсөткүчтөрүн, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын, товардык белгилерин колдонуу өзгөчөлүктөрү.
A. E. SychevM, M. M. Rogozhina
Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by russian manufacturers of goods
276

Ойлоп табуучуга жардам
288

2. Регионалдык экономика

М. Г. Иванова
Россия Федерациясынын субъекттеринде интеллектуалдык менчикти башкаруунун жаңы ыкмалары
M. G. Ivanova
New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation
292

3. Иш-чаралар

А. П. Колесников
Патенттик бюллетендин «Окуу иштери боюнча Комитеттин жарчысы» биринчи санынын чыккандыгынын 100 жылдыгына карата.
A. P. Kolesnikov
To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin "Inventions Committee Herald"
300

4. Жасалма акыл

В. А. Клементьев
Интеллектуалдык менчикти баалоодо жасалма акылды колдонуу
V. A. Klementev
Artificial Intelligence in Intellectual Property Valuation
308

5. Чет өлкөлүк патенттик ведомстволордун жаңылыктары

А. А. Ломакина
Чыгыш Азиядагы патенттик ведомстволордун негизги окуяларына сереп
A. A. Lomakina
East Asia intellectual property offices main events review
314

6. Китеп текчеси

Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина
«Евразия аймагындагы өнөр жай менчигинин чөйрөсүндө заманбап жалпы маалыматтык-эксперттик мейкиндикти түзүүнүн негиздери» монографиясынын жарыясы
G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina
Review for monograph "Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region"
322

И. Е. Ильина
«Евразия аймагындагы өнөр жай менчигинин чөйрөсүндө заманбап жалпы маалыматтык-эксперттик мейкиндикти түзүүнүн негиздери» монографиясына рецензия
I. E. Ilyina
Review for monograph "Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region"
323

В. А. Рябоволов
«Евразия аймагындагы өнөр жай менчигинин чөйрөсүндө заманбап жалпы маалыматтык-эксперттик мейкиндикти түзүүнүн негиздери» монографиясына рецензия
V. A. Ryabovolov
Review for monograph "Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region"
325

1. ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК УКУКТАРЫН КОРГОО ЖАНА САКТОО МАСЕЛЕЛЕРИ

Илимий макала Original article

УДК 347.77

Өзгөчө укуктарды бузгандыгы үчүн компенсация: өнүгүүнүн негизги тенденциялары

Людмила Александровна Новоселова
Интеллектуалдык укуктар боюнча сот
Sip.press@arbitr.ru

Кыскача мүнөздөмө: бул макаланын максаты — өзгөчө укуктарды бузуу үчүн жоопкерчиликтин бир чарасы катары компенсациянын өнүгүү тенденцияларын анын колдонуу практикасынын таасири астында кароо. Соттук статистика маалыматтары көрсөткөндөй, компенсация өндүрүү боюнча укук ээлеринин талаптары өзгөчө укуктарды коргоонун эң кеңири таралган ыкмалары болуп саналат. Изилдөө учурунда Россия Федерациясынын Конституциялык сотунун бир катар токтомдорунда иштелип чыккан укуктук ыкмалар жана Россия Федерациясынын Жогорку сотунун Пленумунун № 10 токтомунда бекитилген ыкмалар талданган. Алар соттук практикада, айрыкча, Интеллектуалдык укуктар боюнча соттун практикасында кандай чагылдырылганы каралды. Изилдөөнүн натыйжасында товарлардын эки эсе баасынан эсептелген компенсация боюнча доо талаптарынын санынын азайганы аныкталган. Анын ордуна, колдонуу наркынын эки эселенген баасынан эсептелген компенсацияны өндүрүү боюнча доо талаптар көбүрөөк коюлууда. Бирок өнүккөн рынок жок болгон учурда, колдонуу укугунун баасын далилдөөдө укук ээлери белгилүү бир кыйынчылыктарга туш болушат. Өз кезегинде мындай баа берүүнүн далилдерин баалоо соттор үчүн чоң кыйынчылыктарды жаратат. Өткөрүлгөн изилдөөнүн негизинде жарандык-укуктук жоопкерчилик чаралар системасында компенсация механизмине карата колдонулуп келген жана заманбап укуктук ыкмалардын натыйжалуулугун бааланган. Жогорку сот инстанцияларынын түшүндүрмөлөрү сотторду конкреттүү талаштын фактысын кылдат талдоого түртөт. Бул өз кезегинде компенсация өндүрүү иштерин татаалдаштырат. Натыйжада азыр компенсация, механизми мыйзам чыгаруучу далилдөө стандарттарын төмөндөтүп койгон зыянды өндүрүү талаптарына салыштырмалуу, өзгөчө укуктарды коргоонун «жөнөкөй» ыкмасы болбой калды. Компенсация колдонуу эрежелерин жөнгө салган учурдагы мыйзамдарды өзгөртүү боюнча актуалдуу сунуштар укук колдонуу практикасы туш болгон кыйынчылыктарды эске алуу менен каралат.

Негизги сөздөр: өзгөчө укуктар, компенсация, жарандык-укуктук жоопкерчилик, колдонуу укугунун баасы, соттук практика.

Шилтеме кылуу үчүн: Новоселова, Л. А. Өзгөчө укуктарды бузгандыгы үчүн компенсация: өнүгүүнүн негизги тенденциялары / Л. А. Новоселова // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 220-231.

Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends

Ludmila A. Novoselova
Intellectual Property Court
Sip.press@arbitr.ru

Abstract: the purpose of this article is to examine the trends in the development of compensation as a measure of liability for infringement of exclusive rights, under the influence of its practical application. Judicial statistics indicate that claims for compensation by copyright holders are the most common way to protect exclusive rights. This study analyzes legal approaches developed through a number of decisions of the Constitutional Court of Russia and the Plenum of the Supreme Court, No. 10, as well as their impact on judicial practice, particularly that of the Intellectual Property Court. As a result of the study, a trend has been identified indicating a decrease in the number of claims based on calculating compensation twice the cost of the goods in favor

© Новоселова Л. А., 2024

of claims for compensation twice the cost of use. However, due to the lack of a developed market, copyright holders face difficulties in proving the value of their rights. This, in turn, creates significant challenges for courts in assessing the evidence presented regarding this value. Based on the study conducted, an assessment of the effectiveness of existing and modern legal approaches to the compensation mechanism in the system of civil liability measures was given. The clarifications from higher courts encourage courts to more thoroughly analyze the factual circumstances of a particular dispute, which in turn leads to more complicated compensation cases. As a result, the compensation mechanism has become a more complex way to protect exclusive rights compared to claims for damages, as the legislator has lowered the standards of proof for these claims. Current proposals to amend the legislation governing the application of compensation from the perspective of difficulties faced by law enforcement practice are also considered.

Keywords: exclusive rights, compensation, civil liability, cost of the right of use, judicial practice

For citation: Novoselova, L. A. Compensation for Infringement of Exclusive Rights: Main Development Trends / L. A. Novoselova // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 220–231.

РФ ЖКнын төртүнчү бөлүгүндө каралган өзгөчө укуктарды бузуу үчүн компенсация механизми анын жарандык-укуктук жоопкерчилик системасындагы орду, колдонуу негиздери жана эсептөө эрежелери боюнча көптөгөн теориялык талаш-тартыштарды жараткан, алар укук колдонуу практикасына да чагылдырылган.

Компенсация жарандык-укуктук жоопкерчиликтин чарасы болуп саналат, анткени ал төмөнкүлөрдө колдонулат:

(1) юридикалык жактан тең субъекттердин ортосунда;

(2) жабыркаган тараптын талабы боюнча жана анын пайдасына;

(3) жабыркаган тараптын жеке мүлктүк укугун коргоо үчүн;

(4) негизги максаты укук ээсинин мүлктүк жоготууларын ордун толтуруу болуп саналат (компенсатордук, калыбына келтирүүчү функция).

Компенсация колдонуу менен байланышкан принципиалдуу көйгөйлөрдүн көптүгүн Россия Федерациясынын Конституциялык сотунун бир катар токтомдору тастыктайт, алардын максаты Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин (мындан ары — РФ ЖК, Кодекси) төртүнчү бөлүгүнүн компенсацияга тиешелүү жоболорунун адилеттүүлүгүнө жана натыйжалуулугуна баа берүү болгон. РФ Конституциялык Соту 2020-жылдын 24-июлундагы № 40-П [1] токтомунда туура белгилегендей, практикада доогер-укук ээлери компенсацияны эсептөөнүн уруксат берилген ыкмаларынан бузган тарап үчүн эң катуу түрүн тандашат, бул аларды талашта экономикалык жактан күчтүүрөөк тарапка айлантат. Ошондуктан мурда айтылган токтом, ошондой эле РФ Конституциялык Сотунун 2016-жылдын 13-декабрындагы № 28-П [2], 2018-жылдын 13-февралындагы № 8-П [3] жана 2023-жылдын 14-декабрындагы № 57-П [4] токтомдору сотторго компенсациянын өлчөмүн азайтуу жана иштин чыныгы жагдайларын, адилеттүүлүк жана акылдуулук талаптарын эске алуу менен аны өндүрүүдөн баш тартуу укуктарын бекитет. 2019-жылдын башында РФ Конституциялык Сотунун компенсация өндүрүү маселелери боюнча жыйынтыктары 2019-жылдын 23-апрелиндеги № 10 «Россия Федерациясынын Граждандык кодексинин төртүнчү бөлүгүн колдонуу жөнүндө» РФ Жогорку Сотунун Пленумунун токтомунда бекитилген.

Интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына жана жеке идентификациялоо каражаттарына болгон өзгөчө укуктарды бузгандыгы үчүн жоопкерчиликтин өзгөчө чарасы катары компенсация РФ ЖКнын төртүнчү бөлүгүндө каралган. Компенсация өзгөчө укуктарды коргоонун башка жалпы же атайын чаралары менен катар колдонулушу мүмкүн. Анткен менен Кодекстин 1252-беренесинин 3-пунктунун 1-абзацына ылайык, чыгымдарды өндүрүү менен компенсация өндүрүү талаптарын бир эле учурда коюуга жол берилбейт. Өндүрүштүн сырларына болгон өзгөчө укуктары бузулган учурда компенсация колдонулбайт.

Бул жоопкерчилик чарасын колдонуу шарты — бул жүрүм-турумдун мыйзамсыздыгы.

Компенсациянын жоопкерчилик чарасы катары тандалышына орус сотторунун чыгымдарды өндүрүү боюнча доолорду кароо практикасы жана алардын фактысын жана өлчөмүн далилдөөнүн өтө катуу стандарттары таасир эткен [5].

Укук ээси компенсация өндүрүү талабы менен кайрылганда, чыгымдардын фактысын жана өлчөмүн далилдөөнүн кереги зарылдыр жок (бул учурда компенсация зыяндын (чыгымдардын) бар же жоктугуна карабастан өндүрүлүшү мүмкүн). Ошондуктан укук ээсине бул жагдайларды далилдөөнүн кереги жок, өзгөчө укугун бузуу фактысын далилдөө жетиштүү болот. Сот тарабынан компенсациянын өлчөмүн аныктап жатканда чыгымдардын өлчөмү иштин жагдайларын эске алууда мааниге ээ болушу мүмкүн [6]. Акыр-аягы, сот тарабынан белгиленген компенсациянын суммасы кээ бир учурларда укук ээсине чындыгында келтирилген чыгымдардан ашып кетиши мүмкүн.

Компенсацияны жөнгө салуу, келтирилген чыгымдарга карабастан аны колдонууга жол берген бөлүгүндө, өзгөчө дооматтарды жана сындарды жаратпайт. Бул укук ээси менен (анын өнүгүүсүнүн шарты болуп саналган интеллектуалдык менчикти коргоого кызыкдар болгон) коомдун жалпы кызыкчылыктарынын тең салмактуулугун камсыз кылууга, ошондой эле бузуу кесепеттерине жоопкерчиликтин пропорционалдуулугун камсыз кылууга мүмкүндүк берет.

РФ Конституциялык Соту № 28-П токтомунда белгилегендей, интеллектуалдык менчик объектисине болгон

өзгөчө укугу бузулган адамдын пайдасына чыныгы келтирилген чыгымдардан ашып кетиши мүмкүн болгон компенсацияны өндүрүүгө мүмкүндүк берген укуктук жөнгө салуу жарандык мыйзамдардын негизги принциптерине каршы келбейт. Бул мыйзамдар, атап айтканда, милдеттенмелерди бузгандыгы үчүн жоопкерчиликти аныктоодо айып пулдан тышкары чыгымдарды толук суммасында өндүрүүнү жокко чыгарбайт (РФ ЖКнын 394-беренесинин 1-пункту). Ошондой эле, бул мыйзам бузулган жарандык укуктарды коргоонун бир ыкмасы катары чыгымдарды өндүрүүдөн тышкары, зыян келтирген адамдын жабырлануучуларга зыяндын ордун толтуруудан тышкары компенсация төлөө милдетин мыйзам же келишим менен белгилөө мүмкүнчүлүгүн карайт (РФ Жарандык кодексинин 1064-беренесинин 1-пункту).

РФ Конституциялык Соту ошондой эле интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына жана жекелештерүү каражаттарына болгон укуктарды бузгандыгы үчүн өзүнүн табияты боюнча жазалоочу жоопкерчиликти киргизип федералдык мыйзам чыгаруучу укук ээсине келтирилген чыгымдарды баалоодогу объективдүү кыйынчылыктарды гана эске алган эмес. Андан тышкары, ал интеллектуалдык менчикти коргоо боюнча мамлекеттик укуктук саясаттын контекстинде тиешелүү укук бузуулардын жалпы алдын алуу зарылдыгын жетекчиликке алган [7].

ЖКнын авторлорунун оюу боюнча, компенсация укук ээсинин мүлктүк жоготууларын так өлчөмү, ал тургай, кээ бир учурларда чыгымдардын фактысы аныктала албаган шарттарда (мисалы, контрафакттык нускалар укук ээси таратпаган аймактарда таратылганда) жөнөкөйлөтүшү керек болчу.

Компенсация механизми мыйзам чыгаруучу тарабынан биринчи кезекте анын болжолдонгон жогорку натыйжалуулугунан улам тандалган: жоопкерчиликти

Өндүрүлгөн компенсациялардын өлчөмүн 2014-жылдан 2023-жылга чейинки арбитраждык соттордун статистикалык маалыматтары боюнча байкоого болот.[1]

Жылы	Суммасы (миң рубль менен)
2014	1 419 849
2015	3 474 776
2016	2 086 678
2017	3 264 026
2018	994 465
2019	536 111
2020	398 081
2021	349 851
2022	134 174
2023	322 183

[1] Таблица составлена на основе данных статистики Судебного департамента при Верховном Суде РФ. См. подробнее : сайт Судебного департамента при Верховном Суде Российской Федерации (http://www.cdep.ru/?id=79).

колдонуу кыйла жөнөкөйлөтүлгөн жана тездетилген, потенциалдуу процессуалдык чыгымдар кыйла азайтылган, укук ээси үчүн укуктук тобокелдиктер нөлгө жакындатылган. Компенсация нормаларын иштеп чыгууда санкция өтө катуу болуп, чыгымдардан кыйла ашып (чыгымдардын өлчөмүнөн кыйла ашып кеткен) кетиши мүмкүн болгон учурлар эске алынган эмес окшойт. Балким, жоопкерчиликтин бузуу кесепеттерине пропорционалдуулугун камсыз кылуу үчүн соттун кароосуна ишенишкен.

Сот статистикасынын маалыматтары бул жоопкерчилик чарасы 2014-жылдан 2017-жылга чейин активдүү колдонулганын жана өндүрүлгөн суммалардын өсүү тенденциясы болгонун көрсөтөт. Бул мезгилде укук ээлери тарабынан компенсацияны 10 миңден 5 миллион рублга чейинки так суммада өндүрүү талаптары көпчүлүк учурларда коюлган. Кийинки мезгилдерде укук ээлери компенсацияны эсептөө ыкмасын тандоого карата мамилесин өзгөртүштү: ал, негизинен, тиешелүү объектти колдонуу укугунун эки эселенген наркынан эсептелип чыга баштады.

Компенсация белгиленген суммада өндүрүп алуу талабы коюлганда, соттор мыйзамда белгиленген чектерде конкреттүү өлчөмдү бир катар факторлорду эске алуу менен аныкташкан: бузулган укуктарга байланыштуу жагдайлар (мисалы, анын коомчулукка белгилүүлүгү), бузуу мүнөзү (айрыкча, товардык белги товарга укук ээси тарабынан же анын макулдугусуз үчүнчү жактар тарабынан жайгаштырылганбы, нускасы укук ээси тарабынан же үчүнчү жактар тарабынан көбөйтүлгөнбү ж. б.), интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасын же жекелештерүүнүн каражатын мыйзамсыз колдонуу мөөнөтү, бузган тараптын күнөөсүнүн болушу жана деңгээли (анын ичинде бузуу орой мүнөздө болгонбу, бир нече жолу жасалганбы), укук ээсинин мүлктүк жоготууларынын ыктымалдуулугу, интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын же жекелештирүүнүн каражаттарын колдонуу, башка адамдарга таандык болгон укуктар бузган тараптын чарбалык ишмердүүлүгүнүн маанилүү бөлүгү болгонбу деген маалыматтар. Бул жагдайларды эске алуу менен сот акылга сыярлык жана адилеттүүлүк принциптерине, ошондой эле бузуу кесепеттерине компенсациянын пропорционалдуулугуна негизделген чечим кабыл алат [8]

Мыйзамдын алкагында компенсациянын өлчөмүн аныктоодо бузуу мүнөзүн эске алуу талабы коюлганынан карабастан, бир катар учурларда, ар бир бузуу үчүн эң аз деген өлчөмдө – 10 миң рубль – өлчөмүндө өндүрүлгөн сумма абдан чоң болуп чыккан.

Кээ бир РФ ЖК нормаларында каралган компенсация боюнча жоболор тең салмаксыз жана атүгүл адилетсиз мамилеге негиз түзүп, адепсиз укук ээлери тарабынан ашыкча мүлктүк пайда алуу мүмкүнчүлүгүн жараткан.

Ошентип, РФ ЖК жоболорунда башында каралган компенсацияны эсептөө механизми *жоопкерчиликти көбөйтүүнү* эч кандай чектеген эмес. Бир аракет менен

бир нече интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына же жекелештерүүнүн каражаттарына болгон өзгөчө укуктар бузулган учурда, компенсациянын өлчөмү сот тарабынан ар бир мыйзамсыз колдонулган интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасы же жекелештерүүнүн каражаты үчүн аныкталган.

Мисалы, бир товар бирдигине бир нече товардык белги коюлган учурда бузуунун саны бир укук ээсинин колдонулган товардык белгилеринин санына жараша аныкталган.

Бузган тараптын бир аракетинин натыйжасында бир топ объекттерге болгон укуктар бузулушу мүмкүн, бул компенсациянын, ал тургай, минималдуу өлчөмдө эсептелген учурда да, бир нече эсеге көбөйүшүнө алып келген.

Уомпенсациянын көбөйүшүнүн экономикалык негиздемелери компенсациянын базалык ставкаларынын негизинде жүргүзүлгөн эсептөөлөрдөн айырмаланып, эч жерде келтирилген эмес. Натыйжада өзгөчө укукту бузууда учураган жоопкерчилик менен байланыш дээрлик жоголуп кеткен, айрыкча, бир эле укук ээсине таандык бир нече объектке карата укуктар бузулган учурда.

Мындан тышкары, бузуу саны аныкталып жатканда интеллектуалдык укуктар объектисин колдонуу ыкмаларынын саны да эске алынган, бул да компенсациянын көбөйүшүнө алып келген, анткени ар бир өзүнчө колдонуу ыкмасы өз алдынча бузуу катары каралган.

Мурдагы РФ ЖКнын редакциясынын негизинде соттук практика калыптанып, компенсациянын өлчөмүн аныктоодо соттун мыйзамда белгиленген компенсациянын өлчөмүнөн ашып кетүү мүмкүнчүлүгүн, анын ичинде бузуу мүнөзү анча маанилүү болбогон учурда да компенсациянын өлчөмүн минималдуу суммадан төмөндөтүү мүмкүнчүлүгүн караган эмес [9]. Жогорку соттордун түшүндүрмөлөрүндө да компенсациянын өлчөмүн мыйзамда белгиленген төмөнкү чектен төмөндөтүүгө жол берилбестиги көрсөтүлгөн. Акыркы чектөө, албетте, бузуу фактысы болгон учурда укук ээси болжолдонгон зыянды калыбына келтирүү мүмкүнчүлүгүнөн ажырап калбашы үчүн зарыл болгон көрүнөт.

Баса белгилей кетчү нерсе, ошол эле учурда тескери реакция пайда болгон: Соттор, РФ ЖК 10-беренесине шилтеме берип, укук ээси тарабынан өндүрүлүшү керек болгон сумма өтө чоң деп эсептелген учурларда компенсацияны толугу менен же жарым-жартылай өндүрүүдөн баш тарта башташкан. Ал эми бузган тарапка минималдуу өлчөмдө компенсация колдонуу адилетсиз деп карала баштаган.

2014-жылы РФ ЖК 1252-беренесинин 3-пунктуна өзгөртүүлөр киргизилип, бул көйгөйдүн курчтугун жоюуга аракет жасалган. Компенсацияны төмөндөтүү мүмкүнчүлүгү бир укук ээсине таандык бир нече интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына же жекелештерүүнүн каражаттарына карата укуктар бузулган учурларда жана тиешелүү укуктар же каражаттар бир укук ээсине таандык учурларда каралган.

Компенсациянын жалпы суммасы, эгерде бузуу мүнөзү жана кесепеттери эске алынган болсо, Кодексте белгиленген чектен төмөндөтүлүшү мүмкүн, бирок бардык бузуу үчүн минималдуу компенсациялардын суммасынын 50 % кем эмес болушу керек.

Бул мыйзам чыгаруучунун чечимин интеллектуалдык укуктарды бузгандыгы үчүн катуу жаза чарасын сактагысы келген деп түшүндүрүүгө болот, бул биринчи кезекте алдын алуу чарасы катары каралып, потенциалдуу укук бузуучуларды «суутууга» багытталган. Бирок жоопкерчилик «көбөйтүлгөн» учурларда мындай жаза чарасынын аша чаап кеткендиги жана адилетсиздиги айкын болуп калат, айрыкча, бузуу анча маанилүү эмес болгон же укук бузгаг кишинин күнөөсү жок болгон ж. б. учурларда.

Дал ушул факт Россия Федерациясынын Конституциялык Соту тарабынан бир нече корголгон интеллектуалдык укук объекттерине бир аракет менен укуктарды бузуу үчүн эсептелген компенсациянын жазалоочу мүнөзү жөнүндө тыянак чыгарышына негиз болгон [7]. Мындай компенсация коомдук алдын алуу функциясын аткарат, бул анын күнөөсүнүн даражасын, келтирилген зыяндын өлчөмүн жана мүнөзүн эске алган эрежелерди колдонуу зарылдыгын талап кылат. Булар мамлекеттик мажбурлоо чараларын (коомдук мүнөздөгү) колдонууда да эске алынат. Бирок коомдук-укуктук жоопкерчилик принциптерин колдонуу үчүн функцияга шилтеме берүүнү негиз катары туура эмес экенин белгилеп кетүү керек. Бул жарандык мыйзамдардын бардык нормаларынын конституциялуулугуна шек келтиришине шарт түзөт, алар чыгашалар менен байланышпаган санкцияларды, айрыкча, алар бузган тараптын күнөөсү бар-жогуна карабай колдонулса, өндүрүүгө жол берет.

Ошентсе да, РФнын Конституциялык Соту (мындан ары – РФ КС) белгиленген суммада эсептелген компенсациянын өлчөмүн минималдуу өлчөмдөн төмөндөтүүгө мүмкүнчүлүк берди. Бирок бул бир эле учурда бир нече корголгон объектилердин укуктары бузулган учурларда гана мүмкүн. РФ КС компенсациянын өлчөмүн минималдуу деңгээлден төмөндөтүү маселесин чечүүдө сотторго төмөнкү жагдайларды эске алууну сунуштады:

- келтирилген зыяндын өлчөмү (алардын өлчөмүнүн көп эсе ашып кеткенин жоопкер далилдеши керек);
- бузуунун биринчи жолу жасалып жаткандыгы (жалпы эреже боюнча, жарандык-укуктук жоопкерчиликти колдонууда бул жагдай эске алынбайт);
- интеллектуалдык укуктарды бузуу ишкердик ишмердүүлүктүн маанилүү бөлүгү болгон эмес (жарандык-укуктук жоопкерчиликти колдонууда бул жагдай эске алынбайт);
- бузуу орой мүнөздө болгон эмес (мисалы, сатуучу сатылып жаткан продукциянын контрафакттык мүнөзү жөнүндө алдын ала билген эмес).

РФ Конституциялык Соту № 40-П токтомунда компенсациянын өлчөмүн аныктоодо соттор РФ ЖКда

белгиленген чектерди, ошондой эле бузуу мүнөзүн жана иштин башка жагдайларын акылга сыярлык жана адилеттүүлүк принциптерине ылайык эске алышы керектигин баса белгиледи. «Бузуунун мүнөзү» термини деп РФ Конституциялык Соту анын жасалган иштин оордугу менен байланышын түшүнөт. Адатта, бузуу кесепеттерин мүнөздөгөн жагдайлар, зыян келтирген тараптын жүрүм-туруму жана анын күнөөсү эске алынат. Ошол эле учурда эске алчу нерсе, РФ ЖКнын өзгөчө укуктарды коргоо боюнча ченемдерине ылайык, ишкердик ишмердүүлүк менен алектенген укук бузган адам, эгерде укук бузуусу бул шарттарда өзгөчө жана качып кутулгус күчтөрдүн натыйжасында болгонун далилдей албаса, күнөөлүү деп божомолдонот (РФ ЖК 1250-б., 3-п., 3-абз.).

Бирок учурдагы мыйзамдар укук ээсинин жана укук бузган адамдын ким экендигине, ошондой эле укук бузуу ыкмасына жараша ар кандай укуктук баа берүүлөргө жол берет. Белгилүү бир ишти аныктоодо сот колдонуу шарттарынын укук бузуу жагдайларына шайкештигин баалоого тийиш. Эгерде товардык белгилерге болгон укук чакан соода менен алектенген жеке ишкер тарабынан бузулса жана ал укук ээси өндүрүш жүргүзбөй, өндүрүүчүлөр менен лицензиялык келишимдерди түзгөн товарлардын белгилери менен сатып жаткан болсо, анын иш-аракеттери РФнын Конституциялык сотунун № 40-П токтомунда РФнын ЖКнин 1515-беренесинин 4.3-пунктундагы 4-бөлүгүнүн 2-пунктунун негизинде каралат.

Андар ары РФ ЖКда каралган минималдык өлчөмдөн төмөн компенсацияны азайтуу мүмкүнчүлүгү жана тартиби боюнча маселе Россия Федерациясынын Жогорку Соту тарабынан каралган.

Пленумдун № 10 токтомунун 63-пунктунда түшүндүрүлгөндөй, РФ ЖКнын 1252-беренесинин 3-пунктунун 3-абзацынын жоболорун колдонуу көптөгөн бузулуулар болгондо (бир аракет менен бир нече интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына же жекелештирүү каражаттарына укуктар бузулганда) жана жоопкер тиешелүү компенсацияны азайтуу тартибин колдонуу жөнүндө билдиргенде уруксат берилет. РФнын Жогорку соту көптөгөн бузулуулар деп төмөнкүлөрдү түшүнүүнү сунуштайт:

- бир нече интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына же жекелештирүү каражаттарына укуктарды бузуу, бири-бири менен байланышкан: музыкалык чыгарма жана анын фонограммасы; чыгарма жана бул чыгарма колдонулган товардык белги; товардык белги жана товар келип чыккан жердин аталышы; товардык белги жана өнөр жай үлгүсү;
- бир интеллектуалдык ишмердүүлүк натыйжаларына же өзүнчө идентификациялоо каражаттарына байланыштуу укуктарды бузуу, бири-бири менен байланышпаган (мисалы, бир адам тарабынан мыйзамсыз түрдө ар кандай товардык белгилер менен белгиленген товарды сатуу же бир нече ар кандай чыгарманын көчүрмөлөрү камтылган материалдык алып жүрүүчүнү таратуу).
- бир адам тарабынан бир интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасына же жекелештирүү каражатына карата жасалган бир нече укук бузуулар жана объектти колдонуу процессин түзгөн укук бузуулар (мисалы, чыгарманын көчүрмөсүн жасап, андан кийин аны таратуу).

Ар кандай объектти колдонуу ыкмаларын эске алуу менен укук бузуулардын санын аныктоодо жоопкерчиликти көбөйтүү маселесин чечүү зарылдыгы соттук практикада эки жаңы концепциянын пайда болушуна алып келди жана алар РФнын Жогорку Сотунун түшүндүрмөлөрүндө бекитилди.

Ошентип, Пленумдун № 10 токтомунун 65-пунктунда соттук практика тарабынан иштелип чыккан бирдиктүү укук бузуунун концепциясы чагылдырылган, анда укук бузуучунун ниети бир катар объекттерди бир эле учурда колдонууга багытталган учурларды өзүнчө курамдарга бөлүүгө негиздер жок экени белгиленген жана бул аракеттер бирдиктүү ниет менен камтылган. Мындай учурда соттор ар бир өзүнчө аракетти өзүнчө карап чыгууга негиз жок деп эсептешкен, укук бузуучунун аракеттеринин жалпы багытына негизделиши керек.

Ошентип, Пленумдун № 10 токтомунун 65-пунктунда компенсация укук бузуучунун ниетинин биримдиги менен камтылган укук бузуунун фактысы үчүн жоопкерчилик чарасы болуп саналат деп түшүндүрүлгөн.

Эгерде доогер-укук ээси сотко кайрылып, жоопкер тарабынан жасалма нускаларды (товарларды) жасагаңына байланыштуу РФ ЖКнын тиешелүү ченемдеринин негизинде белгиленген өлчөмдө компенсация өндүрүп алууну талап кылса, ошол эле адамга карата ошол эле партиядагы (тираж, серия ж. б.) товар боюнча компенсация өндүрүү боюнча жаңы талаптар каралбайт.

Сот белгиленген өлчөмдө компенсация өндүрүү боюнча биринчи ишти карап жатканда бузууга шайкеш келген (пропорционалдуу) компенсация суммасын аныктайт. Ошондуктан ошол эле бузуу үчүн дагы бир компенсация суммасын өндүрүү боюнча доогердин сотко кайрылуусу мурда каралган иш боюнча соттун чечимдерин кайра карап чыгууга багытталган. Бул кайра карап чыгуу бул ишке берилген далилдердин жана бузууга пропорционалдуу компенсация суммасын аныктаган соттун чечимдеринин негизинде жүргүзүлөт. Ошондуктан, мындай учурда сот доо арызды кабыл алуудан баш тартат же арыз кабыл алынган болсо, өндүрүштү токтотот (РФ ЖПК 134-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пункту, РФ АПК 127.1-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пункту; РФ ЖПК 220-беренесинин үчүнчү абзацы, РФ АПК 150-беренесинин 1-бөлүгүнүн 2-пункту).

Бир интеллектуалдык иштин же жекелештерүүнүн каражатынын натыйжасын мыйзамсыз колдонууда бир нече материалдык алып жүрүүчүлөрдү таратуу бир укук бузууну түзөт. Бул бузуу, эгерде ал укук бузуучунун ниетинин биримдигин камтыса, мисалы, эгерде укук бузуучунун максаты бир чыгарманын же контрафакттык товарлардын партиясын таратуу болсо, бирдиктүү

деп эсептелет. Ошол эле учурда эгерде укук бузуучунун бир нече бүтүмдү жасоодо ниетинин биримдиги далилденбесе, материалдык алып жүрүүчүлөрдү (окшош же окшош эмес) сатып алуу-сатуу (алмашуу, белек кылуу) боюнча ар бир бүтүм өз алдынча укук бузуучу катары белгиленет.

Эгерде укук бузуучунун ниетинин биримдиги далилденсе, контрафакттык нускалардын, товарлардын саны (партиянын, тираждын, сериянын өлчөмү ж. б.) укук бузуунун мүнөзүн жалпы көрсөтүп, сот тарабынан компенсациянын так өлчөмүн аныктоодо эске алынат.

Эгерде укук бузуучу жоопкерчиликке тартылгандан кийин ошол эле мүнөздөгү мыйзамсыз аракеттерди улантса, ал жоопкерчиликке тартылгандан кийин жасалган аракеттери үчүн кайрадан жоопкерчиликке тартылышы мүмкүн.

Бул ыкма учурда соттук практикада жакшы колдонулууда[1].

Компенсациянын өлчөмүн адилеттүү чечүүгө мүмкүндүк берген дагы бир укуктук ыкма – бул соттор тарабынан бузуу фактыларын жана алардын экономикалык маанисин эске алуу менен жасалган аракеттердин санын аныктоо. Эгерде колдонуу ыкмаларынын айрымдары экономикалык натыйжаларды түзүүгө багытталган аракеттердин даярдоо баскычы гана болсо, анда бузуу фактылары ушул жагдайды эске алуу менен аныкталат: даярдоо, өз алдынча эмес аракеттер акыркы акт менен бирге каралып, баары бир бузуу катары квалификацияланат. Албетте, бул компенсациянын акыркы өлчөмүнө таасир этет, мурда ар бир колдонуу ыкмасынын байланышын эске албай туруп эсептелген.

Ушуга ылайык, Пленумдун № 10 токтомунун 56-пунктунда түшүндүрүлгөндөй, интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасын же жекелештерүүнүн каражатын бир адам ар кандай ыкмалар менен колдонуп, бир экономикалык максатка жетүүгө багытталган болсо, бул бир гана өзгөчө укукту бузуу болуп эсептелет. Мисалы, инфографикасы бар сүрөттөрдү кайра чыгаруу жана аларды Интернеттеги сайттын үч бетинде жалпыга маалымдоо бир экономикалык максатка – потенциалдуу сатып алуучулардын товарга көңүлүн бурууга багытталган [10].

Ошентип, учурдагы соттук практика боюнча, бир жоопкердин аракеттеринде бир экономикалык максаттын бар экендигин таануу үчүн анын өз ара байланышкан аракеттерди ырааттуу түрдө аткаргандыгын аныктоо керек. Бул аракеттердин ар бири интеллектуалдык менчик объектисин пайдалануунун өз алдынча ыкмасы болушу керек. Ошол эле учурда бир аракетти жасоо экинчисин жасоо үчүн объективдүү түрдө зарыл жана өзү автордук укук ээсине кошумча мүлктүк чыгымдарды алып келбейт, башкача айтканда, автордук укук ээси үчүн өз алдынча экономикалык мааниге ээ эмес[2].

РФ КСнын токтомдору кабыл алынгандан кийин, жоопкерчиликти көбөйтүү боюнча соттордун мамилелерин катаалдаштырган жана белгиленген өлчөмдө эсептелген компенсацияны азайтуу тенденциясын баштаган, талаш-тартыштардын саны кыйла көбөйдү. Бул иштерде компенсациянын эсеби тиешелүү объектти пайдалануу укугунун наркынын негизинде чыгарылган.

Бул учурларда сот биринчи кезекте пайдалануу укугунун наркын аныктоого тийиш. Бул нарк бузган адам колдонгон ыкма менен тиешелүү интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасын же жекелештирүү каражатын мыйзамдуу пайдалануу үчүн салыштырмалуу шарттарда адатта алынуучу наркка дал келиши керек. Андан кийин, эгерде жоопкердин негиздүү жүйөлөрү болсо, пайдалануу укугунун белгиленген наркын эске алуу менен аныкталган компенсациянын өлчөмү сот тарабынан азайтылышы мүмкүн. Бул РФ Конституциялык Сотунун № 40-П токтомунда көрсөтүлгөн азайтуу шарттары аныкталган учурда мүмкүн.

Интеллектуалдык иштин натыйжаларын же айырмалоо каражаттарын мыйзамдуу пайдалануу үчүн салыштырууга мүмкүн болгон шарттарда адатта алынуучу бааны аныктоодо бир нерсени эске алуу керек: укук ээси талап кылынган сумманын эсебин жана негиздемесин, ошондой эле пайдалануу укугунун баасын тастыктаган документтерди көрсөтүүсү зарыл. Мисалы, лицензиялык келишим, анткени пайдалануу укугунун наркы анын маанилүү шарты болуп саналат. Ошондой эле компенсациянын өлчөмү башка объекттер үчүн эмес, салыштырмалуу шарттарда конкреттүү объектти пайдалануу үчүн адатта алынуучу баанын негизинде эсептелет [11].

Патенттик укуктун ар бир объекти уникалдуу болгондуктан, мыйзам чыгаруучу колдонуу укугунун баасы лицензиялык келишимдин маанилүү шарты экенин белгилеген жана РФ ЖКнын 424-беренесинин 3-пунктунун окшош товарлардын баасын аныктоо боюнча эрежелери колдонулбайт (РФ ЖКнын 1234-беренесинин 3-пункту).

Маселен, бир иште Интеллектуалдык укуктар боюнча сот, талашка түшкөн сүрөттүн укугун пайдалануу баасын аныктоодо интернет-ресурстарда көрсөтүлгөн окшош сүрөт чыгармаларды пайдалануу укугунун баасы эске алынбай турганын белгиледи, анткени алар конкреттүү талаштын предмети болуп саналбайт. Ошондуктан интернет-ресурстарда көрсөтүлгөн алардын укугун пайдалануу

[1] Мисалы, караңыз: Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2024-жылдын 7-августундагы № А01–2309/2023 иши боюнча токтому, Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2024-жылдын 1-августундагы № А13–8332/2023 иши боюнча токтому, Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2024-жылдын 15-мартындагы № А43–32446/2022 иши боюнча токтому // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru (кайрылуу датасы: 2024-жылдын 18-сентябры).

[2] Мисалы, караңыз: Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2023-жылдын 28-мартындагы № А78–3375/2022 иши боюнча токтому, Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2023-жылдын 21-июнундагы № А40–212541/2022 иши боюнча токтому, Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2023-жылдын 18-сентябрындагы № А71–19112/2022 иши боюнча токтому, Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2024-жылдын 13-февралындагы № А41–43898/2023 иши боюнча токтому, Интеллектуалдык менчик боюнча соттун 2024-жылдын 29-майындагы № А56–3702/2023 иши боюнча токтому // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru (кайрылуу датасы: 2024-жылдын 18-сентябры).

баасы талашка түшкөн сүрөттүн укугун пайдалануу баасын аныктоодо сот тарабынан эске алынбайт [12].

Эгерде укук ээси товардык белгини колдонуу укугунун баасынын эки эселенген өлчөмүндө компенсация төлөп берүүнү талап кылса, компенсациянын өлчөмүн аныктоо баанын негизинде жүргүзүлөт. Бул баа укук бузуучу колдонгон ыкма менен мыйзамдуу колдонуу үчүн окшош шарттарда адатта алынган баага дал келиши керек (№ 10 токтому, бешинчи абзац, 61-пункт).

Мындай жол менен аныкталган өлчөм РФ ЖКнын 1252-беренесинин 3-пунктунун маанисинде мыйзамда каралган жалгыз (бир эле учурда минималдуу жана максималдуу) компенсация өлчөмү болуп саналат, ошондуктан сот аны өз демилгеси менен азайтууга укугу жок.

Интеллектуалдык иштин натыйжаларын же айырмалоо каражаттарын мыйзамдуу пайдалануу үчүн салыштырууга мүмкүн болгон шарттарда адатта алынуучу бааны аныктоодо бир нерсени эске алуу керек: доогер талап кылынган сумманын эсебин жана негиздемесин, ошондой эле пайдалануу укугунун баасын тастыктаган документтерди көрсөтүшү зарыл. Эгерде көрсөтүлгөн талаптар аткарылбаса, сот тиешелүү доо арызды кароосуз калтыруу жөнүндө аныктама чыгарууга укуктуу (№ 10 токтомдун 61-пунктунун экинчи абзацы). Жоопкер тиешелүү интеллектуалдык менчик объектисин колдонуу укугунун наркын талашып, доогер компенсациянын өлчөмүн эсептеген негизде талашууга укуктуу. Эгерде жоопкер доогер тарабынан эсептелген компенсациянын өлчөмүн талашпаса (тиешелүү жүйө келтирбесе жана аны негиздебесе), доо талаптары көрсөтүлгөн өлчөмдө канааттандырылат.

Таймашуучулук принцибин эске алуу менен жоопкер процессуалдык аракеттерди жасабоонун кесепеттерин тартат (РФ АПК 9-берене).

Ошол эле учурда ишке катышкан тараптардын жүйөлөрүн жана каршылыктарын эске алуу менен жагдайларды аныктоо талабынын негизинде сот жоопкердин доогер көрсөткөн өлчөмдөн аз компенсация өндүрүү зарылдыгы тууралуу жүйөлөрү эмнеге багытталганын да аныкташы керек. Бул доогер далилдеп жаткан бааны талашуу болушу мүмкүн, ал окшош шарттарда тиешелүү интеллектуалдык иштин натыйжасын же жекелештерүү каражатын мыйзамдуу колдонуу үчүн адатта алынган баага дал келиши керек, ошондой эле компенсациянын өлчөмүн белгиленген өлчөмдөн төмөндөтүүгө мүмкүндүк берген жагдайларды аныктоо болушу мүмкүн.

Компенсациянын өлчөмүн аныктоо талашты караган соттун укугуна кирет, ал РФ ЖКда белгиленген чектерде, бузуу мүнөзүнө жана иштин башка жагдайларына жараша, акылга сыярлык жана адилеттүүлүк талаптарын эске алуу менен компенсациянын өлчөмүн аныктайт.

Мыйзамда компенсациянын өлчөмүн эсептөө формуласы императивдүү түрдө аныкталгандыктан, ал тиешелүү товардык белгини колдонуу укугунун эки эселенген наркына негизделет. Жоопкердин доогер тарабынан көрсөтүлгөн компенсациянын өлчөмүн эсептөөгө макул эместиги боюнча жүйөлөрү доогер көрсөткөн бааны талашууга негизделиши мүмкүн. Бул баа адатта окшош шарттарда укукту мыйзамдуу колдонуу үчүн алынат. Талашуу бул укуктун башка наркын негиздеген тиешелүү далилдер менен тастыкталышы керек.

Ишти туура кароо үчүн маанилүү болгон жагдайларды аныктоо арбитраждык соттун милдети болуп саналат. Бул РФ АПКнин 65-беренесинин 2-бөлүгүндө белгиленген.

Эгерде сот компенсациянын өлчөмүн укуктун наркын өз баалоосу боюнча аныктаса жана бул сумма доогер көрсөткөндөн аз болсо, бул компенсациянын өлчөмүн азайтуу болуп эсептелбейт.Мындай чечим компенсациянын азайышы болуп эсептелбейт, ал сот тарабынан аныкталган укуктун чыныгы наркын гана чагылдырат.

Окшош шарттарда интеллектуалдык укуктар объектин мыйзамдуу колдонуу үчүн адатта алынуучу баа ар кандай факторлорду эске алуу менен аныкталышы мүмкүн. Мисалы, ал укук ээси тарабынан мурда түзүлгөн лицензиялык келишимдерди эске алышы мүмкүн. Бул келишимдер ошол эле интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасын же жекелештерүү каражатын колдонуу укугун берүүгө тиешелүү (РФ ЖК 1489-берене). Укук бузуучуулуктун шарттары лицензиялык келишимдин шарттарынан айырмаланган учурда бул келишимди тиешеси жок далил деп таанууга негиз болуп эсептелбейт.

Ошондой эле сублицензиялык келишим (РФ ЖК 1238-берене), коммерциялык концессия келишими (РФ ЖК 1027-берене), коммерциялык субконцессия келишими (РФ ЖК 1029-берене) интеллектуалдык укуктар объектин комплекстүү өзгөчө укуктар катары колдонуу шарттарын камтышы мүмкүн.

Сотко лицензиялык келишимди (же башка келишимдерди) берүү компенсациянын өлчөмү ар дайым келишимдин баасынын (укукту колдонуу наркынын) эки эселенген өлчөмүндө аныкталышы керек дегенди билдирбейт. РФ ЖК 1301, 1311, 1406.1-беренелеринин жана 1515-беренесинин 4-пунктунун нормаларын эске алуу менен эсептелген компенсациянын негизги баасы болушу керек. Бул баа интеллектуалдык ишмердүүлүктүн тиешелүү натыйжасын же жекелештирүүнүн каражатын мыйзамдуу пайдалануу үчүн адатта алынуучу баага туура келиши керек. Ошол эле учурда баа салыштырмалуу шарттарды жана бузган адам колдонгон ыкманы эске алуу менен белгилениши керек.

Жоопкер лицензиондук келишимдин негизинде эсептелген компенсациянын өлчөмүн талашууга укуктуу. Бул тиешелүү товардык белгини пайдалануу укугунун башка баасын негиздөө аркылуу мүмкүн. Ошол эле учурда талашуу бузуу маңызына, бул келишимдин шарттарына же башка далилдерге негизделиши мүмкүн. Мындай далилдерге башка лицензиондук келишимдер жана көз карандысыз баалоочунун корутундусу кирет.

Колдонуу укугунун баасын далилдөө үчүн көз карандысыз баалоочунун корутундусу сунушталышы мүмкүн – талапкер (өз талаптарын негиздөө үчүн) жана жоопкер (өз каршылыктарын негиздөө үчүн) тарабынан.

Ошентип, арбитраждык сот бузган адам колдонгон ыкма жана көлөм боюнча товардык белгини пайдалануу укугунун башка баасын аныктай алат. Ошого жараша сот талапкер көрсөткөн өлчөмдөн башка компенсация өлчөмүн белгилей алат. (Россия Федерациясынын № А48–7579/2019 иш боюнча Жогорку Сотунун Экономикалык талаш-тартыштар боюнча сот коллегиясынын 2021-жылдын 26-январындагы № 310-ЭС20–9768 аныктамасы).

Мисалы, талапкер интеллектуалдык укуктардын бир объектисине болгон өзгөчө укукту бузгандыгы үчүн 120 000 рубль компенсация өндүрүп алууну талап кылган. Компенсациянын суммасы талапкер тарабынан интеллектуалдык укуктар объектисин пайдалануу укугунун баасынын эки эселенген өлчөмүндө эсептелген. Талапкер компенсациянын өлчөмүн негиздөө үчүн укуктун баасы 60 миң рубль болгон лицензиондук келишимди сунуштаган. Сот иштин материалдарындагы далилдер жана ишке катышкан тараптардын жүйөлөрү боюнча укуктун баасын 10 миң рубль деп аныктоо компенсациянын өлчөмүн азайтуу деп эсептелбейт. Мындан тышкары, бул укуктун эки эселенген баасын (20 миң рубль) өндүрүп алуу да компенсациянын азайышы катары каралбайт.

Ошентип, сот интеллектуалдык ишмердүүлүктүн тиешелүү натыйжасын же жекелештирүүнүн каражатын мыйзамдуу пайдалануу үчүн адатта алынуучу бааны башкача аныктаганда, компенсациянын башка өлчөмүн белгилейт. Бул компенсациянын өлчөмү бузган адам колдонгон ыкма менен аныкталат жана талапкердин өзгөчө укуктарын бузууга байланыштуу болот. Бул учурда талаптардын жарым-жартылай канааттандырылышы компенсациянын өлчөмүн «азайтуу» эмес, укукту пайдалануу баасынын белгиленген өлчөмүнөн компенсация өндүрүп алуу болуп саналат.

Мындай учурда сот тарабынан компенсация өндүрүү сот тарабынан белгиленген пайдалануу укугунун башка наркына негизделет. Бул нарк талап кылынган суммадан айырмаланышы мүмкүн жана иштин материалдарында келтирилген далилдердин, ошондой эле процесске катышкан адамдардын жүйөлөрүнүн негизинде аныкталат. Сот тарабынан мындай компенсация өндүрүү доо талаптарын жарым-жартылай канааттандыруу болуп саналат. Ошол эле учурда сот негизсиз коюлган талаптарды, доогер тарабынан талап кылынган компенсация суммасы менен сот тарабынан өндүрүлгөн компенсациянын өлчөмүнүн ортосундагы айырмага тиешелүү бөлүгүндө канааттандыруудан баш тартат.

Эгерде компенсациянын өлчөмү талапкер тарабынан лицензиондук келишимдин негизинде эсептелсе, сот көрсөтүлгөн келишимдин шарттарын жана бузуу жагдайларын салыштырат. Мындай жагдайларга төмөнкүлөр кирет: лицензиондук келишимдин мөөнөтү; берилген укуктун көлөмү; келишим боюнча укукту пайдалануу ыкмалары жана бузуу ыкмасы; укукту пайдаланууга берилген жана бузулган товарлар жана кызматтар тизмеси (товардык белгилерге карата); пайдаланууга уруксат берилген аймак (Россия Федерациясы, Россия Федерациясынын субъекти же башка аймак); башка жагдайлар.

Акыркы убакта укук ээлери контрафакттык экземплярлардын (товарлардын) баасынын негизинде эсептелген компенсацияны өндүрүп алуу практикасы кеңири тараган.

Пленумдун № 10 токтомунун 61-пунктунун 6-абзацында түшүндүрүлгөндөй, эгерде укук ээси контрафакттык нускалардын (товарлардын) наркынын эки эселенген өлчөмүндө компенсация төлөп берүүнү талап кылса, компенсациянын өлчөмүн аныктоодо бул нускалардын (товарлардын) чыныгы наркы эске алуу керек. Негиз катары алар чыныгы сатылган же үчүнчү жактарга сатууга сунушталган нарк кабыл алынат. Ошентип, эгерде контрафакттык нускалар (товарлар) бузган тарап тарабынан дүң сатуу келишимдеринин негизинде сатылса же сатууга сунушталса, анда нускалардын (товарлардын) дүң баасы эске алынышы керек.

Ошол эле учурда мыйзамсыз жайгаштырылган товардык белгиси бар товарлардын наркынын эки эселенген өлчөмүндөгү компенсация оригиналдуу товарлардын эмес, контрафакттык товарлардын наркынын негизинде эсептелет.

Жогоруда келтирилген ыкмалардын өзү эле компенсация өндүрүү боюнча талаш-тартыштардын канчалык татаалдашканын түшүнүүгө жетиштүү – далилдөө татаалдыгы жана эске алынуучу факторлордун саны боюнча алар дээрлик чыгымдарды өндүрүү боюнча талаш-тартыштардан ашып түштү. Мындан тышкары, соттук практика негизделген көптөгөн принципиалдуу позициялар, РФ ЖКнынкайра каралган нормаларын өзгөртүү зарылдыгы жөнүндө түз көрсөтмөгө карабастан, РФ Конституциялык Сотунун токтомдоруна таянганына карабастан, мыйзамда чагылдырылган эмес.

Жакында эле РФ Конституциялык Соту компенсация колдонууга байланыштуу дагы бир жагдайды карап чыкты: бузган тарапка талаптар байланышкан (аффилирленген) жактар тарабынан, алардын окшош товардык белгилерге ээ экендигине шилтеме берүү менен коюлган учур.

РФ Конституциялык Сотунун № 57-П токтому менен РФ ЖКнын 1252-беренесинин 3-пункту жана 1515-беренесинин 4-пунктунун 2-пунктчасы конституцияга каршы деп табылды, анткени алар учурдагы укуктук жөнгө салуу системасында, анын ичинде РФ ЖКнын башка жоболору менен өз ара байланышта, компенсациянын өлчөмүн азайтууга же аны өндүрүүдөн баш тартууга мүмкүндүк бербейт. Бул мыйзамсыз жайгаштырылган товардык белгиси бар товарлардын наркынын эки эселенген өлчөмүндө компенсация өндүрүү талабы каралып жаткан учурга тиешелүү. Эгерде мурда башка укук ээси тарабынан бузган тараптан ошол эле товарлардын наркынын эки эселенген өлчөмүндө окшош товардык белги үчүн компенсация өндүрүлгөн болсо, компенсацияны азайтууга жол берилбейт, бул өз ичине мындай укук ээлеринин аффилирленгендиги учурунда да камтыйт.

Ошентип, РФ ЖКнын 1252-беренесинин 3-пункту жана 1515-беренесинин 4-пункту РФ Конституциялык Сотунун № 57-П токтомун эске алуу менен аффилирленген укук ээлерине контрафакттык товарлардын наркынын эки эселенген өлчөмүндө компенсацияны бир нече жолу өндүрүүгө жол бербейт. Бул эрежелер, эгерде бул товарлардагы белгилер бир эле учурда бул жактарга таандык бир нече товардык белгилер менен чаташуу коркунучун жаратса, бул жактардын өзгөчө укуктарын бузган жакка карата колдонулат.

Сот укук ээлеринин аффилирленгендигин далилдөөчү жагдайларды жоопкердин жүйөлөрүн жана анын иш материалдарына берген далилдерин эске алуу менен гана аныктайт. Бул жагдай компенсациянын өлчөмүн азайтуу негиздерин баалоодо эске алынат жана компенсацияны азайтуу жоопкердин арызы боюнча гана мүмкүн.

Ушуну эске алуу менен, эгерде жоопкер доогер-укук ээси менен окшош товардык белгинин укук ээси аффилирленгендигин далилдесе, сот компенсация өндүрүүдөн баш тартышы мүмкүн. Бул, эгерде мурдагы талаш-тартышта ошол эле товарлардын наркынын эки эселенген өлчөмүндө компенсация өндүрүлгөн болсо, жоопкер тарабынан мыйзамсыз жүгүртүүгө киргизилген учурда мүмкүн. Компенсация өндүрүүдөн баш тартуу, эгерде компенсация башка иштин алкагында талап кылынса, РФ Конституциялык Сотунун № 57-П токтомуна негизделиши мүмкүн.

Эгерде аффилирленген укук ээлери бир эле товар үчүн эки эселенген өлчөмүндө компенсация өндүрүү талабын бир иштин алкагында койсо, сот жалпы компенсациянын өлчөмүн аныктайт. Бул компенсациянын өлчөмү товарлардын эки эселенген наркынан ашпашы керек. Сот компенсацияны бардык укук ээлерине тең бөлүштүрөт.

Ошол эле учурда бир нече товардык белгилердин укуктарын бир эле учурда бузуу мүмкүн эмес. Дизайн (таңгак) чыгармасы бир ниеттин биримдиги менен камтылган бир бузуу катары таанылат. Бул № 10 токтомунун 65-пунктуна байланыштуу, анда бир интеллектуалдык иштин же жекелештерүүнүн бир натыйжасын бир жол менен колдонуу боюнча бир нече окшош аракеттер жасалган учур каралат.

РФ Конституциялык Сотунун № 57-П токтому аффилирленген жактардын өзгөчө укуктарын бузуу учурларында гана колдонулбайт. Бул бузуу жоопкердин бир товарды бир нече жактарга таандык товардык белгилер менен чаташуу коркунучун жараткан белги менен сатуу жолу менен ишке ашырылат. Эгерде жоопкер колдонгон белги бир нече режимде (товардык белги жана чыгарма катары) корголсо, ошол эле ыкма, колдонулат [13].

Бул РФ Конституциялык Сотунун токтомун эске алуу менен, товарлардын наркынын эки эселенген өлчөмүндө компенсациянын өлчөмүн аныктоодо төмөнкүлөрдү эске алуу маанилүү: бир нече товардык белгилер жана чыгармалар жайгаштырылган бир контрафакттык товарды сатуу үчүн, бир же бир нече жактарга таандык болсо да, жалпы компенсациянын өлчөмү товарлардын эки эселенген наркынан ашпашы керек. Бул өлчөм максималдуу болуп саналат жана бир товарга бир нече товардык белгилерди же чыгармаларды кошуу анын наркына таасир эткен, бул компенсацияны эсептөөдө эске алынат [14].

Эгерде бир нече укук ээси компенсация өндүрүү талабы менен сотко биргелешип кайрылса, сот алардын пайдасына өндүрүлө турган жалпы компенсациянын өлчөмүн аныктайт (товарлардын эки эселенген нарка).

Жогорку сот инстанцияларынын түшүндүрмөлөрү сотторду конкреттүү талаштын фактысын кылдат талдоого түртөт. Бул өз кезегинде компенсация өндүрүү талаштарын татаалдаштырат. Натыйжада азыр компенсация, механизми мыйзам чыгаруучу далилдөө стандарттарын төмөндөтүп койгон зыянды өндүрүү талаптарына салыштырмалуу, өзгөчө укуктарды коргоонун «жөнөкөй» ыкмасы болбой калды.

Практика жүзүндө компенсациянын өлчөмүн минималдуу белгиленген өлчөмдөн төмөндөтүү мүмкүнчүлүгү бир жагынан адилеттүүлүк талаптарына жооп берет. Экинчи жагынан, бул соттук практикада жеке сууроолордун пайда болушуна, соттук процедуралардын кымбатташына жана тараптар үчүн соттук чыгымдардын көбөйүшүнө алып келет.

Соттук практикада пайда болгон көйгөйлөрдү чечүү жана РФ Конституциялык Сотунун № 28-П жана № 40-П токтомдорун ишке ашыруу максатында, 2023-жылы РФ Мамлекеттик Думасына мыйзам долбоору киргизилген. Мыйзам долбоору РФ ЖКнын төртүнчү бөлүгүнө өзгөртүүлөрдү киргизүүнү карайт, анда РФ ЖКга [15] компенсацияны жарандык-укуктук жоопкерчилик чарасы катары караган атайын беренени (12521-бер.) киргизүү сунушталган. Ошондой эле РФ ЖКнын 1252-беренесинин 3-пунктун алып салуу сунушталууда.

Жаңы макалада интеллектуалдык ишмердүүлүктүн бир жыйынтыгын же жекелештерүү каражатын мыйзамсыз колдонуу бир жол менен гана өзгөчө укукту бузуу болуп эсептелет деген жалпы эрежени бекитүү сунушталат.

Ошону менен бирге компенсация өндүрүү максатында өзгөчө укукту бузуу катары аракеттердин жыйындысы таанылышы мүмкүн деп белгилөө сунушталат. Бул аракеттер бир адам тарабынан бир же бир нече интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыгын (жекелештирүү каражаттарын) мыйзамсыз колдонуу менен байланыштуу, алар бир же бир нече укук ээлерине таандык жана бир же бир нече ар кандай жолдор менен ишке ашырылат. Ошол эле учурда бул аракеттердин баары өз ара байланышта болушу жана жалпы экономикалык натыйжага алып келиши керек. Бул учурда компенсациянын өлчөмүн аныктоодо сот укук бузган адамдын натыйжаны же жекелештерүү каражатын ар кандай жолдор менен мыйзамсыз колдонушун, бир нече интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын (жекелештерүү каражаттарын) мыйзамсыз колдонушун, ошондой эле бир нече укук ээлерине таандык натыйжаларды (жекелешетерүү каражаттарын) мыйзамсыз колдонушун эске алат.

Ошентип, компенсацияны аныктоо максатында бир нече бузуу бир бузуу катары каралышы мүмкүн деген мүмкүнчүлүктү бекитүү сунушталат – мыйзам деңгээлинде бирдиктүү экономикалык максат түшүнүгүн бекитүү.

Мыйзам долбоорунун авторлору учурдагы эрежеден четтөөнү сунушташат, ага ылайык укук ээси компенсацияны эсептөө ыкмасын тандайт. Документте сотко белгилүү бир учурларда компенсацияны так өлчөмдө аныктоо укугу каралган.

Бул мүмкүн, эгер:

укук ээси тандаган компенсациянын түрү (эсептөө ыкмасы) өзгөчө укукту бузуу жагдайларына колдонулбайт;

укук ээси компенсациянын өлчөмүн тандаган эсептөө ыкмасы менен акылга сыярлык ишеним деңгээлинде негиздей алган жок. Азыркы тапта мындай учурларда сот арыз ээсине доо арызды канааттандыруудан баш тартууга аргасыз.

Ошондой эле мыйзам долбоору компенсациянын өлчөмүн минималдуу чектен төмөн түшүрүүгө уруксат берилген учурларды белгилейт:

Бузуучу өзгөчө укукту бузуп жатканын билген эмес жана билиши керек эмес болчу (б. а. бузуу күнөөсүз жасалган);

Бузуу бузуучу тарабынан биринчи жолу жасалган;

Бузуу бузуучу тарабынан ишкердик ишмердүүлүгүн жүргүзүү учурунда жасалган эмес.

Компенсацияны так өлчөмдө аныктоо үчүн 10 миңден 100 миң рублга чейинки чектөө сунушталууда. Контрафакттык экземплярлардын наркына же интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасын колдонуу укугунун наркына барабар өлчөмдө аныкталган компенсация да чектөөгө ээ болот. Бул учурда мындай экземплярлардын же укуктардын наркынын бир эселенгенден эки эселенгенге чейинки чектөө сунушталууда.

Маанилүү жана орчундуу сунуш: компенсациянын өлчөмүн сот ушул Кодексте белгиленген чектерде, бузуу көлөмүнө жана мүнөзүнө жана иштин башка жагдайларына жараша акылга сыярлык жана адилеттүүлүк талаптарын эске алуу менен аныктайт.

Учурда мыйзам долбоору 2023-жылдын 27-июнунда РФ Мамлекеттик Думасы тарабынан биринчи окууда жактырылган.

РФ Конституциялык сотунун № 57-П токтомун ишке ашыруу максатында Мамлекеттик Думага РФ ЖКнын төртүнчү бөлүгүнүн 1515-беренесине өзгөртүү киргизүү жөнүндө № 638828–8 Федералдык мыйзам долбоору да киргизилген (2024-жылдын 1-июнуна карата РФ ФЖ МДга киргизилген редакция) [16]. Ошол эле учурда аны өз алдынча кароо акылга сыйбайт, мүмкүн болгон карама-каршылыктарды жоюу үчүн аны мурда киргизилген мыйзам долбоору менен макулдашуу көбүрөөк акылдуулукка жатмак.

Интеллектуалдык укуктардын объекттеринин өзгөчөлүктөрүнө, мисалы, алардын материалдык эмес табиятына жана чыгармалардын, фонограммалардын жана товарлардын контрафакттык экземплярларын тез арада кайра чыгаруу жана таратуу мүмкүнчүлүгүнө байланыштуу өзгөчө коргоо чаралары зарыл. Мындан тышкары, көптөгөн жашыруун бузулууларды эске алуу менен, интеллектуалдык менчикти коргоо боюнча конституциялык талапты камсыз кылуу үчүн компенсация укук ээлеринин кызыкчылыктарын коргоо чараларынын бири катары колдонулат. Механизмдин ийгиликсиз элементтерин жоюу аны интеллектуалдык укуктарды адилеттүү жана натыйжалуу коргоонун элементи катары сактоого мүмкүндүк берет.

Нормативдик-укуктук булактар тизмеси

1. Постановление Конституционного Суда РФ от 24.07.2020 № 40-П «По делу о проверке конституционности подпункта 2 пункта 4 статьи 1515 Гражданского кодекса Российской Федерации в связи с запросом Пятнадцатого арбитражного апелляционного суда» // Система обеспечения законодательной деятельности: сайт. – URL: https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960–8?ysclid=m17uhsptle440967988 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
2. Постановление Конституционного Суда РФ от 13.12.2016 № 28-П «По делу о проверке конституционности подпункта 1 статьи 1301, подпункта 1 статьи 1311 и подпункта 1 пункта 4 статьи 1515 Гражданского кодекса Российской Федерации в связи с запросами Арбитражного суда Алтайского края» // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m1907foo1c778552255 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
3. Постановление Конституционного Суда РФ от 13.02.2018 № 8-П «По делу о проверке конституционности положений пункта 4 статьи 1252, статьи 1487 и пунктов 1, 2 и 4 статьи 1515 Гражданского кодекса Российской Федерации в связи с жалобой общества с ограниченной ответственностью «ПАГ» // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_290909/?ysclid=m19098xo51942189043 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
4. Постановление Конституционного Суда РФ от 14.12.2023 № 57-П «По делу о проверке конституционности пункта 3 статьи 1252 и подпункта 2 пункта 4 статьи 1515 Гражданского кодекса Российской Федерации в связи с запросом Суда по интеллектуальным правам» // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_464376/?yclid=m190e7qcg4615595738 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
5. Концепция развития гражданского законодательства Российской Федерации (одобрена решением Совета при Президенте РФ по кодификации и совершенствованию гражданского законодательства от 07.10.2009) // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. – 2009. – № 11. – С. 20.

6. Информационное письмо Президиума Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации от 13 декабря 2007 г. № 122 «Обзор практики рассмотрения арбитражными судами дел, связанных с применением законодательства об интеллектуальной собственности» // Вестник Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации. – 2008. – № 2. – С. 79–99.
7. Постановление Конституционного Суда РФ от 13 декабря 2016 г. № 28-П // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m190fci2on233215956 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
8. Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 23.04.2019 № 10 «О применении части четвертой Гражданского кодекса Российской Федерации» // Верховный Суд Российской Федерации: сайт. – URL: https://www.vsrf.ru/documents/own/27773/?ysclid=m190g78o2p684064458 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
9. Постановление Президиума Высшего Арбитражного Суда РФ от 30 ноября 2010 г. № 10521 /10 // Федеральные арбитражные суды: сайт. – URL: https://arbitr.ru/materials/32048?path=%2Farxiv%2Fpost_pres%2F&ysclid=m190i9aqaq664353602 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
10. Постановление Суда по интеллектуальным правам от 24.06.2024 по делу № А53–39679/2023 // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190kvqrtz19362072#Yf32oOUzmQog4xl5 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
11. Информационная справка, подготовленная по результатам обобщения судебной практики Суда по интеллектуальным правам в качестве суда кассационной инстанции с учетом практики Конституционного Суда Российской Федерации и Верховного Суда Российской Федерации по некоторым вопросам, возникающим при взыскании компенсации за нарушение авторских и смежных прав, утвержденной постановлением президиума Суда по интеллектуальным правам от 05.04.2017 № СП-23/10 по результатам обсуждения с участием членов Научно-консультативного совета при Суде по интеллектуальным правам // Суд по интеллектуальным правам: сайт. – URL: https://ipc.arbitr.ru/storage/sites/ipc/files/288/spravka_compensation_copyright.pdf (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
12. Постановление Суда по интеллектуальным правам от 05.04.2022 по делу № А32–36309/2020 // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=92085&ysclid=m190m83qd9659953773#EwJ2oOU8EhCUTbPp (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
13. Постановление Суда по интеллектуальным правам от 26.01.2024 по делу № А56–81463/2022 // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190nerdv1789540391#KLY2oOU7AtEDXt06 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
14. Постановление Суда по интеллектуальным правам от 09.04.2024 по делу № А40–121808/2023 // СПС «КонсультантПлюс»: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=MARB&n=2562304&ysclid=m190o1mvgk250988433#V2g2oOUnZNI0xeb (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
15. Паспорт законопроекта № 348960–8 «О внесении изменений в часть четвертую Гражданского кодекса Российской Федерации» // Система обеспечения законодательной деятельности: сайт. – URL: https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960–8 (кайрылуу датасы: 02.08.2024).
16. Проект Федерального закона № 638828–8 «О внесении изменения в статью 1515 части четвертой Гражданского кодекса Российской Федерации» // Система обеспечения законодательной деятельности: сайт. – URL: https://sozd.duma.gov.ru/ (кайрылуу датасы: 02.08.2024).Информация об авторе

Людмила Александровна Новоселова, юридикалык илимдердин доктору, профессор, Интеллектуалдык укуктар боюнча соттун төрагасы (Москва, Огородный өткөөл, 5-им. 2), ORCID: 000-0001-8463-178X; sip.press@arbitr.ru

List of regulatory and legal sources

1. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 07/24/2020 No. 40-P "On the case of checking the constitutionality of subparagraph 2 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the request of the Fifteenth Arbitration Court of Appeal", [Online], available at: https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960–8?ysclid=m17u-hsptle440967988 (Accessed 2 Aug. 2024).
2. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated December 13, 2016 No. 28-P "In the case of checking the constitutionality of subparagraph 1 of Article 1301, subparagraph 1 of Article 1311 and subparagraph 1 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with requests from the Arbitration Court of the Altai Territory", [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m1907foo1c778552255 (Accessed: 02.08.2024).
3. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 02/13/2018 No. 8-P "On the case of checking the Constitutionality of the provisions of paragraph 4 of Article 1252, Article 1487 and paragraphs 1, 2 and 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the complaint of the PAG Limited Liability Company", [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_290909/?ysclid=m19098xo51942189043 (Accessed 2 Aug. 2024).
4. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated 12/14/2023 No. 57-P "In the case of checking the constitutionality of paragraph 3 of Article 1252 and subparagraph 2 of paragraph 4 of Article 1515 of the Civil Code of the Russian Federation in connection with the request of the Intellectual Property Court", [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_464376/?ysclid=m190e7qcg4615595738 (Accessed 2 Aug. 2024).
5. The concept of the development of civil legislation of the Russian Federation (approved by the decision of the Council under the President of the Russian Federation on Codification and Improvement of Civil Legislation dated 07.10.2009) (2009), *Vestnik Vysshego arbitrazhnogo suda Rossijskoj Federacii*, no 11, p. 20.
6. Information Letter of the Presidium of the Supreme Arbitration Court of the Russian Federation dated December 13, 2007 No. 122 "Review of the practice of arbitration courts in cases related to the application of intellectual property legislation" (2008), *Vestnik Vysshego arbitrazhnogo suda Rossijskoj Federacii*, no 2, pp. 79-99.
7. Resolution of the Constitutional Court of the Russian Federation dated December 13, 2016 No. 28-П, [Online], available at: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_208711/?ysclid=m190fci2on233215956 (Accessed: 02.08.2024).
8. Resolution of the Plenum of the Supreme Court of the Russian Federation dated 04/23/2019 No. 10 "On the application of Part Four of the Civil Code of the Russian Federation", [Online], available at: https://www.vsrf.ru/documents/own/27773/?ysclid=m190g78o2p684064458 (Accessed 2 Aug. 2024).
9. Resolution of the Presidium of the Supreme Arbitration Court of the Russian Federation dated November 30, 2010 No. 10521/10, [Online], available at: https://arbitr.ru/materials/32048?path=%2Farxiv%2Fpost_pres%2F&ysclid=m190i9aqaq664353602 (Accessed 2 Aug. 2024).
10. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 06/24/2024 in case no. A53–39679/2023, [Online], available at: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190kvqrtz19362072#Yf32oOUzmQog4xl5 (Accessed 2 Aug. 2024).
11. An information note prepared based on the results of summarizing the judicial practice of the Intellectual Property Rights Court as a court of cassation, taking into account the practice of the Constitutional Court of the Russian Federation and the Supreme Court of the Russian Federation on certain issues arising when collecting compensation for copyright and related rights violations, approved by Resolution of the Presidium of the Intellectual Property Rights Court dated 04/05/2017 No. СП-23/10 based on the results discussions with the participation of members of the Scientific Advisory Council at the Intellectual Property Rights Court, [Online], available at: https://ipc.arbitr.ru/storage/sites/ipc/files/288/spravka_compensation_copyright.pdf (Accessed 2 Aug. 2024).
12. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 04/05/2022 in case no. A32–36309/2020, [Online], available at: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=92085&ysclid=m190m83qd9659953773#EwJ2oOU8EhCUTbPp (Accessed 2 Aug. 2024).
13. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 26/01/2024 in case no. A56–81463/2022, [Online], available at: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=SIP&n=109760&ysclid=m190nerdv1789540391#KLY2oOU7AtEDXt06 (Accessed 2 Aug. 2024).
14. Resolution of the Intellectual Property Rights Court dated 09/04/2024 in case no. A40–121808/2023, [Online], available at: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=MARB&n=2562304&ysclid=m190o1mvgk250988433#V2g2oOUnZNI0xeb (Accessed 2 Aug. 2024).
15. Passport of Draft Law No. 348960–8 "On Amendments to Part Four of the Civil Code of the Russian Federation", [Online], available at: https://sozd.duma.gov.ru/bill/348960–8 (Accessed 2 Aug. 2024).
16. Draft Federal Law No. 638828–8 "On Amendments to Article 1515 of Part Four of the Civil Code of the Russian Federation", [Online], available at: https://sozd.duma.gov.ru (Accessed 2 Aug. 2024).

Information about the author

Ludmila A. Novoselova, Dr. Sci. (Law), Professor, President of the Intellectual Property Court (Moscow, Ogorodny dr-way, 5 bld. 2), ORCID: 0000–0001–8463–178X; sip.press@arbitr.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 02.08.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 22.08.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 28.08.2024-жылы кабыл алынган

Обзорная статья Review

УДК 347.771

Маркуша структураларын камтыган ойлоп табууларга арыздарды кароонун өзгөчөлүктөрү, чет элдик юрисдикциялардын тажрыйбасын эске алуу менен (1-бөлүк)

Анна Анатольевна Полякова✉**, Николай Борисович Лысков, Николай Вадимович Зарянов**
Федералдык өнөр жай менчик институту
✉apolyakova@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: улуттук патенттик ведомстволор Маркуш формулалары бар арыздарды экспертизалоо үчүн ар кандай куралдарга ээ, бул мындай арыздарды экспертизалоонун универсалдуу ыкмаларын түзүү зарылдыгын жаратат. Изилдөөнүн максаты – Маркуш структуралары бар арыздар боюнча АКШнын патенттик ведомствосунун, ошондой эле Евразиялык жана Европалык патенттик ведомстволордун экспертиза жүргүзүү ыкмаларын талдоо. Бул патенттик ведомстволордун экспертиза жүргүзүү боюнча көрсөтмөлөрүн изилдөө аркылуу мындай арыздар боюнча патенттик ведомстволордун ыкмалары талданган. АКШнын патенттик ведомствосу, ошондой эле Евразиялык жана Европалык патенттик ведомстволор ачылыштын жетиштүүлүгүн, патентке жөндөмдүүлүгүн, тактыгын жана Маркуш структуралары бар формулалардын биримдигин баалоо үчүн ар кандай куралдарга ээ экени аныкталды, бул алардын ишмердүүлүгүн шайкеш келтирүүнү талап кылат. Башка патенттик ведомстволордун экспертиза жүргүзүү ыкмаларын талдоо, ошондой эле ар кандай патенттик ведомстволор тарабынан бир эле арыздарды кароонун мисалдары ушул иштин экинчи бөлүгүндө келтирилет.
Негизги сөздөр: Маркуш структурасы, патент, арыз, ойлоп табуу, патентке жөндөмдүүлүк, ачылыштын жетиштүүлүгү, ойлоп табуучулуктун биримдиги
Шилтеме кылуу үчүн: Полякова, А. А. Маркуша структураларын камтыган ойлоп табууларга арыздарды кароонун өзгөчөлүктөрү, чет элдик юрисдикциялардын тажрыйбасын эске алуу менен (1-бөлүк) / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков, Н. В. Зарянов // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 232–241.
Ыраазычылык билдирүү: бул макала ФӨМИин илимий-изилдөө иштеринин «Ойлоп табуулары жана пайдалуу моделдерди мүнөздөөдөгү жөндөөлөрдүн сандык маанилеринин жалпы түшүнүгү же интервалы менен чагылдырылган белгилерин колдонуунун ыкмасын иштеп чыгуу» материалдарынын негизинде даярдалган.

Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1)

Anna A. Polyakova✉**, Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov**
Federal Institute of Industrial Property
✉apolyakova@rupto.ru

Abstract: national patent offices have various tools for examining applications with Markush claims, which necessitates the creation of universal approaches for the examination of such applications. The purpose of the study is to analyze approaches to examination by the US Patent Office, as well as the Eurasian and European Patent Offices in relation to applications with Markush structures. By studying the guidelines for conducting examinations of these patent offices, an analysis of the approaches of patent offices in relation to such applications was carried out. It has been established that the US Patent Office, as well as the Eurasian and European Patent Offices, have different tools for assessing the sufficiency of disclosure, patentability, clarity and unity of claims with Markush structures, which requires harmonization of their activities. An analysis of approaches to examination by other patent offices, as well as examples of consideration of the same applications by different patent offices will be given in the second part of this work.
Keywords: Markush structure, patent, application, invention, patentability, sufficiency of disclosure, unity of the invention
For citation: Polyakova, A. A. Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 1) / A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 232–241.
Acknowledgements: the article is based on the materials of the research work of FIPS «Development of a methodology for using the features expressed by a general concept or an interval of quantitative parameter values in the characterization of inventions and utility models».

© Полякова А. А., Лысков Н. Б., Зарянов Н. В., 2024

КИРИШҮҮ

Өнөр жай үлгүсүнүн формуласын түзүүдө арыз ээлери көп учурда ойлоп табуунун маңызын кыска жана ошол эле учурда мазмундуу форматта баяндоодо кыйынчылыктарга туш болушат. Бир жагынан, ойлоп табуунун формуласында ойлоп табуунун бардык маанилүү белгилери көрсөтүлүшү керек, бул белгилер жарыяланган техникалык натыйжага жетүүгө мүмкүндүк берет. Экинчи жагынан, «ашыкча» жана кененирээк белгилерди кошуу интеллектуалдык менчикти коргоо чөйрөсүн тарытат, бул келечекте, мисалы, патент жарыялангандан кийин белгилүү бир изилдөөнүн уникалдуулугун жоготуу коркунучуна алып келиши мүмкүн.

Химия жана фармацевтика чөйрөсүндөгү патенттерде көбүнчө ойлоп табуунун формулалары көп эле кездешет, алар өз ичине жаңы заттардын жекече химиялык формулаларын, алардын негизиндеги композицияларды же аларды алуу же колдонуу ыкмаларын камтыйт. Эгер ойлоп табуу бир гана кошулмага эмес, бүтүндөй бир катарга тиешелүү болсо, аны көрсөтүүнүн ыңгайлуу формасы «Маркуш структуралары» (же «Маркуш формулалары») болуп саналат [1]. Мындай химиялык кошулмалардын түзүлүшүнө тиешелүү формуланын белгилерин билдирүү ыкмасы бул формуланын түрү боюнча прецеденттик сот ишине катышкан арыз берүүчүнүн урматына аталган (US 1506316, 26.08.1924).

Маркуш формуласы альтернативдүү белгилердин тизмесин бир пунктта баяндоону камтыйт, алардын ичинен комбинаторика ыкмасы менен конкреттүү ишке ашыруу варианттарын алуу үчүн тандоо жүргүзүлөт. Альтернативдердин тизмеси Маркуш тобу же Маркуш топтому деп аталат. Маркуш топтому ойлоп табууларды аныктоо үчүн химияда гана эмес, металлургия жана биология тармагында да кеңири колдонулат. Механикага байланыштуу жана жогоруда айтылгандарга тиешеси жок ойлоп табуулар да Маркуш формуласы түрүндө көрсөтүлүшү мүмкүн [1].

Маркуш формуласы жалпы структуралык формула менен көрсөтүлгөн химиялык кошулмалардын кеңири тизмесин жарыялоого мүмкүндүк бергендиктен, ар бир ордуна коюучу үчүн ар кандай альтернативдүү варианттарды көрсөтүүгө мүмкүнчүлүк берет [1]. Ошентип, мындай формула белгилерди жалпы түшүнүк (функционалдык өзөк) түрүндө билдирүүнү билдирет, ал бул түшүнүктүн өзүнчө мүнөздөмөлөрүнүн комбинациясы

> Маркуш формуласы көптөгөн өлкөлөрдө кабыл алынган. Патенттик ведомстволор Маркуш структураларын камтыган арыздарды экспертизалоонун өзүнчө методологияларын иштеп чыгышат.

менен толукталат, алар альтернативалар түрүндө көрсөтүлөт. Мындай ойлоп табуунун белгилерин билдирүү ойлоп табуу жөнүндө маалымат берүүнүн бир топ жөнөкөйлөтөт жана башка бир катар артыкчылыктарга ээ. Бирок, бул маалымат издөөдө жана патент берүү же берүүдөн баш тартуу чечимин кабыл алууда белгилүү бир кыйынчылыктарды жаратат.

Ошентсе да Маркуш формуласы көптөгөн өлкөлөрдө кабыл алынган. Патенттик ведомстволор Маркуш структураларын камтыган арыздарды экспертизалоонун өзүнчө методологияларын иштеп чыгышат. «Структура Маркуша» деген термин чындыгында патенттик ведомстволор иштеген мыйзамдык документтерде кездешпейт, бирок ал экспертиза жүргүзүү боюнча колдонмолордо (Manuals, Guidelines) киргизилет. Мындай колдонмолордо, адатта, Маркуш формуласынын текшерүү алгоритми көрсөтүлөт жана буга чейин мыйзамдык документтер менен жөнгө салынган жоболор боюнча бузуу фактыларын таануу негиздери белгиленет. Эл аралык арыз берүүчүлөрдүн тажрыйбасы көрсөткөндөй, улуттук фазаларга өткөндө ойлоп табуунун формуласын оңдоо зарылчылыгы көп кездешет. Эксперттер ар кайсы өлкөлөрдө арыз берүүчүдөн ар кандай негиздер боюнча, мисалы, биримдик талабын бузуу же жетиштүү ачып көрсөтүү шартын бузуу себептерини негизинде өзгөртүүлөрдү киргизүүнү талап кылышат. Бул иш кагаздарын жүргүзүү мөөнөтүн гана узартпастан, арыз берүүчүнү да адаштырат: бир өлкөдө ага патент берилет, ал эми башка өлкөдө андан кошумча маалымат талап кылынат.

Бул иштин максаты – АКШнын Патент жана соода белгилери боюнча ведомствосунун (USPTO), ошондой эле Евразия жана Европа патенттик ведомстволорунун Маркуш структуралары түрүндө көрсөтүлгөн ойлоп табуулар боюнча арыздарды экспертизалоо ыкмаларын талдоо болуп саналат.

> Маркуш формулаларын колдонуу, албетте, бир катар артыкчылыктарга ээ, бирок ойлоп табуулардын альтернативдүү белгилерин мындай формада көрсөтүү да бир катар көйгөйлөр менен коштолот.

МАТЕРИАЛДАР ЖАНА ИЗИЛДӨӨ ЫКМАЛАРЫ

Анализ ыкмалары тиешелүү патенттик ведомстволордун расмий сайттарында жеткиликтүү болгон экспертиза жүргүзүү боюнча колдонмолорду изилдөө жолу менен жүргүзүлдү. Арыздарды издөө жана алар боюнча иш кагаздарын жүргүзүүнү талдоо Espacenet, Patentscope, Patent Centre жана Google Patents издөө системаларынын жардамы менен жүргүзүлдү.

Маркуша формуласына байланыштуу илимий адабияттарды издөө «Маркуш формуласы», «Маркуш структурасы», «патенттер», «арыздар», «көйгөйлөр», «артыкчылыктар жана кемчиликтер» сыяктуу ачкыч сөздөрдү, алардын комбинацияларын, синонимдерин жана англисче аналогдорун колдонуу менен жүргүзүлдү.

ИЗИЛДӨӨНҮН ЖЫЙЫНТЫКТАРЫ

Маркуш формулаларынын артыкчылыктары жана кемчиликтер

Маркуш формулаларын колдонуу, албетте, бир катар артыкчылыктарга ээ, бирок ойлоп табуулардын альтернативдүү белгилерин мындай формада көрсөтүү да бир катар көйгөйлөр менен коштолот, аларды экспертиза жүргүзүү учурундагы жана патент берилгенден кийинки көйгөйлөргө бөлүүгө болот.

Биринчи кезекте, Маркуш формулалары арыз берүүчүлөрдү структурасы окшош химиялык кошулмалар үчүн бир нече патенттик арыз берүүдөн куткарат деп белгилөө керек.Мисалы, дары-дармектер үчүн кошулманын түзүлүшү менен биологиялык активдүүлүктүн байланышы (SAR) бар. Ушуга байланыштуу жалпы өзөгү жана радикалдардын түзүлүшүндө кичине өзгөрүүлөрү бар кошулмаларда окшош активдүүлүктүн болушу акылга сыярлык деп болжолдоого болот [2].

Талапкер арыз материалдарында жарыяланган ойлоп табууну сүрөттөгөн жетиштүү мисалдарды берүүгө милдеттүү. Кайсы учурда мисалдар жетиштүү болот? Нормативдик документтерде ойлоп табууну ишке ашыруунун мисалдарынын зарыл болгон саны боюнча так көрсөтмөлөрдүн жоктугу Маркуш структураларын камтыган арыздарды иштеп чыгууда көйгөйлөрдүн бири болуп саналат [3].

Маркуш формулаларын камтыган арыздарды маңыздуу экспертизадан өткөрүүдө жарыяланган топтон (катардан) ар бир конкреттүү кошулманы алуу мисалдарынын болушу текшерилет. Топ химиялык табияты боюнча ар кандай радикалдарды камтышы мүмкүн болгондуктан, кошулмаларды алуу мүмкүнчүлүгүн тастыктоо үчүн жетиштүү мисалдардын саны абдан көп болушу мүмкүн. Бул мисалдар жарыяланган радикалдардын бардык мүмкүн болгон вариацияларын камтышы керек. Көп учурда Маркуш формуласы миңден ашык кошулмаларды же жүздөгөн кошулмалар топторун камтышы мүмкүн [4].

Маркуш формулаларын камтыган ойлоп табууларды тастыктоо үчүн мисалдардын жетиштүүлүгү маселеси Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун (ДИМУ) изилдөөлөрүндө үзгүлтүксүз көтөрүлүп турса да, азырынча ал жалпы сунуштар менен гана чечилип жатат [1].

Бирок бул маселе талапкердин алдында гана кооюлбайт. Эксперттин көз карашы боюнча, Маркуш формуласы менен көптөгөн вариацияларды камтыган арыз берилгенде, маалымат издөө көбүнчө берилген мисалдардын, тагыраак айтканда, ойлоп табууну ишке ашыруунун конкреттүү варианттарынын чегинде жүргүзүлөт. Мындай мисалдар үч жүздөн ашык болушу мүмкүн, бул бардык келтирилген мисалдар боюнча издөө жүргүзүүнү кыйындатат. Мурдагы техникалык деңгээлдеги маалыматтарды издөө кошумча татаалдашат, анткени ар кандай патенттердеги Маркуш структуралары көбүнчө дээрлик таанылгыс болуп калат, ошондуктан адабият менен иштөө өтө көп убакытты жана каражатты талап кылат. Мындан тышкары, кээде мурда жарыяланган Маркуш структурасында жаңы жарыяланган ойлоп табуунун кандайдыр бир варианты бар-жогун аныктоо мүмкүн эмес, бул бүткүл арыздын патентке жөндөмдүүлүгүнө шек туудурушу мүмкүн [2, 4, 5, 6].

Белгилей кетчү нерсе, Маркуш формуласына кирген бардык мүмкүн болгон кошулмалардын ичинен клиникалык сыноолор, адатта, патент ээси тарабынан эң жакшы касиеттерге ээ болгон бир же, эң көп дегенде, эки конкреттүү кошулмага гана жүргүзүлөт. Бул кошулмалар кийинчерээк дары-дармек катары каттоо күбөлүгүн алышат [7]. Тиешелүү түрдө, жарыяланган катардагы калган кошулмалар, негизинен, патент ээси тарабынан баштапкы максатта колдонууга пландаштырылбайт, мисалы, аз активдүүлүк же башка каалабаган касиеттердин болгонуна байланыштуу. Бул учурда Маркуш формуласынын бардык бөлүктөрүнө кеңири коргоо берүү мыйзамдуубу?

Экинчи жагынан, Маркуш формуласынын кеңири түрүндө альтернативдүү белгилерди баяндоо арыз ээсине өз изилдөөлөрүн атаандаштардан коргоого мүмкүндүк берет. Мындай изилдөөлөрдүн жүрүшүндө изилденген катардагы эң активдүү кошулма дароо эле табыла бербейт

> Альтернативдүү белгилерди кеңири Маркуш формуласы түрүндө баяндоо талапкерге өз изилдөөлөрүн атаандаштардан коргоого мүмкүндүк берет.

[2, 4, 6, 8]. Көбүнчө Маркуш структураларына байланыштуу патенттик арыздар дары-дармек каражаттарын иштеп чыгуунун баштапкы баскычында берилет.

Изилдөөлөрдүн жүрүшүндө компаниялар чоңураак катардан конкреттүү кошулманы тандап алышат жана бул конкреттүү кошулмаларга кошумча патенттерди бере алышат. Бул патенттер селективдүү ойлоп табуулар катары да белгилүү, анткени алар кеңири топтомдон тандалган конкреттүү кошулманы коргойт.

Фирмалар, адатта, дары-дармектердин альтернативдүү формаларына да экинчи патенттерди алууга аракет кылышат: ар кандай композициялар, дозалар жана курамдар, ошондой эле клиникалык изилдөөлөрдүн ар кандай баскычтарында дары-дармектерди иштеп чыгууда аныкталган жаңы колдонуу ыкмалары. Мындай стратегияны адатта «патенттик тосмо» же «жаңылоо стратегиясы» деп аташат [9]. Патенттик коргоо мөөнөтүн узартуу стратегияларын иштеп чыгуу фармацевтика өнөр жайында жашоо циклин башкаруунун маанилүү аспектиси болуп саналат, бирок бул Маркуш формуласы менен патенттерге байланыштуу дагы бир көйгөйдү жаратат. Патенттик коргоо мөөнөтүн узартуу стратегияларын иштеп чыгуу фармацевтика өнөр жайында жашоо циклин башкаруунун маанилүү аспектиси болуп саналат, бирок бул Маркуш формуласы менен патенттерге байланыштуу дагы бир көйгөйдү жаратат. Экинчи патенттер адатта Маркушанын негизги патентинен кийин берилет. Бул Маркушанын формуласы менен негизги патентте көрсөтүлгөн кошулмаларга өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууга мүмкүн экенин билдирет [9]. Натыйжада, мындай формулаларды колдонуу арыз берүүчүгө патенттин мөөнөтүн жасалма жана негизсиз узартууга мүмкүнчүлүк берет. Чынында, бул коргоо бир эле затка жайылтылат. Анткени Маркушанын формуласынын алкагында иш жүзүндө бир эле зат иштейт. Бул зат кийин экинчи патентте укуктук коргоонун объектиси болуп калат [2, 10, 11, 12, 13]. Ошентип, Маркуша формулалары оригиналдык дары-дармектердин рыноктук эксклюзивдүүлүгүнүн узактыгын узартып, социалдык жыргалчылыкка таасир этиши мүмкүн.

Маркуша формуласы аркылуу ойлоп табууну илимий эмгектин продукту катары карап, анын илимий өнүгүүгө кошкон салымын баалап, төмөнкү учурларды белгилөөгө болот. Бир жагынан, Маркуша структурасы менен арыздар чындыгында алынбаган жана арыздын алкагында каралбаган кошулмаларга негизсиз дооматтарды камтыйт. Мындай «негизсиз» кошулмалар Маркуша формуласы менен комбинаторика ыкмасы аркылуу алынат жана алардын формуладагы болушу патенттерди жана арыздарды «жокко чыгарып», аларды чыныгы илимий документ даражасынан ажыратат. Маркуша структурасы аркылуу көп сандагы молекулаларга арыз берүү арыз берүүчүлөргө кеңири спектрдеги кошулмаларды камтыган патенттерди алууга мүмкүнчүлүк берет. Бул кошулмалар каалаган фармакологиялык касиеттерге ээ болушу мүмкүн. Бир топ изилдөөлөрдөн кийин гана Маркуша патентинин ээси кайсы бир кошулма кийинки (жана абдан кымбат) клиникалык сыноо баскычынан өтүшү керектигин чечет. Натыйжада, чыныгы ак ниет изилдөөчүлөр чындап керектүү, чыныгы синтезделген жана сыноодон өткөн кошулмаларды патенттөөгө аракет кылганда, селективдүү ойлоп табууларды патенттөөгө мүмкүнчүлүк болгонуна карабастан, кыйынчылыктарга туш болушу мүмкүн [2, 14]. Бул кийинки иштеп чыгууларды атаандаштар үчүн азыраак жагымдуу кылышы мүмкүн. Атаандаштардын Маркуша патентинин ээси тандаган бир кошулмадан башка альтернативаларды кылдат изилдөө аракети баштапкы патентти бузууга алып келиши мүмкүн. Бул каалаган фармакологиялык натыйжаларды изилдөө учурларында тиешелүү. Маркуша структурасы менен патенттер конкреттүү молекулаларды камтыган патенттерге караганда кеңири спектрдеги кошулмаларды камтыйт. Натыйжада алар кийинки изилдөөлөргө жана иштеп чыгууларга тоскоолдук кылып, көп сандагы кошулмаларды патенттөөгө чектөөлөрдү жаратышы мүмкүн.

> Маркуша структурасы менен арыздар чындыгында алынбаган жана арыздын алкагында каралбаган кошулмаларга негизсиз дооматтарды камтыйт.

Мындан тышкары, функционалдык топторду алмаштыруу кошулмаларга жаңы SAR касиеттерин берет жана Маркуша формуласынын алкагында кошулмалардын жалпы санынын көптүгүн эске алганда, бардык заттардын активдүүлүгүн аныктоо мүмкүн эмес. Биринчиден, ар бир химиялык кошулманын синтези индивидуалдуу болуп, реагенттерди жана шарттарды тандоону талап кылат жана Маркуша формуласы менен бириктирилген кошулмалардын жалпы көлөмүн бир схема менен алуу жолдорун көрсөтүү техникалык жактан аткарылгыс милдет. Экинчиден, арыз берүүчү көбүнчө Маркуша формуласы боюнча ишке ашыруунун эң жакшы мисалдарын гана берет. Мындай учурда формуладагы башка структуралар да белгиленген техникалык натыйжага жетүү үчүн зарыл болгон касиеттерге ээ болот деп ойлоого негиз жок. Мындан тышкары, алардын жалпы белгиленген касиеттерге туура келер-келбеси да бүдөмүк [13]. Химиялык заттын организмге физиологиялык жана терапевтикалык таасирин химиялык структурасынын негизинде алдын ала айтууга болот, бирок муну чыныгы сыноолор аркылуу гана тастыктоого болот. Кошулма жасалып, сыноодон өтмөйүнчө, анын тирүү организмге кандай таасир этерин так билүү мүмкүн эмес. Ошол эле учурда биологиялык активдүүлүктү сыноо учурунда күтүлбөгөн жана жагымсыз касиеттер аныкталышы мүмкүн. Бирок, эгерде бул ишти Маркуша формуласынын патентинин ээси эмес, башка изилдөөчү жүргүзүп, молекуланы синтездеп, сыноодон өткөрүп, мындай

күтүлбөгөн касиеттерди биринчи жолу аныктаса, мурдагы деңгээлдеги техниканын патентинде (Маркуша патенти) жалпы сүрөттөмөнүн болушу бул ойлоп табуучуга патент алууга тоскоол болбошу керек [4, 15].

Экинчи жагынан, кеңири коргоо чарасы башка түрдөгү инновацияларга тұртку берет [2]. Мисалы, иштеп чыгуучулар-атаандаштар Маркуша формуласы менен бириктирилген кошулмаларга караганда, ошол эле молекулярдык максатка таасир этүүчү принципиалдуу жаңы кошулмалардын катарын издөөгө стратегияны колдонушу мүмкүн.

Мындан тышкары, компьютердик ыкмалар жана алгоритмдер иштелип чыгууда. Бул ыкмалар сүрөттөрдөн жана тексттен Маркуш формуласы боюнча маалыматтарды окууга мүмкүндүк берет. Ошондой эле алар Маркуш формуласынын бардык альтернативаларын салыштырууну камсыз кылат. Бул жалпы структуралык формуладагы жеке кошулмалар катары ачык көрсөтүлбөгөн альтернативаларга да тиешелүү [5, 6].

Ошентип, Маркуш структураларын патенттик коргоонун өзүнүн артыкчылыктары жана кемчиликтери бар. Акыркы кейгейлөрдү чечүү боюнча патенттик ведомстволор иш алып барышат. Издөө натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн жаңы базалар жана издөө алгоритмдери иштелип чыгууда. Мындан тышкары, Маркуш формуласы боюнча жетиштүү ачылыш маселелерин чечүү үчүн химия жана интеллектуалдык менчик жаатындагы адистерден тиешелүү материалдар жана сунуштамалар берилет [16, 17]. Учурдагы мыйзамдарга патенттерди узартуу боюнча өзгөртүүлөр киргизилүүдө. Бирок Маркуш формулаларын камтыган арыздар менен иштөөдө пайда болгон кыйынчылыктар дагы эле актуалдуу жана ар кандай өлкөлөр тарабынан аткарылышы мүмкүн болгон чечимдерди издөөнү талап кылат.

Изилдөө алкагында Маркуш структураларын камтыган арыздарды талдоо учурунда экспертиза жетекчиликке алган ички нормативдик документтер талданды. Мындай документтер катары, адатта, бардык юрисдикцияларда ойлоп табууларга арыздарды издөө жана экспертизалоо боюнча колдонмолор колдонулат.

USPTO

USPTO түздөн-түз «improper Markush grouping», башкача айтканда, «туура эмес Маркуш топтоштуруусу» түшүнүгүн киргизет, бул патент берүүдөн баш тартууга негиз болуп саналат[1]. Бул түшүнүк эки аспектти камтыйт – «жалпы структуралык окшоштук» жана «маанилүү структуралык элементтен жалпы колдонуу».

Маркуш тобунун мүчөлөрү, эгерде алар бир эле кабыл алынган физикалык же химиялык класска таандык болсо, «жалпы структуралык окшоштукка» ээ. Таанылган физикалык же химиялык класс бул техниканын бул тармагындагы билимдердин негизинде класстын

USPTO түздөн-түз «improper Markush grouping», башкача айтканда, «туура эмес Маркуш топтоштуруусу» түшүнүгүн киргизет, бул патент берүүдөн баш тартууга негиз болуп саналат.

мүчөлөрү арыз кылынган ойлоп табуунун контекстинде өзүн бирдей алып жүрөт деп күтүлгөн класс болуп саналат: Маркуш формуласынын альтернативдүү белгилеринин кайсынысын болбосун колдонууда бирдей натыйжага жетишүү күтүлөт. Ошентип, Маркуш тобу, эгерде топтун бардык мүчөлөрү таанылган класска (физикалык же химиялык) таандык болсо, адатта кабыл алынат. Мындан тышкары, алар арыз кылынган ойлоп табууда бирдей функцияны аткарган жалпы касиетке ээ экендиги ачык-айкын болушу керек. Алардын табияты же техниканын деңгээли боюнча, бардык мүчөлөр бул касиетке ээ экендиги айкын болушу керек.

Эгерде Маркуш тобу альтернативдүү химиялык кошулмаларды сөздөр жана химиялык формулалар менен сүрөттөсө жана альтернативалар таанылган класска таандык болбосо, Маркуш тобунун мүчөлөрү дагы эле ылайыктуу деп эсептелиши мүмкүн. Бул альтернативалар бир маанилүү структуралык өзгөчөлүккө ээ болсо мүмкүн. Бул өзгөчөлүк жалпы колдонуу үчүн зарыл. Ошол эле учурда, USPTO колдонмосуна ылайык, эксперт Маркуш топтору жалпы структуралык окшоштукка ээ эмес жана жалпы колдонууга ээ эмес деп аныктаганда, арыз боюнча баш тартуу чечими кабыл алынат. Баш тартуу боюнча чечим арызда «Маркуштун туура эмес топтому» камтылганына негизделген. Бул баш тартуу негизги баш тартуу болуп саналат жана Патенттик соттук-апелляциялык кеңешке даттанылышы мүмкүн.

Мындан тышкары, USPTO Маркуш структуралары үчүн биримдик талабына баа берүү боюнча өзүнчө ыкма бар[2]. Маркуш формуласы үчүн, ойлоп табуунун бир формуласында альтернативалар (химиялык же химиялык эмес) аныкталганда, альтернативалар окшош табиятка (similar nature) ээ болсо, биримдик талабы аткарылды деп эсептелет. Маркуш тобу альтернативдүү химиялык кошулмалар үчүн арналган болсо, эгерде төмөнкү критерийлер аткарылса, алар окшош табиятка ээ деп эсептелиши керек:

- бардык альтернативалар жалпы касиетке же активдүүлүккө ээ;
- бардык альтернативалар үчүн жалпы структура, башкача айтканда, маанилүү структуралык элемент бар. Эгерде жалпы структура бириктирүүчү критерий боло албаса, башка ыкма колдонулат. Бул учурда бардык альтернативалар таанылган химиялык кошулмалар классына таандык болушу

[1] Manual of patent examining procedure United States Patent and Trademark Office, 2023, Chapter 2117 (II) // USPTO: сайт. URL: https://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/s2173.html (кайрылуу датасы: 02.03.2024).

[2] Ошого эле байланыштуу Chapter 1850.

керек. Бул класс ойлоп табууга тиешелүү техниканын чегинде аныкталат. «Маанилүү структуралык элемент бардык альтернативалар үчүн жалпы» деген түшүнүк айрым учурларда колдонулат. Бул арыз кылынган структуралардын көпчүлүк бөлүгүн ээлеген жалпы химиялык структурага ээ кошулмаларга тиешелүү. Эгерде структуранын жалпы бөлүгү кичинекей болсо, ал кошумча талаптарга жооп бериши керек. Мындай элемент техниканын деңгээлин эске алуу менен структуралык жактан айырмаланууга тийиш. Мындан тышкары, ал жалпы активдүүлүктү көрсөтүү үчүн зарыл болушу керек. Структуралык элемент өзүнчө компонент же бириктирилген өзүнчө компоненттердин бирикмеси болушу мүмкүн.

Мындан тышкары, Маркуш тобунун альтернативалары ар кандай классификацияланышы мүмкүн болсо, бул ойлоп табуунун биримдигинин жоктугу жөнүндө тыянак чыгарууга негиз бербейт. Эгерде альтернативаларды кароодо Маркуштун, жок дегенде, бир альтернативасы техниканын белгилүү деңгээлине салыштырмалуу жаңы эмес экени аныкталса, эксперт ойлоп табуунун биримдиги маселесин кайра карап чыгышы керек (a posteriori).

USPTO колдонмосунда Маркуш формуласы арыздын «белгисиздигин» жаратышы мүмкүн деген көрсөтмө да бар[3]. Маркуш тобу көптөгөн альтернативаларды камтышы мүмкүн жана натыйжада Маркуш арызы көптөгөн альтернативдүү ишке ашыруу варианттарын камтышы мүмкүн. Белгилүү бир шарттарда Маркуш тобу ушунчалык кеңири болушу мүмкүн, бул тармактагы адистер талап кылынган ойлоп табуунун чегин аныктай албай калышат. Мисалы, эгерде арызда химиялык кошулма бир же бир нече Маркуш топторун колдонуу менен аныкталса жана ал ар кандай альтернатива варианттардын чоң санын камтыса, арыз аныкталбаган деп табылышы мүмкүн. Бул тармактагы адис ойлоп табуунун өлчөмдөрүн жана чектерди аныктай албаган учурда болот. Себеби Маркуш тобу же топтору менен аныкталган бардык кошулмаларды элестете албагандыктан жатышы мүмкүн. Бул учурда USPTO эксперттери патент берүүдөн баш тартууга укуктуу.

Маркуш формулалары үчүн ачылыштын жетиштүүлүгүн жана патентке жөндөмдүүлүк шарттарын текшерүү USPTO колдонмосунда өзүнчө жөнгө салынбайт. Ал жалпы талаптар, алгоритмдер жана сунуштардын негизинде жүргүзүлөт. Бул эрежелер альтернативдүү белгилерди жана жалпы түшүнүктөрдү камтыган формулаларга колдонулат.

Европалык патенттик ведомство

Европалык патенттик ведомствонун (EPO) экспертиза жүргүзүү боюнча колдонмосунда да Маркуш формулаларын текшерүү үчүн өзүнчө алгоритмдер камтылган.

Европалык патенттик ведомствонун (EPO) колдонмосунда, ошондой эле USPTO колдонмосунда биридиктүүлүк талабы альтернативалар окшош мүнөзгө (similar nature) ээ болгон учурда аткарылган деп таанылат[4]. Ошол эле учурда маанилүү структуралык элементке байланыштуу, маанилүү структуралык элемент абсолюттук мааниде жаңы болушу шарт эмес. Тескерисинче, «орчундуу» деген термин жалпы касиет же активдүүлүккө байланыштуу химиялык структуранын жалпы бөлүгү болушу керектигин билдирет, ал талап кылынган кошулмаларды ошол эле касиетке же активдүүлүккө ээ болгон белгилүү кошулмалардан айырмалап турушу керек. Башкача айтканда, маанилүү структуралык элемент ойлоп табуунун техникалык салымын аныктайт. Бул салым жалпы каралып, анын жаңылыгы жагынан бааланат. Ал талап кылынган ойлоп табуунун учурдагы техникалык деңгээлден эмнеси менен айырмаланарын көрсөтөт. Эгерде Маркуш альтернативаларынын бири жаңы эмес экенин көрсөтсө болсо, ойлоп табуунун бирдиктүүлүк маселесин кайра карап чыгуу керек. Бул Маркуш формуласы менен камтылган кошулмалардын структурасы белгилүү болгондо өзгөчө маанилүү. Эгерде бул кошулма ошол эле касиетке же техникалык натыйжага ээ болсо, бул калган альтернативалар менен бирдиктүүлүктүн жоктугун көрсөтүшү мүмкүн. Бул Маркуш альтернативалары бирдей (жалпы структура) же тиешелүү (бирдей касиет же техникалык натыйжа) техникалык мүнөздөмөлөрдү камтыбагандыгы менен байланыштуу, алар «өзгөчө» болуп саналат. Ар кандай ырааттуулуктар менен аныкталган ар кандай альтернативдүү нуклеин кычкылдарын же белокторду камтыган формулалар Маркуш тобу болуп эсептелет. Алар жогоруда айтылган принциптердин негизинде анализге алынат.

Европалык патенттик ведомствонун (EPO) колдонмосунда, ошондой эле USPTO колдонмосунда бирдиктүүлүк талабы альтернативалар окшош мүнөзгө ээ болгон учурда аткарылган деп таанылат.

Формуланы түзүү талаптарын айта турган болсок, көз карандысыз же көз каранды пункттар альтернативаларды камтышы мүмкүн. Ошол эле учурда альтернативалардын саны жана көрсөтүлүшү бир пунктта бул билдирүүнү түшүнүксүз же түшүндүрүүгө кыйын кылбашы маанилүү[5].

Ачыкка чыгаруунун жетиштүүлүгүн баалоодо төмөнкүлөр көрсөтүлөт: ойлоп табуунун көптөгөн варианттарынын ичинен бирөө гана ишке ашырылбай турганы, бүт ойлоп табууну ишке ашыруу мүмкүн эмес

[3] Ошого эле байланыштуу Chapter 2117 (II).

[4] Guidelines for Examination in the European Patent Office European Patent Office, 2023, Chapter V-10 // European Patent Office: сайт. URL: сайт: https://link.epo.org/web/epo_guidelines_for_examination_2023_hyperlinked_en.pdf (кайрылуу датасы: 02.03.2024).

[5] Ошого эле байланыштуу Chapter IV-8.

> Эгерде формула ишке ашырылуучу варианттарды аныктоо үчүн тиешелүү критерийлер боюнча жетиштүү маалыматты камтыса, ойлоп табуунун формуласында ишке ашырылбай турган варианттарды камтылышы көйгөй жаратпайт.

деген тыянак чыгарууга дароо негиз бербейт. Бул ойлоп табуу пайда болгон көйгөйдү чече албайт дегенди билдирбейт жана, демек, каалаган техникалык натыйжага жетише албайт. Ойлоп табуунун ишке ашырылбай турган варианттарына тиешелүү сүрөттөмөнүн бөлүктөрү жана тиешелүү формула бөлүмдүн талабы боюнча өчүрүлүшү мүмкүн. Же болбосо, кемчилик жоюлбаса, алар ойлоп табуунун предметине тиешеси жок деп белгилениши мүмкүн. Бул учурда формула сүрөттөмөгө ылайык келиши жана ишке ашырылбай турган варианттарга тиешеси жок болушу керек. Кээ бир өзгөчө учурларда, мисалы, ойлоп табуунун формуласы диапазондордун комбинациясына же Маркуш формуласына тиешелүү болгондо ойлоп табуунун формуласынын көлөмү көптөгөн альтернативаларды камтышы мүмкүн. Бул альтернативалардын айрымдары ишке ашырылбай турган варианттарга туура келиши мүмкүн.

Андай учурларда эгерде формула ишке ашырылуучу варианттарды аныктоо үчүн тиешелүү критерийлер боюнча жетиштүү маалыматты камтыса, ойлоп табуунун формуласында ишке ашырылбай турган варианттарды камтылышы көйгөй жаратпайт[6].

Маркуш формуласына карата патентке жөндөмдүүлүктү текшерүү ЕРО көрсөтмөсүнүн алкагында өзүнчө кошумча жөнгө салынбайт. Текшерүү альтернативдүү белгилерди жана жалпы түшүнүктөрдү камтыган формулалар үчүн каралган жалпы талаптар жана сунуштарга ылайык жүргүзүлөт.

Евразиялык патенттик ведомство

Евразиялык патенттик ведомствонун (ЕАПВ) колдонмосу, ЕРО жана USPTO колдонмолорунан айырмаланып, Маркуш формуласына байланыштуу талапкер ишенимдүү маалыматтарды бериши керектигин ачык көрсөтөт. Бул маалыматтар ойлоп табууну ишке ашырууда техникалык натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгүн тастыкташы керек. ЕАПВ колдонмосуна ылайык, мындай маалыматтар, адатта, «Ойлоп табууну ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн тастыктаган маалыматтар» бөлүмүндө келтирилет. Бул теориялык мүнөздүү негиздемелер, илимий билимдерге (илимий журналдардагы макалалар, монографиялар ж. б.) негизделген, ошондой эле эксперименттер, сыноолор же баалоолордун натыйжасында алынган объективдүү маалыматтар болушу мүмкүн. Бул маалыматтар ойлоп табууга тиешелүү ишмердүүлүк тармагында кабыл алынышы керек[7] [18].

ЕАПВ колдонмосунда Маркуш формуласы боюнча бирдиктүүлүк талабын текшерүү алгоритмдери ЕРО колдонмосунда сүрөттөлгөн алгоритмдерге дал келет[8].

ЕАПВ колдонмосу ЕРО жана USPTO колдонмолорунан айырмаланып, Маркуш формуласына байланыштуу жаңылыкты текшерүү үчүн алгоритмдерди ачык камтыйт. Эгерде ойлоп табуу мурунку техникалык деңгээлден белгилүү болгон жалпы структуралык формулага (Маркуш формуласына) кирген Х химиялык бирикмесине тиешелүү болсо, анда ойлоп табуунун жаңылыгы булакта көрсөтүлгөн бирикмени жана/же анын алынуу ыкмасын ачык-айкын ачып берген маалыматтар жок болгон учурда таанылат. Тескерисинче, Х бирикмесинин техникалык деңгээлинин белгилүүлүгү Маркуш формуласында көрсөтүлгөн ойлоп табуунун жаңылыгын бузат. Бирок, эгерде маалымат булагында тандалган бирикме көрсөтүлбөсө, бирок анын алынуусуна алып келүүчү баштапкы заттарды жана баскычтарды камтыган ыкма ачылса, анда мындай ачылыш да көрсөтүлгөн бирикменин жаңылыгын бузат[9].

> Маркуш формуласын карата арыз берүүчү ойлоп табууну ишке ашырууда техникалык натыйжага жетишүү мүмкүнчүлүгүн тастыктаган ишенимдүү маалыматтарды бериши керек.

Ойлоп табуунун деңгээлин текшерүүдө селективдүү ойлоп табууларга байланыштуу мүнөздөмө да эске алынышы мүмкүн. Селективдүү ойлоп табуулардын ойлоп табуучулук баскычын таануунун негизги шарты болуп төмөнкүлөр саналат: селективдүү ойлоп табуу, эгерде ал белгилүү кеңири параметрлердин же элементтер тобунун күтүлгөн натыйжасына караганда күтүлбөгөн техникалык натыйжага жетишсе, ойлоп табуучулук деңгээлге ээ. Мисалы, жеке химиялык бирикме үчүн бул жаңы ооруну дарылоо болушу мүмкүн. Бул сапаттык мүнөздөгү техникалык натыйжа болот. Ошондой эле бул Маркуш формуласында бириктирилген бирикмелер тобу үчүн белгилүү болгон терапиялык эффективдүүлүктү көрүнүшү болушу мүмкүн. Бирок бул топтун конкреттүү бирикмеси күтүлбөгөн жогорку деңгээлде терапиялык эффективдүүлүктү көрсөтүшү мүмкүн. Бул сандык мүнөздөгү техникалык натыйжа болот[10].

[6] Ошого эле байланыштуу Chapter III-3.

[7] Евразиялык патенттик ведомствонун ойлоп табууларга евразиялык патенттерди берүү боюнча арыздарды экспертизалоо колдонмосу, 2.3.3-бөлүм // Евразиялык патенттик ведомство: сайт. URL: https://www.eapo.org/ documents/voprosy-pravovoj-ohrany-izobretenij/rukovodstvo-po-ekspertize- zayavok-na-vydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/ (кайрылуу датасы: 02.03.2024).

[8] Ошого эле байланыштуу 4.8-бөлүмдөр.

[9] Ошого эле байланыштуу 10.3.3 жана 10.3.4-бөлүмдөр.

Маркуш формуласын карата арыз берүүчү ойлоп табууну ишке ашырууда техникалык натыйжага жетишүү мүмкүнчүлүгүн тастыктаган ишенимдүү маалыматтарды бериши керек.

> Эгерде арыздын баштапкы материалдарында мындай белгилерге түз көрсөтмө бар болсо, ойлоп табуунун формуласына белгилерди киргизүү баштапкы материалдардын чегинен чыкпайт деп эсептелет.

Буга кошумча ЕАПВнын жетекчилиги Маркуш формуласын карата арызды мазмуну боюнча өзгөртүүнү текшерүү боюнча түшүндүрмөлөрдү камтыйт. Ойлоп табуунун формуласына белгилерди киргизүү баштапкы материалдардын чегинен чыкпайт деп эсептелет. Бул эгерде арыздын баштапкы материалдарында мындай белгилерге түз көрсөтмө бар болсо мүмкүн. Же болбосо, бул белгилер ойлоп табууну ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн тастыктаган маалыматтардын негизинде ачык-айкын түрдө чыгарылышы мүмкүн. Мисалы, ойлоп табуунун баштапкы формуласында Маркуш формуласындагы радикалдардын бири «С1–10 алкил» деп көрсөтүлгөн, ал эми кошумча материалдарда арыз берүүчү бул маанини «С5–10 алкил» деп тактоону сунуштайт.

Мындай тактоо евразиялык арыздын баштапкы сүрөттөмөсүндө бул белги бар болгон учурда гана кабыл алынат. Бирикмелердин бирин алуу мисалында көрсөтүлгөн радикалдын мааниси беш көмүртек атомдуу алкилге (пентанга) туура келет. Башка учурда сунушталган тактоо кабыл алынбайт, анткени «С5-алкил» белгиси евразиялык арыздын баштапкы материалдарында жок болгон[11].

КОРУТУНДУ

Маркуш структурасы – ойлоп табуулардын формулаларынын укуктук коргоо көлөмүн билдирүүнүн универсалдуу жана кеңири таралган ыкмасы. Ал бир эле учурда эксперименталдык маалыматтардын минималдуу көлөмү менен салыштырмалуу чоң укуктук коргоо көлөмүнө жетүүгө мүмкүндүк берет. Маркуш структурасы ойлоп табуунун формулаларын билдирүүнүн көптөгөн артыкчылыктары бар, бирок мындай форма ойлоп табуу боюнча арыздарды экспертизалоодо бир катар көйгөйлөрдү жаратат. USPTO, ошондой эле ЕРО жана ЕАПВ Маркуш структураларынын жетиштүү ачылышын, патентке жөндөмдүүлүгүн, тактыгын жана биримдигин баалоо үчүн ар кандай инструменттерге ээ.

Башка патенттик ведомстволордун экспертиза жүргүзүү ыкмаларын талдоо, ошондой эле ар кандай патенттик ведомстволор тарабынан бир эле арыздарды кароонун конкреттүү мисалдары ушул иштин экинчи бөлүгүндө келтирилет.

Адабияттардын тизмеси

1. WIPO, Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16–20 October 2023 // ВОИС: сайт. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (кайрылуу датасы: 04.04.2024).
2. Wagner, S. Mapping Markush / S. Wagner, C. Sternitzke, S. Walter // Research Policy. – 2022. – Vol. 51, № 10. – P. 1–14.
3. Кирий, Л. Л. Проблемы патентования, использования и защиты прав на изобретения в области здравоохранения / Л. Л. Кирий // VIII Форум по интеллектуальной собственности EXPOPRIORITY-2016 и научно-практическая конференция Роспатента «Интеллектуальная собственность – инновационный потенциал России» – Москва: ЦВК «Экспоцентр», Краснопресненская набережная, 2016. – 14 с.
4. Holman, C. M. In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination / C. M. Holman // Indiana Law Review. – 2017. – Vol. 50, № 3. – P. 1–56.
5. Wang, P. – H. Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer / P. – H. Wang, J. – H. Chen, Y.J Tseng // Scientific Reports. – 2022. – Vol. 12, № 175. – P 1–8.
6. Применение формул Маркуша в современных химических информационных системах: Методические и программно-технологические средства / А. К. Мартиросов, Д. И. Гончаренко, В. М. Зацепин, В. А. Иванченко // Научно-техническая информация. Сер. 2. – 2004. – № 4. – С. 21–33.
7. Залесов, А. В. О противоречии продления нескольких патентов, относящихся к одному лекарственному средству / А. В. Залесов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 5. – С. 23–31.
8. Karshtedt, D. The death of the genus claim / D. Karshtedt, M. A. Lemley, S. B. Seymore, // Harvard Journal of Law & Technology. – 2021. – Vol. 35, № 1. – P 1–72.
9. Заявки на изобретения, относящиеся к производным известных веществ: новый взгляд / В. Г. Галковская, Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, Т. Е. Криворучко // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2019. – № 8. – С. 24–37.
10. Осипов, К. В. Продление срока действия патентной защиты лекарственных средств в России (обзор законодательных изменений) / К. В. Осипов // Разработка и регистрация лекарственных средств. – 2016. – № 2. – С. 216–220.
11. Мещеряков, В. А. Кризис российского патентного права в области фармацевтики / В. А. Мещеряков //

[10] Ошого эле байланыштуу 11.2-бөлүм.

[11] Ошого эле байланыштуу 12-бөлүм.

Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2016. – № 13. – С. 30–37.
12. Залесов, А. В. Особенности защиты патентных прав в области фармацевтики в России / А. В. Залесов // Интеллектуальные права: вызовы XXI века: Материалы международной конференции, Томск, 14–16 ноября 2019 года / Под редакцией Э. П. Гаврилова, С. В. Бутенко. – Томск: Издательский дом Томского государственного университета, 2019. – С. 52–65. – DOI 10.17223/9785946218559/8.
13. Леонидов, Н. Б. Особенности патентной защиты химических веществ / Н. Б. Леонидов, Н. В. Михеева // Российский химический журнал. – 2000. – Т. XLIV, № 5. – С. 34–41.
14. Михайлов, А. В. Миф о мифе, или Рождение селективных изобретений из пены бумажной / А. В. Михайлов // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2016. – № 14. – С. 58–70. Susman, A. Million-card monte: reforming the markush claim post-aia to save synthetic chemical innovation / A. Susman // The John Marshall Review of Intellectual Property Law. –2013. – № 12. – P 720–745.
15. Особенности определения патентоспособности изобретений, относящихся к органическим соединениям / Е. Н. Лубянко и др.; Информ. – изд. центр Роспатента. – Москва: Информ. – изд. центр Роспатента ИНИЦ, 2004. – 50 с.
16. Полякова, А. А. Достаточность сведений, представляемых в материалах заявки, для оценки соответствия изобретения в области химии и медицины условиям патентоспособности: метод. рекомендации / А. А. Полякова, Е. А. Уткина. – М.: ИНИЦ «Патент», 2007. – 44 с. – Библиогр.: С. 41–43 (38 назв.).
17. Игнатов, М. Особенности патентной охраны химических соединений и способов их получения в Евразийском патентном ведомстве / М. Игнатов, М. Серова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2018. – № 4. – С. 57–66.

Авторлор тууралуу маалымат

Анна Анатольевна Полякова, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институтунун» директорунун орун басары (Москва, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корпус); apolyakova@rupto.ru.
Николай Борисович Лысков, химия, биотехнология жана медицина борборунун начальниги, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту» (Москва, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корпус); otd1463@rupto.ru.
Николай Вадимович Зарянов, интеллектуалдык менчик боюнча башкы мамлекеттик эксперт, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту» (Москва, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корпус); nikolai.zarianov@rupto.ru.

Авторлоштордун жарыяланган салымы

Бардык авторлоштор концепцияны иштеп чыгууга, изилдөө жүргүзүүгө жана макаланы даярдоого зор салым кошушкан, жарыяланардын алдында акыркы версиясын окуп чыгып, макулдугун беришкен.
А. А. Полякова – изилдөөнүн планы менен концепциясын иштеп чыгуу жана жыйынтыктарды иштеп чыгууну жүзөгө ашыруу.
Н. Б. Лысков – изилдөөнүн планы менен концепциясын иштеп чыгуу жана жыйынтыктарды иштеп чыгууну жүзөгө ашыруу.
Н. В. Зарянов – маалымат издөө жана натыйжаларды иштеп чыгуу.

References

1. WIPO (2023), Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16–20 October, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (Accessed: 4 April 2024).
2. Wagner, S., Sternitzke, C. and Walter, S. (2022), «Mapping Markush», *Research Policy*, vol. 51, no 10. pp.1–14.
3. Kirij, L.L. (2016), «Problems of patenting, use and protection of invention rights in the field of healthcare», *VIII Forum on intellectual property EXPOPRIORITY-2016 and scientific and practical conference of Rospatent «Intellectual Property – the innovative potential of Russia»*, Moscow, Expocentre Fairgrounds, Krasnopresnenskaya emb.
4. Holman, C.M. (2017) «In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination», *Indiana Law Review*, vol. 50, no 3, pp. P. 1–56.
5. Wang, P. – H., Chen, J. – H. and Tseng, Y.J. (2022), «Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer», *Scientific Reports*, vol. 12, no 175, pp. 1–8.
6. Martirosov, A. A. Martirosov, A.K., Goncharenko, D.I., Zachepin, V.M. and Ivanchenko, V. A. (2004), «Application of Markush formulas in modern chemical information systems: methodological and software-technological tools», *Sci. – Tech.I. Series 2. Information processes and systems*, no 4, pp. 21–33.
7. Zalesov, A.V. (2022), «On the contradiction of extending several patents related to the same drug», *Intellectual property. Industrial property*, no 5, pp. 23–31.
8. Karshtedt, D., Lemley, M.A. and Seymore, S.B. (2021), «The death of the genus claim», *Harvard Journal of Law & Technology*, vol. 35, no 1, pp. 1–72.
9. Galkowskaya, V.G., Lyskov, N.B., Polyakova, A.A. and Krivoruchko, T.E. (2019), «Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective», *Patent and licensies. IP rights*, no 8, pp. 24–37.
10. Osipov, K.V. (2016), «Extension of the validity period of patent protection of medicines in Russia (review of legislative changes», *Razrabotka i registraciya lekarstvennyh sredstv*, no 2, pp. 216–220.
11. Meshcheryakov, V.A. (2016), «Crisis of russian patent law in pharmaceutical sphere», *IPC Magazine*, no 13, pp. 30–37.
12. Zalesov, A.V. (2019), «Features of patent protection in the field of pharmaceuticals in Russia», *Proceedings of the International Conference «Intellectual Property Rights: Challenges of the 21st Century», Tomsk, Publishing House of Tomsk State University*, pp. 52–65. DOI 10.17223/9785946218559/8.
13. Leonidov, N.B. and Miheeva, N.V. (2000), «Features of patent protection of chemicals», *Rossijskij himicheskij zhurnal* [Russian Chemical Journal], no. 5, pp. 34–40.
14. Mikhailov, A.V. (2016), «The myth about the myth, or the birth of selective inventions from the paper foam», IPC Magazine, no 14., pp. 58–70.
15. Susman, A. (2013), «Million-card monte: reforming the markush claim post-aia to save synthetic chemical innovation», *The John Marshall Review of Intellectual Property Law*, no 12, pp.720–745.
16. Lubjanko, E. N. et al. (2004), «Osobennosti opredeleniya patentosposobnosti izobretenij, otnosyashchihsya k organicheskim soedineniyam» [Features of determining the patentability of inventions related to organic compounds], Inform. – izd. centr Rospatenta INIC, Moscow, Russia.
17. Polyakova, A.A. et al. (2007), «Dostatochnost» svedenij, predstavlyaemyh v materialah zayavki, dlya ocenki sootvetstviya izobreteniya v oblasti himii i mediciny usloviyam patentosposobnosti» [Sufficiency of the information provided in the application materials to assess the compliance of an invention in the field of chemistry and medicine with the conditions of patentability], INIC «Patent», Moscow, Russia.
18. Ignatov, M. E. et al. (2018), «Features of patent protection of chemical compounds and methods of obtaining them in the Eurasian Patent Office», *Intellectual property. Industrial property*, no 4, pp. 57–66.

Information about the authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); apolyakova@rupto.ru.
Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd1463@rupto.ru.
Nikolay V. Zaryanov, Leading State Expert on Intellectual Property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); nikolai.zarianov@rupto.ru.

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.
A. A. Polyakova – development of a research plan and concept and processing of the results.
N. B. Lyskov – development of a research plan and concept and processing of the results.
N. V. Zaryanov – development of a research plan and concept and processing of the results.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга 11.04.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 15.07.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 17.07.2024-жылы кабыл алынган

Илимий макала Original article

УДК 347.77:338.24

Мамлекеттик илимий-техникалык саясаттын патенттик жана жарыялоонун активдүүлүгүнүн өсүшүнө тийгизген таасири.

Диана Андреевна Рожнова
Федералдык өнөр жай менчик институту
DRozhnova@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: макалада 2012–2022-жылдар аралыгында жогорку билим берүүчү илимий жана билим берүү уюмдары тарабынан изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын көрсөтүүнүн эң кеңири таралган ыкмалары катары жарыяланган макалалар жана патент алуу үчүн берилген арыздардын салыштырмалуу анализинин маалыматтары каралат. Изилдөөнүн максаты – илимий иштин баалоодо колдонулган илимий метриялык ыкманын кемчиликтерин аныктоо. Изилдөөнүн актуалдуулугу илимий изилдөөлөрдүн жана иштеп чыгуулардын натыйжалуулугун баалоо үчүн улуттук системанын киргизүү зарылдыгы менен шартталган. Практикалык баалуулугу макалада нормативдик документтердин ар тараптуу талдоосу, алардын белгиленген мезгилдеги патенттик жана публикациялык активдүүлүктүн динамикасына тийгизген таасири каралат. Изилдөөнүн негизги ыкмалары анализ жана салыштыруу болду. Изилдөөдө илимий изилдөөлөрдүн жана иштеп чыгуулардын натыйжалуулугун баалоо үчүн улуттук системаны түзүүнүн маанилүүлүгү, анын өлкөнүн илимий жана технологиялык көзкарандысыздыгына жетишүүгө тийгизген таасири жөнүндө тыянактар чыгарылат. Изилдөөнүн жыйынтыктары мамлекеттик илимий-техникалык саясатты талдоодо жана аны өркүндөтүү үчүн куралдарды аныктоодо колдонулушу мүмкүн. Кийинки изилдөөлөрдүн багыттары жакынкы келечекте илимий изилдөө институттарынын (ИИИ) жана жогорку окуу жайларынын ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугун баалоо критерийлерин өркүндөтүүнү талдоону камтыйт.
Негизги сөздөр: интеллектуалдык менчик, улуттук долбоорлор, илимий-техникалык саясат, мамлекеттик программалар, публикациялык активдүүлүк, патенттик активдүүлүк, интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыгы, технологияларды трансферлөө.
Цитита келтирүү үчүн: Рожнова, Д. А. Мамлекеттик илимий-техникалык саясаттын патенттик жана жарыялоонун активдүүлүгүнүн өсүшүнө тийгизген таасири // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9) С. 242–251.

The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting

Diana A. Rozhnova
Federal Institute of Industrial Property
DRozhnova@rupto.ru

Abstract: the article summarizes some of the comparative analysis results between academic publishing and patenting as the most common results of scientific researches performed by higher education institutions and scientific organizations for the 2012 to 2022 period. A critical overview of the primary scientometric indicators used for the evaluation of scientific work and their flaws are provided in the research. The relevance of the research is determined by the need to implement the national system for evaluating the effectiveness of scientific research and development. The practical value of the research lies in the fact that normative legal acts as well as their impact on the patenting and publishing are analyzed during the period under review. The main methods of the study were analysis and comparison. The critical role of the national system which estimates

© Рожнова Д. А., 2024

the effectiveness of scientific researches and innovations that underpins the achievement of scientific and technological sovereignty is substantiated in the research. The results of the research can be used to analyze the state scientific and technical policy and its further advancements. The directions for further research can involve analyzing some structural changes in the measuring of the effectiveness of higher education institutions and scientific organizations in the short term.
Keywords: intellectual property, national projects, science and technology policy, government programs, patent activity, publication activity, result of intellectual activity, technology transfer.
For citation: Rozhnova D. A. The impact of the state scientific and technical policy on the growth of academic publishing and patenting //Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9) 2. P. 242–251.

КИРИШҮҮ

2012–2022-жылдар аралыгында илимий жана билим берүү ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунун негизги көрсөткүчү болуп илимий-педагогикалык кызматкердин натыйжалуу келишимине «тиркелген» жарыялоо активдүүлүгү болду. Эл аралык Web of Science жана Scopus базаларында индекстелген журналдардагы басылмалардын санын көбөйтүү талабы илимий ишмердүүлүктү баалоонун негизги критерийлеринин бири болуп калды. Бул мамлекеттик тапшырмаларды аткаруунун натыйжалуулугун аныктоодо маанилүү роль ойнойт. Бул илимий жана жогорку билим берүү уюмдарына тиешелүү. Жогорку окуу жайларындагы басылмалардын санына жараша аспирантура жана магистратура боюнча мамлекеттик каржылоо, диссертациялык кеңештердин болушу жана башка көрсөткүчтөр көз каранды болду. Илимий басылмалардын саны боюнча ИИИге жана ЖОЖдорго талап коюлганы чет элдик журналдарда макалаларды жарыялоого көп эмгек талап кылынгандыктан гана эмес, изилдөөчүлөрдү фундаменталдык изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын колдонмо илимде колдонууга көңүл бура албагандыктан да көйлөрдү жаратты.

> 2012–2022-жылдар аралыгында илимий жана билим берүү ишмердүүлүгүнүн натыйжалуулугунун негизги критерийи болуп илимий-педагогикалык кызматкердин натыйжалуу келишимине «тиркелген» публикациялык активдүүлүк болду.

Фундаменталдык изилдөөлөр жаатындагы илимий ишмердүүлүктүн натыйжалуулугу негизинен библиометриялык анализди колдонуу менен бааланат. Бул анализ илимий өндүрүмдүүлүктү өлчөө үчүн сандык ыкмаларга негизделген. Библиометриялык анализ абсолюттук жана салыштырмалуу көрсөткүчтөрдү камтыйт. Алар илимий эмгектердин жарыялануу жана цитаталануу санынын негизинде эсептелет. Бул көрсөткүчтөр илимий басылмалардын натыйжалуулугун гана эмес, өлкөнүн илимий потенциалын да чагылдырат. Бирок илимий изилдөөлөрдүн натыйжалуулугун баалоо үчүн библиометриялык анализ ыкмаларын колдонуу көп учурда алардын сапатынын төмөндөшүнө алып келген. Мындан тышкары, бул илимий коомчулукта жакшы белгилүү болгон кайчылаш цитаталоо жана salami slicing сыяктуу көрүнүштөрдүн пайда болушуна өбөлгө түзгөн[1] [1].

> Илимий басылмалардын саны боюнча ИИИге жана ЖОЖдорго талап коюлганы чет элдик журналдарда макалаларды жарыялоого көп эмгек талап кылынгандыктан гана эмес, изилдөөчүлөрдү фундаменталдык изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын колдонмо илимде колдонууга көңүл бура албагандыктан да көйлөрдү жаратты.

Колдонмо изилдөөлөрдүн жыйынтыктары патент алууга берилген арыздардын саны, ойлоп табууларга берилген патенттердин саны жана башка абсолюттук көрсөткүчтөр менен чагылдырылат. Колдонмо изилдөөлөрдүн натыйжалуулугун баалоо, башкалардан тышкары, илимий иштеп чыгууларды экономикага киргизүүнү камтыган «колдонмо жыйынтыкты» да эске алышы керек.

2012–2022-жылдардагы программалык документтер өлкөдөгү публикациялык жана патенттик активдүүлүктү жогорулатууга багытталганына карабастан, ИИИ жана ЖОЖдор ойлоп табууларды жана технологияларды реалдуу экономикага натыйжалуу өткөрүүгө жана алардын ийгиликтүү коммерциялаштырылышына активдүү көмөктөшкөн учурлар сейрек кездешкен. Бул тапшырмаларды аткарууга ар кандай мамлекеттик программалар жана ведомстволор боюнча бөлүштүрүлгөн колдонмо илимий изилдөөлөрдү жана иштеп чыгууларды мамлекеттик колдоо чараларынын чачырандыгы да жардам берген эмес.

2012–2022-жылдар аралыгында 472 илимий жана жогорку билим берүү уюмдарынын (негизинен техникалык профилдеги) патенттик жана публикациялык активдүүлүгүнүн динамикасын чагылдырган изилдөөнүн жыйынтыктарына ылайык, макалада мамлекеттин илимий-техникалык саясатынын бул уюмдардын ишмердүүлүгүнүн негизги көрсөткүчтөрүнүн динамикасына түздөн-түз таасири талданат.

[1] Бир басылманы бир нече басылмага айландыруу.

1-таблица.

Scopus базасында индекстелген илимий басылмалардын илим тармактары боюнча бөлүштүрүлүшү (УИУ «Жогорку экономика мектеби» статистикалык жыйнагынан «Илим көрсөткүчтөрү: 2024»)

	2000	2010	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Россия (пайыз менен жалпы жарыялардын саны боюнча)									
Табигый жана так илимдер	86,9	87,8	78,2	76,5	77,8	75,1	75,6	73,1	69,9
Техникалык илимдер	41,0	34,5	35,1	33,6	36,3	32,5	34,2	29,2	33,8
Медициналык илимдер	13,2	9,3	12,5	14,9	15,0	17,0	17,4	19,1	21,3
Айыл-чарба илимдери	2,9	3,2	3,6	3,3	3,0	3,1	3,4	4,4	4,5
Коомдук илимдер	1,7	3,2	9,8	10,9	10,8	11,7	11,0	10,6	12,5
Гуманитардык илимдер	0,4	1,3	5,2	4,5	5,0	6,4	5,9	6,5	7,1
Дүйнө жүзү боюнча (пайыз менен жалпы жарыялардын саны боюнча).									
Табигый жана так илимдер	57,4	59,3	59,5	61,5	62,6	62,5	61,7	61,2	61,4
Техникалык илимдер	28,6	30,0	31,0	32,2	32,9	33,3	31,9	30,7	32,8
Медициналык илимдер	37,8	31,6	31,8	30,3	29,9	29,6	31,3	32,8	32,2
Айыл-чарба илимдери	5,6	5,9	6,2	6,2	6,1	6,0	6,3	6,3	6,4
Коомдук илимдер	10,0	11,8	12,2	12,9	13,1	13,8	14,1	13,7	14,1
Гуманитардык илимдер	9,8	4,7	2,7	2,3	2,0	1,8	1,6	1,5	0,9

*Тилке боюнча сумма 100% ашып кетет, анткени бир жарыялоо (публикация) бир эле учурда бир нече илим тармагына тиешелүү болушу мүмкүн.

> Россиянын 2020-жылга чейинки инновациялык өнүгүү стратегиясында белгиленген негизги милдеттердин бири — дүйнөлүк аренада майданда фундаменталдык илиминин алдыңкы катарларын калыбына келтирүү болгон.

Изилдөөнүн теориялык-методологиялык базасын орусиялык изилдөөчүлөр О. П. Неретин [2], А. И. А. Вислый [3], И. Е. И. Ильина [4] тарабынан жүргүзүлгөн, ата мекендик изилдөөлөрдүн жана иштеп чыгуулардын жыйынтыктарын көрсөтүү ыкмаларын талдаган монографиялар жана басылмалар түзгөн.

Орус мамлекеттик саясатынын өлкөдөгү патенттик жана жарыялоо активдүүлүгүнө тийгизген таасиринин анализи

Бул көрсөткүчтөрдүн өзгөрүүсүн байкоого шарт түзгөн мамлекеттик программаларда бекитилген көрсөткүчтөр жана иш-чаралар боюнча сын-пикирлер РФнын Федералдык Жыйынынын Мамлекеттик Думасынын 2012-жылдагы маалыматтык-аналитикалык материалдарында чагылдырылган. Ошентип, 2013–2020-жылдарга карата «Илим жана технологияларды өнүктүрүү»[2] мампрограммасынын долбоорун карап чыгып, докладдын авторлору[3] 2004–2008-жылдары илимди каржылоого бюджеттик чыгымдардын олуттуу өсүшүнө карабай, орус өнөр жайынын инновациялык активдүүлүгү жогорулаган жок (орточо көрсөткүч – 9,4–9,6 %), дүйнөлүк коомчулуктун орус басылмаларына чоң кызыгуусу да байкалган жок деп белгилешет. Мындан тышкары, мамлекеттик программада бекитилген көрсөткүчтөрдүн тандоосу ар дайым эле түшүнүктүү эмес[4].

2010-жылдан баштап Россиянын мамлекеттик саясаты 2020-жылга чейин патенттердин санын жыл сайын 40 %га көбөйтүүгө багытталган [5]. Бул мезгилде өлкөнүн илимий-технологиялык өнүгүүсүнө тоскоол болгон көйгөйлөрдү чечүүгө багытталган бир катар маанилүү программалык документтер кабыл алынган.

Россиянын 2020-жылга чейинки инновациялык өнүгүү стратегиясында белгиленген негизги милдеттердин бири[5] – дүйнөлүк аренада майданда фундаменталдык илиминин алдыңкы катарларын калыбына келтирүү[6]

[2] Мамлекеттик Думанын маалыматтык-аналитикалык материалдары Выпуск 3 «О программах развития науки в России». 2012 г. // Государственная Дума: официальный сайт. URL: http://iam.duma.gov.ru/node/8/4919/19884(кайрылуу датасы: 16.10.2023).

[3] Мамлекеттик Думанын Федералдык Жыйынынын отчетуна ылайык, Россиянын дүйнөлүк илимий журналдардагы жалпы жарыялар саны боюнча үлүшү 1,67 % түзөт, ал эми дүйнөлүк илимий журналдардагы цитаталардын жалпы саны боюнча үлүшү 2004–2008-жылдары болгону 0,93 % түзгөн.

[4] Докладда айтылгандай, мисалы, «Илим индикаторлору: 2012» деген статистикалык жыйнагында илимдин абалын сүрөттөө үчүн миңден ашык көрсөткүчтөр бар. Бирок расмий көрсөткүчтөрдүн арасында, айрыкча, 2013–2020-жылдарга карата «Илим жана технологияларды өнүктүрүү» мамлекеттик программасынын долбоорунда колдонулган индикаторлорду ар дайым табуу мүмкүн эмес.

[5] 2011-жылдын 8-декабрындагы Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн буйругу менен бекитилген.

[6] Индикаторы науки: 2024: статистический сборник / Л. М. Гохберг, К. А. Дитковский, М. Н. Коцемир и др.; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». М.: ИСИЭЗ ВШЭ, 2024. 412 с.

> «Натыйжалуу контракт» системасы киргизилгендиктен, 2012-жылдан баштап университеттерде мугалимдерди негизинен жарыялоо активдүүлүгү боюнча баалоо кадимки нерсеге айланды. Ал илимий-педагогикалык кызматкерлерди илимий ишмердүүлүктүн натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн каржылык сыйлоону камтыйт.

болгон (1-таблицаны караңыз). Стратегиянын максаттарына жетүүнүн негизги көрсөткүчтөрүнүн катарында Quacquarelli Symonds World University Rankings рейтингине ылайык дүйнөлүк университеттердин эң алдыңкы 200үнө кирген орус жогорку окуу жайларынын санынын көбөйүшү, ошондой эле төмөнкү көрсөткүчтөр белгиленген: дүйнөлүк рейтингдеги журналдардагы басылмалардын санынын 2020-жылга чейин 3 %га өсүшү (2010-жылы – 2,08 %), цитаталардын өсүшү, ЕБ, АКШ жана Жапониянын патенттик ведомстволорунда орус жеке жана юридикалык жактары тарабынан жыл сайын катталган патенттердин санынын 2020-жылга чейин 2,5–3 миң патентке чейин көбөйүшү (2009-жылы – 63 патент).

Ошентип, Стратегиянын көрсөткүчтөрүн аткаруу жогорку окуу жайлардын тармактык рейтингдерин үзгүлтүксүз жаңыртууну киргизди. Бул рейтингдер профессордук-окутуучулук курамдын эл аралык басылма жана патенттик активдүүлүгүнөн жана эл аралык практикада кабыл алынган башка критерийлерден түздөн-түз келип чыккан[7].

2012-жылы Россия Федерациясында «Билим берүү жөнүндө» № 273-ФЗ Федералдык мыйзамы кабыл алынып, ал билим берүү уюмдарына аккредитациялык көзөмөлдү бекитип, өзүн-өзү текшерүү процедурасын киргизген (28-берене, 3-бөлүк, 13-пункт). Ошентип, жогорку окуу жайларга аккредитациялык көрсөткүчтөрдүн аткарылышын системалуу түрдө стандартташтырылган байкоо жүргүзүү милдети жүктөлгөн (97-берене)[8]. Мындай көрсөткүчтөрдүн катарына Россия Федерациясынын Билим берүү жана илим министрлиги 2013-жылы Web of Science / Scopus цитаталоо системасында индекстелген илимий басылмалардагы макалалардын жана цитаталардын санын бекиткен[9].

«Натыйжалуу контракт» системасы киргизилгендиктен, 2012-жылдан баштап университеттерде мугалимдерди негизинен жарыялоо активдүүлүгү боюнча баалоо кадимки нерсеге айланды[10]. Ал илимий-педагогикалык кызматкерлерди илимий ишмердүүлүктүн натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн каржылык сыйлоону камтыйт.

Россия Федерациясынын Билим берүү жана илим министрлигине караштуу жогорку билим берүү уюмдарына мамлекеттик тапшырманы түзүү боюнча 2013-жылдагы жобо илимий ишмердүүлүк чөйрөсүндө аткаруучуга минималдуу сандагы жарыялоолорду Web of Science / Scopus базаларында камсыз кылуу боюнча милдеттүү талапты белгиледи. Ошондой эле аткаруучунун эл аралык маалымат базаларында индекстелген дүйнөлүк илимий журналдарда жарыялоолорду камсыз кылуу милдети каралган[11]. Документ ошондой эле Жобонун долбоордук бөлүгүн ишке ашыруунун максаттарынын бири катары патенттик активдүүлүктү жогорулатуу белгиленген.

Мамлекеттик (муниципалдык) мекемелер жөнүндө маалыматты жайгаштыруу үчүн расмий сайтта (https://bus.gov.ru) (Мамлекеттик тапшырмалардын реестри)[12] жүргүзүлгөн анализ техникалык профилдеги жогорку окуу жайларынын мамлекеттик тапшырманы аткаруусунда бир нече маанилүү факторлорду аныктоого мүмкүндүк берди. Биринчиден, анализделген мезгилде жогорку окуу жайлары көбүрөөк Web of Science / Scopus маалымат базасында индекстелген журналдардагы жарыялоолордун санына багытталган. Бул мамлекеттик тапшырманы аткаруу боюнча отчетторго ылайык тастыкталган. Мындан тышкары, отчеттор жогорку окуу жайларынын жергиликтүү нормативдик актыларда белгиленген ар кандай көрсөткүчтөргө жетүүгө

[7] Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 8-декабрындагы № 2227-р «2020-жылга чейинки мезгилге Россия Федерациясын инновациялык өнүктүрүү стратегиясы жөнүндө» токтому // Россия Өкмөтүнүн расмий сайты. URL: http://government.ru/docs/9282/ (кайрылуу датасы: 16.03.2024).

[8] 2012-жылдын 29-декабрындагы № 273-ФЗ «Россия Федерациясындагы билим берүү жөнүндө» Федералдык Мыйзамы // СПС КонсультантПлюс: сайт. URL: https://online.consultant.ru/nv/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=451871&dst=100063#UZ4wU5UiMN6v2vct (кайрылуу датасы: 04.04.2024). Жеткиликтүүлүк режими: катталган колдонуучулар үчүн.

[9] РФнын Билим берүү жана илим министрлигинин 2013-жылдын 10-декабрындагы № 1324 «Өзүн-өзү баалоого тийиш болгон билим берүү уюмунун ишинин көрсөткүчтөрүн бекитүү жөнүндөгү» буйругу // СПС Консультант- Плюс: сайт. URL: https://online.consultant.ru/riv/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=214190#a28yU5UX2TR3I2D7 (кайрылуу датасы: 22.04.2024). Жеткиликтүүлүк режими: катталган колдонуучулар үчүн.

[10] Көрсөтүлгөн кызматтардын сапатынын жана санынын конкреттүү көрсөткүчтөрүнө жетишкенине жараша эмгек акыны жогорулатуу критерийлерин киргизүү зарылчылыгы алгачкы жолу Россия Федерациясынын Президентинин 2012-жылдын 7-майындагы № 597 «Мамлекеттик социалдык саясатты ишке ашыруу боюнча чаралар жөнүндө» Жарлыгы менен белгиленген. Кийинчерээк 2012-жылдын 26-ноябрындагы № 2190-р Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн Токтому менен бекитилген 2012–2018-жылдарга мамлекеттик (муниципалдык) мекемелерде эмгек акыны баскыч-баскычы өркүндөтүү программасында натыйжалуу келишим түшүнүгү пайда болду.

[11] Положение о формировании государственного задания образовательным организациям высшего образования, подведомственным Минобрнауки России, в сфере научной деятельности (утв. Минобрнауки России 20.12.2013 N АП-125/14вн) // СПС КонсультантПлюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=EXP&n=667272&ysclid=lxvkmyaygy450109150#34p4nGUc1VYfYMMw(кайрылуу датасы: 10.03.2024). Жеткиликтүүлүк режими: катталган колдонуучулар үчүн.

[12] 2011-жылдын 21-июлундагы № 86н Россия Федерациясынын Финансы министрлигинин буйругуна ылайык «Мамлекеттик (муниципалдык) мекеме тарабынан маалыматты берүү, аны Интернеттеги расмий сайтка жайгаштыруу жана аталган сайтты жүргүзүү тартибин бекитүү жөнүндө» бекитилген.

багытталганын чагылдырат. Жогорку окуу жайлары үчүн Web of Science / Scopus базасындагы жарыялоолордун санынан тышкары, илимий конференцияларга катышуу, чарбалык келишимдик иштер жана интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжалары (ИИН) боюнча көрсөткүчтөр эң популярдуу болуп калды[13]. Акыркы критерий 2021-жылдан баштап барган сайын «Патент алуу же ИИНди каттоо үчүн берилген арыздардын саны» көрсөткүчү менен алмаштырылууда.

2019-жылы Россия Федерациясынын Билим берүү жана илим министрлиги илимий уюмдардын отчеттуулугун анализдеп, орус окумуштууларынын көбүнчө орус журналдарында жарыялануунун артык көргөндүктөн, алардын публикациялык активдүүлүгү жетишсиз деген тыянакка келген.

Натыйжада, илимий уюмдар үчүн мамлекеттик тапшырмага «Web of Science / Scopus эл аралык базаларында индекстелген журналдардагы жарыялоолордун саны» деген көрсөткүчү киргизилген.

2021-жылдагы «Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүүсү» мамлекеттик программасына киргизилген өзгөртүүлөргө ылайык, Россиянын дүйнөлүк илимий цитаталоо базасында индекстелген басылмалардын жалпы санындагы үлүшү 2012-жылдагы 2,05 %дан 2020-жылы 2,9 %га өскөн[14]. Ошол эле учурда, жогорку окуу жайлар жана илимий уюмдар арасында патенттөөнүн төмөн деңгээлинин себептерин анализдеп жатып, документтин авторлору бир нече факторлорду белгилешкен. Биринчиден, бул уюмдарда басылмалардын санын көбөйтүү боюнча артыкчылыктуу талаптын бар экенин белгилешкен. Экинчиден, колдонмо илимий изилдөөлөрдү жана иштеп чыгууларды мамлекеттик колдоо чараларынын бытырандыгы, алар 32 мамлекеттик программа жана ар кандай ведомстволор арасында бөлүштүрүлгөн.

Мындан тышкары, 2009-жылдан бери көрүлүп жаткан мамлекеттик колдоо чараларына карабастан, жогорку окуу жайлары[15], илимий-изилдөө институттары (ИИИ) жана реалдуу сектордун уюмдарынын ортосундагы

> 2009-жылдан бери көрүлүп жаткан мамлекеттик колдоо чараларына карабастан, жогорку окуу жайлары, илимий-изилдөө институттары (ИИИ) жана реалдуу сектордун уюмдарынын ортосундагы кызматташуунун натыйжасында коомчулук жана экономика тарабынан инновацияларга суроо-талап болгон жок.

кызматташуунун натыйжасында коомчулук жана экономика тарабынан инновацияларга суроо-талап болгон жок.

2012–2020-жылдар аралыгында патенттик жана жарыялоо активдүүлүгү боюнча тандалып алынган 472 илимий жана жогорку билим берүү уюмдарын изилдөө[16] жогорку окуу жайлары жана илимий уюмдар тарабынан ойлоп табууларга арыз берүү динамикасынын бир калыпта эместигин көрсөттү. Бул мезгилде берилген арыздардын санынын бир нече эсеге көбөйүшү байкалган жок: 2012-жылы алардын саны 4845 болсо, 2020-жылы 5052 болгон. Ошол эле учурда анализделген мезгилде жарыялоолордун санынын туруктуу өсүшү байкалат (2012-жылы 11 215 жарыялоодон 2020-жылы 44 176га чейин) [3]. Өшентип, 2012-жылы патенттик арыздар жарыялоолордун санынын 43 % түзгөн, ал эми 2020-жылы болгону 11 % түзгөн.

Жогорудагы изилдөөнүн жыйынтыктары белгиленген мезгилде илимий-изилдөө институттары жана жогорку окуу жайлары үчүн жарыялоо активдүүлүгүнүн көрсөткүчүнүн артыкчылыгын дагы бир жолу көрсөтүп турат.

Росстаттын маалыматы боюнча, 2012-жылдан 2022-жылга чейин ИИИ жана жогорку окуу жайлары тарабынан жүргүзүлгөн илимий изилдөөлөрдү каржылоо федералдык бюджеттин каражаттарынан туруктуу жогорку деңгээлде болгон (караңыз: 1-сүрөт). 2012-жылы бул 2,76 % (же 355,9 млрд руб.) түзгөн, ал эми 2022-жылы 2,51 % (же 631,7 млрд руб.) түзгөн, анын 60,8 % колдонмо илимий изилдөөлөргө туура келет[17].

Илимий изилдөөлөрдүн натыйжаларын экономиканын реалдуу сектору үчүн талап кылынышын жогорулатуу чечими 2019-жылы кабыл алынган[18]. Комплекстүү

[13] Рукавишникова И. В. «Эффективдүү» келишимдин туткундары. Сенаторлордун блогдору // Федерация Кеңешинин расмий сайты. URL: http://council.gov.ru/services/discussions/blogs/108965/(кайрылуу датасы: 15.03.2024).

[14] Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн «Россия Федерациясынын «Россия Федерациясын илимий-техникалык өнүктүрүү» мамлекеттик программасына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» 2021-жылдын 22-октябрындагы № 1814 токтому // Россия Федерациясынын Өкмөтү: расмий сайт. URL: http://government.ru/docs/all/137223/ (кайрылуу датасы: 16.04.2024).

[15] Эң биринчи кезекте төмөнкү нормативдик актылар каралат: «Бюджеттик илимий жана билим берүү мекемелери тарабынан интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын практикалык колдонуу (ишке ашыруу) максатында чарбалык коомдорду түзүү маселелери боюнча Россия Федерациясынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндөгү» 2009-жылдын 2-августундагы № 217-ФЗ Федералдык мыйзамы; «Жогорку технологиялуу өндүрүштөрдү түзүү боюнча комплекстүү долбоорлорду ишке ашыруу максатында жогорку билим берүү уюмдарынын, мамлекеттик илимий мекемелердин жана реалдуу сектордун уюмдарынын кызматташтыгын өнүктүрүүнү мамлекеттик колдоо чаралары жөнүндөгү» Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2010-жылдын 9-апрелиндеги № 218 токтому.

[16] Бүгүнкү күндө орусиялык уюмдардын Web of Science'ке кирүү мүмкүнчүлүгү жок болгондуктан, жарыялоолордун саны боюнча маалымат алуу үчүн Scopus маалымат базасы тандалды.

[17] Федералдык бюджеттен илимди каржылоо (2000-ж. тартып) // Федералдык мамлекеттик статистика кызматы: расмий сайт. URL: https://rosstat.gov.ru/folder/154849?print=1(кайрылуу датасы: 22.02.2024).

[18] «Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүүсүнүн артыкчылыктарын ишке ашырууну камсыз кылуу максатында толук инновациялык циклдин комплекстүү илимий-техникалык программаларын жана толук инновациялык циклдин комплекстүү илимий-техникалык долбоорлорун иштеп чыгуу, бекитүү, ишке ашыруу, оңдоо жана аяктоо эрежелерин бекитүү жөнүндөгү» РФ Өкмөтүнүн 2019-жылдын 19-февралындагы № 162 токтому // СПС Гарант: сайт. URL: https://base.garant.ru/72184148/(кайрылуу датасы: 27.02.2024).

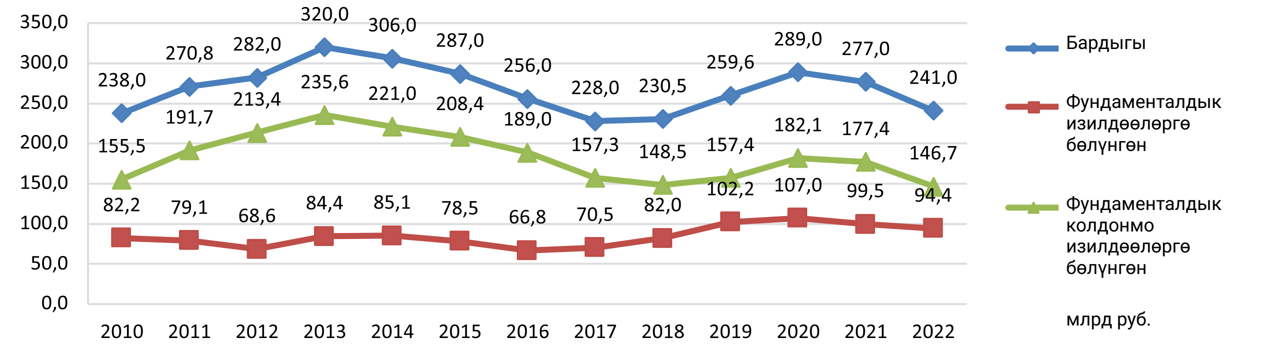

Булактар: 2010–2021-жылдар — Россия Федерациясынын бириктирилген бюджетин жана мамлекеттик бюджеттен тышкаркы фонддордун бюджеттерин аткаруу боюнча жылдык отчеттор; 2022-жыл — федералдык бюджетти аткаруу боюнча жылдык отчет (budget.gov.ru) (Федералдык казыначылыктын маалыматы боюнча).

1-сүрөт.
2010–2022-жылдар аралыгында федералдык бюджеттин каражаттарынан жарандык илимге бөлүнгөн каражаттар (УИУ «Жогорку экономика мектеби» статистикалык жыйнагы «Илимдин көрсөткүчтөрү: 2024»)

программалардын бюджеттик каржылоосу 2019-жылы 2 миллиард рублга, 2020-жылы 10 миллиард рублга жана 2021-жылы 9 миллиард рублга чейин көбөйтүлүшү керек болчу, бул тууралуу вице-премьер Татьяна Голикова билдирген[19].

Өкмөт комплекстүү илимий-техникалык программаларды (КИТП) активдүү каржылоо алардын натыйжалуулугун жогорулатат деп болжолдогон. Мындай программалар Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүү стратегиясын ишке ашыруунун маанилүү куралы болуп калышы мүмкүн. Биринчи кезекте, алар колдонмо илимий изилдөөлөрдү жүргүзүүгө жана технологиялык трансферди өнүктүрүүгө көмөктөшүүгө керек. Мындай программаларды ишке ашыруунун биргелешип аткаруучулары болгондо экономиканын реалдуу секторунун ишканалары илимий уюмдарга жана жогорку окуу жайларына изилдөөлөрдү буйрутма кылбастан, комплекстүү программаларды биргелешип каржылайт деп болжолдонгон.

«Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүүсү» (нтр.рф) сайтында жарыяланган отчетко ылайык, фундаменталдык илимий изилдөөлөр программасын (ГЗ ПФИ) ишке ашыруудан кийин КИТП бюджеттик каржылоо көлөмү 2020–2022-жылдары жогорку деңгээлде болгон (2-сүрөт) 20[20]. 2016-жылдан баштап фундаменталдык изилдөөлөргө чыгымдардын өсүшүн талдоо, жалпы алганда, Web of Science жана Scopus эл аралык маалымат базаларында индекстелген макалалардын жалпы санында орус авторлорунун публикацияларынын үлүшүнүн көбөйүшү менен байланыштуу.

Инструменттер боюнча бюджеттик каржылоонун көлөмү, миллион рубль*

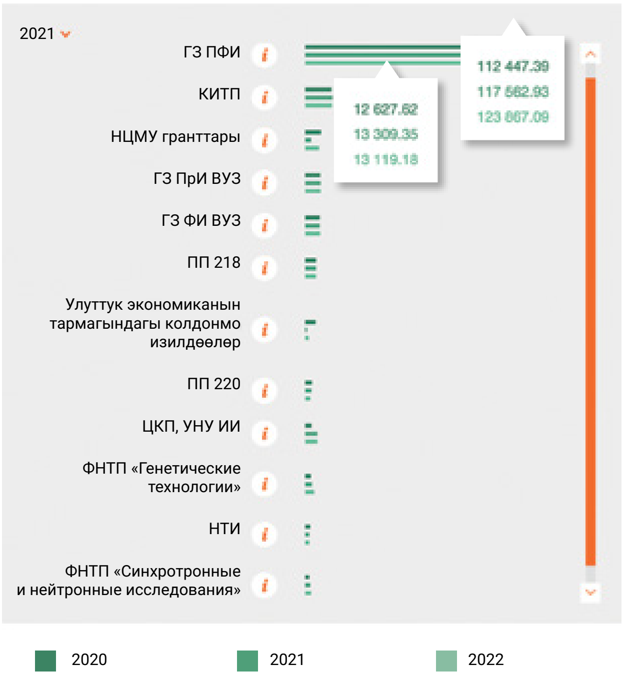

* «2020-жылга жана 2021 жана 2022-жылдардын пландоо мезгилине федералдык бюджет жөнүндөгү» Федералдык мыйзамдын 2019-жылдын 2-декабрындагы № 380-ФЗ (2020-жылдын 18-мартындагы редакциясы) ылайык

2-сүрөт.
Жарандык максаттагы илимий-изилдөө, тажрыйба-конструктордук жана технологиялык иштерди эсепке алуу боюнча Бирдиктүү мамлекеттик маалымат системасында катталган интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларынын үлүшү» көрсөткүчүнүн маанисине жетишүүгө таасир этүүчү инструменттер (булак — нтр.рф сайты)

[19] «Инновациялык циклдин комплекстүү илимий-техникалык программаларын бюджеттен каржылоонун көлөмү 21 миллиард рублду түзөт», – Т. Голикова // Финмаркет: сайт. URL: http://www.finmarket.ru/news/4948779(кайрылуу датасы: 27.02.2024).

[20] 20 Илимий-технологиялык өнүгүүнүн көрсөткүчтөрү. Научно-технологическое развитие Российской Федерации // Научно-техническое развитие Российской Федерации: сайт. URL: https://нтр.рф/indicators-and-ratings/indicator/cube13/#face5 (кайрылуу датасы: 16.03.2024).

2-таблица.
Комплекстүү программалардын көрсөткүчтөрү жана маалыматтарынын тизмеси.
Таблица автор тарабынан түзүлгөн (КИТПтин № 10 тиркемесине ылайык)

№ т/б	Комплекстүү программалардын көрсөткүчтөрүнүн аталышы	Өлчөө бирдиги	Көрсөткүчкө жетишүү үчүн жоопту киши	Көрсөткүчтөрдүн мааниси				
					2023	2024	2025	2026
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Рецензияланган илимий журналдарда жарыяланган макалалардын саны	баардыгы болуп, бирдик	Россиянын Минэнергосу	75	89	101	42	21
2	Scopus жана/же Web of Science базаларында индексирленген илимий журналдардагы жарыяланган макалалардын саны	баардыгы болуп , бирдик	Россиянын Минэнергосу	53	68	70	35	17
3	Россияда ИИНге коргоо документтерин алуу үчүн берилген арыздардын саны	баардыгы болуп, бирдик	Россиянын Минэнергосу	–	35	39	11	–

Бул макалалар артыкчылыктуу илимий-технологиялык өнүгүү багыттары боюнча жарыяланат 21[21].

Сынактык документациясын жана субсидияларды берүү эрежелерин талдоо изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын көрсөтүү ыкмасы катары публикациялардын негизги ролун жана гранттарды алуу үчүн маанилүү критерий экенин да көрсөттү.

Мисал катары КИТП «Таза көмүр – жашыл Кузбасс»22[22] программасын келтирүүгө болот, анын көрсөткүчтөрүн талдоо КИТП ишке ашыруу мезгилинде рецензияланган илимий журналдарда жалпы 328 макала жарыяланарын көрсөтөт (анын ичинен 243 – Scopus жана/же Web of Science).

Инструменттер боюнча бюджеттик каржылоонун көлөмү, миллион рубль*

ИИНге коргоо документтерин алуу үчүн берилген арыздардын саны 2026-жылга чейин 85тен кем болбошу

> Роспатенттин маалыматы боюнча, 2022-жылы жогорку билим берүү уюмдары патентке арыз берүү боюнча алдыңкы катарда болушкан (Россиядагы жалпы арыздардын 32%).

> Жогорку билим берүү уюмдары патенттик портфелдерин көбөйтүп жатканда, айрыкча, лицензиялык келишимдер аркылуу өткөрүп берүүдө түзүлгөн ИИНди натыйжасыз колдонушат.

керек (жалпы макалалардын көлөмүнө карата 25,9 %) (2-таблицаны караңыз).

2022-жылдын 19-мартында Россиянын жогорку окуу жайлары жана илимий-23[23]изилдөө институттары үчүн чет элдик басылмалардагы жарыялоо көрсөткүчтөрүнө мораторий киргизилгенин эске алуу менен, жогорудагы комплекстүү программаны аткаруу көрсөткүчтөрүн оңдоо абдан орундуу көрүнөт 24[24].

Комплекстүү программаларды ишке ашыруу жаңы технологиялар жана продуктыларды рынокко чыгарууну максат кылгандыктан, илимий изилдөөлөрдүн натыйжалуулугун баалоонун жаңы методологиялык профилин иштеп чыгуу жана киргизүү зарылчылыгы барган сайын айкын болууда [6]. Бул профиль Россиянын экономикасын жергиликтүү ИИНге негизделген жогорку технологиялуу өндүрүштөрдү куруу жана иштетүү режимине которууну чагылдырышы керек.

[21] 21 Научно-технологическое развитие Российской Федерации: целевые и дополнительные показатели программных документов / Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Российский научно-исследовательский институт экономики, политики и права в научно-технической сфере (РИЭПП). – Москва, 2021. – 52 с.

[22] 22 Толук инновациялык циклдин комплекстүү илимий-техникалык программасы «Катуу пайдалуу кендерди чалгындоо жана казып алуу, өнөр жай коопсуздугун камсыз кылуу, биоремедиация, көмүр чийки затын терең кайра иштетүүдөн жаңы продуктыларды түзүү боюнча технологиялар комплексин иштеп чыгуу жана ишке киргизүү, айлана-чөйрөгө экологиялык жүктөмдү жана калктын жашоо үчүн коркунучтарды ырааттуу азайтуу» программасы Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2022-жылдын 11-майындагы № 1144-р буйругу менен бекитилген. URL: https://base.garant.ru/404701149/(кайрылуу датасы: 12.03.2024).

[23] 23 «Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн укуктук актыларын колдонуу боюнча айрым маселелер жөнүндө, жарыялоо активдүүлүгү боюнча талаптарды жана максаттуу көрсөткүчтөрдү белгилөө» жөнүндөгү Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2022-жылдын 19-мартындагы № 414 токтому // СПС Гарант: сайт. URL: https://base.garant.ru/403731094/(кайрылуу датасы: 12.03.2024).

[24] 24 КИТП көрсөткүчтөрүн оңдоо учурунда, жок дегенде, 2022-жылдан бери Билим берүү жана илим министрлигинин ведомстволор аралык жумушчу тобу Web of Science / Scopus'ка альтернатива болгон авторитеттүү илимий басылмалардын тизмеси болгон «Ак тизмени» бекиткенин эске алуу керек.

> Коргоо, жарандык изилдөөлөр менен иштеп чыгуулардын натыйжаларын өткөрүп берүү механизмдеринин натыйжасыздыгы жөнүндө 2012-жылы эле, 2020-жылга чейин жана келечекке карата Россия Федерациясынын илим жана технологияларды өнүктүрүү саясатынын негиздери кабыл алынганда, айтылган.

О. П. Неретин өзүнүн «Россия экономикасынын интеллектуалдык суверенитети» аттуу монографиясында Россиянын технологиялык адистешүү чөйрөсүн кеңейтүү жана патенттик арыздардын 80 %дан кем эмесин жергиликтүү арыздарга айландыруу зарылдыгын белгилеген [2].

Роспатенттин маалыматы боюнча, 2022-жылы жогорку билим берүү уюмдары патентке арыз берүү боюнча алдыңкы катарда болушкан (Россиядагы жалпы арыздардын 32 %) [4]. Изилдөөнүн жүрүшүндө жогорку билим берүү жана илимий уюмдар декабрь айында көбүнчө патентке арыз беришери аныкталды. Бул, өз кезегинде, жогорку окуу жайларынын ишмердүүлүгүн милдеттүү көзөмөлдөө көрсөткүчтөрүн жана илимий уюмдардын натыйжалуулугун баалоо методикасын аткаруу зарылдыгын чагылдырат.

Андан тышкары, көбүнчө жогорку билим берүү уюмдары патенттик портфелдерин көбөйтүп жатканда, айрыкча, лицензиялык келишимдер аркылуу өткөрүп берүүдө түзүлгөн ИИНди натыйжасыз колдонушат.

Коргоо, жарандык изилдөөлөр менен иштеп чыгуулардын натыйжаларын өткөрүп берүү механизмдеринин натыйжасыздыгы жөнүндө 2012-жылы эле, 2020-жылга чейин жана келечекке карата Россия Федерациясынын илим жана технологияларды өнүктүрүү саясатынын негиздери кабыл алынганда, айтылган.

Кийинчерээк бир катар программалык документтерде технологияларды өткөрүп берүү жана ИИНди коммерциялаштыруу милдеттери да белгиленген. Ошентип, Россия Федерациясынын Президенти В. В. Путиндин 2013-жылдын 12-декабрындагы Федералдык Жыйынга кайрылуусунда В. белгиленгендей, орто эсеп менен алынган 265 илимий натыйжанын ичинен бирөө гана укуктук коргоого ээ болот 25[25], ошондуктан активдүү патенттөө жана коммерциялаштыруу системасын, ошондой эле изилдөөлөрдүн жана иштеп чыгуулардын натыйжаларын реалдуу экономика секторуна өткөрүп берүү системасын түзүү зарыл.

Андан ары, 2022-жылга чейин стратегиялык документтерде технологиялык трансфер системасын түзүү, интеллектуалдык менчик институтунун натыйжалуулугун жогорулатуу, ИИНди активдүү коммерциялаштыруу, жана кайра инжиниринг милдеттери коюлган. Атап айтканда, бул жөнүндө 2016-жылдагы Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүү стратегиясында жана 2024-жылга чейин Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн негизги иш багыттарында (ОНПД) айтылган26[26].

КОРУТУНДУ

Илимий натыйжаларды баалоо боюнча улуттук системаны түзүү боюнча акыркы мамлекеттик чаралар жарыялоо эффектин гана эмес, илимий изилдөөлөрдүн келечектеги технологиялык иштеп чыгууларга болгон реалдуу салымын эске алуу менен, мамлекеттин технологиялык суверенитетти түзүү багытындагы кыймылын чагылдырат. Бул суверенитеттин кепилдиги орчундуу мааниге ээ экономиканын тармактарындагы интеллектуалдык ишмердүүлүктүн (ИИН) корголгон натыйжаларынын портфелдери болуп саналат.

> 2022-жылга чейин стратегиялык документтерде технологиялык трансфер системасын түзүү, интеллектуалдык менчик институтунун натыйжалуулугун жогорулатуу, ИИНди активдүү коммерциялаштыруу, жана кайра инжиниринг милдеттери коюлган.

Россиянын Билим берүү жана илим министрлиги РАН менен биргеликте 2025-жылдан тартып академиялык жана университеттик илим үчүн мамлекеттик тапшырмаларды түзүүнүн жаңы системасынын пилоттук долбоорун ишке киргизүүнү пландаштырууда. Бул система илимий ишмердүүлүктүн натыйжалуулугун баалоодо чет элдик уюмдардын талаптарына көз карандылыкты жоюу сыяктуу биринчи кезектеги милдеттерди чечүүгө мүмкүндүк берет. Ошондой эле РАНдын президенти Г. Я. Красников тарабынан белгиленген талаптуулук

[25] 25 Президенттин 2013-жылдын 12-декабрындагы Федералдык Жыйынга кайрылуусу // Россиянын Президенти: расмий. сайт. URL: http://www.kremlin.ru/events/president/transcripts/19825(кайрылуу датасы: 25.03.2024).

[26] 26 ОНПДде Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүүнүн артыкчылыктуу тармактарында патент алуу боюнча арыздардын жалпы саны боюнча дүйнөдө бешинчи орунга жетүү максаты белгиленгенден тышкары, интеллектуалдык менчик жаатында укук ээлери үчүн ыңгайлуу мамлекеттик кызматтар системасын түзүү зарылдыгы да көрсөтүлгөн. Маанилүү аспект болуп интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын (ИИН) өткөрүп берүү системасын түзүү саналат, анын ичинде илимий жана билим берүү мекемелеринин ИИНдин коммерциялаштыруу менен алектенген кеминде 35 технологияларды өткөрүп берүү борборлорун түзүү.

> Жогорку билим берүү жана илимий уюмдардын ИИНди жетишсиз колдонуу көйгөйүн чечүүдө, ошондой эле бул уюмдардын практикалык изилдөө компетенцияларын жогорулатууда негизги курал болуп технологияларды коммерциялаштыруу жана өткөрүп берүү системасы болушу мүмкүн.

критерийин киргизүү ишке ашырылат. Бул критерий жарыялоо активдүүлүк критерийин толуктайт. Ал жаңы технологиялык чынжырларды түзүү милдетин ишке ашырууга жардам берет 27[27] [7].

Илимий изилдөөлөрдүн жана иштеп чыгуулардын натыйжалуулугун баалоо боюнча улуттук системаны киргизүү илимий-технологиялык жана инновациялык өнүгүүнү башкаруу, пландоо жана көзөмөлдөө боюнча бирдиктүү ыкмаларды түзүүгө мүмкүндүк берет. Бул илимге кеткен чыгымдардын натыйжалуулугун жогорулатууга жана илимий натыйжалардын ачыктыгын жогорулатууга көмөктөшөт. Ошондой эле система илимий экспертизанын ролун жана сапатын жогорулатат. Бул өз кезегинде илимий изилдөөлөрдүн натыйжаларын өлкөнүн экономикасына киргизүү деңгээли сыяктуу көрсөткүчтөрдүн өсүшүнө оң таасирин тийгизет.

Мындан тышкары, технологияларды коммерциялаштыруу жана трансфер кылуу боюнча жакшы уюштурулган система илимий жана жогорку окуу жайларынын уюмдары тарабынан ИИНди жетишсиз пайдалануу көйгөйүн чечүү үчүн негизги курал болуп, алардын колдонмо изилдөө компетенцияларын өнүктүрүүгө жардам бере алат.

Илимий-изилдөө институттарынын жана университеттердин базасында түзүлгөн жалпы инфраструктураны пайдалануу бул уюмдар менен потенциалдуу кардарлардын ортосундагы натыйжалуу өз ара аракеттенүүнүн системасын калыптандырууга оң таасирин тийгизиши мүмкүн. Бул азыркы тез өнүгүп жаткан чакан технологиялык компанияларга да тиешелүү28[28]. Бул процессте биргелешкен илимий-изилдөө иштерин ишке ашыруу маанилүү роль ойнойт. Маанилүү фактор болуп интеллектуалдык менчик жана коммерциялаштыруу жаатында адистердин компетенцияларын көбөйтүү саналат.

Маанилүү фактор болуп жогорку окуу жайлардын интеллектуалдык менчикти коммерциялаштыруу натыйжалуулугуна таасир этe турган 1996-жылдын 23-августундагы № 127-ФЗ «Илим жана мамлекеттик илимий-техникалык саясат жөнүндөгү» Федералдык мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү болушу мүмкүн. Бул өзгөртүүлөр жогорку окуу жайлар тарабынан түзүлгөн интеллектуалдык менчикке өзгөчө укуктарды чакан инновациялык ишканаларга, ошондой эле жогорку окуу жайлар тарабынан түзүлгөн чарбалык коомдорго өткөрүп берүү мүмкүнчүлүгүн камтыйт. Бул иштеп чыгууларды реалдуу экономикага киргизүү процессин жеңилдетүүгө мүмкүндүк берет.

[27] 27 РАНдын Президенти Геннадий Красников ата мекендик илимдин өнүгүүсүнүн инновациялык багыттары жөнүндө айтып берди // Парламенттик гезит. URL https://www.pnp.ru/social/akademiki-prizyvayut-zaranee-zakonodatelno-zalatat-dyry-v-neyrosetyakh.html (кайрылуу датасы: 15.03.2024).

[28] 28 «Россия Федерациясында технологиялык компанияларды өнүктүрүү жөнүндөгү» 2023-жылдын 4-августундагы № 478-ФЗ Федералдык мыйзам // СПС КонсультантПлюс: сайт. URL: https://online.consultant.ru/riv/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=454055&dst=100001#ajg3cBU4aWDwEYJm1 (кайрылуу датасы: 03.05.2024). Жеткиликтүүлүк режими: катталган колдонуучулар үчүн.

Адабияттардын тизмеси:

1. Паршин, А. Н. Наука или библиометрия: кто кого? / А. Н. Паршин // Вестник Российской академии наук. – 2018. – Т. 88, № 11. – С. 982–984. – DOI 10.31857/S086958730002330–1.
2. Неретин, О. П. Интеллектуальный суверенитет экономики России / О. П. Неретин; Федеральный институт промышленной собственности. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – 166 с. – ISBN 978–5–6042896–9–3.
3. Вислый, А. И. Публикации и патенты как индикатор успеха научных и образовательных организаций в современных условиях / А. И. Вислый, М. С. Борисова // Интеллектуальная собственность для государства и человека: сборник докладов XXVII Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 28–29 сентября 2023 года. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2023. – С. 19–23.
4. Тренды публикационной активности российских исследователей по данным Web of Science, Scopus / И. Е. Ильина, К. А. Бородик, А. А. Лобов, Л. А. Панов, С. С. Марцынковский. М.: РИЭПП, 2022. – 56 с.
5. Шестой международный форум «Инновационное развитие через рынок интеллектуальной собственности». Сборник документов и материалов // Под редакцией доктора юридических наук, профессора Лопатина В. Н. – М. – Электронное издание. – 2014. – 443 с. – URL: https://biblio.rniiis.ru/knigi/194-vi-mezhdunarodnyj-forum-innovatsionnoe-razvitie-cherez-rynok-intellektualnoj-sobstvennosti-sbornik-dokumentov-i-materialov (кайрылуу датасы: 15.03.2024).
6. Неретин, О. П. Изучение способов представления результатов отечественных исследований и разработок / О. П. Неретин, Н. В. Лопатина // ФӨМИ жарчысы. – 2022. – Т. 1, № 1. – С. 16–19.

Автор тууралуу маалымат

Диана Андреевна Рожнова, Улуттук долбоорлорду жана мамлекеттик программаларды коштоо бөлүмүнүн башчысы, Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун мамлекеттик органдар менен өз ара аракеттенүү борбору (Москва, Бережковская жээк жолу., 30, 1-корп.); DRozhnova@rupto.ru

References:

1. Parshin, A. (2018), «Science or bibliometry: who will win?» *Vestnik RAS* 88 (11), pp.982–984 DOI: 10.31857/S086958730002330–1.
2. Neretin, O.P. (2022), Intellectual sovereignty of Russian economy, Federal Institute of Industrial Property, Moscow, Russia.
3. Vislij, A. and Borisova, M.S. (2023), Publications and patents as an indicator of the success of scientific and educational organizations in modern conditions. *XXVII International Scientific and Practical Conference «Intellectual Property for State and People»*. Federal Institute of Industrial Property, Moscow, pp.19–23.
4. Iljina, I.E., Borodik, K.A., Lobov, A.A., Panov, L.A. and Marcinkovskij, S. S. (2022), *Trendy publikacionnoj aktivnosti rossijskich issledovatelej po dannim Web of Science, Scopus* [Trends in the publication activity of Russian researchers according to Web of Science, Scopus]. RIEP, Moscow, Russia.
5. Lopatin, V.N. (2014) Shestoj mezhdunarodnij Forum «Innovaconnoe razvitie cherez rynok intellektualnoj sobstvennosti». Sbornik documentov I materialov [On the outcomes of the VI International Forum «Innovative Development through the Intellectual Property Market], available at: https://biblio.rniiis.ru/knigi/194-vi-mezhdunarodnyj-forum-innovatsionnoe-razvitie-cherez-rynok-intellektualnoj-sobstvennosti-sbornik-dokumentov-i-materialov (Accessed 15 March 2024).
6. Neretin, O.P. and Lopatina, N.V. (2022), «Exploring ways to present the results of domestic research and developments», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no 1 (1), pp.6–19.

Information about the author

Diana A. Rozhnova, Head of the department for the national project and government program support of the Center for Interaction with Authorities, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); DRozhnova@rupto.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 28.02.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 29.05.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 03.06.2024-жылы кабыл алынган

Илимий макала Original article

УДК 347.77

Россияда жашыл технологиялар боюнча патенттик арыздардын тездетилип каралышы: келечеги жана колдонуу шарттары

Геннадий Анатольевич Негуляев
Федералдык өнөр жай менчик институту
GNegouliaev@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: макалада орус практикасынын алкагында ишке ашыруу үчүн эң оптималдуу жолдорду аныктоо максатында чет өлкөлүк ведомстволор тарабынан колдонулган жашыл технологиялар боюнча арыздарды артыкчылыктуу (тездетилген) иштеп чыгуу боюнча ар кандай ыкмалар жана процедуралар системалуу түрдө талданган. Россиянын мыйзамдарында тездетилген иш кагаздарын жүргүзүү процедурасы каралбагандыктан, макалада орус талапкерлерине берилген патенттик арыздарды тездетилген кароонун кыйыр мүмкүнчүлүктөрү талданган. Аларга, мисалы, электрондук арыз берүү, эксперттик жыйындарга катышуу, акы төлөнүүчү издөө буйрутмалары жана башка ыкмалар кирет. Учурдагы механизмдердин жетишсиздиги жөнүндө жыйынтык чыгарылып, патенттик арыздарды тездетилген экспертизадан өткөрүү үчүн атайын процедураны иштеп чыгуу сунушталат. Бул процедура, негизинен, жашыл технологиялар тармагын камтыган артыкчылыктуу техникалык тармактардагы арыздар үчүн арналган болушу керек. Ушунун негизинде Роспатенттин учурдагы нормативдик документтерине зарыл өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү сунушталат. Жаңы процедураны иштеп чыгуу үчүн анын негизги мүнөздөмөлөрү жана түзүү баскычтары боюнча сунуштар берилет. Изилдөөнүн актуалдуулугу орус практикасына жашыл технологияларды кошкондо, техниканын артыкчылыктуу тармактарында арыздарды тездетилген тартипте кароо зарылдыгы менен шартталган. Изилдөөнүн методологиялык негизи салыштырмалуу анализдин жалпы системалык ыкмаларын камтыйт.
Негизги сөздөр: экологиялык таза (жашыл) технологиялар, экспертизаны тездетүү, тездетилген жарыялоо, патенттик формуланын талаптары, алдын ала издөө жана экспертиза жыйынтыктарын берүү, төлөмдөрдү төлөө боюнча жеңилдиктер, тематикалык таандыктыгын аныктоо.
Шилтеме кылуу үчүн: Негуляев, Г. А. Россияда жашыл технологиялар боюнча патенттик арыздардын тездетилип каралышы: келечеги жана колдонуу шарттары / Г. А. Негуляев // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 252–265.
Ыраазычылык билдирүү: «Изилдөө жашыл технологиялар тармагында ойлоп табууну өнүктүрүүнүн нормативдик, методикалык жана патенттик-маалыматтык камсыздоо маселелерин изилдөө» боюнча илимий-изилдөө иштеринин алкагында жүргүзүлдү.

Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use

Gennadii A. Negouliaev
Federal Institute of Industrial Property
GNegouliaev@rupto.ru

Abstract: the article presents a systematic analysis of various approaches and procedures for priority (accelerated) processing of applications in the field of green technologies used by foreign patent offices, with the view of identifying the most optimal ones for possible implementation within the framework of Russian practice. Since tne Russian legislation does not provide for any accelerated patent prosecution the article also analyzes the indirect existing opportunities for accelerated consideration of patent applications that are currently available to Russian applicants (such as electronic filing of applications, participation in expert meetings, ordering paid searches, etc.). It is concluded that they are insufficient and in addition to them, it is proposed to develop a special procedure for accelerated examination of patent applications, intended mainly for applications in priority areas of technology, including in the field of green technologies and based on this procedure to make necessary amendments to the existing normative documents. For this purpose, recommendations are made regarding the main characteristics of the future procedure. The relevance of the study is due to the need to adopt in Russian practice an accelerated procedure for examination of applications in priority areas of technology, inter alia green technologies. The methodological basis of the study is system-based methods of comparative analysis.
Key-words: environmentally friendly (green) technologies, acceleration of examination, accelerated publication, requirements for patent claims, providing of preliminary search and examination results, fee reductions, determination of subject matter relationship.
For citation: Negouliaev, G. A. Accelerated consideration of green patent applications in Russia: prospects and conditions of use / G. A. Negouliaev // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No 3 (9). P. 252–265.
Acknowlagements: the research is carried out within the framework of research work of FIPS «Research on issues of regulatory, methodological, patent and information support for the development of inventive activity in the field of green technologies»

© Негуляев Г. А., 2024

Киришүү

Акыркы он жылдыкта айлана-чөйрөнү коргоо жана туруктуу экономикалык жана экологиялык өнүгүү маселелери эл аралык кызматташтык жана көпчүлүк өлкөлөрдүн улуттук өнүгүү программаларынын алкагында көңүлдүн борборунда турат. Туруктуу өнүгүү принциптери 1992-жылы Рио-де-Жанейродо өткөн туруктуу өнүгүү боюнча конференцияда активдүү киргизиле баштаган, анын жыйынтыгында XXI кылымда туруктуу өнүгүүнү камсыз кылуу программасы болгон «Күн тартиби-21» кабыл алынган[1]. 2015-жылдын сентябрында Нью-Йорк шаарында БУУнун туруктуу өнүгүү боюнча жогорку деңгээлдеги жолугушуусунда БУУнун 193 мүчө мамлекети туруктуу өнүгүү жаатындагы жаңы глобалдык программаны расмий түрдө кабыл алышты – «Биздин дүйнөнү өзгөртүү: 2030-жылга чейинки туруктуу өнүгүү күн тартиби». Күн тартип 17 туруктуу өнүгүү максатын жана 169 тапшырманы камтыйт[2]. Мындан тышкары, 2015-жылы Парижде климат боюнча макулдашуу кабыл алынган. Анын натыйжасында бардык катышуучу өлкөлөр климаттын өзгөрүшү үчүн жалпы, бирок айырмаланган жоопкерчиликти алышат[3].

Кабыл алынган эл аралык чечимдерди жана сунуштарды аткаруу үчүн бул макулдашууларга катышкан өлкөлөрдүн өкмөттөрү өз мыйзамдык жана нормативдик актыларына тиешелүү толуктоолорду жана өзгөртүүлөрдү киргизишти. Ошондой эле алар парник газдарынын бөлүнүп чыгышын азайтуу, калдыктарды кайра иштетүү, биомассаны жана кайра жаралуучу энергия булактарын (күн, шамал, геотермалдык жана гидроэнергия, биотүзүлүш ж. б.) пайдалануу боюнча илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү жана ишке ашыруу боюнча улуттук программаларды иштеп чыгышты жана кабыл алышты.

Россия үчүн да, башка мамлекеттер үчүн да өлкөнүн туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуу жана айлана-чөйрөгө антропогендик таасирди азайтуу башка мамлекеттер сыяктуу эле артыкчылыктуу максаттар болуп саналат.

Ар кандай өлкөлөрдө, айрыкча, өнүгүп келе жаткан экономикаларда кабыл алынган чаралардын деталдаштырылган анализи ДИМУнун башкы директору Дарен Тангдын редакциясында жакында чыккан монографияда келтирилген[4].

Россия үчүн да, башка мамлекеттер үчүн да өлкөнүн туруктуу өнүгүүсүн камсыз кылуу жана айлана-чөйрөгө антропогендик таасирди азайтуу башка мамлекеттер сыяктуу эле артыкчылыктуу максаттар болуп саналат. Россияда 2018-жылы бекитилген «Экология» улуттук долбоору ишке ашырылып жатат, ал 10 федералдык программаны камтыйт[5]. 2020-жылдын 21-июлундагы № 474 Президенттин Жарлыгы менен бул улуттук долбоордун иш-аракети 2024-жылдан 2030-жылга чейин узартылды.

Мындан тышкары, Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 14-июлундагы № 1912-р буйругу менен Россия Федерациясынын туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүүсүнүн максаттары жана негизги багыттары

[1] XXI кылымда туруктуу өнүгүү программасы «Күн тартиби-21», БУУнун айлана-чөйрө жана өнүгүү боюнча конференциясы (ЮНСЕД), Рио-де-Жанейро, Бразилия, 1992-жылдын 3–14-июну // Бириккен Улуттар Уюму: сайт. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21.shtml (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[2] 2030-жылга чейинки туруктуу өнүгүү боюнча күн тартиби // Бириккен Улуттар Уюму: сайт. URL: https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda/ (кайрылуу датасы: 12.03.2024).

[3] Paris agreement on climate change // Организация Объединенных Наций: сайт. URL: https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement/ (кайрылуу датасы: 12.03.2024).

[4] Green Technology Book, Solutions for climate change adaptation, 2022 // ВОИС: сайт. – URL: https://www.wipo.int/green-technology-book-adaptation/en/ (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[5] Улуттук долбоор «Экология» // EcoStandard.journal: сайт. URL: http://journal.ecostandard.ru/eco/kolumnisty-ecostandard-journal/natsionalnyy-proekt-ekologiya-tseli-plany-rezultats/ (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

> Экологиялык көйгөйлөрдү чечүүнүн негизги жолдорунун бири — өндүрүштүк калдыктарды азайтууга, керектелүүчү ресурстардын көлөмүн кыскартууга, атмосферага жана гидросферага зыяндуу заттардын бөлүнүп чыгышын азайтууга, кайра жаралуучу булактардан энергия өндүрүүгө ж.б. багытталган экологиялык таза же көбүнчө «жашыл» деп аталган технологияларды колдонуу болуп саналат.

бекитилген[6]. Айлана-чөйрөгө оң таасир этүү менен байланышкан артыкчылыктуу максаттар айлана-чөйрөнү сактоо, коргоо же абалын жакшыртууну; булганууучу заттардын бөлүнүп чыгышын жана төгүлүшүн азайтууну; парник газдарынын бөлүнүп чыгышын кыскартууну; энергияны үнөмдөөнү жана ресурстарды пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатууну ж. б. камтыйт.

Жогорудагы нормативдик актты өнүктүрүү максатында «Россия Федерациясында туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүү долбоорлорунун критерийлерин жана туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүү долбоорлорун текшерүү системасына талаптарды бекитүү жөнүндө» 2021-жылдын 21-сентябрындагы № 1587 Өкмөттүн токтому кабыл алынган[7].

Экологиялык көйгөйлөрдү чечүүнүн негизги жолдорунун бири – өндүрүштүк калдыктарды азайтууга, керектелүүчү ресурстардын көлөмүн кыскартууга, атмосферага жана гидросферага зыяндуу заттардын бөлүнүп чыгышын азайтууга, кайра жаралуучу булактардан энергия өндүрүүгө ж. б. багытталган экологиялык таза же көбүнчө «жашыл» деп аталган технологияларды колдонуу болуп саналат.

Тиешелүү технологияларды иштеп чыгуу жана тез арада ишке киргизүүнү стимулдаштыруу үчүн дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүнүн улуттук патенттик ведомстволору жана интеллектуалдык менчик (ИМ) ведомстволору атайын программаларды кабыл алышат. Бул программалар жашыл технологиялар жаатында ойлоп табуучулукту стимулдаштырууга багытталган.

[6] Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн «Россия Федерациясынын туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүүсүнүн максаттары жана негизги багыттары жөнүндөгү» 2021-жылдын 14-июлундагы № 1912-р буйругу // URL: http:// http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202107200045?index=2 (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[7] «Россия Федерациясында туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүү долбоорлорунун критерийлерин жана туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүү долбоорлорун текшерүү системасына талаптарды бекитүү жөнүндө» Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 21-сентябрындагы № 1587 токтому // URL: http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202109240043 (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

Мындай программаларды түзүүнүн зарылдыгы жашыл технологиялардын артыкчылыктуу мүнөзү менен гана эмес, бул тармакта берилген арыздардын көп саны менен да аныкталат. Бул тууралуу жыл сайын жашыл технологиялар жаатында берилген патенттик арыздардын алдыңкы патенттик мекемелерге түшкөн жалпы арыздардын ичиндеги үлүшү көрсөтүп турат. Өшентип, 2022-жылдагы маалыматтар боюнча, БД ДИМУ Patentscope жана БД Роспатент Patsearch негизинде Россиянын Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматы (Роспатент) тарабынан жүргүзүлгөн бул катыштын статистикалык эсептөөлөрү ар кайсы өлкөлөрдө жыл сайын түшкөн арыздардын жалпы санынын ичинен жашыл арыздардын үлүшү 8 %дан 18 %га чейин өзгөрүп турарын көрсөттү. Жылдык көлөмгө салыштырмалуу эң көп берилген жашыл арыздар Кытайда аныкталган, тактап айтканда: 18,8 % (жалпы 1 484 633 арыздын ичинен 279 567 жашыл арыз), ал эми мындай арыздардын эң аз үлүшү АКШда болгон: 8,4 % (жалпы 477 766 арыздын ичинен 40 101 арыз). Бирок бул эки өлкө жашыл арыздардын абсолюттук саны боюнча лидерлер болуп саналат. Башка алдыңкы өлкөлөрдө жашыл арыздар боюнча статистика төмөнкүдөй: Япония – 10,5 % (жалпы саны 289 229дан 30 259), Европа патенттик мекемеси (ЕПМ) – 11,5 % (жалпы саны 282 101ден 32 508), Корея Республикасы – 15,8 % (жалпы саны 289 229дан 30 222). Россия үчүн статистика азырынча алда канча жөнөкөй көрүнөт – 9,0 % (жалпы саны 17 499дан 1 574).

Өкмөт тарабынан кабыл алынган жашыл технологиялар жаатындагы программаларды ишке ашырууга көмөктөшүү үчүн Роспатент 2023–2024-жылдарга карата пландарында жашыл технологиялар жаатындагы ойлоп табуучулукту изилдөө жана өркүндөтүү боюнча нормативдик, методикалык жана патенттик маалыматтык камсыздоого багытталган бир катар иш-чараларды караган. Пландаштырылган иш-чараларды иштеп чыгуу башка ведомстволорго караганда кечирээк башталган. Алардын натыйжалуу ишке ашырылышы үчүн жашыл технологиялар жаатындагы арыздарды артыкчылыктуу (тездетилген) кароо боюнча ар кандай ыкмалар жана процедуралар боюнча салыштырмалуу изилдөө жүргүзүлгөн. Изилдөө чет өлкөлүк ведомстволордун нормативдик документтеринин системалык анализине негизделген.

Бул макаланын максаты – орус практикасынын алкагында ишке ашырууга мүмкүн болгон эң оптималдуу ыкмаларды аныктоо. Ушул негизде жашыл технологиялар жаатындагы арыздарды тездетилген карoo процедурасынын негизги мүнөздөмөлөрү боюнча сунуштар иштелип чыккан.

Орус практикасы үчүн чет өлкөлүк тажрыйбанын мааниси жөнүндө

Жашыл технологиялар жаатындагы арыздарды тездетилген карoo жана бул тармакта ойлоп табуучулукту стимулдаштырууга байланыштуу атайын программалар 2009-жылы дээрлик бир убакта кабыл алынган. Алар

Австралия, Улуу Британия, Израиль, Корея Республикасы, Япония жана АКШ сыяктуу өнүккөн өлкөлөрдүн патенттик ведомстволорунда ишке киргизилген [1]. Андан кийин 2011–2012-жылдары ушундай эле программалар Бразилия, Канада жана Кытайдын ведомстволору тарабынан кабыл алынган [2]. Учурда жашыл технологияларга байланыштуу атайын программалар Аргентина, Чили жана башка өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн көптөгөн ведомстволорунда да иштеп жатат. Мындай программаларды кабыл алуу патент алуу үчүн талап кылынган убакытты бир нече жылдан бир нече айга чейин кыскартууга мүмкүндүк берди.

Мисалы, Австралия, Канада, Улуу Британия, Кытай, Япония жана АКШнын ведомстволорунда арыздарды карoo мөөнөтү, адатта, 3–4 жыл жана андан көп убакытты түзөт, бул мөөнөттү бир жылга кыскартуу натыйжалуу чара катары каралат. Кытайда бул мөөнөт 6–7 айды түзөт.

Бул программаларды ишке ашыруу тажрыйбасы чет элдик авторлордун бир катар басылмаларында талданат [3]. Көптөгөн басылмаларда, мисалы, булакта [4] авторлор жашыл технологиялар жаатындагы инновациялык технологияларды коргоо жана илгерилетүүдө патенттердин маанилүү ролун негиздешет. Кээ бир изилдөөчүлөр [5] жашыл технологияларга байланыштуу патенттердин өзгөчө социалдык жана коомдук маанисин баса белгилешет. Алар мындай патенттер соодага байланыштуу интеллектуалдык менчик укуктары боюнча макулдашуу менен киргизилген чектөөлөрсүз колдонулушу керек деп эсептешет. Атап айтканда, бул лицензиялоо жана атаандаштыкты чектеп, соодага терс таасирин тийгизип, технологияларды өткөрүп берүү жана жайылтууга тоскоолдук кылышы мүмкүн болгон башка практикаларга тиешелүү. Башка изилдөөлөр конкреттүү ведомстволордун практикасына арналган. Атап айтканда, алар Бразилиянын ведомствосунун жашыл технологиялар жаатындагы арыздарды карoo боюнча атайын программасын сүрөттөшөт [6]. Ошондой эле Кытайдын ведомствосундагыдай, мындай арыздарды жалпы тездетилген экспертиза программасына киргизүү каралат. Бул учурда жашыл технологиялар боюнча арыздар башка техникалык тармактардагы арыздар менен катар каралат, бирок кошумча жеңилдетилген шарттар менен [7]. Патент алууну чет өлкөдө жүргүзгөн талапкерлерди маалымдоо үчүн бир катар аналитикалык серептер жарыяланган. Мисалы [8], басылмасында ар бир тездетүү программасынын кыскача мүнөздөмөсү берилген. Бирок бул серептерде салыштырмалуу анализ жок, башкача айтканда, жалпы мүнөздөмөлөр жана айырмачылыктар аныкталган эмес. Белгилей кетчү нерсе, салыштырмалуу ыкма [9] иште колдонулган, бирок ал негизинен өнүгүп келе жаткан өлкөлөрдүн тажрыйбасын талдоого арналган.

Ушуну эске алынып, төмөнкү 10 өлкөнүн патенттик ведомстволорунун практикасы боюнча майда-чүйдөсүнө чейин изилдөө жүргүзүлдү: Австралия, Бразилия, Улуу Британия, Канада, Кытай Эл Республикасы, Корея Республикасы, АКШ, Чили, Жапония жана ЕПВ. Адатта, бул ведомстволордун жашыл технологиялар жаатындагы атайын программалары төмөнкү чараларды ишке ашырууга багытталган [10]:

- патенттик арыздарды тездетилип каралышы, анын ичинде коргоо укуктарын мүмкүн болушунча эртерээк берүү максатында патенттик документтерди тездетилген (шашылыш) жарыялоо;
- арыз ээлерине кошумча жеңилдиктерди берүү, анын ичинде төлөмдөргө арзандатуулар;
- өзүнчө реестрлер түрүндөгү колдонуучуларды кошумча жана максаттуу маалымдоо, патенттик серептер, жашыл технологиялар жаатындагы эң маанилүү ойлоп табууларды аныктоо;
- жашыл технологиялар жаатындагы патенттик документтерди аныктоону камсыз кылуу үчүн жана салттуу патенттик классификацияларды колдонууну жеңилдетүү үчүн кошумча издөө каражаттарын түзүү.

Ар кандай ведомстволордун тажрыйбасын талдоо натыйжасында аныкталган жашыл арыздарды тездетилген экспертизадан өткөрүүнүн ар кандай ыкмалары жана процедуралары [11] бир нече типтүү учурларга бөлүнүшү мүмкүн. Бул учурларды төмөнкү категорияларга жалпылоого болот:

(1) Жашыл арыздар боюнча тездетилген экспертиза, ар кандай тематикадагы арыздар үчүн каралган жалпы тездетүү процедурасынын алкагында жүргүзүлөт. Процедура ар кандай тематикадагы арыздар үчүн, анын ичинде жашыл технологиялар үчүн да, каралган. Ошол эле учурда жашыл технологиялар боюнча арыздар башка тематикадагы арыздарга салыштырмалуу эч кандай артыкчылыкка ээ эмес. Бул ыкма ЕПВ жана Япония ведомстволорунун практикасына мүнөздүү (эгерде арыз берүүчү жалпы тездетүү процедурасын колдонсо [12]).

(2) Жашыл арыздар боюнча тездетилген экспертиза, биринчи учурдагыдай эле, жалпы тездетүү процедурасынын алкагында жүргүзүлөт. Бирок жашыл арыздарга кошумча талаптар жана жоболор колдонулат, башкача айтканда, жашыл арыздарды жалпы тездетүү процедурасына киргизүүдө кошумча талаптар жана жоболор киргизилет, мисалы, карoo мөөнөттөрүнүн кыскартылышы, арыз берүүчүлөрдүн кошумча жеңилдетилген топтору ж. б. Бул талаптар жана жоболор жашыл технологиялар тармагындагы арыздар үчүн гана колдонулат жана башка тармактардагы арыздар үчүн колдонулбайт (төмөндө кененирээк караңыз). Мындай ыкма Австралия жана Кытай Эл Республикасынын ведомстволорунун практикасына мүнөздүү.

(3) Жашыл арыздар боюнча тездетилген экспертиза арыз берүүчүнүн тандоосу боюнча эки процедуранын биринин алкагында жүргүзүлүшү мүмкүн: жалпы тездетүү процедурасы (1-категорияны караңыз) же эң маанилүү арыздар же артыкчылыктуу техникалык тармактардагы арыздар үчүн колдонулган атайын укмуштуудай тездетүү

процедурасы. Бардык арыздар үчүн, анын ичинде жашыл арыздар үчүн да, жалпы тездетүү процедурасы менен катар, эң маанилүү же артыкчылыктуу арыздарды (мисалы, пландаштырылган же ишке ашырылуучу, чет өлкөдө патенттелүүчү, лицензияга сатылуучу, актуалдуу же артыкчылыктуу техникалык тармактарга, анын ичинде жашыл технологиялар тармагына тиешелүү арыздар) тезирээк кароону талап кылган учурлар үчүн атайын процедура түрүндө кошумча опция колдонулат. Мындай ыкма Канада, Япония (абдан тездетилген экспертиза түрүндө[8]) жана Корея Республикасынын ведомстволорунун практикасына мүнөздүү.

(4) Жашыл арыздар боюнча тездетилген экспертиза жашыл технологиялар тармагындагы арыздар үчүн гана колдонулган атайын тездетүү процедурасынын алкагында жүргүзүлөт. Эгерде ведомстводо жалпы тездетүү процедурасы жок болсо, жашыл технологиялар үчүн гана колдонулган атайын тездетүү процедурасы түзүлөт. Мындай ыкма Бразилия, Улуу Британия жана Чили ведомстволорунун практикасына мүнөздүү.

(5) Жашыл арыздар боюнча тездетилген экспертиза жашыл технологиялар үчүн гана каралган атайын убактылуу тездетүү процедурасынын алкагында жүргүзүлөт. Жалпы тездетүү процедурасы жана башка атайын тездетүү процедуралары болгон учурда жашыл технологиялар үчүн гана колдонулган атайын убактылуу тездетүү процедурасы кошумча түзүлөт. Убактылуу процедура белгилүү бир убакыт аралыгында гана иштеп, каралуучу арыздардын чеги белгиленген процедураны билдирет. Бул ыкма АКШнын ведомствосунун практикасына эки жолу колдонулган (2009–2012-жылдары жана 2022-жылдан азыркы учурга чейин). 2022-жылдан бери бул ыкма Чили ведомствосунун практикасына колдонулуп келет.

Жогорудагы ыкмалардын ортосунда олуттуу айырмачылыктар болгонуна карабастан, алардын ишке ашырылышында бир катар жалпы өзгөчөлүктөрдү, жоболорду жана талаптарды аныктоого болот. Экспертизаны тездетүүгө камсыз кылган же көмөктөшкөн жалпы жоболордун жана талаптардын ичинен эң маанилүүлөрү төмөнкүлөр:

- бардык арыз материалдарын, анын ичинде тездетүү өтүнүчүн, электрондук түрдө гана тапшыруу зарылдыгы;
- тездетилген процедурага ылайык каралуучу арызды эрте (мөөнөтүнөн мурда) жарыялоо зарылдыгы;
- климаттын өзгөрүшүн жумшартуу же коргоо боюнча күтүлгөн натыйжага байланыштуу арызды (же түшүндүрмөнү) милдеттүү түрдө тапшыруу;
- арыз берүүчүгө экспертиза тарабынан белгиленген мөөнөттөрдү жылдырууну же кийинкиге калтырууну сураныш мүмкүнчүлүгүн алып салуу:
- алдын ала издөө жана экспертиза натыйжаларын тапшыруу талабы;
- тездетүү өтүнүчү үчүн алымдын жоктугу.

Башка жагынан алганда, жогоруда аталган беш ыкманын алкагында ишке ашырылган ылдамдатуу процедураларында патенттик мыйзамдардын жетишсиз шайкештиктен улам бир катар олуттуу айырмачылыктарды аныктоого болот.

Бул айырмачылыктар арыздарды тездетүү процедурасына киргизүү критерийлерине, кароо мөөнөттөрүнө жана арыз ээлерине берилүүчү жеңилдиктерге тиешелүү болушу мүмкүн.

Атап айтканда, арыздарды тездетүү процедурасына киргизүү үчүн төмөнкү негиздер колдонулат:

- арыздардын түрү же ИС объектинин түрү, анын өлкө экономикасы үчүн маанилүүлүгү;
- арыз ээсинин экспертизаны тездетүүнү сурагана укуктуулугу (мисалы, мындай укукту ушул өлкөнүн резиденттерине гана берүү,
- улуттук долбоорлордун жана мамлекеттик программалардын катышуучулары болгон улуттук арыз ээлери үчүн гана, арыз ээлери-нерезиденттер үчүн өзгөчөлүктөр же чектөөлөр.
- ар кандай жолдор менен ойлоп табуунун предметинин жашыл технологиялар темасына тиешелүүлүгүн аныктоо.

Арыздарды тездетүүнү сураган мөөнөттөргө жана экспертизанын ар кандай баскычтарын өткөрүүгө байланыштуу төмөнкү варианттар мүмкүн:

- тездетүүнү сураган арызды экспертиза башталганга чейин же экспертизанын каалаган баскычында берүү мүмкүн.
- экспертизанын биринчи чечимин чыгаруу мөөнөттөрү (1 айдан 1 жылга чейин);
- экспертизанын жалпы мөөнөттөрү (1 жылдан 3 же андан көп жылга чейин).

Мүмкүн болгон жеңилдиктерди берүү боюнча төмөнкү учурлар мүмкүн:

- башка тематикадагы арыздар үчүн берилген жеңилдиктер;
- арыз ээлеринин категориясына, тиешелүү иштеп чыгууну каржылоо булактарына же мамлекеттик программага, экономика үчүн маанилүүлүгүнө жараша аныкталган кошумча жеңилдиктер ж. б.

Жогоруда аталган айырмачылыктарды кененирээк карап чыгалы.

Ошентип, жашыл технологиялар жаатындагы объекттер үчүн арыздарды тездетүү процедурасына киргизүү чечимин кабыл алуу критерийлери катары төмөнкү негиздер колдонулушу мүмкүн.

(а) Түрү же ИС объектинин түрү, тактап айтканда:

- ойлоп табууларга гана арыздар кабыл алынат (Австралия, Улуу Британия, Канада, Түштүк Корея, Япония ведомстволорунун практикасы);

[8] Outline of Super Accelerated Examination // Жапониянын Патенттик ведомствосу: расмий сайт. URL: https://www.jpo.go.jP/e/system/patent/shinsa/jp-super_soki/ (кайрылуу датасы: 06.03.2024).

- ойлоп табууларга арыздардан тышкары, пайдалуу моделдерге да арыздар киргизилет (Бразилия, Кытай, АКШ, Чили ведомстволорунун практикасы).
- бардык түрдөгү патенттик арыздар кабыл алынат: ойлоп табууларга, пайдалуу моделдерге жана өнөр жай үлгүлөрүнө (Кытай ведомствосунун практикасы).
- тездетүү процедурасынан кароо баскычы боюнча аныкталган арыздар чыгарылат (мисалы, АКШ ведомствосунда тездетилген кароодон бардык баштапкы (оригиналдуу) эмес арыздар, тагыраак айтканда, уланган, жарым-жартылай уланган жана бөлүнгөн арыздар чыгарылат).

(б) Арыз ээсинин ар кандай укуктуулугуна негизделген арыздарды тандоо критерийлери:

- негизинен ушул өлкөнүн резиденттери тарабынан берилген арыздар киргизилет, мисалы, Улуу Британия, Бразилия (биринчи пилоттук долбоор учурунда).
- ушул өлкөнүн резиденттери гана, алар маанилүү улуттук долбоорлорго катышкандыгына, мамлекеттик программа боюнча объектти иштеп чыгууга же мамлекеттик каржылоого негизделген арыздарды беришет, ошондой эле теманын экономика жана өлкөнүн коргонуу жөндөмдүүлүгү үчүн актуалдуулугун эске алуу менен (мисалы, Түштүк Корея ведомствосунун практикасы).
- ошондой эле, эгерде ушул өлкөдө филиалы менен биргелешкен корпоративдик уюмга ээ болсо же (мисалы, Кореяда) же алардын филиалдары өлкөдө өзүнчө корпоративдик бирдиктер болсо (Кытай) же арыз ушул өлкөнүн резиденттери менен биргелешип берилсе (Кытай), арыз ээлери-нерезиденттер тарабынан берилген арыздар киргизилет [7];
- ошондой эле, эгерде арыз эл аралык макулдашууларга байланыштуу берилсе (мисалы, аймактык макулдашуулар, PCT процедурасы, PPH программасы ж. б.) (мисалы, Бразилия, АКШ), арыз ээлери-нерезиденттер тарабынан берилген арыздар киргизилет;
- ар кандай өлкөдөн арыз ээлери тарабынан берилген бардык арыздар киргизилет (мисалы, Бразилия, Канада, Япония, ЕПВ).

(и) Ар кандай жолдор менен арыздын жашыл технологиялар темасына тиешелүүлүгүн аныктоо критерийлери:

- ойлоп табуунун предметин айлана-чөйрөнү коргоо чөйрөсүнүн кеңири аныктамасы менен байланыштыруу. Мындай ыкма, мисалы, Улуу Британия, Канада, Бразилия, Кытай жана Чили ведомстволорунда колдонулат. Эгерде өтүнмө ээси өзүнүн өтүнмөсүндөгү ойлоп табуунун предмети жашыл технологиялардын негизги тематикалык бөлүмдөрүнүн бирине тиешелүү экендигин билдирсе, өтүнмө тездетилген экспертиза процедурасына киргизилет. Атап айтканда, бул атмосферадагы парник газдарын азайтууну, айлана-чөйрөнү жакшыртууну, энергияны (салттуу энергия булактарын колдонууда) үнөмдөөнү же керектөөнү азайтууну, кайра жаралуучу энергия булактарын түзүүнү же колдонууну ж. б. камтышы мүмкүн.
- Ойлоп табуунун предметин мамлекеттик программаларда аныкталган өлкөнүн экономикалык өнүгүүсүнүн артыкчылыктуу багыттарынын бири менен салыштыруу. Мындай ыкма, адатта, ойлоп табуунун предметин кеңири аныктама менен салыштыруу талабы менен кошо колдонулат. Бул ыкма Австралия, Бразилия, Корея жана Япониянын ведомстволорунун ченемдик документтеринде өлкөнүн өнүгүүсүнүн артыкчылыктуу багыттарына тиешелүү мамлекеттик программалардын жоболоруна шилтеме берүү менен бир түрдө же башка түрдө бар. Австралиянын ведомстволорунун ченемдик документтеринде айлана-чөйрөнү коргоо технологияларын тездетилген киргизүүгө багытталган тиешелүү мамлекеттик актыларга шилтеме берилет[9]. Мисалы, бул контекстте жакында кабыл алынган Кайра иштетүү жана калдыктарды азайтуу жөнүндө мыйзам (Recycling and Waste Reduction Act)[10]. Бразилия жана Корея ведомстволорунда жашыл технологияларга тиешелүү өтүнмөлөрдү киргизүүдө, биринчи кезекте, мамлекеттик программаларда аныкталган өлкөнүн артыкчылыктуу өнүгүү багытына тиешелүү өтүнмөлөр эске алынат. Мындан тышкары, Корея Республикасынын ведомствосу өтүнмөлөрдүн тематикалык таандыктыгын аныктоодо эл аралык классификациялардын тематикалык бөлүнүшүнө толук дал келбеген жашыл технологиялар боюнча улуттук классификациясынын 8 атайын категориясын колдонот [14]. Израиль ведомствосу дагы так аныкталган кластардын тизмесин жетекчиликке алат.
- ойлоп табуунун предметин жашыл технологияларга тиешелүү эл аралык классификациялардын бир же бир нече рубрикаларына негиздеп салыштыруу. Мындай ыкма АКШ, Чили жана ЕПВ (Европа Патенттик Ведомствосу) ведомстволорунда колдонулат. ЕПВ жана АКШ ведомстволорунда ойлоп табуунун предмети Эл аралык патенттик классификациянын (ЭПК) рубрикаларынан тышкары, жашыл технологияларга арналган Y2 атайын классынын рубрикаларынын бирине сөзсүз түрдө туура келиши керек. Бул класс ЭПКны кеңейтүү үчүн түзүлгөн Биргелешкен патенттик классификациянын (БПК) курамына кошулган. АКШнын жашыл технологиялар жаатындагы арыздарды иштеп чыгуу боюнча акыркы долбоорунда ойлоп табуунун предметинин

[9] David Boy, Australia developing criteria to accelerate examination for selected applications, June 9, 2001 // Madderns: сайт. URL: https://madderns.com.au/ip-australia-trialling-machine-leaming-model/ (кайрылуу датасы: 03.04.2024).

[10] Australia, Recycling and Waste Reduction Act 2020 (№ 119, 2020) – SECT 319 // Australasian Legal Information Institute: сайт. URL: http://classic.austlii.edu.au/au/legis/cth/num_act/rawra2020287/ (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

тематикалык тууралыгы боюнча талап төмөнкүдөй такталган: эгерде арызда Биргелешкен патенттик классификациянын Y02A, Y02B, Y02C, Y02D, Y02E, Y02P, Y02T же Y02W подкласстарында чагылдырылган бир же бир нече техникалык концепцияларга мазмуну боюнча туура келген, жок дегенде, бир талап камтылган болсо, «өнүм же процесс климатты жумшартууга багытталган» деп эсептелет. Мисалы, метанды кармоо же жок кылууга байланыштуу талап Y02 классынын Y02C 20/20 рубрикасына туура келиши керек [15].

(г) Арыздарды тандоо боюнча кошумча критерийлер өлкөнүн экономикасы үчүн жарыяланган объекттин маанилүүлүгүн же маанилүүлүгүн аныктоого негизделген.

Ойлоп табуунун предметинин маанилүүлүгүнө негизделген критерийлер Кытай, Түштүк Корея, АКШ жана ЕПВ ведомстволорунун практикасына колдонулат. Аларды колдонуу, биринчи кезекте, өлкөнүн экономикасында колдонуу мүмкүндүгү жагынан эң келечектүү ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди тездетүү үчүн тандоого багытталган. Экинчиден, бул арыздарды кароо мөөнөттөрүнүн кыскарышынан улам адистерге ашыкча күч келүүдөн качууга жардам берет.

Ошол эле учурда ойлоп табуунун предметинин маанилүүлүгүн баалоо үчүн, адатта, ар кандай компетенттүү органдар тарабынан берилген ар кандай корутундулар жана күбөлүктөрдүн негизинде анын маанилүүлүгүн документалдык түрдө тастыктоо талап кылынат. Кошумча түрдө эксперттин пикири (баалоосу) колдонулушу мүмкүн.

Тездетүү процедурасына киргизүү үчүн объекттин маанилүүлүгүн документалдуу түрдө ырастоо талабынын адаттагы мисалы болуп Кореялык ведомствонун практикасы саналат. Ошентип, тездетүү программасына биринчи кезекте төмөнкүлөр киргизилиши керек:

- көмүртектин мазмунун азайтуу боюнча Негизги мыйзамга (2021-жылга чейин) жана Көмүртектин нейтралдуулугу жана жашыл өсүү жөнүндөгү мыйзамга (2021-жылдын октябрынан баштап) ылайык жашыл технология катары сертификатталган технологияга тиешелүү арыздар;
- жашыл технологиялар тармагында адистештирилген компания катары тастыкталган компания тарабынан берилген арыздар;
- жогоруда көрсөтүлгөн актыга ылайык, жашыл технологиялар индустриалдык паркына кирген компания тарабынан берилген арыздар;
- жогоруда көрсөтүлгөн актыга ылайык, субсидия алган өтүнмө ээси тарабынан берилген арыздар;
- жогоруда көрсөтүлгөн актыга ылайык, инвестицияларды алган өтүнмө ээси тарабынан берилген арыздар;
- башка мамлекеттик программаларга байланыштуу финансылык колдоо же сертификат алган арыздар.

Кытай ведомствосунун практикасына ылайык, тездетилген иш кагаздары программасына киргизүү үчүн эң маанилүү ойлоп табуулар гана кабыл алынат [13].

Ошол эле учурда арыз ээси арызы арыздын жогоруда аталган категорияларга тиешелүү экендигин көрсөтүү үчүн зарыл болгон далилдерди да бериши керек. Мисалы, Пекин филиалынын көрсөтмөлөрүндө арыз берүүчүдөн тиешелүү улуттук министрликтердин жана комиссиялардын администрациялары же Пекинде жайгашкан департаменттер тарабынан берилген тиешелүү тастыктоочу материалдарды берүүнү талап кылат.

Маанилүү ойлоп табууларды тандоо Кытай патенттик ведомствосунун аймактык филиалдарынын эксперттери тарабынан төмөнкү талаптарды эске алуу менен жүргүзүлөт:

- СО2 аз бөлүп чыгаруу жана энергияны үнөмдөө сыяктуу айлана-чөйрөнү коргоого олуттуу салым кошкон ойлоп табууларды камтыган патенттик арыздарды тандоо;
- чет элдик патенттөөнү пландаган улуттук арыздарды (бирок башка өлкөлөргө берүүдөн мурун) тездетүү программасына киргизүү;
- өлкөнүн же анын аймагынын улуттук жана коомдук кызыкчылыктары үчүн өзгөчө маанилүү патенттик арыздарды аныктоо.

Ошол эле учурда арыз ээси арызы арыздын жогоруда аталган категорияларга тиешелүү экендигин көрсөтүү үчүн зарыл болгон далилдерди да бериши керек. Мисалы, Пекин филиалынын көрсөтмөлөрүндө арыз берүүчүдөн тиешелүү улуттук министрликтердин жана комиссиялардын администрациялары же Пекинде жайгашкан департаменттер тарабынан берилген тиешелүү тастыктоочу материалдарды берүүнү талап кылат. Мындан тышкары, Чжэцзян (Zhejiang) жана Хэйлунцзян (Heilongjiang) филиалдарынын көрсөтмөлөрүндө маанилүү патенттик арыздардын түшүнүгүнө контрафактты утилдештирүү, технологияны өткөрүп берүү же бул провинциялардагы маанилүү долбоорлордун алкагында аткарылган арыздар да кирет.

АКШ, Чили жана ЕПВ ведомстволору жашыл технологиялар боюнча арыздарды тандоодо жана тездетүү процедурасына киргизүүдө эксперттерге жүктөлгөн иштерди эске алышат. Бул ведомстволордо кабыл алынган арыздардын жылдык чеги белгиленген. Мындан тышкары, ойлоп табуулардын маанилүүлүгүнүн кыйыр критерийлери колдонулушу мүмкүн. Ошентип, АКШ ведомствосунда, биринчи кезекте, эксперттин пикири боюнча, төмөнкү үч категория боюнча алардын потенциалдуу салымынын маанилүүлүгүнө жараша ойлоп табуулар тездетүү процедурасына киргизилет:

(1) энергиянын кайра жаралуучу булактарын ачуу же иштеп чыгуу;

(2) азыркы колдо бар энергия булактарын кыйла натыйжалуу пайдалануу же үнөмдөө; же

(3) сокращение выбросов парниковых газов[11].

ЕПВде (Европа Патенттик Ведомствосу) PACE программасы (Европа патенттик арыздарын тездетилген кароо программасы) боюнча тездетилген иш жүргүзүү киргизилген арыздардын санына расмий чектөөлөр жок[12]. Бирок иш жүзүндө бул сан издөө жана экспертиза жүргүзгөн бөлүмдөргө келген чыныгы күчкө, ошондой эле тездетүү боюнча түшкөн өтүнүчтөрдүн санына жараша болот. Ошондуктан бир жыл ичинде көп сандагы арыздар боюнча тездетүүнү сураган арыз ээлерине, адатта, алардын ичинен эң маанилүү же орчундуу ойлоп табууларды тандап алуу, ал эми калган арыздарды кадимки тартипке которуу сунушталат.

Ошол эле учурда жашыл арыздар үчүн каралган жеңилдиктерге байланыштуу тездетилген жол-жоболорду ыктымалдуу кыянаттык менен пайдаланууга байланыштуу тынчсыздануулар, адатта, негизсиз болуп саналат. Мисалы, Улуу Британиянын патенттик ведомствосунун статистикасы көрсөткөндөй, «жашыл канал» деп аталган жашыл арыздарды тездетилген кароо тартиби белгилүү бир суроо-талапка ээ. Жыл сайын «жашыл канал» аркылуу болжол менен 300 арыз берилет. Бул жалпы берилген арыздардын болгону 1 % түзөт. 2020-жылы эң көп арыздар берилген – 400дөн ашык (жашыл тематика боюнча ведомствого берилген бардык арыздардын болжол менен 20 % түзөт). Калган арыздар боюнча арыз ээлери тездетүү өтүнүчүн берүү акылга сыярлык деп эсептеген эмес. Ошол эле учурда, «жашыл канал» программасына катышуу акысыз берилет[13].

Көпчүлүк патенттик ведомстволордо маанилүү же оручундуу арыздар категориясына, эгерде ошондой эле арыз чет өлкөдө берилген же берүүгө пландалган болсо, бардык улуттук арыздар киргизилет, мындан тышкары, бул категорияга РСТ боюнча эл аралык арыздар да кирет. Ошол эле учурда ПСТ боюнча эл аралык арыздарды тездетилген тартипке киргизүү боюнча ар кандай ыкмалар колдонулат, алар олуттуу чектөөлөрдү жана кошумча талаптарды камтыйт.

ЕПВде тездетилген тартипке ПСТ боюнча арыздар европалык фазага өткөн жана ЕПВ мурда Эл аралык издөө органы же Кошумча издөө жүргүзүү үчүн дайындалган орган катары иштеген учурларда гана кабыл алынат[14].

Япониянын ведомствосу чет өлкөдө окшош арыз берилген болсо, каалаган улуттук арызды тездетилген жана укмуш тездетилген тартипке киргизүүгө уруксат берет, ал эми 1996-жылдын июль айынан тартып эл аралык арыздар да төмөнкү шарттарда [16] киргизилген:

Японияга ПСТ боюнча арыздар кабыл алуучу ведомство катары берилген жана Японияда улуттук фазага которулган;

Япониянын ведомствосуна улуттук арыз катары, ошондой эле ПСТ процедурасы боюнча кабыл алуучу ведомство функцияларын аткаруу үчүн эл аралык арыз катары берилген.

Кийинчерээк тездетилген тартипке Япония көрсөтүлгөн өлкө катары аталган ПСТ боюнча каалаган арыздарды киргизүүгө уруксат берилген.

Корея ведомствосунун практикасына ылайык, тездетилген кароо үчүн ПСТ эл аралык арыздарынын айрымдары гана кабыл алынат. Бул Корея ведомствосу компетенттүү эл аралык издөө органы катары эл аралык издөө жүргүзгөн арыздарга тиешелүү. Мунун негизинде Кореянын Патенттик мыйзамынын 198–2-беренесине ылайык ПСТ келишими турат.

АКШ ведомствосу улуттук арыздар менен катар чет элдик талапкерлер тарабынан берилген жана улуттук фазага өткөн бардык эл аралык арыздарды (уланган же убактылуу арыздардан тышкары) кабыл алат. Бирок олуттуу чектөө бар. Жашыл арыздар үчүн тездетилген экспертиза процедурасы ведомство тарабынан белгилүү бир мөөнөткө – бир жылдан эки жылга чейин – белгиленет. Мындан тышкары, ал үч арыздардын чектелүү санына: миңден 3 миңге 5 арыздарга гана тиешелүү[15].

Роспатентте экспертизаны тездетүү мүмкүнчүлүктөрү боюнча анализ:

Учурда Россиянын мыйзамдарында патенттик арыздарды кароо боюнча иш кагаздарын жүргүзүүнү тездетүү боюнча расмий процедура каралган эмес. Эрежеден тышкары катары 2020-жылы 24-мартта ФӨМИнин № 164 буйругу менен киргизилген атайын процедура болуп эсептелет, тактап айтканда, Россия Федерациясынын мамлекеттик программаларында аныкталган өнүктүрүүнүн артыкчылыктуу багыттары боюнча ойлоп табууларга өтүнмөлөрдү тездетилген кароонун тартиби. Бирок аталышында көрсөтүлгөн кеңири камтууга карабастан, бул тартип эки гана актуалдуу тематикадагы арыздарга тиешелүү. Алар: технологиялык роботтор, манипуляторлор (МКК B25 бөлүмү) жана электрондук навигациялык системалар (МКК G01C жана G01S бөлүмдөрү). Тилекке каршы, бул тартипти башка

[11] Advancement of examination petitions // USPTO: сайт. URL: https://www.uspto.gov/patents/apply/petitions/timeline/advancement-examination-petitions (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[12] PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications), Guidelines for Examination [Электронный ресурс] // EPO: сайт. URL: https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/e_viii_4.htm (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[13] Patents: accelerated processing: The Intellectual Property Office offers different methods of accelerating the processing of your patent application // URL: https://www.google.com/search?q=UK+Green+channel+patents&oq=UK+Green+channel+patents&aqs=chrome..69i57j69i60.39538j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF- (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[14] PACE (Programme for accelerated prosecution of European patent applications), Guidelines for Examination) // EPO: сайт. URL: https://www.epo.org/law-practice/legal-texts/html/guidelines/e/e_viii_4.htm (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[15] USPTO, Climate Change Mitigation Pilot Program // USPTO: сайт. URL: http://www.uspto.gov/patents/init_events/green_tech.jsp (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

> Пайдалуу моделдерди ала турган болсок, тиешелүү көрсөткүчтөр, негизинен, оптималдуу деңгээлге жакындады. Ошентип, 2022-жылы пайдалуу моделге арыздарды кароо орточо узактыгы 1,22 айга чейин кыскарды, ал эми 2016-жылы 2,62 айды түзгөн.

артыкчылыктуу багыттар боюнча арыздарга колдонуу каралган эмес.

Россиялык арыз берүүчүлөрдүн арыздарын тездетилген тартипте карап чыгуунун дагы бир мүмкүнчүлүгү эл аралык PPH программасын колдонуу менен байланыштуу[16]. Бирок бул россиялык талапкерлердин арыздарын кароонун эл аралык фазасына гана тиешелүү. Ушундай эле чет өлкөлүк арыз үчүн негиз болгон улуттук өтүнмө кадимки тартипте каралат. Ошол эле учурда, айта кетчү нерсе, чет элдик ведомстволордун көпчүлүгү талапкер ойлоп табуусун чет өлкөдө патенттөөнү көздөгөн учурда улуттук арызды тездетилген тартипте кароо мүмкүнчүлүгүн берет.

Роспатентте жалпы расмий тездетилген кароо процедурасынын жок болушунун бир себеби – Роспатент азыркыга чейин бардык келип түшкөн арыздарды кароо мөөнөтүн кыскартуу саясатын үзгүлтүксүз жүргүзүп келгендигинде жатат. Бул атайын тездетүү процедурасын киргизүү маселесин өзгөчө актуалдуу кылган эмес.

Ошентип, ФГБУ ФӨМИнин 2013-жылга жана кийинки мезгилдерге мамлекеттик иштерди аткаруу боюнча мамлекеттик тапшырмасы менен белгиленген баштапкы мөөнөт талаптары төмөнкү орточо мөөнөттөрдү камтыган[17]:

- расмий экспертиза: 2 айдан ашык эмес,
- мазмуну боюнча экспертиза: ойлоп табуу жана өнөр жай үлгүсү үчүн 12 айдан ашык эмес жана пайдалуу модель үчүн 6 айдан ашык эмес.

Бирок автоматташтыруу каражаттарын колдонуу жана арыз берүүчүлөр, айрыкча, чет элдиктер тарабынан берилген арыздардын көлөмүнүн кыскарышынын аркасында учурда Россияда патентке арыздарды мамлекеттик экспертизадан өткөрүүнүн орточо мөөнөттөрү кыйла кыскарды. Бул 2022 жана 2016 жылдардагы көрсөткүчтөрдү салыштырганда байкалат. 2022[18] жана 2016[19]-жылдардагы Роспатенттин жылдык отчетторуна ылайык, 2022-жылдын жыйынтыгы боюнча ойлоп табууга арыздарды кароонун орточо узактыгы 4,2 айды түзгөн, ал эми 2016-жылы бул көрсөткүч 9,24 айды түзгөн. 2022-жылдын аягында экспертизанын биринчи аракетин кабыл алуунун орточо мөөнөтү 3,98 айды түзгөн, ал эми 2016-жылы 8,95 айды түзгөн.

Пайдалуу моделдерди ала турган болсок, тиешелүү көрсөткүчтөр, негизинен, оптималдуу деңгээлге жакындады. Ошентип, 2022-жылы пайдалуу моделге арыздарды кароо орточо узактыгы 1,22 айга чейин кыскарды, ал эми 2016-жылы 2,62 айды түзгөн.

Россиянын практикасына жалпы, расмий кабыл алынган экспертиза процедурасы жок экенин өзгөчө баса белгилөө керек. Бирок бул орус талапкерлеринин өз арыздарын тездетилген кароо үчүн бир катар практикалык мүмкүнчүлүктөргө ээ болушу менен жарым-жартылай компенсацияланат.

Бул мүмкүнчүлүктөр Роспатент же Роспатентте аккредиттелген уюмдар тарабынан көрсөтүлгөн тиешелүү кызматтарга жана сервистерге негизделет. Бул опцияларга төмөнкүлөр кирет:

- электрондук берүү жана өтүнмөнүн электрондук иш кагаздарын жүргүзүү;
- эксперттик жолугушууларды (сүйлөшүүлөрдү) өткөрүү

Роспатентте (ФӨМИ) өтүнмөнүн предмети боюнча акы төлөнүүчү (коммерциялык) издөөгө буйртма берүү;

Роспатент тарабынан аккредиттелген уюмдар тарабынан көрсөтүлүүчү алдын ала патенттик издөө кызматтары;

Роспатентке арызды тездетилген кароо боюнча тиешелүү негиздеме менен расмий эмес жазуу түрүндөгү өтүнүч жөнөтүү.

Ар бир көрсөтүлгөн мүмкүнчүлүктү өзүнчө же комбинацияда колдонуу патент алуу мөөнөтүн белгилүү бир деңгээлде кыскартууга чындап эле жардам бере алат.

Ошентип, электрондук арыз берүү жана жеке кабинет аркылуу электрондук иш кагаздарын жүргүзүү патенттик ведомстводон суроо-талаптарды жана билдирүүлөрдү алуу мөөнөтүн кыйла кыскартат. Бул салттуу, кагаз түрүндө документтерди тапшыруу жана кадимки почта аркылуу кат алышуу менен салыштырганда өзгөчө актуалдуу. Мындай ыкма жоопторду тезирээк жөнөтүүгө мүмкүндүк берет, бул патенттик ведомствонун жайгашкан жеринен алыс жайгашкан арыз ээлери үчүн өзгөчө маанилүү. Мындан тышкары, бул почта жөнөтүүлөрүнүн жоголуп кеткен учурларынан качууга мүмкүндүк берет, бул дагы кошумча убакытты талап кылат.

Электрондук арыз берүү процедурасын колдонуудагы кошумча артыкчылык – айрым патенттик төлөмдөргө 30 пайыздык арзандатуу.

Эксперттик жолугушууларды (сүйлөшүүлөрдү) өткөрүү;

[16] «Ылдамдатылган патенттик иш жүргүзүү программасы» (Patent Prosecution Highway, же PPH) // Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/ru/activities/inter/bicoop/pph#:~: text (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[17] ФГБУ ФӨМИнин 2013-жылга жана 2014–2015-жылдарга пландалган мамлекеттик иштерди аткаруу боюнча мамлекеттик тапшырмасы // Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/docs/prikaz_27_12_12_169.pdf (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[18] Роспатенттин 2022-жылга жылдык отчету // Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/otchet-2022-ru.pdf (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[19] Роспатенттин 2016-жылга жылдык отчету // Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/docs/otchet_2017_ru.pdf (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

Бул мүмкүнчүлүктү пайдалануу үчүн арыз ээси арыз ээсинин катышуусу менен арызды кароо өтүнүчүн бериши керек. Арызда арыздын номурунан тышкары, төмөнкүлөр көрсөтүлүшү керек:

- өтүнмө ээси тарабынан талкууга сунушталган суроолор;
- өтүнмө ээсинин катышуусу менен арызды кароонун каалаган күнү жана убактысы;
- арызды биргелешип кароо датасы жана убактысы боюнча акыркы макулдашуу үчүн байланыш телефону.

Эксперттик жолугушууларды онлайн режиминде видеоконференция түрүндө да өткөрүүгө болот.

Мындан тышкары, өзгөчө учурларда арыз ээси Роспатентке өзүнүн арызын тездетип кароо боюнча расмий эмес өтүнүч менен кайрылса болот. Бул үчүн тиешелүү негиздемени көрсөтүү зарыл, мисалы, иштеп чыгуунун өлкө үчүн маанилүүлүгүн, мамлекеттик келишимдин бар экендигин же чет өлкөдө патенттөөнүн зарылдыгын белгилөө керек. Мындай өтүнүчтөр өзгөчө учур катары кабыл алынышы мүмкүн.

Патенттик издөөнүн алдын ала жыйынтыктарын ведомствого берүү

Бул мүмкүнчүлүк арыз ээси тарабынан алдын ала патенттик издөө жыйынтыктарын ведомствого тапшырууну карайт. Бул эксперт менен ашыкча кат алышуудан качууга мүмкүндүк берет, анткени издөө учурунда табылган аналогдор жана техниканын деңгээлинин объективдүү абалы арыз ээсине арыз материалдарын толук жана туура даярдоого жардам берет. Алдын ала патенттик издөөнүн натыйжаларын алуу үчүн арыз берүүчүдө төмөнкүдөй мүмкүнчүлүктөр бар.

Биринчиден, Роспатент (ФӨМИ) арыз боюнча 10 күндүн ичинде тездетилген тематикалык издөө жүргүзүү боюнча акы төлөнүүчү кызматты сунуштайт. Мындай издөө үчүн чыгымдар ойлоп табуулар жана пайдалуу моделдер үчүн эң аз дегенде 94 400 рублду, ал эми пайдалуу моделдер (жана өнөр жай үлгүлөрү) үчүн 47 200 рублду түзөт. Көрсөтүлгөн издөө жыйынтыктары патенттик жөндөмдүүлүктү баалоодо экспертиза тарабынан колдонуу үчүн арналган. Практика көрсөткөндөй, акы төлөнүүчү издөө арызды кароо убактысын эки айга чейин кыскарта алат. Ошентсе да, бул абдан кымбат кызмат иш кагаздарын жүргүзүүнү тездетүүнү ар дайым кепилдебейт деп белгилөө керек.

Экинчиден, арыз ээси сегиз аккредиттелген уюмдардын бирине кайрылса болот. 2024-жылдын 1-январынан тартып, бул уюмдар ойлоп табуулар жана пайдалуу моделдер боюнча алдын ала маалыматтык издөө жана патенттик жөндөмдүүлүктү алдын ала баалоо жүргүзө алышат. Бул иш-аракеттер Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин (РФ ЖК) 1246-беренесинин 3-пунктунун 2-абзацына ылайык жүргүзүлөт. Алдын ала маалыматтык издөөнү жана ойлоп табуулардын жана пайдалуу моделдердин патентке жарамдуулугун алдын ала баалоону жүргүзө алган уюмдар катары аккредиттелген илимий жана билим берүү уюмдарынын тизмеси, ошондой эле бул уюмдар өз кызматтарын сунуш кылган ЭПК категорияларынын тизмеси Роспатенттин сайтында келтирилген[20].

Акырында, эгерде арыз ээси ири фирма же ишкана тарабынан көрсөтүлсө, анын курамында патенттик бөлүм болушу мүмкүн. Мындай бөлүм патенттик изилдөөлөрдүн алкагында ФӨМИ сайтында берилген ачык (акысыз) жана акы төлөнүүчү маалымат базаларын колдонуп алдын ала издөө иштерин өз алдынча жүргүзө алат[21].

Техникалык деңгээлди аныктоо үчүн чет өлкөлүк патенттик документтерди издөө (ойлоп табуулар жана пайдалуу моделдер) боюнча издөө иштерин орус тилиндеги интерфейси бар издөө системаларында акысыз жүргүзүүгө болот (мисалы: ru.espacenet.com, patentscope, eapatis.com).

Орус практикасынын алкагында тездетилген процедураны колдонуу зарылдыгы жөнүндө

Жогорудагы анализ орус арыз ээлери үчүн патенттик арыздарды кароо процессин, айрыкча, жашыл технологиялар жаатында тездетүү мүмкүнчүлүктөрүн карап чыгып, төмөнкү алдын ала жыйынтыктарды жана сунуштарды чыгарууга мүмкүндүк берет.

> Жогоруда каралган экспертизаны тездетүүнүн мүмкүн болгон ыкмалары жана жолдору (электрондук арыз берүү, жеке кабинети колдонуу, арыз ээсинин эксперттик жыйындарга катышуусу, алдын ала издөө ж.б.) пайдалануу. Бирок, алар жетишилген натыйжанын деңгээли боюнча абдан чектелген жана алардын айрымдары алдын ала издөө процедурасын төлөө зарылдыгынан улам абдан кымбат.

Жогоруда каралган экспертизаны тездетүүнүн мүмкүн болгон ыкмалары жана жолдору (электрондук арыз берүү, жеке кабинети колдонуу, арыз ээсинин эксперттик жыйындарга катышуусу, алдын ала издөө ж. б.) пайдалуу. Бирок, алар жетишилген натыйжанын деңгээли боюнча абдан чектелген жана алардын айрымдары алдын ала издөө процедурасын төлөө зарылдыгынан улам абдан кымбат.

[20] Илимий жана билим берүү уюмдарынын, аккредиттелген уюмдардын тизмеси // Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматы: сайт URL: https://rospatent.gov.ru/ru/activities/akkreditovannye- nauchnye-obrazovatelnye-organizatsi (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

[21] Роспатенттин маалымат ресурстары // Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматы: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/ru/sourses (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

Жогоруда белгиленген тенденциянын техниканын бардык тармактарында арыздарды кароо мөөнөттөрүн кыскартууну улантууга келсек, бул тенденция арыздардын санынын туруктуу өсүшү жана Роспатенттин эксперттик курамынын чектелген саны менен шартталган практикалык чектөөлөргө ээ.

Экинчи жагынан, патенттик арыздарды тездетилген кароого болгон муктаждык тынымсыз өсүүдө. Бул өзгөчө өлкөнүн экономикасы, коопсуздугу жана өзүн-өзү камсыз кылуусу үчүн стратегиялык мааниге ээ ойлоп табуулар жана пайдалуу моделдер үчүн маанилүү. Мындан тышкары, улуттук долбоорлорду ишке ашыруу жана эл аралык милдеттенмелерди аткаруу, мисалы, айлана-чөйрөнү коргоо жаатында тездетилген экспертиза талап кылынат. Ушуга байланыштуу техниканын артыкчылыктуу тармактарында арыздарды тездетилген кароонун өзгөчө жол-жобосун түзүү маселеси барган сайын актуалдуу болууда[22]. Бул техниканын эки гана тар чөйрөсүнө тиешелүү артыкчылыктуу тармактарда арыздарды Тездетилген кароонун тартибин колдонуу боюнча чектелген, бирок оң тажрыйба менен тастыкталат. Анын колдонуу чөйрөсү чектелгенине карабастан, бул механизмди ушул багыттагы биринчи маанилүү кадам катары кароого болот. Бул өзгөчө эксперттердин ортосундагы функцияларды бөлүштүрүү жана артыкчылыктуу тар тематикалык тармактарда арыздарды кароодо алардын өз ара аракеттенүүсүнө тиешелүү.

Камтууга арналган жаңы ыкчам экспертиза процедурасын түзүүдө жашыл технологиялардан тышкары, жаңы муундагы маалыматтык технологиялар, жогорку тактыктагы жабдууларды өндүрүү, жаңы материалдар өнөр жайы, биологиялык өнөр жай, жаңы энергия булактары менен иштеген унааларды өндүрүү, жаңы энергия булактарын колдонуу, жасалма акыл жана башка артыкчылыктуу техникалык тармактарды камтышы керек[23]. Төмөнкү учурларды эске алуу зарыл: биринчиден, бул процедура берилген арыздарга жалпы талаптарды камтышы керек, экинчиден, ар бир техникалык тармак үчүн конкреттүү талаптарды эске алуу зарыл.

Биринчиден, Роспатентте бардык патенттик арыздарды кароо мөөнөттөрүнүн жалпы кыскарышы келечекте да сакталат деп болжолдонуп жаткандыктан, ар кандай темадагы арыздар үчүн жалпы же универсалдуу экспертиза ыкмасын түзүүнүн зарылдыгы жок экенин моюнга алуу керек. Мындай ыкма айрым ведомстволордо кечиктирилген экспертиза сыяктуу (жогорудагы 1-ыкманы караңыз), такыр актуалдуу эмес. Мындан тышкары, көпчүлүк ведомстволордун практикасы көрсөткөндөй, өз арыздарын жалпы тездетилген кароого кызыкдар эмес арыз ээлеринин олуттуу тобу бар. Бул, айрыкча, тездетүү арыз кылынган объектти андан ары ишке ашыруу үчүн ар кандай даярдык иш-чараларын жүргүзүү зарылдыгы менен байланышкан учурларда актуалдуу. Мындай иш-чараларга чет өлкөлүк патенттөөгө даярдык көрүү, лицензияны сатуу, акыркы технологияны иштеп чыгуу ж. б. кирет. Бул жагынан алганда, АКШ ведомствосунун келечекте үч варианттуу экспертиза процедурасын киргизүү пландары жөнүндө эскертип кетүү керек, анда арыз ээси жагдайга жараша экспертизанын өзүнө ылайыктуу вариантын тандай алат: тездетилген, кадимки же кечиктирилген[24].

Экинчиден, жаңы версия тездетилген процедура жаңы пайда болгон артыкчылыктуу техникалык тармактарды да камтышы керек болгондуктан, анын эң маанилүү талаптарынын бири анын ачыктыгы болушу керек, бул зарылчылыкка жараша жаңы техникалык тармактарды кошууга мүмкүндүк берет.

Мыйзамдарында артыкчылыктуу техникалык тармактарда патенттик арыздарды тездетилген экспертизадан өткөрүү каралган өнөр жайы өнүккөн өлкөлөрдүн тажрыйбасын эске алганда, учурдагы нормативдик-укуктук актыларга зарыл өзгөртүүлөрдү киргизүү орундуу көрүнөт. Бул өзгөртүүлөр Роспатентке арыздарды берүү жана кароо тартибине тиешелүү болушу керек (РФ ЖК-нын 4-бөлүгү, Арыздык документтерди түзүү, берүү жана кароо эрежелери, Административдик регламент ж. б.). Бул тандалган артыкчылыктуу тармактарда арыздарды тездетилген кароо процедурасын кошумча жөнгө салууну камсыз кылат. Биринчи кезекте бул коргонуу өнөр жайына, импортту алмаштыруучу технологияларга жана айлана-чөйрөнү коргоо технологияларына тиешелүү.

Ошол эле учурда чет өлкөлүк тажрыйба көрсөтүп тургандай, нормативдик-укуктук актылар, адатта, бардык артыкчылыктуу тармактарда, мисалы, жашыл технологиялар тармагында арыздарды берүү жана тездетилген кароо боюнча бардык өзгөчө талаптарды эске ала албайт. Ошондуктан, нормативдик документтерди кайра карап чыгуудан тышкары, мындай арыздарды кароонун дагы кененирээк тартибин даярдоо зарылчылыгы келип чыгат.

Жашыл технологиялардын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен, сунушталган нормативдик документтерди кайра карап чыгуу жана кошумча тартипти түзүү арыз материалдарына карата жалпы жана өзгөчө талаптарды аткарууну камсыз кылышы керек. Жалпы талаптарга ар кандай артыкчылыктуу техникалык тармакта арыз берүүдө аткарылышы керек болгон талаптар кирет, ал эми өзгөчө талаптарга жашыл технологиялар тармагында арыз берүүдө аткарылышы керек болгон талаптар гана кирет.

Жогорудагы чет өлкөлүк тажрыйбанын анализин эске алуу менен, жалпы талаптардын арасында биринчи кезекте экспертиза процедурасын жалпы тездетүүнү

[22] Гнип, В. «Зеленые» патенты в России: четыре главных тенденции развития // РБК: сайт. URL: https://trends.rbc.ru/trends/green/5ffec4449a7947cbec418575 (кайрылуу датасы: 01.03.2024).

[23] Техниканын актуалдуу тармактарын тандоо үчүн баштапкы негиз катары 2021-жылдын 14-июлундагы № 1912-р Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн буйругунда көрсөтүлгөн багыттарды колдонсо болот. Бул документ «Россия Федерациясынын туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүүсүнүн максаттарын жана негизги багыттарын бекитүү» деп аталат.

[24] USPTO Patent examination acceleration programs and proposals // USPTO: сайт. – URL: https://www.uspto.gov/sites/default/files/patents/process/file/accelerated/comp_ chart_dom_accel.pdf (кайрылуу датасы: 11.03.2024).

камсыз кылган талаптарды аташ керек. Мындай талаптарга бардык арыз материалдарын, анын ичинде тездетүү өтүнүчүн, электрондук түрдө гана берүү кирет. Ошондой эле күткөн натыйжага (мисалы, энергияны керектөөнү азайтуу, зыяндуу заттардын бөлүнүп чыгышын азайтуу ж. б.) байланыштуу түшүндүрмө (тастыктама) түрүндө негиздемени берүү милдеттүү болуп саналат. Арыз ээлерине экспертиза тарабынан белгиленген мөөнөттөрдү узартуу же жылдыруу өтүнүчүн берүүгө мүмкүнчүлүк бербөө зарыл. Ошондой эле тездетүү өтүнүчү үчүн төлөмдүн жоктугу жана башка ушуга окшош чаралар маанилүү.

Жогоруда айтылган жалпы талаптардан тышкары, арыздарды тездетилген процедурага киргизүүнү жөнгө салган чектөөлөрдү, ошондой эле Россиянын практикасынын өзгөчөлүктөрүн жана шарттарын эске алуу зарыл.

(а) Ошентип, кайсы патенттик арыз түрлөрүн (өнөр табуулар, пайдалуу моделдер же өнөр жай үлгүлөрү) тездетилген процедурага киргизүү максатка ылайыктуу экенин аныктоодо аныктоолор менен гана чектелүү керек. Бул пайдалуу моделдер боюнча арыздарды кароо мөөнөттөрү оптималдуу (бир ай) экендигине байланыштуу. Өнөр жай үлгүлөрүн ала турган болсок, практика көрсөткөндөй, жашыл технологиялар тармагында бул объекттер боюнча берилген арыздардын саны минималдуу.

(б) Экспертиза процессин тездетүү өтүнүчүн берүүгө укуктуу арыз ээлеринин ар кандай категорияларын аныктоо жагын алсак, экономикалык максатка ылайыктуулугун жана Роспатенттин эксперттик ресурстарын эске алуу менен төмөнкү варианттарды карап чыгуу акылга сыярлык:

- улуттук арыз ээлери, тагыраак айтканда, резиденттер тарабынан берилген; арыздар;
- эгерде алар Россияда филиалы бар корпоративдик уюмга ээ болсо, резидент эместер тарабынан берилген арыздар же улуттук арыз ээлери жана резидент эместер тарабынан биргелешип берилген арыздар.

Жашыл технологияларга гана мүнөздүү өзгөчөлүктөрдү эске алуу үчүн, төмөнкү өзгөчө талаптарды кабыл алуу акылга сыярлык.

(в) Тематикалык арыздардын жашыл технологияларга тиешелүүлүгүн аныктоо жагынан, чет өлкөлүк ведомстволордун (ЕПВ жана АКШ) оң тажрыйбасын эске алуу менен, айкалыштырылган критерийди колдонуу акылга сыярлык [15]:

- ойлоп табуунун предметин айлана-чөйрөнү коргоого байланыштуу тематикалык тармактын кеңири аныктамасы менен салыштыруу (мисалы, айлана-чөйрөнү жакшыртуу, атмосферадагы парник газдарын азайтуу, энергияны үнөмдөө, кайра жаралуучу энергия булактарын түзүү ж. б.).
- ошондой эле, ойлоп табуунун предметинин жашыл технологияларга тиешелүү эл аралык патенттик классификациялардын (МПК жана Y02 СПК класстарынын рубрикалары) бирине милдеттүү түрдө шайкеш келүү талабы [16]. Ошондой эле өкмөттүн расмий документтеринде аныкталган экономикалык өнүгүү багыттарынын номенклатурасын эске алуу зарыл [17].

(г) Эгерде арыз кайсы бир артыкчылыктуу тематикага тиешелүү болбосо, бирок анын өлкө экономикасы үчүн маанилүүлүгү айкын жана тастыкталган болсо, анда арыздын маанилүүлүгүнө же орчундуулугуна жараша кошумча тандоо критерийин колдонуу зарыл болушу мүмкүн. Арыздын мааниси төмөнкү жагдайлардын негизинде аныкталышы мүмкүн:

- кайсы бир мамлекеттик программаны аткарууга ылайык субсидия же инвестиция алган арыз ээси тарабынан берилген арыз;
- арыз ээси же анын лицензия алуучусу ойлоп табууну ишке ашырууга киришкен же кийинки эки жылдын ичинде ишке ашырууну пландаштырууда;
- окшош эле арыз чет өлкөлүк патенттөө үчүн пландаштырылган;

PCT процедурасы боюнча орусиялык арыз ээси тарабынан берилген эл аралык арыз.

(д) Төлөмдөрдү жана башка жыйымдарды төлөө боюнча жеңилдиктерге байланыштуу тездетилген процедурага киргизилген арыздардын актуалдуулугун жана абдан маанилүүлүгүн, ошондой эле алардын тез арада ишке ашырылышына коомдук жана мамлекеттик кызыкчылыкты эске алуу менен (эл аралык милдеттенмелерди аткаруу, тиешелүү иштеп чыгууларды мамлекеттик каржылоо учурунда кошумча чыгымдарды азайтуу ж. б.), жок дегенде, төмөнкү чараларды карап чыгуу орундуу:

- арыз ээсин кошумча жыйымдарды төлөөдөн бошотуу (атап айтканда, тездетүү өтүнүчү, мөөнөтүнөн мурда жарыялоо өтүнүчү ж. б. үчүн);
- арыз ээлерине, техниканын артыкчылыктуу тармактарында арыз бергендерге, экспертиза учурунда маалымат издөө иштерин тездетип жүргүзүүнү жана отчетту Роспатент Бюллетенинде жарыяланганга чейин мурун аларга жөнөтүүнү суранууга мүмкүнчүлүк берүү. Бул өтүнмө ээсине анын ойлоп табуусунун коргоого жөндөмдүүлүгүн жана берилген өтүнмөнү андан ары кароонун негиздүү экенин аныктоого мүмкүндүк берет. Мындай издөө иштерин тездетип жүргүзүү экспертиза үчүн жалпы төлөмдүн көбөйүшүнө алып келбеши керек.
- мурдагы акы төлөнүүчү алдын ала издөө процедурасын колдонуу арыз берүүчүгө анын ойлоп табуусунун коргоого жөндөмдүүлүгүн аныктоого мүмкүндүк берет. Бул процедураны техниканын артыкчылыктуу тармактарына кирбеген өтүнмөлөр үчүн гана сактоо акылга сыярлык.

Жыйынтыктап айтканда, бул жерде айтылган сунуштар алдын ала сунуштар болуп саналат жана ар кандай форумдарда талкуулангага арналган. Мындан тышкары, Россия Федерациясынын мамлекеттик программаларында аныкталган артыкчылыктуу багыттар боюнча ойлоп табууларга арыздарды тездетилген тартипте кароо тартибинин жаңы кеңейтилген версиясын иштеп чыгуудан тышкары, 2023-жылдын 21-февралындагы № 107 Экономикалык өнүгүү министрлигинин буйругунун тиркемелерине айрым өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү зарыл болот[25]. Атап айтканда, «Ойлоп табууга патент берүү үчүн арыз документтерине талаптарга» деген № 2 тиркемеге жашыл технологиялар боюнча арыздар үчүн бир катар конкреттүү формаларды киргизүү керек. Мисалы, тездетүү өтүнүчүн кошуу керек.

Адабияттардын тизмеси

1. Dechezlepretre, A. Fast tracking green patents: an empirical analysis / A. Dechezlepretre // February 2013. Report, Center for Climate Change Economics and Policy, Grantham Institute on Climate Change and the Environment – ВОИС: сайт. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2013/03/artide_0002.html (кайрылуу датасы: 03.05.2023).
2. Sanaz, J. Green Technologies, Intellectual Property Regime and Climate Change / J. Sanaz. // Researchgate: сайт. – URL: https://www.researchgate.net/publication/337211204_Green_Technologies_Intellectual_Property_Regime_and_Climate_Change (кайрылуу датасы: 11.03.2024).
3. Silvestri, M. Moeller IP analysis: Global Climate Change and Green Patents, December 2021 / M. Silvestri, N. Zanzottera, V. Martinez // Moeller: сайт. – URL: https://moellerip.com/the-moeller-blog/global-climate-change-and-green-patents/ (кайрылуу датасы: 11.03.2024).
4. Khan, Z. Intellectual Property Rights Regime in Green Technology: Way Forward to Sustainability / Z. Khan, S. Singh // Nature Environment and Pollution Technology. – 2023. – № 22. – PP. 2145–2152. – 10.46488/NEPT.2023.v22i04.040.
5. Михеева, Е. «Зеленые» технологии и права интеллектуальной собственности, 2022 / Е. Михеева // ВТО: сайт. – URL: https://www.wto.ru/our-blog/zelenye-tekhnologii-i-prava-intellektualnoy-sobstvennosti/?ysclid=lujmucvc2r93738215 (кайрылуу датасы: 06.06.2022).
6. Moreira, P. Updated landscape on expedited protection of «green» inventions in Brazil / P. Moreira // WIPO magazine. – May 2021. – Электрон. версия печ. изд. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html (кайрылуу датасы: 11.03.2024).
7. Wang, Ye. Has China Established a Green Patent System? / Ye Wang // Implementation of Green Principles in Patent Law. Sustainability. – 14.11152.10.3390/su141811152.
8. Rollason, A. Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part I30th August 2023 / A. Rollason // HLK: сайт. – URL: https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-i/, (кайрылуу датасы: 11.03.2024).
9. Dietterich, A. WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer / A. Dietterich // WIPO: сайт. – URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html (кайрылуу датасы: 07.03.2024).
10. Негуляев, Г А. О практике стимулирования изобретательства в области зеленых технологий / Г. А. Негуляев // Копирайт (вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2023. – № 3. – С. 108–127.
11. Журавлев, А. Л. Исследование вопросов патентно-информационного обеспечения развития изобретательства в сфере зеленых технологий / А. Л. Журавлев, О. Н. Дарина, Г. А. Негуляев [и др.] // PREPRINTS.RU: сайт. – URL: https://doi.org/10.24108/preprints-3112943 (кайрылуу датасы: 07.03.2024).
12. Jackman, P A. Options for Accelerating Examination of Renewable Technology Patent Applications / P. A. Jackman, H. Bal // Pratt's Energy Law Report. –24 March 2023. – URL: https://www.sternekessler.com/news-insights/publications/options-accelerating-examination-renewable-technology-patent/ (кайрылуу датасы: 11.03.2024).
13. Wininger, A., Tips For Accelerating Patent Prosecution In China / A. Wininger, // China IP Law. – URL: – https://www.natlawreview.com/article/tips-accelerating-patent-prosecution-china (кайрылуу датасы: 03.04.2024).
14. Михайлов, С. Г. Патенты на «зеленые» технологии: пути совершенствования законодательства / С. Г. Михайлов, Н. С. Михайлова // Exjure. – 2023. – № 3. – С. 132–144. – DOI: 10.17072/2619–0648–2023–3–132–144).
15. Angelucci, S. Supporting global initiatives on climate change: The EPO's «Y02-Y04S» tagging scheme / S. Angelucci, F. Hurtado-Albir, A. Volpe // World Patent Information. – 2018. – № 54. – S. 85-S92.
16. Rollason, A., Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part II / A. Rollason // HLK: сайт. – URL: https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-ii/ (кайрылуу датасы: 11.03.2024).
17. Коробков, Д. С. «Зеленые» технические решения как один из показателей инновационной активности в сфере устойчивого развития / Д. С. Коробков, С. Ю. Филимонов, А. С. Николаев // Экономика. Право. Инновации. – 2022. – № 4. – С. 12–20. – DOI: http://dx.doi.org/10.17586/2713–1874–2022–4–12–20.

Автор тууралуу маалымат

Геннадий Анатольевич Негуляев, филология илимдеринин кандидаты, Эл аралык кызматташтык борборунун башкы илимий кызматкери, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту» (Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-к.); GNegouliaev@rupto.ru

[25] Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2023-жылдын 21-февралындагы «Өнөр жай менчик объектилерин мамлекеттик каттоо жөнүндө» № 107 буйругу // ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту»: сайт. – URL: https://www.fips.ru/documents/npa-rf/prikazy-minekonomrazvitiya-rf/prikaz-minekonomrazvitiya-107–21022023.php (кайрылуу датасы: 25.05.2024).

References

1. Dechezleprêtre, A. (2013) Fast tracking green patents: an empirical analysis, Report, Center for Climate Change Economics and Policy, Grantham Institute on Climate Change and the Environment, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2013/03/article_0002.html (Accessed 3 May 2023).
2. Javadi, Sanaz. Green Technologies, Intellectual Property Regime and Climate Change, available at: https://www.researchgate.net/publication/337211204_Green_Technologies_Intellectual_Property_Regime_and_Climate_Change (Accessed 11 March 2024).
3. Silvestri, M., Zanzottera, N. and Martinez, V. (2021), MoellerIP analysis: Global Climate Change and Green Patents, December, available at: https://moellerip.com/the-moeller-blog/global-climate-change-and-green-patents/ (Accessed 11 March 2024)
4. Khan, Z. and Singh, S. (2023). «Intellectual Property Rights Regime in Green Technology: Way Forward to Sustainability», Nature Environment and Pollution Technology, no 22, pp. 2145–2152. 10.46488/NEPT.2023.v22i04.040.
5. Mikheeva, E. (2022), «Green» technologies and intellectual property rights, available at https://www.wto.ru/our-blog/zelenye-tekhnologii-i-prava-intellektualnoy-sobstvennosti/?ysclid=lujmucvc2r93738215 (Accessed 6 June 2022).
6. Moreira, P. (2021), «Updated landscape on expedited protection of «green» inventions in Brazil», WIPO magazine, May, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine_digital/en/2021/article_0003.html (Accessed 11 March 2024).
7. Wang, Ye. (2022), Has China Established a Green Patent System? Implementation of Green Principles in Patent Law. Sustainability. 14. 11152. 10.3390/su141811152.
8. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part I30th, August, available at: https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-i/ (Accessed 11 March 2024).
9. Dietterich, A. WIPO GREEN: supporting green innovation and technology transfer, available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2020/01/article_0003.html (Accessed 7 March 2024).
10. Negouliaev, G.A. (2023) «On the practice of stimulating the inventive activity in the field of green technologies», Copyright, no 3, pp.108–127.
11. Zhuravlev, A.L., Darina, O.N., Negouliaev, G.A., Fedjaeva, I.A., Vojcekhovskaja, Z.E., Tjurina, O.D., Shpikalov, A.M., Khinskij, S.N., Saratovskij, F.A., Maslennikov A. V. and Kopilova, L.E. (2023), Research on the issues of patent and information support for the development of invention in the field of green technologies, available at: https://doi.org/10.24108/preprints-3112943 (Accessed 7 March 2024).
12. Jackman, P.A. and Bal H. (2023) «Options for Accelerating Examination of Renewable Technology Patent Applications», Pratt's Energy Law Report, March 24, available at: https://www.sternekessler.com/news-insights/publications/options-accelerating-examination-renewable-technology-patent/ (Accessed 11 March 2024).
13. Wininger, A. (2020), «Tips For Accelerating Patent Prosecution In China», China IP Law Update, July 16, available at: https://www.natlawreview.com/article/tips-accelerating-patent-prosecution-china (Accessed 3 April 2024).
14. Mikhailov, S.G. and Mikhailova, N.S. (2023), «Patents for «green» technologies: ways to improve legislation», *Exjure*, no 3, pp. 132–144, 17072/2619–0648–2023–3–132–144.
15. Angelucci, S., Hurtado-Albir, F. and Volpe, A. (2018). «Supporting global initiatives on climate change: The EPO's «Y02-Y04S» tagging scheme». *World Patent Information*, no 54, pp. S85-S92. 10.1016/j.wpi.2017.04.006.
16. Rollason, A. (2023), Green IPOs: Accelerating Prosecution of Green Tech Patent Applications Part II, 6th September, available at: https://www.hlk-ip.com/green-ipos-accelerating-prosecution-of-green-tech-patent-applications-part-ii/ (Accessed 11 March 2024).
17. Korobkov, D.S., Filimonov, S. Yu. and Nikolaev A. S. (2022) «Green» Technical Solutions as One of the Indicators of Innovation Activity in the Field of Sustainable Development», *Ekonomika. Pravo. Innovacii*, no 4. pp. 12–20, http://dx.doi.org/10.17586/2713–1874–2022–4–12–20.

Information about the author

Gennadii A. Negouliaev, Cand. Sci. (Philology), leading researcher of the Center for International Cooperation of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya nab., 30, bld. 1); GNegouliaev@rupto.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 29.03.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 08.07.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 10.07.2024-жылы кабыл алынган

Илимий макала Original article

УДК 338.24:504.05:347.77

Анализ практик применения зеленых технологий российскими компаниями

Лариса Евгеньевна Копылова*, Александр Владимирович Масленников*, Андрей Львович Журавлев, Ольга Николаевна Дарина**** ✉
* ФГБОУ ВО «РХТУ им. Д. И. Менделеева»
** Федеральный институт промышленной собственности
✉otd3226@rupto.ru

Аннотация: в статье рассматриваются особенности применения зеленых технологий, проведен анализ последних тенденций на международном уровне в области создания и внедрения зеленых технологий, а именно проанализированы результаты деятельности разработчиков зеленых технологий в части защиты диссертаций, публикационной активности и активности в части защиты результатов интеллектуальной деятельности. В качестве материалов использованы межгосударственные соглашения по климатической повестке, российское законодательство в области устойчивого, в том числе зеленого, развития страны. При анализе научно-исследовательской деятельности в области зеленых технологий применялись эмпирический и статистический методы, метод системного анализа, а также метод проведения опросов с обобщением опыта российских предприятий по использованию зеленых технологий. Актуальность статьи обусловлена ростом общественного внимания к проблемам защиты окружающей среды и уменьшения вреда путем повсеместного применения зеленых технологий. В статье представлены результаты исследования опыта работы с зелеными технологиями российских компаний, определена проблематика по итогам анализа и предложены меры преодоления барьеров.

Ключевые слова: зеленые технологии, инновации, результаты интеллектуальной деятельности, патенты WIPO GREEN.
Для цитирования: Копылова, Л. Е. Анализ практик применения зеленых технологий российскими компаниями / Л. Е. Копылова, А. В. Масленников, А. Л. Журавлев, О. Н. Дарина // Вестник ФИПС. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 266–275.
Благодарности: статья подготовлена на основе научно-исследовательского отчета «Исследование вопросов нормативного, методического и патентно-информационного обеспечения развития изобретательства в сфере зеленых технологий», составленного по результатам научно-исследовательской работы, проводимой авторами из Федерального института промышленной собственности (ФИПС) совместно с авторами из ООО «Акселератор Менделеев», представляющими Российский химико-технологический университет (РХТУ) им. Д. И. Менделеева.

Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies

Larisa E. Kopylova*, Alexander V. Maslennikov*, Andrey L. Zhuravlev, Olga N. Darina**** ✉
*Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education
«Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev»
** Federal Institute of Industrial Property
✉otd3226@rupto.ru

Abstract: the article discusses the features of the use of green technologies, analyzes the latest trends at the international level in the field of creation and implementation of green technologies, namely, provides an analysis of the results of the activities of developers of green technologies in terms of dissertation defenses, publication activity and activity in terms of protecting the results of intellectual activity. The materials used are interstate agreements on the climate agenda, Russian legislation in the field of sustainable, including green,

© Копылова Л. Е., Масленников А. В., Журавлев А. Л., Дарина О. Н., 2024

development of the country. The relevance of the article is due to the growing public attention to the problems of environmental protection and harm reduction through the widespread use of green technologies.The article presents the results of a study of the experience of working with green technologies of Russian companies, identifies problems based on the results of the analysis, and proposes measures to overcome barriers.

Keywords: green technologies, innovations, results of intellectual activity, WIPO GREEN patents.
For citation: Kopylova, L. E. Analysis of the practices of using green technologies by Russian companies / L. E. Kopylova, A. V. Maslennikov, A. L. Zhuravlev., O. N. Darina // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 266–275.
Acknowledgement: the article was prepared on the basis of the Report «Study of issues of regulatory, methodological and patent information support for the development of invention in the field of green technologies». The Report has been compiled based on the results of the research done by the authors from the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) together with the authors from Accelerator LLC Mendeleev», representing the Russian Chemical-Technological University named after. D. I. Mendeleev (RHTU).

Макаланы жазууда климаттык күн тартиби боюнча мамлекеттер аралык макулдашуулардын материалдары, ошондой эле өлкөнүн туруктуу, анын ичинде жашыл өнүгүүсү боюнча орус мыйзамдары колдонулган. Жашыл технологиялар жаатындагы илимий-изилдөө ишмердүүлүгүн талдоону жүргүзүүдө эмпирикалык жана статистикалык ыкмалар, системалык анализ ыкмасы, ошондой эле жашыл технологияларды колдонуу боюнча орус ишканаларынын тажрыйбасын жалпылоо менен сурамжылоо ыкмасы колдонулган.

Айлана-чөйрөнү коргоо, туруктуу өнүгүү (анын ичинде экономикалык) жана климаттык чакырыктарга жооп берүү боюнча глобалдык стратегияны түзүү милдеттери акыркы он жылдыкта гана күч алып келатат. Белгилей кетчү нерсе, айлана-чөйрөнү коргоо аспектилери боюнча туруктуу талкууларга жана туруктуу өнүгүү темасына коомчулук эң жогорку деңгээлде тез көңүл бура баштаганына карабастан (1972-ж. БУУнун айлана-чөйрө маселелери боюнча конференциясы [1]; 1992-ж. Рио-де-Жанейродогу туруктуу өнүгүү боюнча конференция [2]; 2015-ж. Париж макулдашуусу), реалдуу сектордун өкүлдөрүнүн арасында ESG күн тартибинин кеңейиши [3], жашыл долбоорлорду каржылоо куралдарынын тез өнүгүшү [4], укуктук талаада «жашыл технологиялар» терминининин так аныктамасы дагы деле жок болууда. «Жашыл технологиялар» же Environmental technology, green technology, greentech – бул экологиялык жактан зыянсыз же салттуу өндүрүш ыкмаларына караганда азыраак зыян келтирген өндүрүш технологиялары, процесстери жана жеткирүү чынжырлары [5]. Европа кеңешинде жашыл технологиялар деп «эң мыкты жеткиликтүү технологиялар» деп түшүнөт. Алар ошондой технологияларды колдонуунун аркасында айлана-чөйрөнү булгоону азайтуу максатында колдонулат.

Учурдагы технологиялардын өнүгүү абалы Россияда мамлекеттин жана бизнестин көңүлүн иштеп чыгууларды жана продукция чыгарууну катуу өнүктүрүүгө жана суверенитетке жетишүүгө буруууда. Ар кандай макротехнологиялардын өндүрүштүк кубаттуулуктарын көбөйтүү жашыл технологиялардын потенциалын ишке ашырууга да алып келет [6]. Экологиялык, ресурсту жана энергияны үнөмдөй турган иштеп чыгууларга инвестициялардын өсүшү орус бизнеси тарабынан да, инновациялык экономиканы өнүктүрүү институттары тарабынан да байкалууда[1].

Жашыл технологиялар жаатындагы илимий-изилдөө ишмердүүлүгүн талдоо[2] изилдөө топторунун бул тармакка карата кызыгуусу артып жатканын көрсөтөт: 2021-жылы «Айлана-чөйрөнүн абалын көзөмөлдөө жана божомолдоо, анын булганышын алдын алуу жана жоюу технологиялары» багыты боюнча 275 кандидаттык жана 41 доктордук диссертация корголгон. «Энергияны үнөмдөөчү системаларды түзүү, энергияны ташуу, бөлүштүрүү жана пайдалануу технологиялары» багыты боюнча 107 кандидаттык жана 21 доктордук диссертация корголгон.

Бирок бул изилдөө багытынын сандык анализи тармактар аралык мүнөзгө жана жашыл технологияларды ар кандай тематикалык сегменттерге бөлүүгө байланыштуу татаалдашкан. Ошентип, орус авторлорунун жарыяларынын санын талдоо учурунда так санын аныктоо мүмкүн эмес, анткени жашыл технологиялар «энергетика жана рационалдуу жаратылышты пайдалануу» жана «Жер илимдери жана тектеш экологиялык илимдер» сегменттеринде гана эмес, «химиялык технологиялар», «материал таануу» жана башка тармактардагы жарыяларда да көрсөтүлгөн. Учурда Росстат жашыл илимий-изилдөө жана тажрыйба-конструктордук иштерге (ИИТКИ) өзгөчө басым жасабастан, табигый же техникалык илимдер сыяктуу салттуу илим тармактарына көзөмөл жүргүзүүдө. ИИТКИ статистикасы жашыл технологиялар менен түздөн-түз байланышкан төмөнкү тармактарды камтыйт: жаратылыш ресурстарын рационалдуу пайдалануу, ошондой эле энергиянын натыйжалуулугу, энергияны үнөмдөө жана атомдук энергетика. Бирок бул тармактар боюнча технологияларды иштеп чыгууга кеткен чыгымдар боюнча эмес, жалпы ИИТКИ чыгымдары (анын ичинде фундаменталдык изилдөөлөр) боюнча гана маалыматтар берилген. Ошол эле учурда жашыл технологиялар химия, физика, электроника, маалыматтык

[1] ВЭБ.РФ сайтындагы жашыл облигациялар, жашыл технологияларды каржылоо боюнча сунуштар // ВЭБ.РФ: сайт. URL: https://xn-90ab5f.xn-p1ai/investoram/zelenye-obligatsii/ (кайрылуу датасы: 12.05.2024).
[2] Илимдин көрсөткүчтөрү: 2023: статистикалык жыйнак / В. В. Власова, Л. М. Гохберг, К. А. Дитковский ж. б.; Улуттук изилдөө университети «Жогорку экономика мектеби». – М.: НИУ ВШЭ, 2023. – 280 с.

1-таблица.
Роспатентке берилген арыздардын саны

РФнын Патенттик ведомствосу — Роспатент (ойлоп табууларга арыз берүү)									
Жылына берилген арыздардын саны	**2000**	**2005**	**2010**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Роспатентке жалпы жонуна берилген:	32 337	32 253	42 500	36 883	37 957	35 511	34 984	30 977	26 924
• резидентер тарабынан	23 377	23 644	28 722	22 777	24 926	23 337	23 759	19 569	18 970
• резиденттер эмес тарабынан	8960	8609	13 778	14 106	13 031	12 174	11 225	11 408	7954
Айлана-чөйрө боюнча технологияларга байланыштуу арыздар (жаратылышты коргоо технологиялары)	492	706	764	1061	935	886	712	938	215
• резидентер	474	600	611	862	803	741	631	878	215
• резиденттер эместер	18	106	153	199	132	145	81	60	0

(Булак: авторлор тарабынан ДИМУ статистикасынын маалыматтары боюнча түзүлгөн)

технологиялар, нанотехнологиялар, жашоо илимдери жана башка илим жана техника тармактарында иштелип чыгышы мүмкүн [7].

2021-жылы жаратылышты коргоо чөйрөсүндөгү илимий изилдөөлөрдү каржылоо (жашыл технологиялар чөйрөсүндөгү изилдөөлөрдүн эң көрүнүктүү багыты катары) ички ИИТКИ чыгымдарынын жалпы көлөмүндө абдан төмөн болуп, жалпы чыгымдардын (1,301 трлн рубль) 0,61 % (8,011 млрд рубль) түздү. Жалпы федералдык бюджеттен жарандык илимге бөлүнгөн каражаттардын ичинен жаратылышты коргоо чөйрөсүндөгү изилдөөлөргө кеткен чыгымдар андан дагы төмөн – жалпы чыгымдардын 0,2 % (569 млрд рублдин ичинен 1,14 млрд рубль) түзөт[3].

Жашыл технологияларды иштеп чыгуучулардын активдүүлүгүн интеллектуалдык ишмердүүлүктүн катталган натыйжаларынын саны аркылуу баалоого болот.

Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму (ДИМУ) өзүнүн сайтында эл аралык патенттик классификация (ЭПК) индекстерине негизделген ар кандай техникалык тармактар боюнча патенттик арыздарды берүү статистикасын жарыялайт[4]. Атап айтканда, дүйнөдөгү патенттик ведомстволорго, анын ичинде Роспатентке, 35 техникалык тармак боюнча, жаратылышты коргоо технологияларын кошкондо берилген арыздардын саны боюнча маалыматтар берилген (Роспатент боюнча маалыматтар 1-таблицада берилген).

Таблицада көрүнүп тургандай, 2021 жана 2022-жылдары патенттик арыздардын абсолюттук санынын өсүү тенденциясы жайлап жатат. Бирок «жаратылышты коргоо технологиялары» сегментинде 2021-жылы арыз берүү 2020-жылга салыштырмалуу 31,7 % га жогорулаганын көрүүгө болот. Жаратылышты коргоо технологияларына

> Дүйнөдөгү жашыл патенттердин жалпы санынын ичинен Россиянын жашыл технологиялар боюнча патенттеринин үлүшү 1% дан аз.

байланыштуу арыздардын көпчүлүгү жыл сайын орусиялык иштеп чыгуучулар (РФ резиденттери) тарабынан берилет.

Жалпысынан Россия жашыл технологияларды өнүктүрүү деңгээли боюнча өнөр жайы өнүккөн өлкөлөрдөн көптөгөн багыттар боюнча артта калууда. Дүйнөдөгү жашыл патенттердин жалпы санынын ичинен Россиянын жашыл технологиялар боюнча патенттеринин үлүшү 1 % дан аз. Жашыл технологиялар жаатындагы изилдөөлөр жана иштеп чыгуулар боюнча чыгымдар, ошондой эле негизги «экологиялык» тармактарда (аба жана сууну булгоо, калдыктарды башкаруу) патенттердин саны боюнча Россия АКШ, Кытай, Европа Биримдигинин өлкөлөрү, ошондой эле Түштүк Корея жана Индиядан артта калууда. БУУнун Соода жана өнүгүү боюнча конференциясы (UNCTAD) тарабынан даярдалган 2023-жылдагы технологиялар жана инновациялар боюнча БУУнун докладына ылайык, жашыл технологиялар боюнча патенттердин негизги үлүшү Кытайга – 56 %, АКШга – 9 % жана башка өлкөлөргө – 35 % туура келет [8].

Бирок, эгерде Y02 индекси менен патенттик арыздардын санын салыштырсак [9], кызыктуу тенденцияны көрүүгө болот. Бул индекс жашыл технологияларды белгилөө үчүн патенттик документте көрсөтүлөт. Аларга таблицада келтирилген жаратылышты коргоо технологиялары гана эмес, башка технологиялар да кирет. 2021-жылы өнөр жайы өнүккөн өлкөлөрдө жана Россияда көрсөткүчтөр анчалык деле айырмаланган эмес: АКШ – 10,3 % Европалык патенттик ведомство (ЕПВ) – 13,1 %

[3] Индикаторы науки: 2023: статистический сборник. С. 281.
[4] ДИМУтин интеллектуалдык менчик боюнча статистикалык маалыматтар борбору, Россия Федерациясында патенттик арыздарды берүү статистикасы 2000–2022-жылдар // ВОИС: сайт. URL: https://www3.wipo.int/ipstats/key-search/indicator (кайрылуу датасы: 12.05.2024).

Түштүк Корея – 12,7 % Кытай – 14,0 % Жапония – 9,6 % Россия – 9,0 %.

Бирок акыркы жылдары орусиялык ойлоп табуучулардын жалпы патенттик активдүүлүгүнүн азайышы жашыл технологиялар жаатындагы ойлоп табууларга да таасирин тийгизип, бул өлкөнүн технологиялык коопсуздугуна терс таасирин тийгизүүдө.[5].

2021-жылдагы статистикалык көзөмөлгө ылайык, орусиялык уюмдар үч миңден ашуун жашыл технологияларды колдонушат, бирок алардын 1,4 % гана эксперименталдык колдонуу баскычында турат. Технологиялардын көпчүлүгү, 58,7 %, изилдөө учурунда алты жылдан ашык убакыттан бери колдонулуп келген.

Маалыматтарды талдоонун негизинде компаниялардын жашыл технологияларды киргизүүгө карата жетиштүү деңгээлде кызыгарын көрсөтүп турат, бирок жаңы чечимдерди жаңыртуу жана киргизүү ылдамдыгы абдан төмөн, бул, албетте, ишканалардын атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатууга жана айлана-чөйрөгө антропогендик таасирди азайтууга тоскоолдук кылат. Ошол эле учурда көзөмөлгө катышкан уюмдарда жашыл технологиялардын 14,4 % гана иштелип чыккан, жалпы санынын 55,7 % орусиялык иштеп чыгуучулардан, ал эми 29,7 % чет элдик иштеп чыгуучулардан алынган. Тек колдонулуп жаткан жашыл технологиялардын ичинен болгону 193ү патенттелген ойлоп табууларга негизделген. Жашыл технологиялар тармагындагы патенттер начар коммерциялаштырылып, өнөр жайга өтпөйт деп жыйынтык чыгарууга болот. Алдыңкы өндүрүш технологияларын киргизүүнүн натыйжаларынын арасында уюмдар жалпы алганда 59,5 % технологиялар чыгымдарды (материалдык жана энергиялык) азайтууга, ал эми 29,5 % технологиялар айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин азайтууга мүмкүндүк бергенин белгилешти[6].

Эгерде экологиялык инновацияларды иштеп чыгып, ишке ашырган уюмдардын санынын өзгөрүү динамикасын карасак, терс тенденция байкалат. Ошентип, экологиялык инновацияларды ишке ашырган компаниялардын саны 2010-жылы 4,7 %дан 2021-жылы 1 %га чейин азайган [10]. Ошол эле учурда 2021-жылы экологиялык инновацияларды эң активдүү ишке ашырган ишканалар тамеки буюмдарын өндүргөн ишканалар, кокс жана мунайзаттарды кайра иштетүү секторундагы ишканалар жана металлургиялык ишканалар болду. Айыл чарба жана курулуш сыяктуу ири экономикалык секторлор экологиялык инновацияларга абдан аз ресурстарды инвестициялап турганына (тиешелүүлүгүнө жараша жалпы инвестициялардын 0,4 % жана 0,04 %) көңүл бурулат. Мындай кырдаал өлкөдө жашыл технологияларды өнүктүрүүнүн олуттуу потенциалы бар экенин

> 2021-жылдагы статистикалык көзөмөлгө ылайык, орусиялык уюмдар үч миңден ашуун жашыл технологияларды колдонушат, бирок алардын 1,4% гана эксперименталдык колдонуу баскычында турат. Технологиялардын көпчүлүгү, 58,7%, изилдөө учурунда алты жылдан ашык убакыттан бери колдонулуп келген.

көрсөтүп турат, бирок бул потенциалды ишке ашыруу үчүн экологиялык ишмердүүлүктү түзүү, ишке ашыруу жана колдоо шарттарын түзүү зарыл.

Жашыл технологиялар менен иштөө көйгөйлөрүн жана өзгөчөлүктөрүн изилдөө максатында авторлор тарабынан орус ишканаларынын арасында онлайн сурамжылоо жүргүзүлгөн [11].

Сурамжылоо анкетасы компаниянын профилин түзүү үчүн «паспорттук» бөлүмдү, жашыл технологияларды иштеп чыгуу боюнча суроолор бөлүмүн, жашыл технологияларды ишке ашыруу боюнча суроолор бөлүмүн жана жашыл технологиялар жаатындагы кызматташтыкты баалоо боюнча суроолор бөлүмүн камтыган. Анкетада жабык жана ачык түрдөгү суроолор камтылган.

Жалпысынан изилдөөгө экономика тармактарынын кеңири спектрин камтыган 17 компания катышкан – машина куруу, кездеме өнөр жайы, эмерек өндүрүшү, металл конструкцияларын өндүрүү, курулуш жана башкалар. Тандоо көлөмүнүн кичинекей экенине карабастан, алынган жыйынтыктар компаниялардын жашыл технологиялар жаатындагы активдүүлүгү жана ага байланыштуу көйгөйлөр жөнүндө жалпы түшүнүк берет.

Сурамжыланган компаниялардын профили:

- Кирешеси боюнча:
  - жылына 120 млн рублга чейин: 29,4 % (5 компания);
  - жылына 120–800 млн рублга: 23,5 % (4 компания);
  - жылына 800–2000 млн рублга: 23,5 % (4 компания);
  - жылына 2000 млн рублге ашык: 23,5 % (4 компания);
- Кызматкерлердин саны боюнча:
  - 15ке чейин: 5,9 % (1 компания);
  - 16–50: 41,2 % (7 компаний);
  - 51–100: 5,9 % (1 компания);
  - 101–250: 23,5 % (4 компания);
  - 251–2000: 23,5 % (4 компания).
- Экспорттун жалпы көлөмүндөгү ЕАЭСтен тышкары экспорттун үлүшү боюнча:
  - 0 %: 47,1 % (8 компания);
  - 0–20 %: 41,2 % (7 компания);
  - 20–50 %: 11,8 % (2 компания);
  - 50 % ашык: 0 %.

Айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин азайтуу максаттарынын болушу боюнча:

[5] Федералдык мамлекеттик статистика кызматы. Илим, инновация жана технология // Федералдык мамлекеттик статистика кызматы: расмий. сайт. URL: https://rosstat.gov.ru/statistics/science (кайрылуу датасы: 12.05.2024).
[6] Өнөр жай секторундагы орусиялык компаниялардын ESG-рейтинги. Версия 2.0 // Национальное рейтинговое агентство: сайт. URL: https://www.ra-national.ru/wp-content/uploads/2023/02/ranking_prom_2023.pdf (кайрылуу датасы: 12.05.2024).

Компаниялар көбүнчө жашыл технологияларды атмосферага чыгарылган калдыктарды азайтуу, энергияны үнөмдөө жана ресурстарды натыйжалуу пайдалануу үчүн колдонушат.

- энергияны үнөмдөө максаттары 9 компанияда бар;
- ресурстарды үнөмдөө максаттары 6 компанияда бар;
- атмосферага чыгарылган калдыктарды азайтуу максаттары 2 компанияда бар;
- таштанды көлөмүн азайтуу максаттары 4 компанияда бар;
- агын суулардын көлөмүн азайтуу максаттары 2 компанияда бар.
- көрсөткүчтөр жок – 6 компанияда.

Россиялык же чет элдик ISO 14001 экологиялык менеджмент системасынын стандарттарына шайкештигин тастыктаган сертификаттардын болушу боюнча: бул сертификат 29,4 % (5) компанияларда бар.

Сурамжылоонун жыйынтыгын талдоонун эң маанилүү натыйжалары төмөнкүлөрдү камтыйт. Сурамжылоого катышкан компаниялардын жарымынан көбү (64,7 %) ИИТКИ жана жаңы продуктуларды иштеп чыгуу жаатында инновациялык ишмердүүлүк жүргүзүшөт, ошол эле учурда компаниялардын 41,2 % жашыл технологиялар жаатында инновацияларды иштеп чыгышат. Компаниялардын 20 % ашыгы Россиялык патенттерди алышкан, ал эми 11,8 % компаниялар иштеп чыккан жашыл технологиялар боюнча чет элдик патенттерге ээ болушкан. Компаниялар көбүнчө жашыл технологияларды атмосферага чыгарылган калдыктарды азайтуу, энергияны үнөмдөө жана ресурстарды натыйжалуу пайдалануу үчүн колдонушат. Жашыл технологияларды киргизүү жыштыгы Росстаттын аналитикалык маалыматтарына дал келет – акыркы үч жылда бардыгы болуп алты компания жашыл технологияларды киргизген.

Кызыктуусу, тандалган компаниялардын көпчүлүгү жашыл технологияларды түзүүдө өздөрүнүн бөлүмдөрүнө таянышат. Ошол эле учурда башка булактардын ролун баалап, компаниялар илимий уюмдарды жана университеттерди белгилешти. 17 компаниянын ичинен болгону үчөө башка компанияларды (анын ичинде жеткирүүчүлөрдү, керектөөчүлөрдү жана өнөктөштөрдү) булак катары көрсөтүшкөн. Жыйынтыктап айтканда, компаниялар азырынча Россияда жашыл технологиялар рыногун жетиштүү деп эсептешпейт, ошондуктан чечимдердин булагы катары салттуу академиялык чөйрөдөгү иштеп чыгуучуларды көрсөтүшөт. Мындан тышкары, рыноктогу мындай абал чечимдердин төмөн коммерциялык мүмкүнчүлүгүн шарттайт: бир жагынан, сунуштардын кеңири ассортименти жок, экинчи жагынан, керектөөчүлөрдүн жашыл технологияларды киргизүү мүмкүнчүлүктөрү жетишсиз жана мындай иштеп чыгууларды киргизүү үчүн төлөөгө даяр эмес.

Компанияларда жашыл технологияларды киргизүүдөгү эң маанилүү чектөөлөр инвестициялардын кайтарылышына ишенбестик жана кадрлардын жетишсиздиги менен байланышкан көйгөйлөр болуп саналат.

Жашыл технологияларды иштеп чыгууда компаниялар кадрдык камсыздоодогу көйгөйлөрдү: адистердин жетишсиздигин жана кызматкерлердин квалификациясынын жетишсиздигин белгилешти.

Компанияларда жашыл технологияларды киргизүүдөгү эң маанилүү чектөөлөр инвестициялардын кайтарылышына ишенбестик жана кадрлардын жетишсиздиги менен байланышкан көйгөйлөр болуп саналат.

Компаниялар үчүн чектөөлөрдүн артыкчылыгы боюнча бөлүштүрүлүшү (компаниялардын үлүшү боюнча, тиешелүү булактарга жогорку баа бергендер):

- жашыл технологияларды киргизүүгө инвестициялардын кайтарылышына болгон ишенбестик – 64,7 % (11 компания).
- Адистиги бар кадрлардын жетишсиздиги – 64,7 % (11 компания).
- Сунушталган чечимдердин экономикалык натыйжалуулугунун төмөндүгү – 58,8 % (10 компания).
- компаниянын өндүрүштүк процесстериндеги технологиялык чектөөлөр – 58,8 % (10 компания).
- зарыл болгон технологиялык чечимдерге жеткиликтүүлүктүн жетишсиздиги – 53 % (9 компания).
- Сунушталган чечимдердин технологиялык натыйжалуулугунун төмөндүгү – 53 % (9 компания).
- мыйзамдар жана көзөмөлдөөчү органдар тарабынан талаптардын жоктугу – 53 % (9 компания);
- жашыл технологияларды киргизүүгө инвестициялардын кайтарылышынын өтө узак мөөнөттөрү – 53 % (9 компания).
- каржылык ресурстардын жетишсиздиги – 47 % (8 компания).
- тышкы кызыкдар тараптардан (бийлик органдары, илимий-окуу жайлары, бирикмелер, эксперттик түзүмдөр ж. б.) окутуу жана методикалык колдоонун жетишсиздиги – 47 % (8 компания).
- жашыл технологиялар боюнча зарыл маалыматка жеткиликтүүлүктүн жетишсиздиги – 41,1 % (7 компания).
- айлана-чөйрөнү коргоо башкаруу системасынын алсыздыгы – 35,2 % (6 компания).
- жашыл технологияларды киргизүү боюнча мүмкүн болгон өнөктөштөр жөнүндө маалыматтын жетишсиздиги – 29,4 % (5 компания).
- жашыл технологияларды киргизүү боюнча өнөктөштөр менен кызматташуунун алсыздыгы – 29,4 % (5 компания).

Компаниялар жашыл технологияларды киргизүүнү колдоо үчүн буларды түрткү катары аташты: антропогендик таасирди азайтуу боюнча жетекчиликтин демилгеси; компаниянын аброюн жогорулатуу (рыноктогу имидж, жумуш берүүчүнүн бренди); экономикалык натыйжалуулукту жогорулатуу менен бирге айлана-чөйрөгө келген күчтү азайткан жаңы технологиялардын пайда болушу.

Компаниялар жашыл технологияларды киргизүүнү колдоо үчүн буларды түрткү катары аташты: антропогендик таасирди азайтуу боюнча жетекчиликтин демилгеси; компаниянын аброюн жогорулатуу (рыноктогу имидж, жумуш берүүчүнүн бренди); экономикалык натыйжалуулукту жогорулатуу менен бирге айлана-чөйрөгө келген күчтү азайткан жаңы технологиялардын пайда болушу. Ошондой эле түрткүлөрдүн арасында акыркы продукциянын керектөөчүлөрүнүн экологиялык талаптарынын өсүшү белгиленет, бул талаптар бүтүндөй иштеп чыгуучулар чынжырына карата коюлат.

Компаниялардын көпчүлүгү (88,2 %) жашыл технологияларды иштеп чыгуу жана/же киргизүү жаатында Россиялык өнөктөштөр менен же чет элдик өнөктөштөр менен (64,7 %) кызматташууга кызыкдар. Ошол эле учурда, компаниялардын бир кыйла аз бөлүгү (58,8 %) жашыл технологиялар жана алардын ыктымалдуу жеткирүүчүлөрү жана/же иштеп чыгуучулары боюнча өнөктөштөр жөнүндө маалымат издешет. Компаниялар үчүн жашыл технологиялар жана алардын иштеп чыгуучулары жана киргизүү боюнча өнөктөштөр жөнүндө маалыматтын эң приоритеттүү булактары жеткирүүчүлөр жана техникалык адабият болуп саналат.

Компаниялар үчүн маалымат булактарынын приоритеттүүлүгү боюнча бөлүштүрүү (компаниялардын үлүшү боюнча, тиешелүү булактарга жогорку баа бергендер – 4 же 5):

- камсыздоочулар – 70,6 % (12 компания);
- техникалык адабият – 64,7 % (11 компания);
- инвесторлор – 53 % (9 компания);
- башка компаниялар – 53 % (9 компания);
- көргөзмөлөр – 53 % (9 компания);
- эксперттик структурлар – 47 % (8 компания);
- илимий уюмдар – 47 % (8 компания);
- интернет – 47 % (8 компания);
- керектөөчүлөр – 47 % (8 компания);
- соода-өнөр жай палаталары – 47 % (8 компания).
- бирикмелер жана башка ишкерлердин бирикмелери – 41,1 % (7 компания).
- консалтинг компаниялары – 41,1 % (7 компания).
- университетер – 35,2 % (6 компания);
- кластерлер – 35,2 % (6 компания);
- инновацияларды жана бизнести колдоо уюмдары (технопарктар, бизнес-инкубаторлор, бизнести колдоо борборлору ж. б.) – 35,2 % (6 компания).
- бийлик органдары – 35,2 % (6 компания).
- финансылык түзүмдөр (банктар ж. б.) – 29,4 % (5 компания).

Ошол эле учурда компаниялар жеткиликтүү иштеп чыгуулар жөнүндө маалыматтарды топтоо кызматтарын колдонушпайт: мисалы, сурамжылоого алынган компаниялардын баары ДИМУ WIPO GREEN системасы жөнүндө билбей тургандыктарын белгилешти. Компаниялардын 29,4 % гана жашыл технологиялар боюнча маалымат базаларын колдонуу менен жашыл технологияларды ишке ашырууда өнөктөштөр менен кызматташууну өнүктүрүүгө кызыкдар. Ошол эле учурда, компаниялардын 17,6 % жашыл технологиялар жаатындагы технологиялык суроо-талаптарды тышкы маалымат базаларына жайгаштырууга кызыкдар, ал эми 29,4 % компаниялар жашыл технологиялар боюнча даяр чечимдерди ушундай базаларга жайгаштырууга кызыкдар.

Компаниялар тышкы өнөктөштөргө маалымат базалары аркылуу сунуштоого даяр болгон иштеп чыгуулар жана технологиялар арасында төмөнкүлөр белгиленген:

- атайын багыттагы машиналарды иштетүү үчүн кысылган газды колдонуу;
- кездеме ишканалары үчүн сууну кайра иштетүүнүн модулдук системасы;
- сууну жана жаан-чачындарды чогултуу жана чыпкалоо системасы;
- аэробдук типтеги агынды сууларды биологиялык тазалоо системасы, тигинен жайгаштыруу;
- атмосфералык абадан суу чогултуу системасы;
- кошумча курулуш басып чыгаруу технологиясы, принтер жана өз өндүрүшүндөгү жеңил бетон аралашмасы;
- гибриддик күч орнотмосу бар дөңгөлөктүү бардык жерде жүрүүчү унаалар (вездеход) (бензин, дизель генератор орнотмолору, электромеханикалык трансмиссия, литий-ион батареялары);
- суутек менен жүрүүчү жана күйүүчү май клеткалары системасы менен жабдылган дөңгөлөктүү бардык жерде жүрүүчү машиналар (вездеход);
- 100 кВтка чейинки синхрондук тартуучу электр кыймылдаткычтар жана алардын башкаруу системалары;
- электромеханикалык трансмиссиялар үчүн редукторлор;
- унааларды заряддоо станциялары;
- заряддоо борборлору;

> Жашыл технологияларды өнүктүрүү жана ишке киргизүү боюнча колдоо чараларынын арасында компаниялар айлана-чөйрөгө терс таасирин азайтуу боюнча тармактык программаларды иштеп чыгуу аркылуу жашыл технологияларды киргизүүгө дем-шыкты күчөтүүнү белгилешет.

- экологиялык жактан таза жерге туташуулар;
- металл конструкцияларын даттан коргоо системалары.
- Өткөрүлгөн сурамжылоонун алкагында катышуучулар жашыл технологияларды иштеп чыгуудагы жана киргизүүдөгү эң маанилүү көйгөйлөр боюнча да өз пикирлерин бөлүшүштү.

Узун цикл жана иштеп чыгуунун жогорку баасы. Бул өзгөчө чакан жана орто компаниялар үчүн көйгөй жаратат. Ошол эле учурда жашыл технологиялар жаатында ресурстарды үнөмдөөчү чечимге муктаж болгон компаниялар аутсорсинг кызматтарынын жогорку баасынан улам мындай чечимди өз алдынча түзүүгө аргасыз болгон учурлар бар.

Кадрдык жетишсиздик: технологиялык чечимдерди иштеп чыгуучулардын жетишсиздиги, анын ичинде иштелип чыккан чечимдердин тармактар аралык мүнөзүнө байланыштуу, ошондой эле чечимдерди түзгөн жана иштеткен кызматкерлердин адистигин жогорулатууга болгон муктаждык.

Жашыл технологияларды колдонбогон атаандаштарга салыштырмалуу жашыл технологияларды киргизүүнүн эсебинен продуктунун же кызматтын дароо наркынын өсүшү.

Жашыл технологиялар боюнча заманбап билим базасынын жана бирдиктүү ченемдик документтердин жоктугу.

Жашыл технологияларды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу боюнча колдоо чараларынын арасында компаниялар төмөнкүлөрдү белгилешет:

- айлана-чөйрөгө терс таасирин азайтуу боюнча тармактык программаларды иштеп чыгуу аркылуу жашыл технологияларды киргизүүгө дем-шыкты күчөтүү;
- айлана-чөйрөнү коргоо мыйзамдарын бузгандыгы үчүн жоопкерчиликти (анын ичинде жетекчилердин жеке жоопкерчилигин) күчөтүү, өндүрүүчүлөрдүн кеңейтилген жоопкерчилик практикасын кеңейтүү;
- өнүгүүлөрдү субсидиялоо, жашыл технологияларды иштеп чыгуу жана киргизүү боюнча салыктык жеңилдиктер жаатындагы каржылык механизмдерди өнүктүрүү;
- жашыл технологиялар жаатындагы адистерди даярдоо жана кайра даярдоо программаларын түзүү жана жайылтуу;

2023-жылы Улуттук рейтинг агенттиги ESG-рейтингине кирген 90 ири компаниянын ESG-практикаларын изилдеди[7]. Каралган компаниялардын басымдуу көпчүлүгү (91 %) айлана-чөйрөнү коргоо жаатында стратегияларды жана жогорку деңгээлдеги максаттуу документтерди түзүшкөн, ал эми 64 % компаниялар ISO 14001 экологиялык менеджмент системасынын иштеп жаткан сертификатына ээ. Компаниялардын көпчүлүгү (67 %) энергия натыйжалуулугун жогорулатуу программаларын же анын айрым элементтерин (20 %) иштеп чыгышкан, 35 компания ISO 50001 иштеп жаткан сертификатына ээ.

Ошол эле учурда рейтингге катышкан компаниялардын жарымынан азыраагы антропогендик таасирди азайтуу боюнча жыйынтыктарды көрсөтүштү: 2019–2021-жылдар аралыгында компаниялардын 26 %ында атмосферага булгануучу заттардын пропорционалдуу чыгышы азайган, ал эми 22 % компанияларда CO_2 эквиваленттүү парник газдарынын пропорционалдуу чыгышы азайган. Компаниялардын төрттөн биринде пропорционалдуу суу керектөөсү, ал эми 21 % компанияларда пропорционалдуу энергия керектөөсү азайган. Бузулган жерлерди калыбына келтирүү жана калыбына келтирилген участоктордун экологиялык жактан көзөмөл жүргүзүү экологиялык максаттардын эң татаалы болуп саналат: компаниялардын 6 % гана мындай жерлердин аянтынын азайганын билдиришет. Дагы бир алсыз жери – калдыктарды башкаруу болуп саналат: компаниялардын 17 %ызында гана кайра иштетилген жана жок кылынган калдыктардын үлүшү 80 %дан ашкан.

> Мамлекеттик деңгээлде климаттык күн тартибинин актуалдуулугу тууралуу билдирүүлөргө карабастан, ишканалардын жарымы гана климаттык тобокелдиктерди өз бизнеси үчүн актуалдуу деп эсептешет.

Компанияларда айлана-чөйрө үчүн коопсуз жеткирүү чынжырларын түзүү боюнча иштер уланууда. Тандалган компаниялардын үчтөн экиси жеткирүүчүлөргө жана подрядчыларга талаптар бар экенин билдиришкен, бирок белгиленген талаптарга шайкештикти текшерүү үчүн аудит сыяктуу мыкты практикаларды колдонуу сейрек учурларда гана жүргүзүлөт. Мамлекеттик деңгээлде климаттык күн тартибинин актуалдуулугу тууралуу билдирүүлөргө карабастан, ишканалардын жарымы гана

[7] Россиянын өнөр жай ишканаларынын ESG рейтинги 2021–2022-ж., 2023-ж., февраль // Улуттук рейтинг агенттиги ESG: сайт. URL: https://www.ra-national.ru/wp-content/uploads/2023/02/ranking_prom_2023.pdf (кайрылуу датасы: 12.05.2024).

> Документтер көбүнчө экологияга тийгизген таасир маселелерине басым жасайт. Ошол эле учурда бул таасирге өнөр жай жана айыл чарбасынын олуттуу салымын эске алуу керек. Бул учурдагы процесстердин терс таасирин азайтуучу же буга чейин топтолгон зыянды жоюучу технологияларды, тактап айтканда, жашыл технологияларды, иштеп чыгуу жана кеңири колдонуу зарылдыгын шарттайт.

климаттык тобокелдиктерди өз бизнеси үчүн актуалдуу деп эсептешет жана үчтөн биринен азыраагы климаттын өзгөрүшүнө ылайыкташтыруу программасын иштеп чыгышкан же иштеп чыгууну ойлонуштурууда.

Ошентип, орус компанияларында жашыл технологияларды түзүү жана ишке киргизүү практикасын кеңейтүү инфраструктуралык кызматтарды жана колдоо чараларын түзүүнү талап кылат. Дүйнөлүк практиканы талдоо мындай чараларды ишке ашыруунун бир нече негизги багыттарын бөлүп көрсөтүүгө мүмкүндүк берет. Бул жеткиликтүү технологиялар жөнүндө коомчулуктун маалымдуулугун жогорулатуу жана технологияларды өткөрүүнү жеңилдетүү. Бул патенттөөнүн жөнөкөйлөтүлгөн жана тездетилген жол-жоболору аркылуу мүмкүн. Кеңири суроо-талаптарды камтыган каржылык колдоо чараларын киргизүү маанилүү. Бул иштеп чыгууларды субсидиялоону жана өндүрүштөрдү трансформациялоого кеткен чыгымдарды компенсациялоону камтышы мүмкүн. Мамлекеттик жана муниципалдык башкаруу кызматкерлеринин квалификациясын жогорулатуу чаралары зарыл. Бул технологияларды жергиликтүү аймактык деңгээлде ишке киргизүүдө иштеп чыгуучуларды колдоону өнүктүрүүгө жардам берет. Макаланын авторлорунун пикири боюнча, бул тажрыйба, албетте, орус практикасы үчүн актуалдуу.

Биздин өлкөдө акыркы он жылдыкта мыйзам чыгаруу жана аткаруу бийлиги деңгээлинде олуттуу аракеттер көрүлүп жатканын баса белгилөө керек. Бул аракеттер жашыл күн тартибин өнүктүрүүнү илгерилетүүгө багытталган. Атап айтканда, төмөнкү ченемдик актылар жана программалык документтер кабыл алынган [11]:

- 2002-жылдын 10-январындагы № 7-ФЗ «Айлана-чөйрөнү коргоо жөнүндөгү» Федералдык мыйзам;
- Россия Федерациясынын Президентинин 2012-жылдын 30-апрелинде бекитилген «2030-жылга чейинки мезгилге Россия Федерациясынын экологиялык өнүгүү чөйрөсүндөгү мамлекеттик саясатынын негиздери жөнүндөгү» жарлыгы;
- «Экология» улуттук долбоору, 2018-жылдын 24-декабрында бекитилген паспорт;
- 2021-жылдын 2-июлундагы № 296-ФЗ «Парник газдарынын бөлүнүп чыгышын чектөө жөнүндөгү» Федералдык мыйзам;
- 2022-жылдын 6-мартындагы № 34-ФЗ «Россия Федерациясынын айрым субъектилеринде парник газдарынын бөлүнүп чыгышын чектөө боюнча эксперимент жүргүзүү жөнүндөгү» Федералдык мыйзам;
- Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 14-июлундагы № 1912-Р «Россия Федерациясын туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүктүрүүнүн максаттарын жана негизги багыттарын бекитүү жөнүндөгү» токтому;
- 2023-жылдын 11-мартындагы № 373 РФ Өкмөтүнүн токтому менен өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизилген Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 21-сентябрындагы № 1587 «Россия Федерациясында туруктуу (анын ичинде жашыл) өнүгүү долбоорлорунун критерийлерин жана Россия Федерациясында туруктуу өнүгүүнү каржылоо инструменттерин текшерүү системасына талаптарды бекитүү жөнүндөгү» токтому.

Документтер көбүнчө экологияга тийгизген таасир маселелерине басым жасайт. Ошол эле учурда бул таасирге өнөр жай жана айыл чарбасынын олуттуу салымын эске алуу керек. Бул учурдагы процесстердин терс таасирин азайтуучу же буга чейин топтолгон зыянды жоюучу технологияларды, тактап айтканда, жашыл технологияларды, иштеп чыгуу жана кеңири колдонуу зарылдыгын шарттайт.

Бул жагынан алганда, жашыл технологиялар жаатындагы ойлоп табууларды жана инновацияларды маалыматтык камсыздоо боюнча системалуу иш абдан актуалдуу. Бул тармактагы таксономияны өнүктүрүүнү камтыйт. Ошондой эле патенттик документтердин негизинде жаңы маалыматтык ресурстарды түзүү маанилүү. Айлана-чөйрөнү коргоо маселерин чечүү боюнча акыркы технологиялык жетишкендиктер жөнүндө рыноктун катышуучуларын үзгүлтүксүз маалымдап туруу зарыл [12].

Бул макалада каралган маселелер менен кененирээк таанышуу үчүн Интернетте жарыяланган илимий-изилдөө ишинин отчетун көрүүгө болот. Отчеттун аталышы: «Жашыл технологиялар жаатындагы ойлоп табууларды өнүктүрүүнүн нормативдик, методикалык жана патенттик-маалыматтык камсыздоо маселелерин изилдөө»[8].

[8] Жашыл технологиялар жаатындагы ойлоп табууларды өнүктүрүүнүн нормативдик, методикалык жана патенттик- маалыматтык камсыздоо маселелерин изилдөө: НИР (жыйынтыктоочу) отчету / Өнөр жай менчигинин федералдык институту; жетекчи. А. Л. Журавлев, М. 2024. – 448 с. – Рег. № НИОКТР 123031700028–9 Рег.№ ИКРБС224012800001–8. – URL: https://doi.org/10.24108/preprints-3112943.

Адабияттардын тизмеси

1. Конференция ООН по проблемам окружающей человека среды, 5–16 июня 1972 года, Стокгольм, Швеция: сайт. – URL: https://www.un.org/ru/conferences/environment/stockholm1972 (кайрылуу датасы: 12.05.2024).
2. Конференция ООН по окружающей среде и развитию, Рио-де-Жанейро, Бразилия, 3–14 июня 1992 года: сайт. – URL: https://www.un.org/ru/conferences/environment/rio1992 (кайрылуу датасы: 12.05.2024).
3. Yeoh, P Environmental, Social and Governance (ESG) Laws, Regulations and Practices in the Digital Era / Netherlands: Kluwer Law International, 2022. – 424 с. – ISBN: 978–9–4035–4175–4,978–9–4035–4180–8.
4. Sustainable Finance and ESG. Risk, Management, Regulations, and Implications for Financial Institutions / C. Gaganis, F. Pasiouras, M. Tasiou, C. Zopounidis Springer International Publishing. 2023. – 200 с. – ISBN: 978–3–031–24282–3. – DOI: https://doi.org/10.1007/978–3–031–24283–0/.
5. Wang, M. Green process innovation, green product innovation and its economic performance improvement paths: A survey and structural model / M. Wang, Y. Li, J. Li, Z. Wang // Journal of Environmental Management. – 2021. – № 297. – С. 113–282. – DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113282.
6. Егорова, М. С. Анализ востребованности «зеленых» технологий в России / М. С. Егорова, Я. А. Цубрович // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2015. – № 5–2. – С. 305–307.
7. Доклад ООН о технологиях и инновациях за 2023 год // UNtrade&development: сайт. – URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tir2023overview_ru.pdf (кайрылуу датасы: 12.05.2024).
8. Дарина, О. Н. Международные патентные классификации как средство поиска в области зеленых технологий / О. Н. Дарина // Инновации и «зеленые» технологии: IV Всероссийская научно-практическая конференция: сборник материалов и докладов, Самара, 09 ноября 2023 года. – Самара: Самарская областная универсальная научная библиотека, 2024. – С. 53–60. – DOI 10.34830/ SOUNB-conf.2023.11.75.010.
9. Негуляев, Г. А. О развитии зеленых технологий в Российской Федерации / Г. А. Негуляев, И. А. Федяева, О. Н. Дарина // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2023. – № 6. – С. 51–58.
10. Астафьева, О. В. Внедрение систем экологического менеджмента в Российской Федерации: проблемы и тенденции / О. В. Астафьева // Менеджмент в России и за рубежом. – 2021. – № 3. – С. 72–80.
11. Журавлев, А. Л. Зеленые технологии для устойчивого развития. Интеллектуальная собственность и пути решения экологических проблем: презентация // Федеральный институт промышленной собственности: сайт. – URL: https://www.fips.ru/upload/medialibrary Img_Content/zelenaya-moskva.pdf (кайрылуу датасы: 12.05.2024).
12. Макаров, И. Н. Корпоративная ответственность: экологическая ответственность бизнеса в условиях зеленой экономики / И. Н. Макаров, И. В. Осипова // Креативная экономика. – 2022. – Т. 16, № 2. – С. 449–462. – DOI 10.18334/ce.16.2.114224.

Авторлор тууралуу маалымат

Лариса Евгеньевна Копылова, техникалык илимдердин кандидаты, «Менделеев Акселератору» технологиялык компанияларды колдоо жана өнүктүрүү борборунун орун басары, ФГБОУ ВО «Д. И. Менделеев атындагы РХТУ». (Москва, Миусская аянты, 9-үй); Kopylova.l.e@muctr.ru
Александр Владимирович Масленников, инновациялык инфраструктураны өнүктүрүү департаментинин директору, ФГБОУ ВО «Д. И. Менделеев атындагы РХТУ». (Москва, Миусская аянты, 9-үй); a.maslennikov@mendeleev.vc Андрей Львович Журавлев, юридикалык илимдердин кандидаты, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту» эл аралык кызматташтык борборунун башчысы (Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-корп.); AZhuravlev@rupto.ru
Ольга Николаевна Дарина, эл аралык классификациялар жана патенттик укук объекттерин издөө боюнча маалыматтык колдоо бөлүмүнүн улук илимий кызматкери, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту» (Москва, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корп.); otd3226@rupto.ru https://orcid.org/0000–0003–2845–7013

Авторлоштордун жарыяланган салымы

Л. Е. Копылова – изилдөө моделин түзүү, жыйынтыктарды иштеп чыгуу, изилдөө процессин жүргүзүү, сурамжылоо маалыматтарын чогултуу, сурамжылоо жыйынтыктарынын кайталануусун көзөмөлдөө, орус ишканаларынын жашыл технологияларды колдонуу тажрыйбасын жалпылоо менен сурамжылоо ыкмасын колдонуу.
А. В. Масленников – изилдөө моделин түзүү, жыйынтыктарды иштеп чыгуу, изилдөө процессин жүргүзүү, сурамжылоо маалыматтарын чогултуу, сурамжылоо жыйынтыктарынын кайталануусун көзөмөлдөө, орус ишканаларынын жашыл технологияларды колдонуу тажрыйбасын жалпылоо менен сурамжылоо ыкмасын колдонуу.
А. Л. Журавлев – идеяларды, максаттарды жана милдеттерди формулировкалоо, изилдөө жыйынтыктарынын кайталануусун көзөмөлдөө.
О. Н. Дарина – статистикалык маалыматтарды топтоо, статистикалык анализ ыкмаларын колдонуу, системалык анализ ыкмасын колдонуу.

References

1. United Nations Conference on the Human Environment, June 5–16, 1972, Stockholm, Sweden, available at: https://www.un.org/ru/conferences/environment/stockholm1972 (Accessed 12 May 2024).

2. United Nations Conference on Environment and Development, June 3–14, Rio de Janeiro, Brazil, available at: https://www.un.org/ru/conferences/environment/rio1992; (Accessed 12 May 2024).
3. Yeoh, P. (2022), Environmental, Social and Governance (ESG) Laws, Regulations and Practices in the Digital Era. Kluwer Law International, Netherlands.
4. Gaganis, C., Pasiouras, F., Tasiou, M. and Zopounidis, C. (2023), Sustainable Finance and ESG. Risk, Management, Regulations, and Implications for Financial Institutions. Springer International Publishing. DOI: https://doi.org/10.1007/978–3–031–24283/.
5. Wang, M., Li, Y., Li, J. and Wang, Z. (2021), «Green process innovation, green product innovation and its economic performance improvement paths: A survey and structural model», *Journal of Environmental Management*, no 297, pp. 113–282. DOI: 10.1016/j.jenvman.2021.113282.
6. Egorova, M. S. and Tsubrovich, Y. A. (2015), «The analysis of the demand of «green» technologies in Russia», *Mezhdunarodnyj zhurnal prikladnyh i fundamentalnyh issledovanij*, no 5–2, pp. 305–307.
7. UN Technology and Innovation Report 2023, available at: https://unctad.org/system/files/official-document/tir2023overview_ru.pdf (Accessed 12 May 2024).
8. Darina, O. N. (2024), About patent search tools in the field of green technologiesm, Innovations and «Green» Technologies: IV All-Russian scientific and practical conference, Samara, Russia. DOI 10.34830/SOUNB-conf.2023.11.75.010.
9. Negouliaev, G. A., Fediaeva, I. A. and Darina, O. N. (2023), «On the development of green technologies in the Russian Federation», *Intellektualnaya sobstvennost. Promyshlennaya sobstvennost*, no 6, pp. 51–58.
10. Astafieva, O.V. (2021), «Implementation of environmental management systems in the russian federation: issues and trends», *Management v Rossii i za rubezhom*, no 3, pp. 72–80.
11. Zhuravlev, A. L. (2023), Zelenye tekhnologii dlya ustojchivogo razvitiya. Intellektualnaya sobstvennost i puti resheniya ekologicheskih problem: presentation, available at: https://www.fips.ru/upload/medialibrary/Img_Content/zelenaya-moskva.pdf (Acessed 12 May 2024).
12. Makarov, I. N. and Osipova, I. V. (2022), «Corporate responsibility: entrepreneurs' environmental responsibility in a green economy», *Kreativnaya ekonomika*, vol. 16, no 2, pp. 449–462. DOI 10.18334/ce.16.2.114224.

Information about the authors

Larisa E. Kopylova, Cand. Sci. (Technology), Deputy Head of the Center for Support and Development of Technology Companies «Accelerator Mendeleev», Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education «Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev» (Moscow, Miusskaya sqare, 9);
Kopylova.l.e@muctr.ru
Alexander V. Maslennikov, Director of the Department for Development of Innovation Infrastructure, Federal State Budgetary Educational Institution of Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education «Russian Chemical Technology University named after. D. I. Mendeleev» (Moscow, Miusskaya sqare, 9);
e-mail: a.maslennikov@mendeleev.vc
Andrey L. Zhuravlev, Cand. Sci. (Law), Head of the International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1);
AZhuravlev@rupto.ru
Olga N. Darina, Senior Researcher, Division for International Classifications and Search Information Support in the field of Patent Law Object of the International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd3226@rupto.ru https://orcid.org/0000–0003–2845–7013

Contribution of the authors

L. E. Kopylova – creating a research model, conducting results processing, conducting a research process, collecting survey data, tracking the reproducibility of survey results, applying a survey method summarizing the experience of Russian enterprises in the use of green technologies.
A. V. Maslennikov – creating a research model, conducting results processing, conducting a research process, collecting survey data, tracking the reproducibility of survey results, applying a survey method summarizing the experience of Russian enterprises in the use of green technologies.
A. L. Zhuravlev – formulation of ideas, goals and objectives, tracking the reproducibility of research results.
O. N. Darina – accumulation of statistical data, application of statistical methods of analysis, method of system analysis.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга 22.04.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 01.08.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 06.08.2024-жылы кабыл алынган

Илимий макала

Original article

УДК 347.77

Россиялык өндүрүүчүлөрдүн товарлардын географиялык көрсөткүчтөрүн, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын, товардык белгилерин колдонуу өзгөчөлүктөрү.

Алексей Евгеньевич Сычев✉, **Мария Михайловна Рогожина**
Федералдык өнөр жай менчик институту
✉otd3005@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: макалада регионалдык бренддерди ар кандай жекелештирүү каражаттары (товардык белгилер, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштары жана географиялык көрсөткүчтөр) катары каттоо жана алардын рынокто факты жүзүндө колдонулушу боюнча айрым маселелер каралат. Изилдөөнүн актуалдуулугу бүгүнкү шарттарда орус аймактары үчүн салттуу товарларды өндүрүүнү колдоо (калыбына келтирүү) милдети коюлгандыгына байланыштуу. Мындай товарлар үчүн колдонулган белгилердин ишенимдүү укуктук корголушуна өндүрүүчүлөр да, жергиликтүү бийлик органдары да кызыкдар. Ошол эле учурда регионалдык товарларды өндүрүүчүлөр көп учурда өз белгилерин ар кандай жекелештирүү каражаттары катары укуктук коргоону тандоодо кыйынчылыктарга туш болушат. Изилдөөнүн максаты — жекелештирүү каражаттарынын маалыматтарын талдоо, алардын ортосундагы айырмачылыктарды аныктоо, ошондой эле алардын биргелешип колдонулушу жана товарларга жайгаштырылышы боюнча маселелерди кароо. Изилдөөнүн негизги ыкмалары — анализ, жалпылоо, классификация ыкмасы, салыштырма жана нормативдик ыкмалар. Изилдөөнүн жаңылыгы жана практикалык баалуулугу — жүргүзүлгөн анализдин негизинде тиешелүү товарларды өндүрүүчүлөрдүн регионалдык бренддерди колдонуу артыкчылыктары аныкталат. Ошондой эле белгилерди ар кандай жекелештерүү каражаттары катары каттоо жана алардын биргелешип колдонулушу боюнча сунуштар берилет. Авторлор товардык белги катары катталган товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын жана географиялык көрсөткүчтөрдү киргизүү маселелерин карашат. Изилденген маселелерди толук түшүнүү үчүн тиешелүү арыздарды экспертизалоо жана соттук практикадан мисалдар келтирилет. Жүргүзүлгөн изилдөөнүн натыйжасында географиялык белгилерди укуктук коргоонун артыкчылыктуу формасы аныкталды. Ошондой эле товардык белги жана географиялык көрсөткүч же товарлардын келип чыккан жеринин аталышы менен бирге уникалдуу бренд түзүү мүмкүнчүлүгү жөнүндө жыйынтык чыгарылды. Бул, башка нерселер менен катар, аны толук коргоого мүмкүндүк берет. Учурдагы макаланын айрым тезистери ФӨМИ эксперттери тарабынан өткөрүлгөн «Россиянын регионалдык бренддери — өсүүнүн жаңы мүмкүнчүлүктөрү» аттуу билим берүү семинарларынын алкагында сынактан өтүп, жогору бааланган.
Негизги сөздөр: регионалдык бренд, товардык белги, товарлардын келип чыккан жеринин аталышы, географиялык көрсөткүч, белгилерди колдонуу.
Шилтеме кылуу үчүн: Сычев, А. Е. Россиялык өндүрүүчүлөрдүн товарлардын географиялык көрсөткүчтөрүн, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын, товардык белгилерин колдонуу өзгөчөлүктөрү / А. Е. Сычев, М. М. Рогожина // ВФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 276-287.
Ыраазычылык билдирүү: макала ФӨМИнин «Россияда керектөө рыногунун өнүгүшүнө товардык белгилерди колдонуу таасири» аттуу илимий-изилдөө ишинин алкагында даярдалган.

Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by russian manufacturers of goods

Alexey E. Sychev✉, **Mariia M. Rogozhina**
Federal Institute of Industrial Property
✉otd3005@rupto.ru

© Сычев А. Е., Рогожина М. М., 2024

Abstract: the article discusses some issues related to the registration of so-called «regional brands», which are various means of individualization such as trademarks, appellations of origin, and geographical indications. The relevance of this study stems from the fact that, in today's context, it is essential to support and restore the production of traditional products in the Russian regions. The significance of this study lies in the fact that, in contemporary circumstances, the challenge is to sustain (or recover) the production of traditional products in the Russian regions. Manufacturers and local authorities alike are keen on ensuring robust legal safeguards for the designation employed for such products. However, manufacturers of regional products frequently encounter certain obstacles when it comes to selecting appropriate legal protection for their designation as a means of product identification. The objective of this study is to delve into these modes of product identification, discern their distinctions, and explore the intricacies associated with their joint utilization and application to products. The primary methodologies employed in this research encompass analysis, synthesis, categorization, comparative analysis, and normative analysis. The novelty and significance of this study lie in the fact that it provides a comprehensive analysis that allows us to identify the benefits of using regional brands by manufacturers of similar products. The authors also offer recommendations on registering designations as means of individualization and their joint use. The study raises important questions regarding the inclusion of registered appellations of origin and geographical indications in trademarks. To fully understand the issues under consideration, examples are provided from the practice of examining relevant applications and court decisions. As a result of this research, it is concluded that the optimal form of legal protection for a geographical indication is to create a unique brand that combines a trademark, geographical indication, and appellation of origin. This approach provides the highest level of protection and allows for maximum differentiation in the market. Some abstracts from this article were tested as part of educational seminars titled «Regional Brands of Russia – New Growth Points», which were conducted by experts from FIPS, and received positive feedback.
Keywords: regional brand, trademark, appellation of origin, geographical indication, use of the designation.
For citation: Sychev, A. E. Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by Russian manufacturers of goods / A. E. Sychev, M. M. Rogozhina // Bulletin of FIPS. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). p. 276–287.
Acknowledgements: the article was prepared within the framework of the research work of FIPS «The impact of the use of trademarks on the development of the consumer market in Russia».

Бизнес өнүгүүсү жөнүндө сөз кыла турган болсок, товарларды жекелештүү каражаты негиз болуп баратат, ишкердин бренди: анын имиджи, абройу жана керектөөчүлөрдүн ишеними – ушул негиздин айланасында курулат.

Акыркы убакта аймактык бренддер белгилүү болууда, аларды колдонууга товар өндүрүүчүлөр да, жергиликтүү жана аймактык деңгээлдеги бийлик органдары да барган сайын кызыгып жатышат.

Өндүрүүчүлөр өз товарларыннын таанымалдыгын жогорулатуу жана керектөөчүлөрдүн көңүлүн буруу максатында аймактык бренд аркылуу аларды өзгөчөлөнтүп жатышат. Аймактык бренддерди товарды маркалоо үчүн колдонуу өндүрүүчүгө анын өзгөчөлүгүнө жана географиялык келип чыгышына басым жасоого, мунун аркасында рынокто өзгөчөлөнтүүгө мүмкүндүк берет.

Аймактык брендди колдонуу бир нече субъекттер үчүн бир катар артыкчылыктарга ээ:

1) товар өндүрүүчү аймактык брендди колдонууга кызыкдар, анткени бул ага атаандаштардын товарларынын арасынан продукциясын өзгөчөлөнтүүгө мүмкүндүк берет, бул өз кезегинде мындай продукцияны рынокто ийгиликтүү илгерилетүүгө өбөлгө түзөт;

2) керектөөчү аймактык бренд менен маркаланган товарларды сатып алууга кызыкдар, анткени мындай товар анын өзгөчө касиеттерге же мүнөздөмөлөргө карата күткөн нерселерине жоор берет;

> Өндүрүүчүлөр өз товарларыннын таанымалдыгын жогорулатуу жана керектөөчүлөрдүн көңүлүн буруу максатында аймактык бренд аркылуу аларды өзгөчөлөнтүп жатышат.

3) аймактык брендди колдонуу жергиликтүү бийлик органдарынын да кызыгуусун жаратат, анткени бул муниципалдык түзүлүштүн жана (же) аймактын имиджин жана аброюн жогорулатат, анын экономикасын өнүктүрөт, атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн жогорулатат, тиешелүү товарлар жаңы рыноктору багындырат, туристтик бизнестин жагымдуулугун арттырат.

Учурдагы мыйзамдарда «аймактык бренд» деген түшүнүк жок.

Бирок бул термин Роспатентте катталууга тийиш болгон жекелештерүү каражаттарын белгилөө үчүн кеңири колдонулат. Алардын элементтери керектөөчү тарабынан товар өндүрүлгөн географиялык аймак менен түз же кыйыр түрдө байланышкан[1].

Мындай жекелештерүү каражаттарына товардык белгилер, товарлардын келип чыккан жеринин аталыштары

[1] Мунун да караңы: Товардык белгилерди, товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарын жана географиялык көрсөткүчтөрдү укуктук коргоо: окуу куралы: / О. И. Терещенко, А. Е. Сычев; под общ. ред. А. О. Аракеловой. М.: ФГБОУ ВО РГАИС, 2024. 76 с.

№ 377200 куб. боюнча товардык белги Корголбогон элементтер: бардык сөздөр ТКЭК класстары: 29, 35	**№ 899840 куб. боюнча товардык белги** Корголбогон элементтер: «ПЕРМЬ» деген сөз ТКЭК класстары: 06, 09, 16, 18, 20, 21, 24, 25, 26
№ 555509 куб. боюнча товардык белги Корголбогон элементтер: «Мурманск» деген сөз ТКЭК класстары: 35, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44	**№ 624308 куб. боюнча товардык белги** Корголбогон элементтер: «Мурманск» деген сөз ТКЭК класстары: 20, 22, 28, 29, 30, 31, 35, 39, 42, 43, 44
№ 874243 куб. боюнча товардык белги Корголбогон элементтер: «КОСТРОМА» деген сөз ТКЭК класстары: 28, 35	**№ 896241 куб. боюнча товардык белги** Корголбогон элементтер: «КОСТРОМА» деген сөз ТКЭК класстары: 19
№ 581236 куб. боюнча товардык белги Корголбогон элементтер: «ВОЛОГОДСКАЯ ОБЛАСТЬ» деген сөздөр ТКЭК класстары: 01, 03, 05, 06, 12, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 40, 41, 43, 44	**№ 305022 куб. боюнча товардык белги** Корголбогон элементтер: «Чишминское» ТКЭК класстары: 04, 20, 29, 30, 31, 32

1-сүрөт.
«Географиясы» бар катталган товардык белгилердин мисалдары

(мындан ары – ТКЖА) жана географиялык көрсөткүчтөр (мындан ары – ГК) кирет [1].

Албетте, товар өндүрүүчүлөр үчүн продукцияны маркировкалоодо эң популярдуу жана кеңири колдонулган жекелештерүү каражаты – товардык белги.

Белгини товардык белги катары укуктук коргоо анын ээсине аны колдонууга өзгөчө укук берет, анын ичинде бул укукту тескөө мүмкүнчүлүгүн да камтыйт.

Ошол эле учурда товардык белгилер товарларга да, кызмат көрсөтүүлөргө да катталышы мүмкүн, алардын тизмеси Товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн эл аралык классификациясында (мындан ары – ТКЭК) системалаштырылган.

Муну жакшы түшүнүү үчүн «географиясы бар» деп катталган товардык белгилердин бир нече мисалын келтиребиз (1-сүрөттү караңыз).

Көпчүлүк учурларда географиялык белгилер товардык белги катары укуктук коргоого ээ боло албайт (товардык белгилердин корголуучу элементтери катары). Мыйзам чыгаруучу географиялык көрсөткүчтөрдү монополиялоого тыюу салат, анткени мындай аталышты бир гана адам колдонсо, ошол аймактагы башка өндүрүүчүлөр өз товарлары кайсы жерде өндүрүлгөнүн керектөөчүлөргө билдире албай калышат.

Географиялык белгилерди товардык белги катары укуктук коргоонун негизги талаптары Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1483-беренесинде (мындан ары – РФ ЖК) көрсөтүлгөн.

Мыйзам чыгаруучу географиялык көрсөткүчтөрдү монополиялоого тыюу салат, анткени мындай аталышты бир гана адам колдонсо, ошол аймактагы башка өндүрүүчүлөр өз товарлары кайсы жерде өндүрүлгөнүн керектөөчүлөргө билдире албай калышат.

Жалпы эрежеге ылайык, РФ ЖКнын 1483-беренесинин 1-бөлүгүнүн 3-пунктуна ылайык, товардык белги катары каттоого товарлардын өндүрүлгөн жерин жана ыкмасын же алардын сатылышын гана көрсөткөн элементтерден турган белгилер жол берилбейт [2].

Жогорудагы элементтер товардык белгиге киргизилиши мүмкүн, бирок корголбогон элементтер катары жана анда үстөмдүк кылбаган шартта гана. Бул норманы ишке ашыруу жогорудагы 1-сүрөттө чагылдырылган.

Мыйзам чыгаруучу географиялык белгилерди товардык белги катары мамлекеттик каттоого мүмкүндүк берет. Бул географиялык белгилерди колдонуу натыйжасында айырмалоочу жөндөмдүүлүккө ээ болгондо мүмкүн. Бул жөндөмдүүлүк РФ ЖКнын 1483-беренесинин 1-бөлүгүнүн

Белгилүү бир аймактын аталышы же андан алынган жана белгилүү товарга байланыштуу болгон белгини укуктук коргоонун артыкчылыктуу формасы ТКЖА же ГК болуп саналат.

1.1-пунктунун жоболоруна ылайык колдонуу натыйжасында алынууга тийиш.

Бирок мындай белгилер көп болбойт. Бул товарлардын өндүрүлгөн жерин түз көрсөтүүчү сөз айкаштарынын кеңири колдонулушу менен байланыштуу. Мындай белгилер, адатта, эң чоң кызыгууну жаратат. Алар аймактагы бир нече өндүрүүчүлөр тарабынан колдонулат.

Ошондуктан белгилүү бир аймактын аталышы же андан алынган жана белгилүү товарга байланыштуу болгон белгини укуктук коргоонун артыкчылыктуу формасы ТКЖА же ГК болуп саналат.

Ошого байланыштуу, практикалык көз караштан алганда, № А40–237872/2018 иши боюнча арбитраждык соттордун соттук практикасынын мисалы кызыктуу[2].

«Лидское пиво» ААК (Беларусь) Москва шаарынын Арбитраждык сотуна «Экопродукт» ЖЧК жана «Лидский квас» ЖЧКга каршы доо арыз менен кайрылды. Доонун максаты катталган товардык белгилерге өзгөчө укуктарды коргоо болуп саналат. Россия Федерациясынын № 578569 күбөлүгүнө жана № 1344289 эл аралык каттоого ылайык, бул товардык белгилер ТКЭКтин 32-классына кирген «квас» товарларына тиешелүү. Бул товардык белгилерде бардык сөздөр, анын ичинде (товарды жана анын өндүрүлгөн жерин көрсөткөн) «КВАС ЛИДСКИЙ» сөз айкашы корголбогон элементтер болуп саналат.

Доо-арызга ылайык, жоопкерлер бул товардык белгилерди көчүрүп алышкан. Жоопкерлер бул белгилерди мыйзамсыз түрдө товарлардын таңгактарына колдонушкан. Мындан тышкары, алар бул товарды Россиянын рыногунда сатууга сунушташкан.

Доогердин товардык белгилеринин сүрөттөрү жана жоопкерлер колдонгон белгилердин сүрөттөрү 2-сүрөттө көрсөтүлгөн.

Соттук териштирүү учурунда жоопкерлер коюлган талаптарды канааттандырууга каршы чыгышты. Алардын айтымында, доогердин товардык белгилери толугу менен корголбогон элементтерден турат. Жоопкерлердин пикири боюнча, бул элементтерди алардын белгилери менен салыштыруу мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарат.

Москва шаарынын Арбитраждык сотунун 2019-жылдын 18-июнундагы чечими менен доо арыз канааттандырылган жок. Биринчи инстанциядагы сот жоопкерлердин товарларынын таңгактары доогердин товардык белгилери менен чаташтырууга чейин окшош эмес деген тыянакка

[2] Арбитраждык соттор жана сот өндүрүшүнүн катышуучулары үчүн электрондук документ жүгүртүү системасынын веб-сайтын караңыз: https://kad.arbitr.ru/Card/75fb3020–5cb1–4b6a-8560–619768abff03.

ДООГЕРДИН ТОВАР БЕЛГИЛЕРИ	ЖООПКЕРЛЕР КОЛДОНГОН БЕЛГИЛЕР
№ 5578569 куб. боюнча товардык белги **№ 1344289 куб. боюнча товардык белги** 	

2-сүрөт.
Доогердин товардык белгилеринин сүрөттөрү жана жоопкерлер колдонгон белгилердин сүрөттөрү

келген. Бул чечим, анын ичинде, доогердин товардык белгилериндеги сөз элементтери укуктук коргоого ээ эмес болгондуктан кабыл алынган.

2019-жылдын 28-октябрындагы Тогузунчу арбитраждык апелляциялык соттун токтому менен биринчи инстанциядагы соттун чечими жокко чыгарылып, доо арыз жарым-жартылай канааттандырылган.

2020-жылдын 15-июлундагы Интеллектуалдык укуктар боюнча соттун токтому менен, ишти кассациялык инстанция катары карап, апелляциялык соттун токтому өзгөртүүсүз калтырылган. Кассациялык даттануу канааттандырылган жок.

Ишти кассациялык инстанция катары карап жатып, Интеллектуалдык укуктар боюнча сот апелляциялык соттун тыянагын колдоду. Ал салыштырылып жаткан белгилердин окшоштугун жалпы таасирдин негизинде жана корголбогон элементтерди эске алуу менен баалоо зарылдыгын тастыктады. Окшоштукту аныктоодо сот жалпы көрүү таасирин аныктаган композициялык түзүлүштү жана түстүү чечимди баалады. Ошондой эле белгилердин эң маанилүү элементтерин аныктаган композициянын үстөмдүк кылуучу элементтери эске алынган.

Ошол эле учурда жоопкерлер «Лидский квас» сөз айкашын доогердин товардык белгилеринен айырмаланган башка графикада колдонушса, соттор карама-каршы соттук актыларды кабыл алышы мүмкүн эле, бул «Лидский квас» сөз айкашынын укуктук коргоого ээ эместигинен улам болмок.

Биздин оюбузча, «Лидский квас» белгисин ТКЖА же ГК катары каттоо доогердин соттогу абалын күчөтмөк. Тиешелүү өзгөчө укукту алуу соттук процессте доогердин укуктарын коргоону бекемдемек.

Айтмакчы, кийинчерээк «Лидское пиво» ААК «ЛИДСКИЙ КВАС» белгисин Россиянын рыногунда укуктук коргоону камсыз кылуу максатында № 2020718646 арызын берген. Арыз «ЛИДСКИЙ КВАС» ТКЖА мамлекеттик каттоого алуу жана бул ТКЖАга өзгөчө укук берүү жөнүндө болчу.

«ЛИДСКИЙ КВАС» ТКЖА Роспатент тарабынан № 239 номуру менен катталган, ал эми «Лидское пиво» ААКка бул белгини колдонуу укугу берилген (№ 239/1 күбөлүк).

Ошол эле учурда «Лидское пиво» ААК Россиянын рыногунда колдонулган башка белгиси – «ЛИДСКОЕ ПИВО» -менен ушундай эле кадамды жасады. «ЛИДСКОЕ ПИВО» ТКЖА Роспатент тарабынан № 238 номуру менен катталган, ал эми «Лидское пиво» ААКка бул белгини колдонууга өзгөчө укук берилген (№ 238/1 күбөлүк).

Ошентип, географиялык белгилерди коргоонун артыкчылыктуу формасы (талаптарга ылайык келгенде) ГК же ТКЖА болуп саналат. Бул учурда, жогоруда келтирилген катталган товардык белгилердин мисалдарынан айырмаланып, алардын тиешелүү сөз элементтери укуктук коргоодон чыгарылган, коргоого дал ошол сөз бөлүгү алынат.

Бул жагынан алганда, ГКга же ТКЖАга тиешелүү нерселерге, ошондой эле алардын негизги белгилерине токтолуу маанилүү.

РФ ЖКнын 1516-беренесинин 1-пунктунун биринчи абзацына ылайык, географиялык көрсөтмө коргоого алынат. Мындай көрсөтмө белгилүү бир географиялык объекттин аймагынан чыккан товарды аныктоочу белгилөө болуп саналат. Мындай товарлардын сапаты, абройу же башка мүнөздөмөлөрү анын географиялык келип чыгышы менен тыгыз байланышта.

Интеллектуалдык укуктардын объектиси катары «Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүнө жана «Этил спиртин, алкоголдук жана спирт камтыган продукцияны өндүрүүнү жана жүгүртүүнү мамлекеттик жөнгө салуу жана алкоголдук продукцияны керектөөнү (ичүүнү) чектөө жөнүндө» Федералдык мыйзамдын 1 жана 23 (1) беренелерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндөгү» ГК 2019-жылдын 26-июлундагы № 230-ФЗ Федералдык мыйзамы менен киргизилген. Бул мыйзам 2020-жылдын 27-июлунда күчүнө кирген [3].

ГКнын көрсөткүчтөрүнө булар тиешелүү:

- ар кандай белги болуп саналат;
- белги товарды белгилүү бир географиялык объекттин аймагынан чыккан деп аныкташы керек;
- товардын белгилүү бир сапаты, абройу ж. б. сыяктуу мүнөздөмөлөрү анын географиялык келип чыгышы менен олуттуу деңгээлде, бирок сөзсүз түрдө гана эмес, байланыштуу болушу керек;
- товарды өндүрүүнүн анын мүнөздөмөлөрүн калыптандырууга олуттуу таасир этүүчү кеминде бир баскычы ушул белгилөө менен аныкталган географиялык объекттин аймагында жүргүзүлүшү керек.

РФ ЖКнын 1516-беренесинин 1-пунктунун экинчи абзацына ылайык, укуктук коргоого алынган ТКЖА белги болуп саналат. Бул белги заманбап же тарыхый, расмий же расмий эмес, толук же кыскартылган өлкөнүн, шаардык же айылдык конуштун, аймактын же башка географиялык объекттин аталышы болуп саналат. Ал товарга карата колдонулгандыктан белгилүү болгон мындай аталышты же андан алынган аталышты камтыйт. Бул товар белгилүү бир географиялык объектке мүнөздүү табигый шарттар жана (же) адам факторлору менен гана аныкталуучу өзгөчө касиеттерге ээ.

РФ ЖКнын 1516-беренесинин 1-пунктунда берилген ТКЖА аныктамасын, ТКЖАнын төмөнкү белгилерин бөлүп көрсөтүүгө болот:

- сөз катарында белги болуп саналат;
- белги географиялык объекттин аталышы (же андан алынган белгилөө) болуп саналат;
- белги колдонулгандыктан белгилүү болушу керек;
- товар өзгөчө касиеттерге ээ болушу керек;
- белгилүү бир географиялык объектке мүнөздүү табигый шарттар жана (же) адам факторлору болушу керек;
- товардын өзгөчө касиеттери бул географиялык объектке мүнөздүү табигый шарттар жана (же) адам факторлору менен байланыштуу;
- географиялык объекттин аймагында товарды өндүрүүнүн өзгөчө касиеттерин калыптандырууга олуттуу таасир этүүчү бардык баскычтары жүргүзүлүшү керек.

ГК өзүнүн укуктук табияты боюнча ТКЖАга окшош, бирок бул эки интеллектуалдык укук объекттерин жөнгө салууда бир катар айырмачылыктар бар [4]:

ТКЖА ар дайым географиялык объекттин аталышын билдирген сөз белгилөө болуп саналат.

ГК ар кандай (мисалы, сөз жана сүрөт элементтеринен турган айкалышкан) белги болуп саналат, ал товарды географиялык объекттин аймагынан чыккан деп аныктоого мүмкүндүк берет;

ТКЖА менен белгиленген товар ушунчалык уникалдуу болгондуктан, башка жерде өндүрүлө албайт. Мындай товар бул географиялык объектке мүнөздүү табигый шарттар жана (же) адам факторлору менен гана аныкталуучу өзгөчө касиеттерге ээ.

ГК үчүн товар керектөөчүдө белгилүү бир аймак менен байланышкан сапатка, абройго же башка мүнөздөмөлөргө ээ болушу жетиштүү;

ТКЖА – товарга карата колдонулгандыктан белгилүү болгон белги.

ГК бул белги, товарды географиялык объекттин аймагынан чыкканын аныктоого мүмкүндүк берет. Белгинин белгилүү болушу боюнча талаптар коюлбайт;

РФ ЖКнын 1-беренени 1516-пунктунун жоболоруна ылайык, ТКЖА үчүн географиялык объекттин аймагында товарды анын өзгөчө касиеттерин түзүүгө таасир этүүчү өндүрүүнүн бардык баскычтары ишке ашырылышы керек.

ГК үчүн географиялык объекттин аймагында товарды өндүрүүнүн сапатына, абройуна же башка касиеттерине таасир этүүчү баскычтардын жок дегенде бири ишке ашырылышы керек.

ТКЖА мамлекеттик каттоо үчүн ыйгарым укуктуу орган тарабынан берилген корутунду талап кылынат, анда бул географиялык объекттин аймагында арыз берүүчү РФ ЖКнын 1-беренени 1516-пунктунун талаптарына жооп берген товарды өндүрөрү көрсөтүлүшү керек[3] [5].

ГК мамлекеттик каттоо үчүн мындай корутунду берүү зарыл эмес. Арыз берүүчү ГК боюнча арыз материалдарына документтерди өз алдынча чогултат жана тапшырат. Бул документтер, анын оюу боюнча, анын белгилүү бир сапатка, абройго же башка касиеттерге ээ товарды өндүрөрүн тастыктайт. Бул товарлардын касиеттери анын географиялык келип чыгышы менен орчундуу түрдө аныкталат.

ГКга жана ТКЖАга мүнөздүү өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен, региондук товар өндүрүүчүсү белгини коргоону

[3] 3 «Товардын келип чыккан жеринин аталышын мамлекеттик каттоо үчүн зарыл болгон корутундуларды берүү жана катталган товардын келип чыккан жеринин аталышына карата юридикалык маанилүү аракеттерди ишке ашыруу боюнча ыйгарым укуктуу федералдык аткаруу бийлик органдары жөнүндөгү, ошондой эле бул токтом Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн айрым актыларын күчүн жоготту деп таануу жөнүндөгү (өзгөртүүлөр менен)» 2020-жылдын 8-августындагы № 1195 Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн токтому.

чечкенде ага кайсы формада укуктук коргоо берилерин тандашы керек.

ГК жана ТКЖА укуктук коргоосу Роспатент тарабынан мамлекеттик каттоонун негизинде берилет. Каттоо Россия Федерациясынын географиялык көрсөткүчтөрүнүн жана товардын келип чыккан жеринин аталыштарынын мамлекеттик реестрине (мындан ары – Госреестр ГК жана ТКЖА) киргизилет. Бул РФ ЖКнын 1-беренесинин 1518-пунктунда каралган

ГК (географиялык көрсөткүч) жана ТКЖА (товардын келип чыккан жеринин аталышы) мамлекеттик каттоо процедурасынын өзгөчөлүгүн да эске алуу керек. Бул процедура Роспатент ГК же ТКЖА мамлекеттик каттоо жана ГК же ТКЖА боюнча өзгөчө укук берүү чечимин кабыл алгандан кийин, биринчи кезекте ГК же ТКЖА каттоосу жүргүзүлөт. Андан кийин ГК же ТКЖА боюнча өзгөчө укук берилет жана коргоо документи катары ГК же ТКЖА боюнча өзгөчө укук күбөлүгү берилет.

Ошондой эле, Госреестр ГК жана ТКЖАда катталган ГК жана ТКЖА боюнча өзгөчө укук берүү процедурасы да бар.

Жогоруда айтылгандарды жана келтирилген сот талашын эске алуу менен, төмөнкүдөй жыйынтык чыгарууга болот. Региондук бренддин эң толук укуктук коргоосу анын сөз бөлүгүн ГК (географиялык көрсөткүч) же ТКЖА (товардын келип чыккан жеринин аталышы) катары каттоо жолу менен камсыздалат (жогоруда келтирилген өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен). Графикалык бөлүгү товардык белги катары катталышы керек.

РФ ЖКнын 1483-берененин 7-пунктуна ылайык, ГК же ТКЖА камтыган, кайталаган же окшоштурган белгилер товардык белги катары каттала албайт. Ошондой эле товардык белги үчүн артыкчылыктуу датасына чейин каттоо үчүн берилген бир тектүү товарларга карата белгилер каттала албайт. Мындай белгилер ГК же ТКЖА колдонуу укугуна ээ болгон адамдын атына катталган товардык белги катары корголбогон элемент катары киргизилген учурлардан тышкары.

Ушуга байланыштуу, ГК же ТКЖА колдонуу боюнча өзгөчө укукка ээ болгон адамдар өз продукциясында ГК же ТКЖА жана товардык белгини (товардык белгилерди) бир убакта жайгаштырууга укуктуу.

Ошентип, мыйзамдар жана ишкердик практикасы бир товарда (анын этикеткасында, таңгактоосунда) бир нече жекелештерүү каражаттарын (ГК же ТКЖА жана товардык белги) жайгаштырууга жол берет.

Эгерде региондук товар өндүрүүчүсү ГК же ТКЖА элементтерин камтыган товардык белгини мамлекеттик каттоо үчүн берсе, анда бул элементтер укуктук коргоодон чыгарылат. Ошол эле учурда мындай элементтердин белгилүү бир стилистикасы жана алардын мейкиндиктеги жайгашуусу укуктук коргоодо калат.

Мисал катары товардык белги катары катталган айкалышкан белгилерди келтирели. Бул белгилердин укук ээлери «ТУЛЬСКИЙ ПРЯНИК» (№ 32 кат.) жана минералдык суу «ЕССЕНТУКИ» (№ 23 кат.) ТКЖА (товардын келип чыккан жеринин аталышы) боюнча өзгөчө укукка ээ. Бул ТКЖА товардык белгилердин курамында жайгаштырылган (3 жана 4-сүрөттөрдү караңыз).

Белгилүү болгондой, мыйзам чыгаруучу товардык белги катары каттоого, атап айтканда, сөз, сүрөт, айкалышкан (ар кандай элементтердин айкалышынан турган) белгилерди, аларды каалаган түстө же түстөрдүн айкалышында көрсөтүүгө уруксат берет (РФ ЖКнын 1482-беренеси).

Ошол эле учурда, мурда айтылгандай, ТКЖА катары катталууга боло турган белгилер сөз түрүндө гана болушу мүмкүн.

ГК катары каттоого ар кандай белгилерге уруксат берилгени менен, жер менен туруктуу ассоциация болушу керек болгондуктан, ГК фантазиялык мүнөзгө жана көп варианттуулукка ээ боло албайт.

Айта кетүү керек, бүгүнкү күндө Госреестр ГК жана ТКЖАда ГК жана ТКЖА катары сөз түрүндө гана белгилер катталган.

Ошондуктан ГК жана ТКЖА катары корголгон сөз белгилерин товарда бөлүп көрсөтүү үчүн өндүрүүчү товардык белгини колдоно алат. Ал мындай сөз белгилерин белгилүү бир стилистикалык аткарууда жана түстө жайгаштырат (3 жана 4-сүрөттөрдө көрсөтүлгөндөй).

Ошону менен бирге ГК ТКЖА жана товардык белгилер товарларды жекелештерүү каражаттары болгондуктан, алардын жалпы функциясы рынокто товарды баса көрсөтүү деп айтууга болот. Белгилей кетсек, ГК же ТКЖА жана товардык белгилер бул функциянын ар кандай көлөмүнө ээ. Товардык белги рынокто белгилүү бир өндүрүүчүнүн товарын баса белгилөө мүнөзүнө ээ. Ошону менен бирге, ГК же ТКЖА аркылуу белгилүү бир аймактын шарттарынын таасири менен пайда болгон даамдык же башка сапаттар сыяктуу белгилүү өзгөчөлүктөрү бар товарды түздөн-түз баса көрсөтүүгө болот.

Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму (ДИМУ) тарабынан даярдалган «Интеллектуалдык менчикке киришүү» басылмасында белгиленгендей, «… эгерде товардык белги рынокто белгилүү товарларды же кызматтарды сунуштаган ишкананы аныктаса, географиялык көрсөткүч белгилүү бир продукцияны өндүргөн бир же бир нече ишканалар жайгашкан географиялык аймакты аныктайт. Бул географиялык көрсөткүч колдонулган продукцияга тиешелүү»[4].

Ошентип, ГК же ТКЖАны товардык белгилер менен бирге товарга жайгаштыруу аркылуу, товарды гана эмес, өндүрүүчүнү да тааныта турган, керектөөчүлөрдүн товарды тандоосуна түздөн-түз таасир эте турган уникалдуу брендди түзүү жөнүндө айтууга болот.

Маркетингдик көз караш менен караганда, товардын таңгагында географиялык көрсөткүчтү жана туура тандалган дизайнды (жагымдуу түс, таңгактын жалпы кабылдоосундагы эстетика) колдонуу керектөөчүлөрдүн брендге болгон ишенимин жогорулатат.

Өзүнүн белгисин ГК же ТКЖА катары каттоо жөнүндө сөз кылганда, аймактык товар өндүрүүчүсү төмөнкүлөрдү билиши керек. ГК жана ТКЖА боюнча бир эле укуктук коргоо объектисине

[4] 4 Интеллектуалдык менчикке киришүү: ДИМУ № 478 (R) басылмасы. Женева: ВОИС, 1998. С. 238–239.

№ 240993 куб. боюнча товардык белги	№ 233820 куб. боюнча товардык белги	№ 206566 куб. боюнча товардык белги
Корголбогон элементтер: «Ясная поляна» сөзүнөн башка бардык тамгалар, сөздөр.	Корголбогон элементтер: «Ясная поляна» сөзүнөн башка бардык тамгалар, сөздөр.	Корголбогон элементтер: «Ясная поляна» сөзүнөн башка бардык тамгалар.

3-сүрөт.
Товардык белги катары катталган айкалышкан белгилер, алардын укук ээлери «ТУЛЬСКИЙ ПРЯНИК» ТКЖА (товардын келип чыккан жеринин аталышы) боюнча өзгөчө укукка ээ.

№ 301571 куб. боюнча товардык белги	№ 375839 куб. боюнча товардык белги	№ 407462 куб. боюнча товардык белги
Товардык белгинин корголбогон элементтери: «Ессентуки»	Товардык белгинин корголбогон элементтери: «Ессентуки»	Товардык белгинин корголбогон элементтери: «Premium springs» тышкары бардык сөздөр.
№ 617096 куб. боюнча товардык белги	**№ 617097 куб. боюнча товардык белги**	**№ 619161 куб. боюнча товардык белги**
Товардык белгинин корголбогон элементтери: «Ессентуки» деген сөз, сандар «1811».	Товардык белгинин корголбогон элементтери: «Ессентуки» деген сөз, сандар «1811».	Товардык белгинин корголбогон элементтери: «Ессентуки» деген сөз, сандар «1811».

4-сүрөт.
Товардык белгилери катары катталган аралаш белгилер, алардын укук ээлери «Ессентуки» минералдык суусуна ТКЖА боюнча өзгөчө укукка ээ.

№ 710268 күб. боюнча товардык белги

Корболгондор элементтер: бардык сандар жана сөздөр

№ 325694 күб. боюнча товардык белги

Корголбогон элементтери: «Старый источникъ» тышкары бардык сандар, сөздөр.

№ 914222 күб. боюнча товардык белги

Корболгон элементтер: «НАГУТСКАЯ-26» элементи жана «КАВКАЗСКИЕ МИНЕРАЛЬНЫЕ ВОДЫ» сөздөрү.

№ 873738 күб. боюнча товардык белги

Корболгон элементтер: бардык сөздөр, сандар, тамгалар, символдор, шайкештик белгилери жана керектөөчүлүк маалымат, штрих-коддун сүрөтү

5-сүрөт.
«НАГУТСКАЯ» ТКЖА боюнча ар кандай укук ээлеринин атына катталган товардык белгилер.

өз алдынча укуктарга ээ болгон көптөгөн укук ээлери болушу мүмкүн. Бул укук ээлери ошол эле географиялык объекттин чегинде өзгөчө касиеттерге (ТКЖА үчүн) же мүнөздөмөлөргө (ГК үчүн) ээ товарды өндүрүшөт.

РФ ЖКнын 1518-беренесине ылайык, ГК же ТКЖА бир же бир нече жарандар, бир же бир нече юридикалык жактар тарабынан катталышы мүмкүн. Ошондой эле, ал товар чыккан өлкөнүн мыйзамдарына каршы келбеген ассоциация (бирикме) же башка бирикме тарабынан катталышы мүмкүн.

ГК же ТКЖА боюнча өзгөчө укук ошол эле ГК же ТКЖА боюнча РФ ЖК тарабынан белгиленген тартипте каалаган адамга берилет. Бул адам ошол эле географиялык объекттин чегинде товарды өндүрүшү керек. Товар ГК же ТКЖА Мамлекеттик реестрде көрсөтүлгөн өзгөчөлүктөргө же өзгөчө касиеттерге ээ болушу керек.

РФ ЖКтарабынан белгиленген бул жобону эске алуу менен ГК жана ТКЖА ээлеринин арасында көп учурда мындай суроо туулат: Керектөөчүлөр бир өндүрүүчүнүн товарын башка өндүрүүчүлөрдүн товарынан кантип айырмалай алышат? Бул өндүрүүчүлөр да өз товарын катталган ГК же ТКЖА менен белгилешет.

Бул жобону ишке ашыруу жана жогорудагы суроого жооп катары төмөнкү мисалды келтирүүгө болот. жана ТКЖА Мамлекеттик реестрде ТКЖА «НАГУТСКАЯ» (№ 61 кат.) катталган. Бул ТКЖА «минералдык суу» товары үчүн катталган. Төмөндө РФ ЖК 1483-берененин 7-пунктунун талаптарына ылайык ушул ТКЖАнын ар кандай укук ээлеринин атына катталган товардык белгилер келтирилген (5-сүрөттү караңыз).

Бул мисалдар укук ээлерине өз товарын атаандаштардын товарларынан айырмалоого мүмкүнчүлүк берерин айкын көрсөтүп турат, ошол эле учурда керектөөчүлөргө бир катталган ГК же ТКЖА менен өз товарын белгилеген ар кандай өндүрүүчүлөрдүн товарларын айырмалоого мүмкүнчүлүк берет.

Мындан тышкары, мындай товардык белгилер өндүрүүчүлөргө рынокто бири-бири менен атаандашууга мүмкүнчүлүк берет, анткени:

- товардык белгилер ГК жана ТКЖАдан айырмаланып, вариативдүүлүккө ээ;
- мыйзам товардык белгилердин чексиз санын каттоого мүмкүндүк берет, бул өндүрүүчүгө, атап айтканда, өз продукциясын ребрендинг жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Керектөөчүгө ГК же ТКЖА жана товардык белгилерди бир убакта колдонуу таасиринин деңгээли жөнүндөгү маселе да кызыктуу. Мындай учурда керектөөчү үчүн кайсы интеллектуалдык укук объектиси артыкчылыктуу?

Бул маселе керектөөчүнүн максатына жараша каралышы керек.

Эгерде керектөөчүнүн максаты белгилүү бир аймактан чыккан же өндүрүштүн өзгөчөлүктөрү анын өзгөчө касиеттерине (мүнөздөмөсүнө) таасир эткен товарды сатып алуу болсо, анда ГК жана ТКЖА керектөөчү үчүн товарды тандоодо артыкчылыктуу белгилер болуп саналат.

Мындай учурда товардык белгиси керектөөчү үчүн кошумча функцияны аткарат, ал түздөн-түз өндүрүүчү үчүн маанилүү, анткени керектөөчү анын продукциясын текчеден байкайт.

Тилекке каршы, өндүрүүчүлөр өз продукцияларын ийгиликтүү жылдыруу үчүн тиешелүү укугу жок эле белгилүү аймактык бренддин аброюн пайдаланууга аракет кылган учурлар бар (мисалы, 6-сүрөттү караңыз).

Россия Федерациясынын товардык белгилер жана тейлөө белгилеринин мамлекеттик реестрине № 712023 күбөлүк (№ 2018702596 арыз) боюнча катталган товардык белги бар, анын укук ээси – «Группа Компаний «Российское Молоко» АК, 454091, Челябинск шаары, Тимирязев көчөсү, 5. № 712023 күбөлүк боюнча товардык белгиси, атап айтканда, ТКЭКтин 29-класстагы товарларына карата катталган. Ошол эле учурда «сырлар» ТКЭКтин 29-класстагы товарлар тизмесинде жок.

№ 2018702596 арыздын материалдарынан көрүнүп тургандай, башында товардык белгини укуктук коргоо «Адыгэ» жана «МЯГКИЙ КАВКАЗСКИЙ СЫР» деген сөз элементтерин камтыган аралаш белгиге карата, анын ичинде ТКЭКтин 29-класстагы «сырлар» товарларына карата суралган (7-сүрөттү караңыз).

Экспертизанын алкагында билдирилген белгинин мыйзамдардын талаптарына шайкештигин текшерүүнүн натыйжалары боюнча арыз ээсине билдирүү жөнөтүлүп, анда төмөнкүлөр белгиленген:

талап кылынган белги ТКЖА «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» (каттоо № 74) менен чаташтыруу даражасына чейин окшош. Ошондуктан талап кылынган белги ТКЭКтин 29-классынын бир бөлүгү катары товардык белги катары каттала албайт. Бул РФ ЖКнын 1483-беренесинин 7-пунктунун жобосуна негизделген.

«МЯГКЫЙ КАВКАЗСКИЙ СЫР» деген сөз элементтери 29-класстагы ТКЭКке кирген товарлардын (сырлардын) түрүн, касиетин жана өндүрүлгөн жерин көрсөтөт. Ошондуктан бул элементтер айырмалоо жөндөмүнө ээ эмес жана РФ ЖКнын 1483-беренесинин 1-пунктунун негизинде корголбойт. Калган товарлар жана кызматтар боюнча 5, 29, 31, 32, 35, 39 жана 43-класстагы ТКЭКке кирген белгилер товарлардын түрү жөнүндө керектөөчүнү адаштырышы мүмкүн. Бул РФ ЖКнын 1483-беренесинин 3-пунктунун жобосуна негизделген.

Көрсөтүлгөн белгинин мыйзамдардын талаптарына шайкештигин текшерүүнүн натыйжалары жөнүндө билдирүүгө жооп катары арыз ээси «МЯГКИЙ КАВКАЗСКИЙ СЫР» оозеки элементтерин алып салып, кайра каралган белгини берген (6-сүрөттү караңыз).

Талап кылынган белги боюнча экспертизанын жыйынтыгы боюнча Роспатент талап кылынган белгини өзгөртүлгөн түрдө товардык белги катары мамлекеттик каттоодон өткөрүү чечимин кабыл алды. Ошол эле учурда «сыры» товары ТКЭКтин 29-классынын товарлар тизмесинен чыгарылды. Талап кылынган белги менен каршы коюлган жекелештирүү каражатынын салыштырмалуу анализи алардын окшоштугун көрсөттү, анткени экөө тең «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» жана «Адыгэ» окшош сөз элементтерин камтыйт. Мындан тышкары, арыз ээсинде «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» ТКЖАны (каттоо № 74) колдонууга укук жок.

Экспертиза «Адыгэ» сөз элементин «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» ТКЖА (каттоо № 74) менен окшош деп тапканына карабастан, товардык белги укук ээси № 712023 күбөлүгү боюнча жарандык жүгүртүүгө «сыр» товарын сатууга сунуштайт. Бул товарды таңгактоодо № 712023 товардык белгисинин «Адыгэ» сөз элементтери жайгаштырылган (6-сүрөттү караңыз).

Бул товардык белгинин № 712023 «Адыгэ» сөз элементин «сыр» товарынын таңгактоосуна жайгаштыруу аракеттери «СЫР АДЫГЕЙСКИЙ» ТКЖА (каттоо № 74) аброюн тиешелүү укугу жок адам колдонууга аракет кылган көрүнөт. Андан тышкары, бул мындай аракеттер товарды чыгарган жер жөнүндө керектөөчүнү адаштырышы да мүмкүн.

Жогоруда айтылгандардын бардыгын жыйынтыктап, регионалдык товарларды өндүрүүчүлөргө, эгерде алардын колдонгон белгиси ГК же ТКЖА белгилерине жооп берсе, аны Роспатентте белгиленген тартипте каттоону сунуштоо зарыл деп эсептейбиз[5]. Өз укуктарын кеңири укуктук коргоону жана ыктымалдуу коргоону камсыз кылуу үчүн, жеке белгинин графикалык бөлүгүн товардык белгинин (же товардык белгилердин) катары каттоодон өткөрүү керек.

Адабияттардын тизмеси:

1. Сальникова, А. В. Модели регистрации региональных брендов: преимущества и недостатки / А. В. Сальникова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2023. – № 6. – С. 67–76.
2. Кратюк, А. В. Товарные знаки с географическим элементом: особенности регистрации / А. В. Кратюк. // Патентный поверенный: научно-практический журнал. – 2023. – № 1. – С. 5–14.
3. Рузакова, О. А. Соотношение охраны товарных знаков и указаний мест изготовления товаров в законодательстве Российской Федерации / О. А. Рузакова, Е. В. Григорович // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2022. – № 7. – С. 18–22.

[5] 5 Бул объекттерди каттоо жөнүндө толук маалыматты Роспатенттин расмий сайтындагы тиешелүү бөлүмдөн таба аласыз: URL: https://rospatent.gov.ru/ru/sourses/regional-brands (кайрылуу датасы: 21.06.2024).

№ 712023 куб. боюнча товардык белги	«Группа Компаний «Российское Молоко» АК колдонгон белги, 454091, Челябинск шаары, Тимирязев көчөсү 1,2[1, 2]
Автордук укуктун ээси: «Группа компаний «Российское Молоко» АК, 454091, Челябинск ш., Тимирязева көч., 5 Кл. ТКЭК: 29, 30, 31, 32, 35, 39, 43	

[1] URL: https://sbermarket.ru/products/20269216-syr-myagkiy-pervyy-vkus-adyge-kopchenyy-45-235-g (кайрылуу датасы: 27.06.2024).
[2] URL: https://lenta.com/product/syr-prochie-tovary-adyge-kopchjnyjj-mdzh-45-bez-zmzh-rossiya-235g-657321/ (кайрылуу датасы: 27.06.2024).

6-сүрөт.
Товардык белги катары катталган белги (№ 2018702596 өтүнмө) жана иш жүзүндө колдонулган

7-сүрөт.
Белгилөө алгач товардык белги катары каттоого берилген (№ 2018702596 өтүнмө)

4. Сычев, А. Е. Экспертиза заявок на наименования мест происхождения товаров и географические указания / А. Е. Сычев // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2020. – № 11. – С. 2–9.
5. Самохвалова, И. Н. Ключевые изменения в правовой охране наименования места происхождения товара / И. Н. Самохвалова, А. Е. Сычев // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2021. – № 6. – С. 6–12.

Авторлор тууралуу маалымат

Сычев Алексей Евгеньевич, юридикалык илимдердин кандидаты, ТКЖА жана ГК ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту» (Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-корпус) өтүнмөлөрүн экспертизалоо бөлүмүнүн башчысы; otd3005@rupto.ru

Рогожина Мария Михайловна, интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик эксперт, ТКЖА жана ГК ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчик институту» (Москва, Бережковская жээк жолу, 30-үй, 1-корпус) өтүнмөлөрүн экспертизалоо бөлүмүнүн 2-даражадагы башчысы; mariia.rogozhina@rupto.ru

References

1. Salnikova, A. V. (2023), «Models of registration of regional brands: advantages and disadvantages», *Intellectual property. Industrial property*, no. 6, pp. 67–76.
2. Kratyuk, A. V. (2023), «Trademarks with a geographical element: registration features», *Patentnyj poverennyj*, no. 1, pp. 5–14.
3. Ruzakova, O. A. and Grigorovich E. V. (2022), «Correlation of protection of trademarks and indications of places of manufacture of goods in the legislation of the Russian Federation», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 7, pp. 18–22.
4. Sychev, A. E. (2020), «Examination of applications for appellations of origin and geographical indications», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava*, no. 11, pp. 2–9.
5. Samokhvalova, I. N. and Sychev, A. E. (2021), «Key changes in the legal protection of the appellation of origin», *Patenty i licenzii. Intellektualnye prava,* no. 6, pp. 6–12.

Information about the author

Aleksey E. Sychev, Cand. Sci. (Law), Head of the Department of Examination of Applications for Appellations of Origin and Geographical Indications, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); otd3005@rupto.ru

Mariia M. Rogozhina, State Expert on Intellectual Property of the 2nd category, Department of Examination of Applications for Appellations of Origin and Geographical Indications, Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mariia.rogozhina@rupto.ru

Contribution of the authors

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 19.07.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 08.08.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 12.08.2024-жылы кабыл алынган

Ойлоп табуучуга

Роспатент
Федеральная служба по интеллектуальной собственности

ТОВАРДЫК БЕЛГИНИ КАНТИП КАТТООГО БОЛОТ

ДОКУМЕНТТЕРДИ ДАЯРДАҢЫЗ

Роспатент

1 ТОВАРДЫК БЕЛГИНИ КАТТОО ҮЧҮН АРЫЗ, АЛ ЖАКТА АРЫЗ БЕРҮҮЧҮНҮН ЖАНА АНЫН ЖАШАГАН ЖЕРИНИН КӨРСӨТҮЛӨТ

2 КӨРСӨТҮЛГӨН БЕЛГИ

3 ТОВАРДЫК БЕЛГИЛЕРДИ КАТТОО ҮЧҮН ТКЭК КЛАССТАРЫ БОЮНЧА ТОПТОЛГОН ТОВАРЛАРДЫН/КЫЗМАТТАРДЫН ТИЗМЕСИ

4 КӨРСӨТҮЛГӨН БЕЛГИНИН СҮРӨТТӨЛҮШҮ

АЛЫМ ТӨЛӨҢҮЗ

Роспатент

3 500 руб.
Документтер текшерилгенден кийин арызды каттоо

+ 1 000 руб.
Каттоо суралган ТКЭК класстарынын ар бири үчүн, **5тен ашык.**

30% арзандатуу

11 500 руб.
Жарыяланган белгилердин экспертизасы

+ 2 500 руб.
Каттоо суралган ТКЭК класстарынын ар бири үчүн, **1тен ашык.**

РОСПАТЕНТКЕ ДОКУМЕНТ ТАПШЫРЫҢЫЗ

Роспатент

Электрондук жол менен тапшыруу

ФӨМИ сайты — ФИПС

Мамлекеттик — госуслуги

Электрондук жол менен эмес тапшыруу

Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 8-корп.

ЭКСПЕРТИЗА

Роспатент

Формалдуу экспертиза

- Максималдуу мөөнөт **1 ай**
- Алымдардын төлөнүшүн текшерүү
- Документтердин бар экендигин жана аларга коюлган талаптардын сакталышын текшерүү

Иш жүзүндөгү экспертиза

- Максималдуу мөөнөт **12 ай**
- Россия Федерациясынын мыйзамдарынын талаптарына ылайык товардык белги катары каттоого берилген белгилердин шайкештигин текшерүү.

АЛЫМ ТӨЛӨҢҮЗ

Роспатент

16 000 руб.
Товардык белгини каттоо жана электрондук күбөлүк берүү

+ 1 000 руб.
Каттоо суралган ТКЭК класстарынын ар бири үчүн, **5тен ашык.**

30% арзандатуу

2 000 руб.
Каттоо жөнүндө кагаз күбөлүк берүү (каалоо боюнча)

Дизайнер: Лазуткина К.А., ФӨМИнин медиапроекттерду коштоо бөлүмү

Роспатент

Федеральная служба по интеллектуальной собственности

ФРАНЧАЙЗИНГ КЕЛИШИМИН КАНТИП КАТТООГО БОЛОТ?

ДОКУМЕНТТЕРДИ ДАЯРДАҢЫЗ

Роспатент

1 ОРУС ТИЛИНДЕГИ АРЫЗ

2 ӨКҮЛ АРЫЗ БЕРҮҮЧҮГӨ ПАТЕНТТИК ИШЕНИМДҮҮ ӨКҮЛ БОЛБОГОН УЧУРДАГЫ ИШЕНИМ КАТ

3 ЧЕТ ТИЛДЕ БЕРИЛГЕН ДОКУМЕНТТЕРДИН КҮБӨЛӨНДҮРҮЛГӨН КОТОРМОСУ

АЛЫМ ТӨЛӨҢҮЗ

Роспатент

3 300 руб.
Документтер текшерилгенден кийин арызды каттоо

+ 11 500 руб.
ар бир товардык белги үчүн

+ 3 300 руб.
ар бир патент үчүн келишимдин предметин кеңейте турган күбөлүк

ПОДАЙТЕ ДОКУМЕНТЫ В РОСПАТЕНТ

Роспатент

Электрондук түрдө

↓

ЕПГУ аркылуу

Жеке

↓

Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-

Почта

↓

Роспатент, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-корп.
Москва, Г-59, ГСП-3,125993, Россия Федерациясы

Роспатенттин жана Россиянын ФМКсынын укуктары

РОСПАТЕНТ

Товардык белгини каттоо

ФМК

Товардык белгини мыйзамсыз колдонууда кара ниеттик менен кылынган атаандаштык боюнча иштерди

2.1-бөлүм. Атаандаштыкты коргоо жөнүндөгү мыйзам

Товардык белги

Анын негизги милдети — керектөөчүгө бир өндүрүүчүнүн продукциясын башка өндүрүүчүнүн окшош продукциясынан айырмалоого жардам берүү.

Товардык белгини колдонууга өзгөчө укуктар анын ээси тарабынан сакталат жана мыйзам менен корголот. **Эгер ээси уруксат бербесе, эч кимдин анын товардык белгисин колдонууга укугу жок**

Товардык белги катары каттоого болот

- СӨЗДӨР
- ГОЛОГРАММАЛАР
- 3D-МОДЕЛДЕРИ
- ДАБЫШТАР
- ЖЫТТАР
- ТОВАРДАГЫ ЖАЙГАШУУСУ
- КЫЙМЫЛСЫЗ ЖАНА ОЗ СҮРӨТТӨР
- КАРМАП-ТУЮП КӨРӨ АЛА БЕЛГИЛЕР

Товардык белгини каттабай туруп рынокко чыкса, кандай тобокелчиликтер болушу мүмкүн?

- **«Белгилүү»** болгондон кийин колдонулган белгилерге болгон укуктарды башка рынок оюнчусу алып, анын мындан ары колдонулушуна **тыюу** сала алат.
- Тандалган белги катталган товардык белги менен **окшош** болушу мүмкүн жана аны колдонуу укук ээси тарабынан **дооматтардын** коюлушуна себеп болот.
- Коюлган дооматтардан коргонуу же укуктарды сотто жана монополияга каршы органда калыбына келтирүүгө убакыт кетет, акча-каражат жактан да

* Айырмалоочу жөндөмдүүлүккө ээ болуу

Жоопкерчилик

1. **Товардык белгини товарларда, этикеткаларда,** көрнөк-жарнактарда жана жарнамада мыйзамсыз колдонгондугу үчүн **200 миң рублга* чейин айып пул салынат**

   Товардын өндүрүшү жана сатылышы үчүн эки эселенгенден беш эселенгенге чейинки өлчөмдө айып пул салынат жана ал конфискацияланат*
2. **Товардын жүгүртүүгө киргизилиши үчүн** — мындай товарды (жумушту, кызматты) сатуу боюнча түшкөн кирешенин 1%дан 15%га чейинки өлчөмүндө айып пул салынат**
3. Өзгөчө укукту бузгандыгы үчүн келтирилген чыгымдарды же компенсацияны өндүрүп алса болот***

Алардын өлчөмү төмөнкүлөр болушу мүмкүн:

- 10 миңден 5 миллион рублга чейин
- Товардык белгини колдонуу укугунун эки эселенген баасы
- Товардык белги мыйзамсыз жайгаштырылган товарлардын эки эселенген баасы

*РФ АУжКнын 14.10-беренеси
РФ АУжКнын 14.33-беренесинин 2-бөлүгү
*РФ ЖКнын 1515-беренеси

Кайсы учурда ФМКга (Федералдык монополияга каршы кызмат) кайрылса

- Эгерде товардык белгиге карата өзгөчө укукту алуу жана колдонуу менен байланышкан кара ниеттик менен кылынган атаандаштыктын белгилери бар болсо
- Эгерде атаандаш сиздин товардык белгиге окшош же теңдеш белгилери бар товарларды жүгүртүүгө киргизсе

*Атаандаштыкты коргоо жөнүндөгү мыйзамдын 14.4, 14.6-беренелери

2. РЕГИОНАЛДЫК ЭКОНОМИКА

Илимий макала Original article

УДК 332.14:338.2

Россия Федерациясынын субъекттеринде интеллектуалдык менчикти башкаруунун жаңы ыкмалары

Марина Германовна Иванова
Федералдык өнөр жай менчик институту
egor8199@mail.ru

Кыскача мүнөздөмө: бул макалада Россия Федерациясынын субъекттеринде интеллектуалдык менчикти башкаруу боюнча калыптанган көз караштар каралат. Регионалдык деңгээлде интеллектуалдык менчикти (ИМ) башкаруу системасын өнүктүрүүдө колдонулган ыкмалардын методологиялык калыптануусунун жетишсиздиги аныкталды, ошондой эле ИМдин маанилүүлүгүн региондун илимий-технологиялык өнүгүүсүн калыптандыруу процессинде жетиштүү түрдөо эске алынбаганы аныкталды. Ушуга байланыштуу бул изилдөөнүн максаты – региондордун экономикаларынын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен ИМди башкаруунун натыйжалуу системасын түзүүгө карата жаңы ыкмаларды издөө болду. Бул иште системалык ыкма жана декомпозициялык ыкма1, ошондой эле метатеориялык деңгээлдин ыкмалары колдонулган. Россия Федерациясынын субъектинин деңгээлинде ИМди башкаруунун натыйжалуу системасы өз ичине камтышы керек болгон негизги элементтер түзүлдү.
Негизги сөздөр: башкаруу, интеллектуалдык менчик, регионалдык экономика, тармактар аралык баланс, солидардык экономика.
Шилтеме кылуу үчүн: Иванова, М. Г. Россия Федерациясынын субъекттеринде интеллектуалдык менчикти башкарууга байланыштуу жаңы ыкмалар / М. Г. Иванова // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 292–298.

New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation

Marina G. Ivanova
Federal Institute of Industrial Property
egor8199@mail.ru

Abstract: article examines the prevailing views on the management of intellectual property in the constituent entities of the Russian Federation. The methodological immaturity of approaches applied to the development of the intellectual property (IP) management system at the regional level is revealed, insufficient consideration of the importance of IP in the process of forming the scientific and technological development of the region is noted. In this regard, the purpose of this study was to search for new approaches to the formation of an effective IP management system in the regions, taking into account the specifics of their economies. In this work, the system approach and the decompositional approach, as well as metatheoretical level methods, are used. The key elements that an effective IP management system at the level of a constituent entity of the Russian Federation should contain have been formed.
Key words: intellectual property, management, regional economics, inter-sectoral balance, solidarity economy.

[1] Декомпозициялык ыкма – стратегияны иштеп чыгуу жана ишке ашыруу үчүн стратегиялык анализдин жана системалык ыкманын куралдарынын бири. Декомпозициянын негизги натыйжаларынын бири – «алсыз тармактарды» табуу, бул кызматкерлердин адистигин жогорулатуу боюнча иш-чаралардын негизин түзөт. // Большая российская энциклопедия: сайт. URL: https://bigenc.rU/c/dekompozitsionnyi-podkhod-v-marketinge-5ca960 (кайрылуу датасы: 25.07.2024).

© Иванова М. Г., 2024

For citation: Ivanova, M. G. New approaches to intellectual property management in the subjects of the Russian Federation / M. G. Ivanova // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No 3 (9). P. 292–298.

Киришүү

Тема кеңири чагылдырылганына карабастан, ар кандай региондордо интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын өнүктүрүүдө колдонулган методологиялык ыкмалар аз изилденген бойдон калууда. Ошондой эле алардын илимий-технологиялык өнүгүүсүн калыптандыруу процессиндеги интеллектуалдык менчиктин маанилүүлүгүнө маани деле берилбейт. Көптөгөн, авторлор, мисалы, В. И. Бывшева, И. В. Писарева, Д. В. Губенко [1], А. В. Александрова [2], региондордо интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын өнүктүрүүнү баалоо көрсөткүчтөрүн иштеп чыккан инсандар, региондордун көйгөйлөрүнүн өзгөчөлүктөрүнө жана бул тармактагы региондор аралык кызматташтыктын социалдык маанилүүлүгүнө тийиштүү көңүл бурбайт.

Интеллектуалдык менчикти башкаруу аракеттеринин тарыхы, тактап айтканда, региондордо интеллектуалдык укуктарды башкаруу системасын түзүү аракеттери бир канча ондогон жылдарды камтыйт. Татарстан Республикасында гана интеллектуалдык менчикти башкаруу маселесин регионалдык деңгээлде чечүү үчүн методологиялык жактан туура ыкма иштелип чыккан. 2018-жылы гана Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлиги регионалдык деңгээлде интеллектуалдык менчикти башкаруу боюнча методологиялык ыкмаларды иштеп чыккан. Бул ыкмалар Россия Федерациясынын региондорунда интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына жана жекелештерүү каражаттарына укуктарды башкаруу боюнча сунуштар (мындан ары – Сунуштар) деп аталган документте баяндалган. «Россия Федерациясынын субъектине таандык болгон интеллектуалдык менчик укуктарын башкаруу» 5-пункт[2]. Бирок, практика көрсөткөндөй, бул аракеттер аймактарда натыйжалуу ишти уюштуруу үчүн жетишсиз болду. Учурда интеллектуалдык менчиктин активдүү рыногу жок.

Илимий басылмалардын арасында интеллектуалдык менчик системасын аймактык башкаруу маселелерине арналган макалалар анча деле көп эмес. Негизинен, бул тематика Роспатенттин жана федералдык өнөр жай менчигинин институтунун (ФӨМИ) адистеринин эмгектерине мүнөздүү. Роспатенттин жетекчиси Ю. С. Зубовдун жана ФӨМИнин директору О. П. Неретиндин макалалары жогоруда аталган сунуштарды ишке ашыруу жана бул тармактагы аймактардын жетишкендиктери маселелерине арналган. Макалада [3] Роспатент, Орусия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлиги жана аймак башчыларынын ортосунда интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын түзүүгө көмөктөшүү боюнча үч тараптуу макулдашууларды ишке ашыруунун натыйжалуулугуна баа берилет. Макалаларда [3] жана [4] рейтингдин аймактын инновациялык жана патенттик активдүүлүгүн баалоо куралы катары артыкчылыктары жана кемчиликтери бааланат. Ошол эле учурда иштелип чыккан улуттук рейтинг аймактардагы интеллектуалдык менчик рыногунун өнүгүүсү жөнүндө толук түшүнүк бербейт деп белгиленет.

Бул изилдөөдө аймактардын экономикаларынын өнүгүү өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен интеллектуалдык менчикти башкаруунун натыйжалуу системасын түзүү ыкмалары аныкталат, ошондой эле бул тармактын аймактардагы өнүгүүсүн баалоонун ар кандай варианттары келтирилет.

Бул иште учурдагы ченемдик-укуктук актылар, мыйзам долбоорлору жана Орусия Федерациясынын Федералдык Жыйынынын Федерация Кеңешинин Төрагасынын алдындагы Интеллектуалдык менчик маселелери боюнча кеңештин эң актуалдуу чечимдери колдонулган.

Изилдөө боюнча методологиялык ыкмалар

Макалада системалык ыкма жана декомпозициялык ыкма, ошондой эле метатеориялык деңгээлдин ыкмалары колдонулган. Жалпы жонунан аймактардын экономикасын, анын ичинде интеллектуалдык менчикти башкаруунун натыйжалуу системасын түзүү боюнча принципиалдуу жаңы ыкмаларды сүрөттөө үчүн иште солидардык экономика методологиясын колдонуу сунушталат. Солидардык экономика методологиясы булардын эмгектеринде кеңири баяндалган: В. А. Лепехин [5] жана И. К. Мухина [6]. Ошондой эле тармактар аралык баланстı колдонуу да сунушталат. Бул В. В. Леонтьевдин эмгегинде айтылган [7].

Аймактарда интеллектуалдык менчикти башкаруу системаларын түзүү жагдайы төмөнкүдөй өнүккөн. 2019-жылы үч аймак (Татарстан Республикасы, Ульяновск жана Пенза облустары) Сунуштар боюнча ишти баштап, Роспатент менен кеңешип, ишти акырындык менен жөнгө сала башташкан. Башка аймактарда иш жай жана татаал жүрүп жатты. Бул, биринчи кезекте интеллектуалдык менчикти башкаруу тармагында тиешелүү адистикке ээ болгон адистердин жоктугуна байланыштуу болду.

Иштин тездетилишине Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынынын Федерация Кеңешинин Төрагасы В. И. Матвиенко[3] төрагалык кылган Интеллектуалдык менчик маселелери боюнча Кеңештин чечими түрткү болду. Бул чечимде белгилүү мөөнөттөр

[2] Россия Федерациясынын аймактарында интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына жана жекелештирүү каражаттарына укуктарды башкаруу боюнча сунуштар // Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлиги: сайт. URL: http://economy.gov.ru(кайрылуу датасы: 20.05.2024).

[3] 2023-жылдын 23-апрели – «Интеллектуалдык менчик объектилеринин укуктарын коргоонун актуалдуу маселелери» тууралуу темасындагы Федерация Кеңешинин Төрагасынын алдындагы Интеллектуалдык менчик маселелери боюнча кеңештин жыйыны // Интеллектуалдык укук бюллетени: сайт. URL: https://vestnikip.ru/news/3752/(кайрылуу датасы: 20.05.2024).

> Интеллектуалдык өнөр жай менчикти башкарууну өркүндөтүү боюнча бардык сунуштар бул процессти вертикалдуу түрдө гана жөнгө салууга аракет кылууга багытталган.

менен натыйжаларга жетүү үчүн ишти активдештирүү зарылдыгы көрсөтүлгөн.

Акыры, 2024-жылдын өзүндө эле Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынынын Федерация Кеңешинин Төрагасы В. И. Матвиенконун алдында түзүлгөн интеллектуалдык өнөр жай менчик маселелери боюнча Кеңештин чечими кабыл алынган[4]. Бул чечимде сунуштамалардын аткарылышы боюнча жыйынтыктар чыгарылып, аймактарда ой-өнөр жай менчик тармагын өнүктүрүүнүн негизги багыттары аныкталган.

Бирок интеллектуалдык өнөр жай менчикти башкарууну өркүндөтүү боюнча бардык сунуштар бул процессти вертикалдуу түрдө гана жөнгө салууга аракет кылууга багытталган. Ошол эле учурда максат коюунун баалуулугу жоголгон, башкача айтканда, интеллектуалдык өнөр жай менчикти башкаруу менен алектенген аймактык максатын, бул иштеги аймактын экономикалык жана социалдык натыйжасын түшүнүү деген нерсе жоголгон. Бирок аймактын жетекчилери жасалып жаткан аракеттердин маанилүүлүгүн түшүнбөсө, интеллектуалдык-өнөр жай менчик системасын вертикалдуу түрдө гана башкарууга болбой калат.

Ошондой эле расмий документтерде жана интеллектуалдык өнөр жай менчик системасын аймактык өнүктүрүү боюнча илимий макалаларда ой-өнөр жай менчик рыногун түзүү боюнча аймактар аралык кызматташтыктын социалдык маанилүүлүгүнө көңүл бурулбай келерин айта кетүү керек.

Россияга каршы катуу санкциялардын киргизилиши аймактардын экономикасынын түзүлүшүн өзгөртүүгө жана логистикалык агымдарды кайра багыттоого олуттуу таасирин тийгизди. Негизги көрсөткүчтөрдүн бири импортту алмаштыруу процессин уюштуруу болду. Россия Федерациясынын субъекттеринин экономикасындагы импортту алмаштыруу процесстерине байланыштуу структуралык өзгөрүүлөр интеллектуалдык өнөр жай менчиктин ролун жогорулатууга жардам берди.Мындан тышкары, бул өзгөрүүлөр технологияларды өткөрүү менен байланышкан инфраструктуранын өнүгүшүнө өбөлгө түздү. Ошол эле учурда кошумча киреше алуу куралы катары интеллектуалдык өнөр жай менчикти колдонуу натыйжалуулугу маселеси көтөрүлдү. Бул аймактардын деңгээлинде интелектуалдык өнөр жай менчикти башкаруунун оптималдуу системаларын куруунун жана ой-өнөр жай менчик рыногун түзүүнүн зарылчылдыгына түрткү болду [8, 9].

Интеллектуалдык менчик укуктарын коммерциялаштырууга болгон көз-караштардын көптүгү ар бир кырдаалга жараша ар кандай жолдорду сунуштоону талап кылат [10, 11]. Белгилүү болгондой, интелектуалдык өнөр жай менчик объектилерине болгон укуктарды коммерциялаштыруу өз уюмуңузда корголгон интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасын (ИИН) колдонуу аркылуу ишке ашырылышы мүмкүн. Ошондой эле мындай натыйжага болгон укуктарды башка компанияларга (лицензиялык келишимдин негизинде) колдонуу укугун берүү мүмкүн. Лицензия эксклюзивдүү болбошу мүмкүн. Бул учурда укук ээси ИИНге болгон укукту андан ары тескөө укугун өзүндө калтырат. Ошондой эле эксклюзивдүү укукту тескөө мындай ИИНге болгон укуктарды башка адамга толук көлөмдө (бул өзгөчө укук берүү келишимине ылайык) ишке ашырылышы мүмкүн. Ошондой эле кросс-лицензиялык кызматташтык модели бар, анын алкагында өнөктөш компаниялар өз өндүрүшүнө киргизүү үчүн жетишпей жаткан технологияларга лицензияларды алмашышат. Бул тажрыйба ресурстар менен алмашууга түрткү берет жана бири-биринин инновациялык өнүгүүсүн камсыз кылат. Интеллектуалдык менчик укуктарын коммерциялаштырууда адатта Москва, Санкт-Петербург жана Москва облусу алдына ат салдырбайт. Ошол эле учурда региондордун патенттик активдүүлүгүнүн лидерлиги ар дайым укук ээлеринин коммерциялык активдүүлүгү менен байланышы жок.

Аймактын бардык жетекчилери интелектуалдык өнөр жай менчикти башкаруу деңгээлин, инновациялык жана патенттик активдүүлүктү адекваттуу баалабай туруп, аймактын туруктуу инновациялык өнүгүү стратегиясын түзүү мүмкүн эместигин түшүнүшпейт. Аймактын экономикасын башкаруунун күчтүү жана алсыз жактарын, ошондой эле ага мүнөздүү болгон ишмердүүлүктүн жеке адистештирүүлөрүн аныктоо зарыл. Бул аймактын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен аймактын илимий-технологиялык жана социалдык өнүгүү стратегиясын иштеп чыгуу менен алектениши керек болгон кадрлардын иш билгилигинин деңгээли менен түздөн-түз байланыштуу.

> Аймактын экономикасын башкаруунун күчтүү жана алсыз жактарын, ошондой эле ар түрдүү иш аракеттердин өзгөчөлүктөрүн аныктоо зарыл.

[4] Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынына караштуу Федерация Кеңешинин Төрагасы В. И. Матвиенконун алдында түзүлгөн интеллектуалдык өнөр жай менчик маселелери боюнча Кеңештин Россия Федерациясынын субъекттеринде ой-өнөр жай менчикти башкарууну уюштуруу жөнүндө чечими // Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынына караштуу Мыйзам чыгаруучулар кеңеши: сайт. URL: http://szrf.km.duma.gov.ru/upload/site53/document_news/000/038/427/Reshenie_Soveta_po_voprosam_inteNektualnoy_sobstvennosti_pri_Predsedatele_Soveta_Federatsii_ot_19.02.2024.pdf (кайрылуу датасы: 20.05.2024).

Ушуга байланыштуу Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынынын Федерация Кеңеши Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигине Россия Федерациясынын субъекттеринин илимий-технологиялык өнүгүү (ИТӨ) жетекчилеринин укуктук сабаттуулугун жогорулатуу боюнча ишти уюштурууну сунуштады. Бул интеллектуалдык өнөр жай менчикти башкаруу тармагына тиешелүү[5].

Россия Федерациясынын субъекттеринин ИТӨ жетекчилерине интеллектуалдык өнөр жай менчикти башкаруу жоопкерчилиги артылды Албетте, бул туура чечим болду. Бул системадагы жекелештерүү каражаттарын өнүктүрүү менен байланышкан маселелер көз жаздымда калышы мүмкүн деген деп ойлоого негиз бар. Ошол эле учурда айрым региондордо бул маселе патенттик активдүүлүктү жогорулатууга салыштырмалуу артыкчылыкка ээ. Айрым аймактарда ири илимий-изилдөө институттары же ири ишканалар жок. Ошентсе да алардын жоктугу аймактын экономикалык потенциалын төмөндөтпөйт, себеби аймактын чарбалык субъекттери тарабынан улуттук маданият чөйрөсүндө түзүлгөн интеллектуалдык укуктарды колдонуу өнүгүүнүн маанилүү элементи бойдон калууда.

Ошол эле учурда кадрлардын квалификациясын жогорулатуу аймактагы ой-өнөр жай менчикти башкарууга системалуу мамилени түшүнүүнү калыптандырууга тийиш.Бул өлкө экономикасынын жалпы өнүгүүсүнүн тармактар[6] аралык балансын эске алышы керек. Бул технологияларды өткөрүү логистикалык чынжырларынын өнүгүшүнө чоң таасир этет.

Алгач методологиялык жактан аймактын бюджеттик каражаттарынын гана эмес, федералдык бюджеттин жана компаниялардын каражаттарынын эсебинен түзүлгөн бардык интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасын инвентаризациядан өткөрүү зарыл. Учурдагы технологиялардын өнүгүү деңгээлине ылайык келген ИИНдерди баалап, тиешелүү укук ээлеринин балансына коюу керек.

Санариптик маалымат базаларын түзүү абдан маанилүү баскыч болуп саналат Ошондо гана технологияларды трансферлөө боюнча гармониялуу чынжырларды түзүү маселесин караса болот. Бул өзгөчө «Маалымат экономикасы» улуттук долбоорун ишке ашыруу шартында актуалдуу[7].

Интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын өнүктүрүүнүн эң натыйжалуу стратегиясын иштеп чыгуу максатында ар бир аймактын өнүгүү деңгээлинин өзгөчөлүгүн эске алуу гана эмес, ошондой эле адилетсиз түрдө унутта калган «солидардык экономика» түшүнүгүнө кайрылуу орундуу болот.

Солидардык экономика – бул адилеттүүлүк, теңдик, туруктуулук жана кызматташтык принциптерине негизделген экономикалык система[8].

Пайданы максималдаштырууга жана жеке керектөөгө багытталган салттуу экономикадан айырмаланып, солидардык экономика жалпы максаттарга жетүү үчүн өз ара аракеттенген жана бирге иштеген коомчулукту түзүүгө умтулат [6].

Солидардык экономика системасында интеллектуалдык менчикти башкаруунун баалуулугу кеңири мааниге ээ. Бул учурда, аймактагы интеллектуалдык менчикти башкаруу бир нече милдеттерди чечет: интеллектуалдык укуктарды коргоо жана кошумча киреше алуу, Интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын өнүктүрүү. бул менен байланышкан социалдык маселелерди чечүү, аймактын потенциалын ачуу. Ошентип, солидардык экономика системасында интеллектуалдык менчикти башкаруу укуктарды коргоого жана коммерциялаштырууга гана эмес, коомдук өнүгүүгө жана социалдык компонентти бекемдөөгө багытталган. Интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү көйгөйлөрдүн катарына кадрлардын жетишсиздигинен тышкары, интеллектуалдык менчикти өнүктүрүүнүн маанилүүлүгүн массалык маалымат каражаттарында жетиштүү чагылдырылбай жатышы кирет.

Мындан тышкары, интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын түзүү милдеттери ар бир аймакта жана өлкөдө артыкчылыктуу тармактарды өнүктүрүү алкагында долбоордук каржылоонун максаттарына киргизилиши керек, бирок бул үчүн ар бир аймакта терең патенттик изилдөөлөрдү үзгүлтүксүз жүргүзүү зарыл.

Жогоруда айтылган И. Бывшева, И. В. Писарева и Д. В. Губенко [1], ошондой эле Ю. С. Зубова и О. П. Неретина [3, 8] иштеп чыккан макалаларда белгиленгендей, интеллектуалдык менчик заманбап жашоодо илимий-техникалык өнүгүүнүн эң маанилүү кыймылдаткычы болуп саналат, ошондой эле аймактардын жана өлкөнүн коопсуздугун камсыз кылуунун негизги каражаттарынын бири болуп эсептелет.

Азыркы шарттарда интеллектуалдык менчиктин стратегиялык маанилүүлүгү жана актуалдуулугу мамлекеттик башкаруунун бардык деңгээлдеринде баса белгиленет, бирок патенттик активдүүлүгү жогору болгон

[5] Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынына караштуу Федерация Кеңешинин Төрагасынын алдында Интеллектуалдык өнөр жай менчик маселелери боюнча Кеңештин 2024-жылдын 19-февралыдагы чечими // Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынынын Федерация Кеңеши: сайт. URL: http://council.gov.ru/media/files/pcMSOMljwEJLNmHKbq15mAWeCJmXmA1A.pdf(кайрылуу датасы: 21.05.2023).

[6] Тармактар аралык баланс (англ. intersectoral balance) – экономиканын моделинин бир түрү, анда эл чарбасындагы ар түрдүү табигый жана нарктык байланыштар таблица түрүндө көрсөтүлөт. Тармактар аралык балансты талдоонун аркасында тармактык бөлүштүрүүдө жалпы коомдук продуктуну түзүп, колдонуу процессинин ар тараптуу мүнөздөмөсүн алууга болот. Аймактар аралык баланс бир тармактагы продукция өндүрүшү менен бардык тармактардын ошол өндүрүштү камсыздоо үчүн жумшалган чыгымдарынын жана пайдалануусунун байланыштарын чагылдырат. Акча жана табигый формада түзүлөт / Большая российская энциклопедия: сайт. URL: https://bigenc.ru/c/mezhotraslevoi-balans-d711cb(кайрылуу датасы: 25.06.2024).

[7] «Калмацкий, М. Россияда мамлекеттин санариптик трансформациясы боюнча улуттук долбоор ишке киргизилүүдө / М. Калмацкий, Узбекова // Российская газета: сайт. URL: https://rg.ru/2024/05/21/kakie-nashi-kody.html(кайрылуу датасы: 21.05.2024)

[8] Макиенко, С. А. «Солидардык экономика деген эмне?» // Проза. ру: портал. URL: https://proza.ru/2023/08/18/6779(кайрылуу датасы: 25.05.2023).

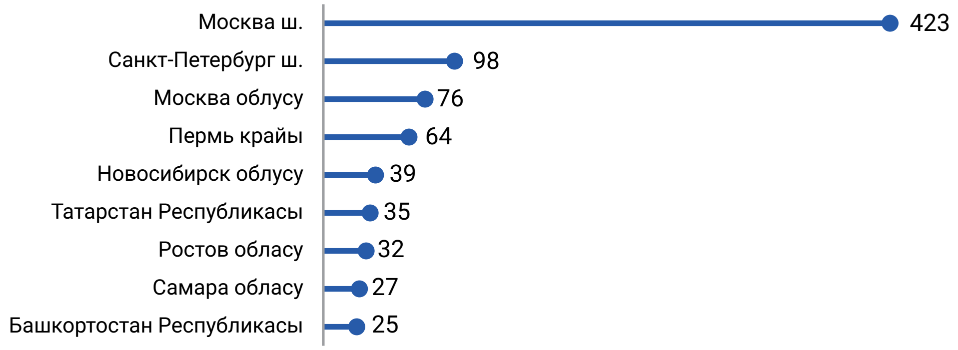

1-сүрөт.
2022-жылга лицензиялык келишим боюнча ойлоп табууларга жана пайдалуу моделдерге өзгөчө укуктарды тескөөлөрдүн саны (берүүчү тарап)

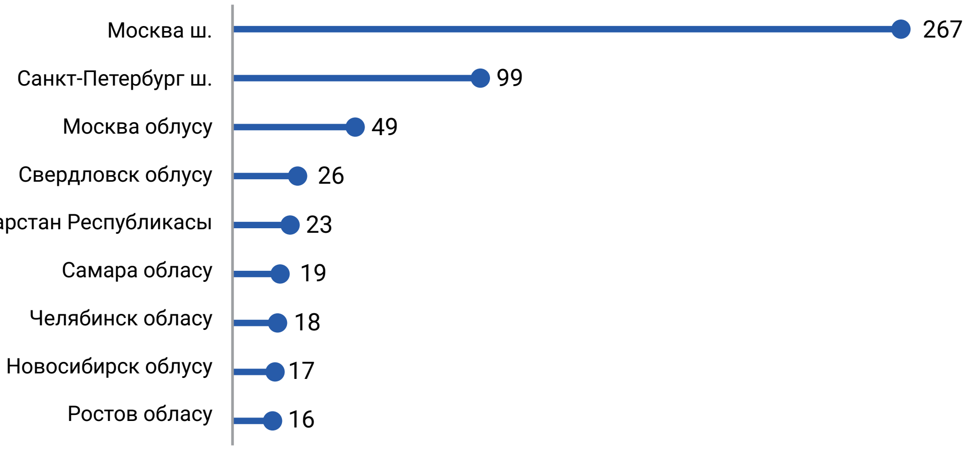

2-сүрөт.
2022-жылга карата ажыратуу келишими боюнча ойлоп табууларга жана пайдалуу моделдерге өзгөчө укуктарды тескөөлөрдүн саны (өткөрүп берүүчү тарап)

аймактарда да ИИН боюнча укуктарды берүү статистикасы азырынча төмөн бойдон калууда.

2022-жылы лицензиялык келишим боюнча ойлоп табууларга жана пайдалуу моделдерге өзгөчө укуктарды берүү саны боюнча лидер аймактардын маалыматы 1-сүрөттө көрсөтүлгөн9[9].

Үч лидер аймакка адаттагыдай киргендер: чоң айырма менен Москва (423 бирдик), андан кийин Санкт-Петербург (98 бирдик) жана Москва облусу (76 бирдик). Пермь крайындагы өзгөчө укуктарды берүү саны лидерлердин көрсөткүчүнө жакын (64 бирдик), андан кийин башка аймактарда укуктарды берүү саны кескин төмөндөйт. Ошентип, калган аймактарда лицензиялык келишим боюнча өзгөчө укуктарды берүү саны орточо эсеп менен 25 бирдиктен 40 бирдикке чейин.

Аймактар – 2022-жылга карата өзгөчө укуктарды ажыратуу жөнүндө макулдашуунун алкагында ойлоп табууларга жана пайдалуу моделдерге өзгөчө укуктарды тескөөлөрдүн саны боюнча лидер болуп саналган региондор төмөндөгүдөй бөлүштүрүлгөн (2-сүрөт) 10[10].

Ойлоп табууларга жана пайдалуу моделдерге өзгөчө укуктарды ажыратуу жөнүндө келишим боюнча өзгөчө укуктарды тескөөнүн көлөмү лицензиялык келишим боюнча тескөөлөрдүн көлөмүнөн дээрлик эки эсеге аз. Лидерлер катары мурдагыдай эле Москва (267 бирдик), Санкт-Петербург (99 бирдик) жана Москва облусу (49 бирдик) бойдон калууда. Калган каралып жаткан аймактар 2022-жылы орточо эсеп менен 16дан 26га чейин укуктарды берүү каттаган.

Ал тургай лидер аймактарда да интеллектуалдык укуктарды тескөө көрсөткүчтөрүнүн төмөн деңгээлиин-теллектуалдык менчик укуктарын берүү боюнча активдүү рыноктун жоктугун көрсөтүп турат.

2024-жылдын 21-майында РФ субъекттери менен интеллектуалдык менчикти башкаруу маселелери боюнча селектордук жыйын өтүп, анда аймактар интеллектуалдык

[9] 9 Интеллектуалдык менчик экономикасындагы структуралык өзгөрүүлөр: НИР боюнча отчет (жыйынтыктоочу) // Өнөр жай менчигинин федералдык институту; жет. А. В. Суконкин, М. 2023 г. – 561 с. – НИР 1-ЭП-2023–561с.

[10] 10 Ошол эле жерде

менчикти башкаруунун мыкты тажрыйбалары менен алмашышты. Иш-чаранын уюштуруучулары Россиянын Экономикалык өнүктүрүү министрлиги жана Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат (Роспатент) болду11[11].

Албетте, бул абдан пайдалуу практика, бирок алдыңкы аймактардын жетишкендиктерине гана эмес, интеллектуалдык менчикти башкаруу чөйрөсүндөгү көйгөйлөргө жана аларды чечүү жолдоруна да көбүрөөк көңүл бурса жакшы болмок.

Корутунду

Төмөнкү тыянактарды чыгаргым келет.

Биринчиден, ар кайсы аймактарда интеллектуалдык менчикти башкаруу маселелерин чечүүдө алардын өнүгүү өзгөчөлүктөрүн эске алганда бирдиктүү ыкмалар болушу мүмкүн эмес.

Экинчиден, интеллектуалдык менчикти өнүктүрүүгө жооптуу адамдар гана эмес, аймактагы губернаторлор да интеллектуалдык менчик рыногунун түзүлүшү жөнүндө ишенимдүү маалыматты үзгүлтүксүз алып турушу жана бул көрсөткүчтөр үчүн Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигине жооптуу болушу абдан маанилүү. Бул, албетте, интеллектуалдык менчикти башкаруунун жалпы улуттук өнүгүшүнө оң таасирин тийгизет.

Үчүнчүдөн, аймакта интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын өнүктүрүү стратегиясын түзүү методологиялык жактан тармактар аралык балансты түзүүгө жана солидардык экономиканы түзүү принциптерине негизделиши керек. Кийинчерээк сунушталган ыкмалардын натыйжалуулугун баалоо үчүн кеминде беш жылдык мезгилде илимий изилдөө жүргүзүү абдан орундуу деп эсептейм.

Төртүнчүдөн, аймактарда интеллектуалдык менчикти башкаруу ыкмаларынын натыйжалуулугун так түшүнүү максатында башкаруу ыкмаларын аймактын экономикасынын өзгөчөлүктөрү менен байланыштыруу боюнча терең илимий изилдөө жүргүзүү зарыл.

Бирок, эң башкысы, эгерде аймактарда интеллектуалдык менчикти башкарууда жаңы методологиялык ыкмаларды колдонуу мыйзам менен бекитилбесе жана интеллектуалдык менчикти өнүктүрүүгө жооптуу кадрлар тиешелүү методологиялык даярдыктан өтпөсө, бул ыкмаларды колдонуу практикалык ишке ашырылбайт.

Интеллектуалдык менчикти өнүктүрүүнүн индикативдик баалоо системалары өз маанисин жоготпойт, бирок алар технологияларды өткөрүп берүү процесстерин көбүрөөк чагылдырууга тийиш.

Учурда «Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүү Стратегиясын иштеп чыгуу жана түзөтүү эрежелерине, ошондой эле Стратегияны ишке ашырууну көзөмөлдөө эрежелерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн Токтомунун долбоору тууралуу коомдук талкуу болду12[12].

Бул токтомго ылайык, илимий-технологиялык өнүгүү чөйрөсүндө мамлекеттик саясаттын чараларынын жана инструменттеринин натыйжалуулугунун көрсөткүчтөрүнүн тизмеси негизги илимий-технологиялык технологияларды түзүү жана колдонуу көрсөткүчтөрүн камтышы керек. Алардын арасында: ата мекендик илимий-технологиялык технологияларды колдонуу менен өндүрүлгөн продукцияны ишке ашыруудан бюджетке түшкөн салык түшүүлөрүнүн көлөмү; ата мекендик илимий-технологиялык продукцияны ишке ашыруунун көлөмү менен биринчи кезекте достук мамилеси жок чет өлкөлөрдөн келген окшош чет өлкөлүк продукцияны сатып алуу көлөмүнүн катышы; ички дүң продукцияда жогорку технологиялуу жана илимий-технологиялык тармактардын продукциясынын үлүшү.

Адабияттардын тизмеси

1. Бывшев, В. И. Оценка развития сферы интеллектуальной собственности в регионах Российской Федерации и формирование методологических подходов / В. И. Бывшев, И. В. Писарев, Д. В. Губенко // Управление наукой и наукометрия. – 2023. – Т. 18, № 1. – С. 30–62. – DOI: https://doi.org/10.33873/2686–6706.2023.18–1.30–62.
2. Александрова, А. В. Метод портфолио в оценке процессов управления интеллектуальной собственностью на уровне региона / А. В. Александрова // Управление наукой и наукометрия. – 2022. – Т. 17, № 3. – С. 309–328. – DOI 10.33873/2686–6706.2022.17–3.309–328.
3. Зубов, Ю. С. Роспатент в управлении региональным развитием в парадигме развития сферы интеллектуальной собственности / Ю. С. Зубов, О. П. Неретин // Управление наукой и наукометрия. – 2022. – Т. 17, № 1. – С. 67–81. – DOI 10.33873/2686–6706.2022.17–1.67–81.
4. Рейтинг как инструмент оценки инновационной и патентной активности региона (на примере Воронежской области) / М. Г. Иванова [и др.] // Регион: системы, экономика, управление. – 2020. – № 3. – С. 83–90.
5. Лепехин, В. А. «Солидарная экономика» как новый способ производства / В. А. Лепехин, С. А. Беляков, В. В. Лепехин // М.: Концептуал, 2022. – 330 с. – ISBN 978–5–907771–39–0.
6. Лепехин, В. Солидарная экономика: ценности, а не прибыль / В. Лепехин, И. Мухина // Яндекс:

[11] 11 Федералдык интеллектуалдык менчик кызматы: расмий сайт URL: https://rospatent.gov.ru/ru/news/rospatent-21052024 (кайрылуу датасы: 20.05.2024).

[12] 12 «Россия Федерациясынын илимий-технологиялык өнүгүү Стратегиясын иштеп чыгуу жана түзөтүү эрежелерине, ошондой эле Стратегияны ишке ашырууну көзөмөлдөө эрежелерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн Токтомунун долбоору URL: https://regulation.gov.ru/Regulation/Npa/PublicView?npaID=147673 (кайрылуу датасы: 25.06.2024).

сайт. – URL: https://dzen.ru/video/watch/62f53d3358c83462e42397df?ysclid=m0c7i7ss4b140416248 (кайрылуу датасы: 25.05.2024).
7. Леонтьев, В. В. Межотраслевая экономика / перевод с английского: предисловие и научный редактор А. Г Гранберг. – Москва: Экономика, 1997. – 479 с.
8. Зубов, Ю. С. Содействие формированию технологического суверенитета России – ключевая задача Роспатента / Ю. С. Зубов // ФӨМИ жарчысы. – 2022. – Т. 1, № 1. – С. 10–15.
9. Неретин, О. П. Интеллектуальная собственность в регионах / О. П. Неретин // Вестник национального бюро экспертизы интеллектуальной собственности: сайт. – URL: https://national-expertise.ru/blog/regional-ip/?ysclid=lyd2rjm58733145911 (кайрылуу датасы: 25.05.2024).
10. Вопросы коммерциализации в сфере интеллектуальной собственности в Российской Федерации. – М.: Издание Государственной Думы, 2022. – 112 с.
11. Козловская, О. В. Анализ состояния сферы интеллектуальной собственности в регионах России / О. В. Козловская, Е. Н. Акерман, Ю. С. Бурец // ЭКО. – 2015. – № 6 (492). – С. 75–92.

Автор тууралуу маалымат

Марина Германовна Иванова, Социология илиминин доктору, ФГБУ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» илимий-окутуу борборунун башкы илимий кызматкери (Москва, Бережковская жээк жолу., 30, 1-корп.); egor8199@mail.ru

References

1. Byvshev, V. I., Pisarev, I. V. and Gubenko, D. V. (2023) "Evaluation of the Development of the Intellectual Property Field in the Russian Federation's Regions and Methodological Approaches", *Science Governance and Scientometrics*, vol. 18, no 1, pp.30-62. DOI: https://doi.org/10.33873/2686–6706.2023.18–1.30-62.
2. Aleksandrova, A. V. (2022), "Portfolio Method in the Evaluation of Intellectual Property Management Processes at the Regional Level", *Science Governance and Scientometrics*, vol. 17, no 3, pp. 309-328. DOI 10.33873/2686–6706.2022.17–3.309-328.
3. Zubov, Yu. S. and Neretin, O. P. (2022), "Rospatent in the Management of Regional Development in the Development Paradigm of the Intellectual Property Area", *Science Governance and Scientometrics*, vol. 17, no 1, pp. 67-81. DOI 10.33873/2686–6706.2022.17–1.67-81.
4. Ivanova, M. G., Aleksandrova, A. V., Anikeeva, M. Yu. and Aleksandrov, Yu. D. (2020), "Rating tools as means for assessing innovative and Patent activity in a region (on the Voronezh region example)", *Region: sistemy, ekonomika, upravlenie*, no 3, pp. 83–90.
5. Lepehin, V. A., Beliakov, S. A. and Lepehin, V. V. (2022), "*Solidarnaya ekonomika" kak novyj sposob proizvodstva* ["Solidary economy" as a new way of production], Konceptual, Moscow, Russia.
6. Lepehin, V. and Muhina, I. (2022) "Solidary economy: values, not profits", availiable at: https://dzen.ru/video/watch/62f53d3358c83462e42397df?ysclid=m0c7i7ss4b140416248 (Accessed 25 May 2024).
7. Leontiev, V.V. (1997), *Mezhotraslevaya ekonomika* [Intersectoral Economics], Translated by Granberg, A.G., Ekonomika, Moscow, Russia.
8. Zubov, Yu. S. (2022), "Promoting the formation of Rrussia's technological sovereignty is a key task of Rospatent", *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no 1, pp. 10–15.
9. Neretin, O. P. (2022), "Intellectual property in regions of Russia", available at: https://national-expertise.ru/blog/regional-ip/?ysclid=lyd2rjm58733145911 (Accessed 25 May 2024).
10. Voprosy kommercializacii v sfere intellektual'noj sobstvennosti v Rossijskoj Federacii [Issues of commercialization in the field of intellectual property in the Russian Federation] (2022), Izdanie Gosudarstvennoj Dumy, Moscow, Russia.
11. Kozlovskaja, O. V., Akerman Ye. N. and Burets, Yu. S. (2015). "Analysis of the state of intellectual property in the regions of Russia", *ECO*, no 6 (492). pp. 75–92.

Information about the author

Marina G. Ivanova, Dr. Sci. (Sociology), Leading researcher at Research and Education Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); egor8199@mail.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 04.06.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 22.08.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 27.07.2024-жылы кабыл алынган

3. ИШ-ЧАРАЛАР

Илимий макала Original article

УДК 347.779.1:608.4

Патенттик бюллетендин «Окуу иштери боюнча Комитеттин жарчысы» биринчи санынын чыккандыгынын 100 жылдыгына карата.

Анатолий Петрович Колесников
Федералдык өнөр жай менчик институту
vptb@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: Комподизанын «Ойлоп табуулар боюнча комитеттин кабарчысы» аттуу биринчи расмий басылмасы 1924-жылдын ноябрында жарык көргөн. Бул басылмада биздин өлкөдө катталган бардык өнөр жай менчик объекттери жөнүндө маалыматтар үзгүлтүксүз жарыялана баштаган. Бул ата мекендик патенттик документтерди жарыялоо тутумунда жаңы этапты белгилеп, ата мекендик ойлоп табуучулуктун тарыхындагы маанилүү окуя болуп калды. Публикациянын актуалдуулугу патенттик маалыматтын эң жаңы иштеп чыгуулар жана инновациялар жөнүндө билимдин эң натыйжалуу булагы катары ролун жана маанисин жакшыраак түшүнүүгө жардам бере тургандыгында аныкталат. Бул иште объектти пайда болгон учурдан тартып изилдөөгө жана анын өнүгүү процессин көзөмөлдөөгө мүмкүндүк берген тарыхый-укуктук изилдөө ыкмасы колдонулган. Макалада автордун архивдик материалдарды жана документтерди, мыйзамдык жана нормативдик актыларды жана ойлоп табуулар жөнүндө маалымат жарыяланган ар кандай мезгилдүү басылмаларды изилдөөлөрүнө негизделген оригиналдуу материал камтылган. 1814-жылдан 1924-жылга чейин патенттик маалыматтын жана ойлоп табуулар жөнүндө маалыматтарды жарыялоонун тарыхы чагылдырылган. Бирдиктүү басылманын пайда болушуна өбөлгө түзгөн шарттар каралып, «Вестник» журналында жарыяланган маалыматтардын мазмуну, түзүмү жана курамы талданган.
Негизги сөздөр: «Ойлоп табуулар боюнча комитеттин кабарчысы», патенттик бюллетень, маалыматтык басылмалар, ойлоп табууларга берилген артыкчылыктар, фабрикалык сүрөттөр жана моделдер, товардык белгилер, өнөр жай үлгүлөрү.
Шилтеме кылуу үчүн: Колесников, А. П. К 100-летию выхода первого номера Патентного бюллетеня «Вестника Комитета по делам изобретений» / А. П. Колесников // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 300–305.

To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin “Inventions Committee Herald”

Anatolii P. Kolesnikov
Federal Institute of Industrial Property
vptb@rupto.ru

Abstract: the release of the first official publication of the “Inventions Committee Herald” in November 1924, in which information about all industrial property objects registered in our country was published on a regular basis, marked a new stage in the domestic patent documentation publishing system development and became an important milestone in the domestic invention history. The relevance of this article is determined by the fact that it can contribute to a better understanding of the role and significance of patent information as the most effective source of knowledge about the latest developments and innovations. The historical and legal research method was used for this article, allowing to study the object from the moment of its appearance and to trace the process of its development. The article is based on the author’s study of archival materials and documents, on the author’s research of legislative and regulatory acts and various periodicals, in which information about inventions was published. Patent information development and inventions information publication history from 1814 to 1924 is highlighted. The prerequisites contributing to the unified publication emergence are considered, the content, structure and composition of information published in the “Herald” are analyzed.

© Колесников А. П., 2024

Keywords: “Inventions Committee Herald”, patent gazette, information publications, privileges for inventions, factory drawings and models, trademarks, designs.
For citation: Kolesnikov, A. P. To the 100th anniversary of the first issue of the patent bulletin “Inventions Committee Herald” // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 3 (9). P. 300–305.

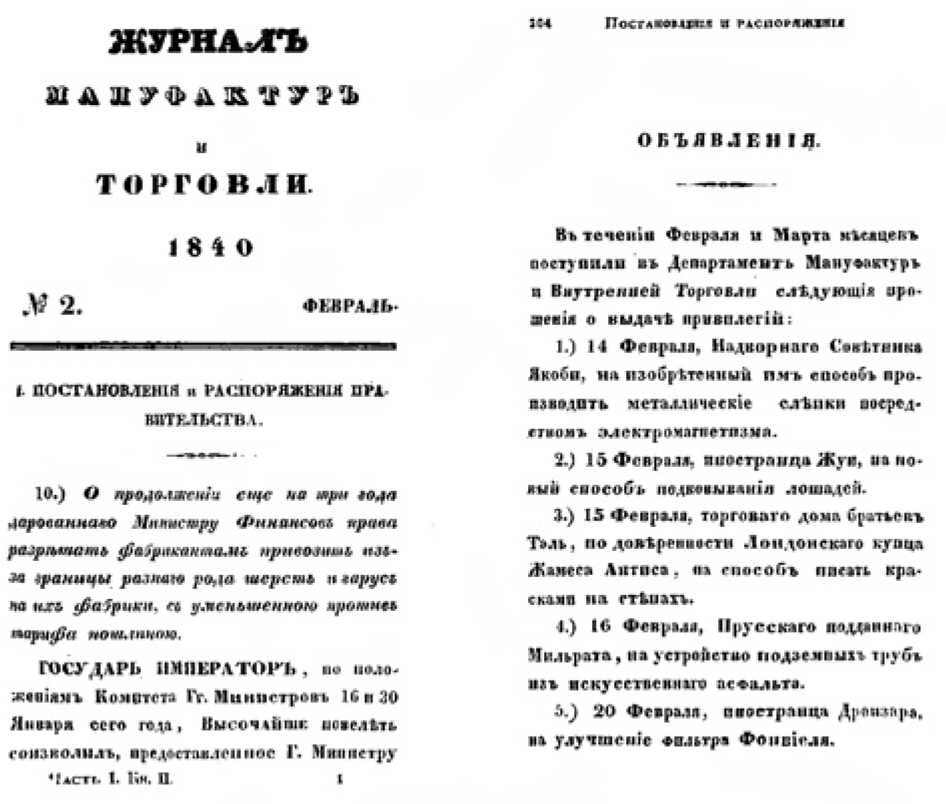
ЖУРНАЛЪ
МАНУФАКТУРЪ
и
ТОРГОВЛИ.
1840
№ 2. ФЕВРАЛЬ.

I. ПОСТАНОВЛЕНIЯ и РАСПОРЯЖЕНIЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА.

10.) *О продолженiи еще на три года дарованнаго Министру Финансовъ права разрѣшать фабрикантамъ привозить изъ-за границы разнаго рода шерсть и гарусъ на ихъ фабрики, съ уменьшенною противъ тарифа пошлиною.*

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, по положенiямъ Комитета Гг. Министровъ 16 и 30 Января сего года, Высочайше повелѣть соизволилъ, предоставленное Г. Министру

Часть I. Кн. II. 1

204 Постановленiя и распоряженiя

ОБЪЯВЛЕНIЯ.

Въ теченiи Февраля и Марта мѣсяцевъ поступили въ Департаментъ Мануфактуръ и Внутренней Торговли слѣдующiя прошенiя о выдачѣ привилегiй:

1.) 14 Февраля, Надворнаго Совѣтника Якоби, на изобрѣтенный имъ способъ производить металлическiе слѣпки посредствомъ электромагнетизма.

2.) 15 Февраля, иностранца Жуи, на новый способъ подковыванiя лошадей.

3.) 15 Февраля, торговаго дома братьевъ Тэль, по довѣренности Лондонскаго купца Жамеса Антиса, на способъ писать красками на стѣнахъ.

4.) 16 Февраля, Прусскаго подданнаго Мильрата, на устройство подземныхъ трубъ изъ искусственнаго асфальта.

5.) 20 Февраля, иностранца Дрензара, на улучшенiе фильтра Фонвiеля.

1-сүрөт.
Артыкчылыктарды берүү өтүнүчтөрү боюнча кулактандырууларды жарыялоо.

1896-жылга чейин Россия империясында өнөр жай менчигин коргоо маселелери ар кандай ведомстволорго: Ички иштер министрлигине, Каржы министрлигине, Мамлекеттик мүлк министрлигине тиешелүү болгон. Россия империясында ойлоп табууларга артыкчылыктарды берүү 1812-жылы «Өнөр жана кол өнөрчүлүктөгү ар кандай ойлоп табуулар жана ачылыштар боюнча артыкчылыктар жөнүндөгү» Манифесттин кабыл алынышы менен башталган[1]. 1814-жылдын 19-октябрында бекитилген Мамлекеттик кеңештин «Ар кандай ойлоп табуулар боюнча берилген артыкчылыктарды жарыялоо жөнүндөгү»[2] пикири боюнча ойлоп табууларга артыкчылыктарды берүү жөнүндө учурдагы маалымат «Санкт-Петербург ведомостторунда» жана «Москва ведомостторунда» жарыяланган. Кээ бир артыкчылыктардын толук тексти Ички иштер министрлиги тарабынан өзүнчө брошюралар түрүндө чыгарылган. 1822-жылдан тартып ойлоп табууларга артыкчылыктар Каржы министрлиги тарабынан бериле баштаган, ага Ички иштер министрлигинен Мануфактура жана ички соода департаменти өткөрүлүп берилген. 1825-жылдан тартып артыкчылыктар бул министрлик тарабынан чыгарылган «Мануфактура жана соода журналына»[3] (1-сүрөттү караңыз) жарыяланган.

Бул журнал ойлоп табуулар боюнча артыкчылыктарга патенттик иш кагаздарынын бардык негизги этаптары боюнча маалыматтарды жарыялоо менен расмий бюллетендин негизги өзгөчөлүктөрүнө ээ боло баштаган. Белгилей кетчү нерсе, бул Каржы министрлиги тарабынан берилген ойлоп табуулар боюнча артыкчылыктарга гана тиешелүү болгон.

[1] 17.06.1812-жылдагы «Өнөр жай жана кол өнөрчүлүк тармагындагы ар кандай ойлоп табуулар жана ачылыштар боюнча артыкчылыктар жөнүндө» манифест» // Россия империясынын мыйзамдарынын толук жыйнагы (1812–1815). 1830. Т.XXXII. № 25143. С. 355–356.

[2] 1814-жылдын 19-октябрындагы «Ар кандай ойлоп табуулар боюнча берилген артыкчылыктарды жарыялоо жөнүндө» Мамлекеттик Кеңештин пикири // Россия империясынын мыйзамдарынын толук жыйнагы (1812–1815). 1830. Т. XXXII. № 25711. С. 1116–1117.

[3] «Мануфактура жана соода журналы» 1825–1866-жылдары Финансы министрлигинин Мануфактура жана ички соода департаменти тарабынан чыгарылган. В 1861–1863 гг. он назывался «Промышленность. Журнал мануфактур и торговли». 1867-жылдан тартып бул журналдын ордуна «Императордук Орус техникалык коомунун жазуулары» чыгарылган.

> 1896-жылга чейин Россия империясында өнөр жай менчигин коргоо маселелери ар кандай ведомстволорго тиешелүү болгон. 1814-жылдын 19-октябрында бекитилген Мамлекеттик кеңештин «Ар кандай ойлоп табуулар боюнча берилген артыкчылыктарды жарыялоо жөнүндөгү» пикири боюнча ойлоп табууларга артыкчылыктарды берүү жөнүндө учурдагы маалымат «Санкт-Петербург ведомостторунда» жана «Москва ведомостторунда» жарыяланган.

«Мануфактура жана соода журналында» артыкчылыктарга толук тексттер да жарыяланган.

1839–1857-жылдары «Мануфактура жана соода журналына» тиркеме катары «Мануфактура жана тоо-кен заводдорунун кабарлары» гезити чыгарылган.

Бул гезиттин «Илимий кабарлар» бөлүмүндө ойлоп табуулар боюнча рефераттар жарыяланган.

1830-жылы «Россия империясынын 1649-жылдан берки мыйзамдарынын толук жыйнагы» (ПСЗ-1) даярдалып жатканда, ага 1825-жылдын 12-декабрына чейинки мезгилде берилген ойлоп табуулар боюнча бардык артыкчылыктар киргизилген. Кийинчерээк берилген артыкчылыктар боюнча рефераттар ПСЗ-2ге да киргизилген.

1865-жылы мурда жарыяланган ойлоп табуулардын бардык сүрөттөмөлөрү «Россияда берилген артыкчылыктардын жыйнагы» түрүндө чыгарылган. Кийинчерээк (1870, 1875 жана 1879-жылдары) басылмалар 1865-жылдан кийин берилген артыкчылыктардын көрсөткүчтөрү менен толукталган. Жыйнактарга көрсөткүчтөр 1884, 1888, 1897 жана 1903-жылдары да чыгарылган.

1865-жылдан баштап «Каржы, өнөр жай жана соода вестниги» журналы чыга баштаган. «Вестник» журналындагы «Каржы министрлигинин өкмөттүк буйруктарынын көрсөткүчү» бөлүмүндө Соода жана өндүрүш департаментинен артыкчылыктарды берүү боюнча өтүнүчтөрдүн келип түшкөндүгү жөнүндө билдирүүлөр жана арыздар жарыяланган.

Айыл чарба ойлоп табууларына артыкчылыктарды берүү менен Россия империясында Мамлекеттик мүлк министрлиги алектенген. Айыл чарба артыкчылыктары боюнча расмий гезиттерде жана айыл чарба профилиндеги журналдарда жарыяланган.

Медициналык ойлоп табууларга артыкчылыктарды берүү 1822-жылдын 21-мартындагы «Жаңы дары-дармек каражаттары жана алардын сатылышына жана колдонулушуна уруксат берүү жөнүндө» Министрлер комитетинин жобосу менен аныкталган. Дары-дармек Медициналык кеңеш тарабынан бекитилгенден кийин, бул ойлоп табуу жөнүндө жарнамалык маалымат «Московские ведомости» гезитинде, ПСЗ-2 жана «Санкт-Петербургские сенатские ведомости» басылмаларында жарыяланган.

Жогоруда аталган басылмалардан тышкары, ойлоп табуулар жөнүндө маалыматтар «Русское техническое общество» жазмаларында, ошондой эле ар кандай жеке мезгилдүү жана адистештирилген басылмаларда жарыяланган.

Ошентип, 1896-жылга чейин өнөр жай менчиги жөнүндө маалыматты жарыялоо ар кандай министрликтердин «патенттик» мекемелери тарабынан жүргүзүлгөн.

Ойлоп табуулар жөнүндө маалымат жарыяланган көптөгөн басылмалар болгонуна карабастан, бардык өнөр жай менчигинин объектилери жөнүндө маалыматты бириктирген бирдиктүү маалымат басылмасы болгон эмес [1].

Император Николай II 1896-жылдын 20-майында Мамлекеттик кеңештин «Ойлоп табуулар жана жакшыртуулар боюнча артыкчылыктарды жана Соода жана мануфактура департаментиндеги техникалык иштер боюнча комитеттин штаттарын бекитүү жөнүндө» деген Пикирин бекитти[4]. Техникалык иштер боюнча комитеттин түзүлүшү бардык ойлоп табууларга берилген артыкчылыктарды бир мекемеде – Каржы министрлигинде, ал эми 1905-жылдан баштап Соода жана өнөр жай министрлигинде – борборлоштурууга мүмкүндүк берди.

Коргоо күбөлүктөрдү берүү жөнүндө жарыялар «Өкмөттүк жарчы» жана «Каржы, өнөр жай жана соода жарчысы» басылмаларында жарыяланган. Бардык берилген коргоо күбөлүктөрдү (№ 1ден баштап) бирдиктүү номерлөө реестри жүргүзүлгөн.

Каржы министри 1896-жылдын 4-декабрында Өкмөттүк сенатка кайрылган. Өз кайрылуусунда ал бардык берилген артыкчылыктардын толук жана кеңири «жарыяланышы» ай сайын жүргүзүлөрүн билдирген. Басылма Соода жана мануфактура департаменти тарабынан «Россияда берилген артыкчылыктардын жыйнагы» деген аталышта чыгарылат[5].

Жекелештерүү каражаттары (товардык белгилер жана маркалар) жөнүндө маалыматтар 1896-жылдын 26-февралында бекитилгенден кийин гана жарыялана баштаган. Мамлекеттик кеңештин товардык белгилер боюнча эрежелер долбоору боюнча пикирлери. Бул

[4] Жогорку Кеңештин 1896-жылдын 20-майындагы «Ойлоп табуулар жана өркүндөтүүлөр боюнча артыкчылыктар жөнүндө жобону жана Соода жана өндүрүш департаментиндеги Техникалык иштер боюнча комитеттин штаттарын бекитүү жөнүндө» пикири // Россия империясынын толук мыйзамдар жыйнагы (1896). 1899. Т.XVI. № 12965. С. 453–455.

[5] Бардык берилген артыкчылыктар жөнүндө жарыялар Соода жана мануфактура департаментинин ай сайын чыгуучу «Россияда берилген артыкчылыктардын жыйнагы» аттуу басылмасында жарыяланган // Өкмөттүн мыйзамдары жана буйруктары жыйнагы. 1897. № 4. 10-январь. 42-б.

мыйзам актысына ылайык, товардык белгилерди берүү жана алардын аракетин токтотуу жөнүндө маалыматтар «Каржы, өнөр жай жана соода жарчысы» басылмасында жарыяланган.

Фабрикалык сүрөттөрдү жана моделдерди (өнөр жай үлгүлөрүн) коргоо Россия империясында 1864-жылдын 11-июлунда фабрикалык сүрөттөр жана моделдер боюнча менчик укугу жөнүндө жобо кабыл алынгандан кийин ишке ашырылган. Катталган фабрикалык сүрөттөр жана моделдер жөнүндө маалыматтарды жарыялоо каралган эмес.

Октябрь революциясында жеңишке жетип, 1917-жылдын 26-октябрында жаңы өкмөт түзүлгөндөн кийин Өнөр жай бөлүмү Соода жана өнөр жай эл комиссариатынын карамагына өткөрүлгөн. Аны менен бирге Техникалык иштер боюнча комитет да өткөрүлгөн. Революцияга чейин бул комитет ойлоп табууларга арыздарды экспертизадан өткөрүп, артыкчылыктарды берүү менен алектенген.

РСФСР Соода жана өнөр жай эл комиссариатынын токтому менен 1918-жылдын 25-январынан тартып Техникалык иштер боюнча комитет Жогорку эл чарба кеңешинин (ЖЭЧК) карамагына өткөрүлгөн.

1918-жылдын 16-августунда Эл комиссарлар кеңешинин (ЭКК) «Жогорку эл чарба кеңешинин алдында илимий-техникалык бөлүм түзүү жөнүндө» декрети кабыл алынган. Ойлоп табуулар бөлүм, андан кийин ойлоп табуулар боюнча комитет түзүлгөндөн бери чоң иштер аткарылган. Бул иштер ойлоп табуулар боюнча нормативдик актыларды даярдоону камтыган. Атап айтканда, ойлоп табуулар жөнүндө жобо долбоору жана ар кандай көрсөтмөлөр иштелип чыккан.

Ушул убакта эле Комподиз «Комитеттин жарчысын» чыгаруу жана акыркы он жылдыкта пайда болгон бардык баалуу ойлоп табуулар боюнча серептерди түзүү маселесин көтөргөн[6].

1919-жылдын 30-июнунда В. И. Ленин кол койгон «Ойлоп табуулар жөнүндө (жобо)» буйругу ойлоп табуулар боюнча мамилелерди жөнгө салуунун таптакыр жаңы принциптерин белгилеп, ойлоп табууларды коргоонун жаңы формасын киргизген. Декреттин 4-беренеси пайдалуу деп табылган ойлоп табуулардын авторлоруна автордук күбөлүктөрдү берүүнү караган. Бирок Жарандык согуш, кыйроо жана өлкөнүн эл чарбасын тез арада калыбына келтирүү талап кылынгандыктан, ойлоп табуулар боюнча комитет 1918-жылдан 1924-жылдын октябрына чейин бир нече негизги маселелерди чечүүгө көңүл бурган.

жаңылык жана пайдалуулук боюнча арыздарды кароо;

арыз күбөлүктөрүн берүү, пайдалуулук боюнча пикирлер жана каралган жана жактырылган сунуштардын авторлоруна материалдык сыйлык берүү;

ойлоп табууларды өнөр жайга киргизүү [2].

Ойлоп табуулар боюнча комитеттин жалпы көрсөтмөсүнүн 11-пунктунда төмөнкүдөй жазылган: «Комитеттин жарыялоо чечиминен кийин алты жуманын ичинде ойлоп табуулардын сүрөттөмөлөрү бардык зарыл тиркемелер

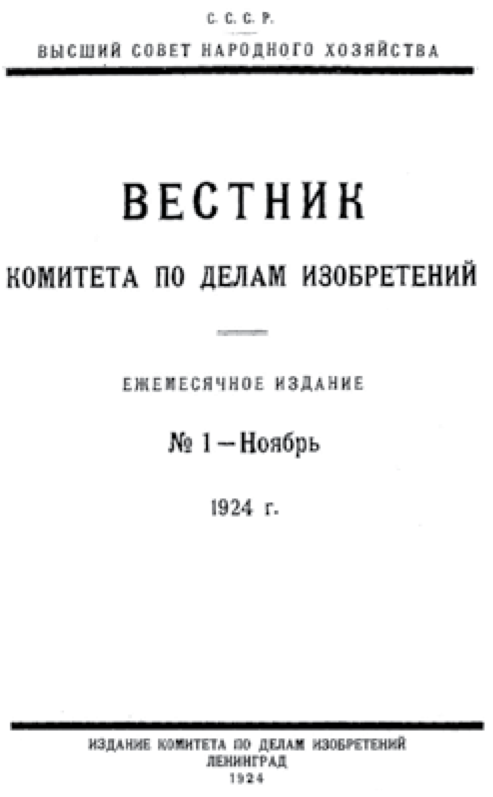
С. С. С. Р.
ВЫСШИЙ СОВЕТ НАРОДНОГО ХОЗЯЙСТВА
ВЕСТНИК
КОМИТЕТА ПО ДЕЛАМ ИЗОБРЕТЕНИЙ
ЕЖЕМЕСЯЧНОЕ ИЗДАНИЕ
№ 1 — Ноябрь
1924 г.
ИЗДАНИЕ КОМИТЕТА ПО ДЕЛАМ ИЗОБРЕТЕНИЙ
ЛЕНИНГРАД
1924

2-сүрөт.
«Комитеттин ойлоп табуулар боюнча кабарчысынын» титулдук барагы

менен бирге кызыкдар адамдарга таанышуу үчүн ойлоп табуулар боюнча комитеттин же анын жергиликтүү органдарынын имаратында коюлушу же берилиши керек».

1920-жылдын 9-декабрында РСФСР ЖЭЧК Жогорку эл чарба кеңеши ойлоп табуулар боюнча комитеттин (Комподиз) биринчи жобосун бекиткен. Комподиздин негизги функцияларынын арасында патенттик маалыматты уюштуруу менен түздөн-түз байланышкан функция болгон. Атап айтканда, бул маанилүү ойлоп табуулар жана жалпы иштин жетишилген натыйжалары жөнүндө маалыматтарды жумушчу массалар арасында кеңири таратууну камтыган.

Башка бөлүмдөр менен катар Комподиздин структурасына ойлоп табууларды таратуу бөлүмү, патенттик архив жана китепкана кирген.

1923-жылдын декабрында «ЦИК жана ВЦИК Жаңылыктарында» 49 ойлоп табуунун арыз материалдарынын коомдук кароого коюлушу жөнүндө маалымат жарыяланган.

Негизинен, бул арыз материалдарын коомдук кароого коюулушунун сынак иретиндеги биринчи эксперименти болгон.

Комподиз тарабынан арыз күбөлүктөрүн берүү жөнүндө жарыяланган эмес. Бул мезгил аралыгында коргоо документтери катары, болгону, 28 убактылуу

[6] ЦГАНХ СССР, Ф. 3429, оп. 60, ед. хр. 25, л. 8.

автордук күбөлүк берилген, алар 1924-жылы патенттер менен алмаштырылган.

1924-жылдын 12-сентябрында ЦИК жана СНК тарабынан «Ойлоп табууларга патент берүү жөнүндө» токтом кабыл алынган[7]. Бул документ өлкөдө түзүлгөн жаңы шарттарга ылайык келген. Атап айтканда, ал жеке, анын ичинде чет элдик капиталды тартуу менен өндүрүштүн өнүгүшүн эске алган. Токтом ишканалардын өз алдынча иш алпаргандыгын жана алардын ортосундагы атаандаштык принциптерин чагылдырган.

1924-жылдын ноябрынан тартып Ойлоп табуулар боюнча комитет «Ойлоп табуулар боюнча комитеттин Кабарчысы» (мындан ары – «Кабарчы») чыгара баштаган (караңыз: сүрөт 2).

1924-жылдын 12-сентябрындагы «Ойлоп табууларга патент берүү жөнүндөгү» токтом бул расмий органда ойлоп табуулар жөнүндө маалыматтарды жарыялоонун көп баскычтуу системасы каралган.

Алдын ала кароо иши жүргүзүлгөндөн кийин ойлоп табуунун авторуна арыз күбөлүгү берилген. 34-беренеде «Арыз күбөлүгүн берүү жөнүндө жарыялоо» аттуу атайын бөлүмдүн «Кабарчыда» болушу каралган. Бул бөлүм «Кабарчынын» биринчи бөлүмү болуп, жарыялоонун биринчи баскычы болгон. Анда төмөнкү маалыматтар камтылган: арыз күбөлүктөрүнүн номерлери (номерлердин өсүү тартибинде), арыз берилген күн, ойлоп табуунун автору жөнүндө маалымат жана ойлоп табуунун аталышы.

> «Ойлоп табуулар боюнча комитеттин кабарчысы» бардык интеллектуалдык менчик объектилерин камтыган расмий басылма, жалгыз патенттик бюллетень, болуп калды. Учурда бюллетень Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматтын (Роспатент) расмий басылмасы болуп саналат.

Жаңылыкты экспертизадан өткөрүү иши аяктагандан кийин, арыз берилген күндөн тартып 18 айдан кечиктирбестен, Комподиз 37-беренеге ылайык, арызды жарыялоо жөнүндө токтом чыгарган. «Кабарчыда» «Патент берүү болжолдонгон арыз күбөлүктөрүн жарыялоо» бөлүмү пайда болгон (бул «Вестниктин» экинчи бөлүмү жана жарыялоонун экинчи баскычы). Ошол эле учурда арыз материалдары жалпы кароого коюлган. Бул бөлүмдө ойлоп табуучу жөнүндө маалымат, арыз күбөлүгүнүн номери, анын берилген күнү жана ойлоп табуунун

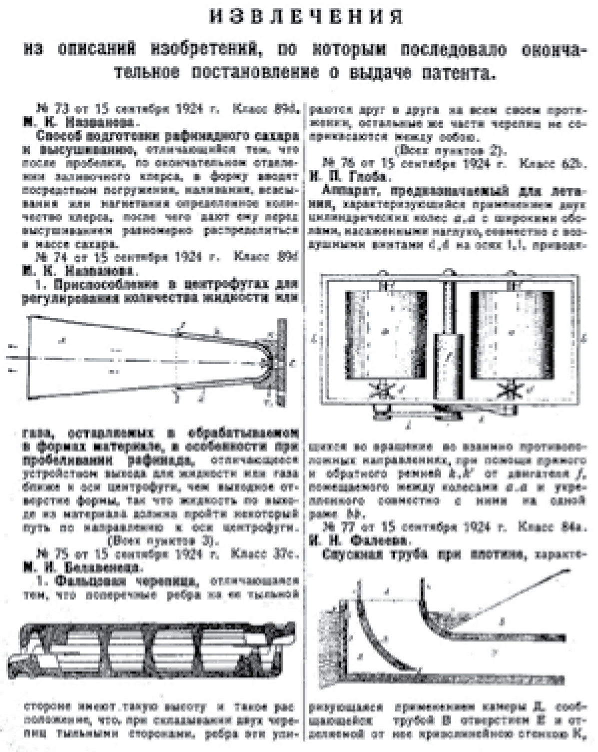
ИЗВЛЕЧЕНИЯ

из описаний изобретений, по которым последовало окончательное постановление о выдаче патента.

№ 73 от 15 сентября 1924 г. Класс 89d.
И. К. Названова.
Способ подготовки рафинадного сахара к высушиванию, отличающийся тем, что после пробелки, по окончательном отделении заливочного клерса, в форму вводят посредством погружения, наливания, всасывания или нагнетания определенное количество клерса, после чего дают ему перед высушиванием равномерно распределиться в массе сахара.

№ 74 от 15 сентября 1924 г. Класс 89d.
И. К. Названова.
1. Приспособление в центрофугах для регулирования количества жидкости или газа, оставляемых в обрабатываемом в формах материале, в особенности при пробеливании рафинада, отличающееся устройством выхода для жидкости или газа ближе к оси центрофуги, чем выходное отверстие формы, так что жидкость по выходе из материала должна пройти некоторый путь по направлению к оси центрофуги.
(Всех пунктов 3).

№ 75 от 15 сентября 1924 г. Класс 37c.
М. И. Белавенец.
1. Фальцовая черепица, отличающаяся тем, что поперечные ребра на ее тыльной стороне имеют такую высоту и такое расположение, что, при складывании двух черепиц тыльными сторонами, ребра эти упираются друг в друга на всем своем протяжении, остальные же части черепиц не соприкасаются между собою.
(Всех пунктов 2).

№ 76 от 15 сентября 1924 г. Класс 62b.
Н. П. Глоба.
Аппарат, предназначаемый для летания, характеризующийся применением двух цилиндрических колес a, a с широкими ободами, насаженными наглухо, совместно с воздушными винтами c, c на осях 1, 1, приводящихся во вращение во взаимно противоположных направлениях, при помощи прямого и обратного ремней k, k' от двигателя f, помещаемого между колесами a, a и укрепленного совместно с ними на одной раме b.

№ 77 от 15 сентября 1924 г. Класс 84a.
И. Н. Фалеева.
Спускная труба при плотине, характеризующаяся применением камеры Д, сообщающейся трубой В отверстием Е и отделяемой от нее криволинейною стенкою К,

3-сүрөт.
«Кабарчынын» төртүнчү бөлүмүндө патент берүү жөнүндө акыркы чечим кабыл алынган ойлоп табуулардын сүрөттөмөлөрүнөн үзүндүлөрдүн жарыялоо үлгүлөрү

аталышы келтирилген. 1925-жылдын № 4 «Кабарчыдан» баштап бул бөлүмдөгү жарыялар арыз күбөлүктөрүнүн номерлери боюнча системалаштырылган.

Эгерде үч айдын ичинде үчүнчү жактар тарабынан патент берүү боюнча каршылыктар түшпөсө, Компoдиз патент берүү жөнүндө чечим кабыл алган. Андан кийин, 40-беренеге ылайык, «Кабарчыда» тиешелүү билдирүү жарыяланган. Ал «Патент берүү жөнүндө акыркы чечим кабыл алынган арыздар жөнүндө жарыялоо» бөлүмүндө жайгаштырылган. Бул бөлүм «Кабарчынын» үчүнчү бөлүмү болуп, жарыялоонун үчүнчү баскычы болгон. Бул бөлүмдүн маалыматтарына төмөнкүлөр кирген: патенттин номери, патенттин берилген күнү, ойлоп табуунун автору жөнүндө маалымат, арыз күбөлүгүнүн номери жана берилген күнү, ойлоп табуунун аталышы.

Расмий түрдө кабыл алынган үч баскычтуу жарыялоо системасына (34, 37, 40-беренелер) кошумча катары «Кабарчыда» «Патент берүү жөнүндө акыркы чечим кабыл алынган ойлоп табуулардын сүрөттөмөлөрүнөн үзүндүлөр» (жарыялоонун төртүнчү баскычы) аттуу төртүнчү бөлүм киргизилген (караңыз: сүрөт 3). Бул бөлүмдө берилген патент боюнча библиографиялык маалыматтардан тышкары, патенттик формула жана ойлоп табуунун чиймеси жайгаштырылган.

1924-жылдын 12-сентябрындагы токтом боюнча № 1 патент А. М. жана К. И. Настюковдорго «Кыйшайган түбү бар күкүрттүү натрийди үзгүлтүксүз алуу үчүн меш» үчүн берилген.

1925-жылдын № 6 «Кабарчыда» баштап берилген патенттерге байланыштуу сот чечимдери жөнүндө жарыялар пайда болгон, ал эми 1925-жылдын № 10 «Кабарчыдан» баштап арыз күбөлүктөрүнүн мөөнөтү аяктагандыгы жөнүндө жарыялар жарыяланган.

«Кабарчы» коргоо объекттери жөнүндө жарыяларды гана эмес, ойлоп табуулар боюнча патенттик иш кагаздарынын бардык баскычтарын (коргоо документтеринин укуктук статусунун өзгөрүшү жөнүндө маалыматтарды кошкондо) бириктирген.

Ойлоп табуулар жөнүндө маалыматтардан тышкары, «Кабарчыда» өнөр жай үлгүлөрүн жана товардык белгилерди каттоо жөнүндө маалыматтар жарыяланган. 1925-жылдын № 8 «Кабарчысында» «Портативдүү центрифугасы бар жашик» аттуу өнөр жай үлгүсүн каттоо жөнүндө биринчи билдирүү (№ 1 күбөлүк) пайда болгон. Бул каттоо М. В. Высоцкийдин атына кылынган [2].

Товардык белгилер боюнча маалыматтарды жарыялоо «Кабарчыда» 1926-жылдын № 8 санынан башталган. Биринчи катталган товардык белги (№ 1 күбөлүк) «Нарзан» этикеткасы болуп, ал Кавказ Минералдык Сууларынын коюу, сатуу жана экспорт боюнча «Кавказминэкспорт» Пятигорск башкармалыгынын атына катталган [3].

Ошентип, «Ойлоп табуулар боюнча комитеттин кабарчысы» бардык интеллектуалдык менчик объектилерин камтыган расмий басылма, жалгыз патенттик бюллетень, болуп калды [4].

Бул басылма өзүнүн бир кылымга созулган тарыхында аталышын, түзүмүн жана жарыяланган маалыматтардын курамын, ведомстволук таандыктыгын бир нече жолу өзгөрткөн. Учурда бюллетень Федералдык интеллектуалдык менчик кызматынын (Роспатент) расмий басылмасы болуп саналат жана Роспатенттин жана ФӨМИнин интернет-порталдарында «Расмий басылмалар» бөлүмүндө жайгаштырылган (https://www1.fips.ru/publication-web/). Бул биздин өлкөдө катталган интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жана жекелештерүү каражаттарынын жыйынтыктары жөнүндө маалыматтын уникалдуу булагы, анын ичинде эң жаңы иштеп чыгуулар боюнча техникалык, укуктук жана экономикалык маалыматтар.

Адабияттардын тизмеси

1. Колесников, А. П. История возникновения и развития отечественной патентной информации / А. П. Колесников, С. И. Никольская. – Москва: ИНИЦ «Патент», 2018. – 460 с.: ил., табл.
2. Колесников, А. П. Архивные документальные материалы по истории изобретательства и патентного дела (1917–1991 гг.): архивные материалы / А. П. Колесников, А. Д. Борский; Федеральная служба по интеллектуальной собственности (Роспатент), Федеральный институт промышленной собственности (ФИПС), Всероссийская патентно-техническая библиотека (ВПТБ). – Москва: ФИПС, 2022. – 179 с.: ил. – Библиогр.: С. 177–178.
3. Клюев, В. Е. Отечественная патентная документация по изобретениям за 1917–1992 гг. / В. Е. Клюев, А. П. Колесников, Г. И. Можаров. – Москва: ИНИЦ «Патент», 2006. – 91 с. – Библиогр.: С. 68–69 (18 назв.).
4. Колесников, А. П. Пособие по работе с официальными патентными бюллетенями / А. П. Колесников. – 4-е изд., испр. и доп. – Москва: ИНИЦ «Патент», 2006. – 126 с.

Автор тууралуу маалымат

Анатолий Петрович Колесников, тарых илимдеринин кандидаты, «Бүткүл россиялык патенттик-техникалык китепкана» борборунун маалымат-библиографиялык бөлүмүнүн башкы библиографы, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчигин коргоо институту» (Москва, Бережковская жээк жолу, 24-үй); vptb@rupto.ru

References

1. Kolesnikov, A. P. and Nikolskaya, S. I. (2018), *Istoriya vozniknoveniya i razvitiya otechestvennoj patentnoj informacii* [History of emergence and development of Russian patent information]. INIC "Patent", Moscow, Russia.
2. Kolesnikov, A. P. and Borskij, A. D. (2022), *Arhivnye dokumentalnye materialy po istorii izobretatelstva i patentnogo dela (1917–1991 gg.): arhivnye materialy* [Archival documentary materials on the history of invention and patent business (1917–1991): archival materials]. Federal Service for Intellectual Property (Rospatent), Federal institute of industrial property, Moscow, Russia.
3. Klujev, V. E., Kolesnikov, A. P. and Mozharov G. I. (2006), *Otechestvennaya patentnaya dokumentaciya po izobreteniyam za 1917–1992 gg.* [Russian patent documentation on inventions for 1917–1992]. INIC "Patent", Moscow, Russia.
4. Kolesnikov, A. P. (2006), *Posobie po rabote s oficialnymi patentnymi byulletenyami* [Handbook on working with official patent bulletins], 4th ed. INIC "Patent", Moscow, Russia.

Anatolii P. Kolesnikov, Candidate Sci. (History), chief bibliographer of the Center "All-Russian Patent and Technical Library" of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); vptb@rupto.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 03.04.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 02.08.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 05.08.2024-жылы кабыл алынган

[7] 1924-жылдын 12-сентябрындагы СССР Союзунун Борбордук аткаруу комитетинин жана Эл комиссарлар кеңешинин «Ойлоп табууларга патент берүү жөнүндө токтомду ишке киргизүү» токтому // 1924-жылдын 19-сентябрындагы СССР Союзунун ЦИК Жаңылыктары № 214.

Роспатент
ФИПС
Эра IP
РОСПАТЕНТТИН XXVIII ЭЛ АРАЛЫК ИЛИМИЙ-ПРАКТИКАЛЫК КОНФЕРЕНЦИЯСЫ
ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК — ИННОВАЦИЯЛЫК ЭКОНОМИКАНЫН НЕГИЗИ: ИЛИМИЙ-ТЕХНОЛОГИЯЛЫК ӨНҮГҮҮНҮН АРТЫКЧЫЛЫГЫ ЖАНА МЕХАНИЗМДЕРИ
2024-жылдын 8-9-октябры
КОНФЕРЕНЦИЯНЫН САЙТЫ
РОСПАТЕНТ

ЭРА IP
РОСПАТЕНТ
ФИПС
ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК РЫНОГУН ӨНҮКТҮРӨБҮЗ
→ 24-АПРЕЛЬ
2025-ЖЫЛ
КОНФЕРЕНЦИЯНЫН САЙТЫ

4. ЖАСАЛМА АКЫЛ

Илимий макала Original article

УДК 330.43

Интеллектуалдык менчикти баалоодо жасалма акылды колдонуу

Виктор Андреевич Клементьев
Общество с ограниченной ответственностью «Форпост Солюшнс»
v.klementev@vorposten.ru

Кыскача мүнөздөмө: Каралып жаткан теманын актуалдуулугу интеллектуалдык менчиктин наркын аныктоонун кыйынчылыгында, анын баасына таасир этүүчү көптөгөн өзгөрүп турган факторлордон улам келип чыгат. Изилдөөнүн максаты интеллектуалдык менчиктин баасына таасир эткен факторлорду автоматташтырылган түрдө талдоо үчүн инструментти алдын ала иштеп чыгуу болуп саналат. Мындан тышкары, бул инструмент жасалма акыл технологияларын колдонуу менен анын баасына баа берүүгөө мүмкүндүк бериши керек. Автор тарабынан баа берүү боюнча учурдагы ыкмалар жана баалоо ишмердүүлүгүндө жасалма акылды колдонуу тажрыйбасы талданган. Изилдөөнүн натыйжасында автор тарабынан рыноктун катышуучуларынын (ыктымалдуу керектөөчүлөрдүн) муктаждыктарына ылайык программалык продуктунун мүмкүн болгон функциялары аныкталган. Өнүктүрүү практикалык багытка ээ жана кеңири аудиториянын колдонушуна арналган.
Негизги сөздөр: интеллектуалдык менчик, баалоо, бааны аныктоо, күрөө, жасалма акыл, программалык камсыздоо.
Шилтеме кылуу: Клементьев, В. А. Интеллектуалдык менчикти баалоодо жасалма интеллектти колдонуу / В. А. Клементьев // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3, № 3 (9). С. 308–312.

Artificial intelligence in intellectual property valuation

Viktor A. Klementev
"Forpost Solutions" Limited Liability Company
v.klementev@vorposten.ru

Abstract: the relevance of the topic under consideration lies in the difficulty of determining the value of intellectual property due to the many changing factors affecting its valuation. The purpose of the study is the preliminary development of a tool that allows to automate the analysis of influencing factors and valuate intellectual property using artificial intelligence. The author analyzed the existing approaches to valuation and the experience of using artificial intelligence in valuation activity. As a result of the conducted research, the author identified the possible functions of the software product in accordance with the needs of market participants (potential consumers). The development has an applied orientation and is intended for use by a wide audience.
Keywords: intellectual property, valuation, cost determination, collateral, artificial intelligence, software.
For citation: Klementev V. A. Artificial Intelligence in Intellectual Property Valuation / V. A. Klementev // Bulletin of FIPS. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). P. 308–312.

Киришүү

Учурда интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди баалоо барган сайын актуалдуу болуп жатат. Бул технологиялардын өнүгүшү жана интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын экономикалык жүгүртүүгө активдүү тартылышы менен шартталган. Баа берүүнүн келечектүү багыттарынын бири – насыялык каржылоону алуу үчүн күрөө катары колдонуу максатында активдердин баасын аныктоо.

Интеллектуалдык менчик укуктарынын күрөөсү менен чакан жана орто бизнес ишканаларын насыялоону өнүктүрүү артыкчылыктуу милдеттердин бири болуп саналат. Бул тапшырма «Чакан жана орто ишкердик жана жеке ишкердик демилгелерин колдоо» деген улуттук долбоордун алкагында каралган[1]. 2023-жылы

[1] Россия Федерациясынын Президентинин алдындагы стратегиялык өнүгүү жана улуттук долбоорлор боюнча Кеңештин Президиуму тарабынан бекитилген (2018-жылдын 24-декабрындагы № 16 протоколу).

© Клементьев В. А., 2024

Москвада пилоттук долбоор башталган. Ал Москва өкмөтүнүн, Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин, Роспатенттин жана Россия Банкынын катышуусу менен ишке ашырылган. Долбоор[2] интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларына жана жекелештерүү каражаттарына өзгөчө укуктарды күрөөгө коюу менен насыя берүү механизмдерин өркүндөтүүгө багытталган. Келечекте пилоттук долбоорду өлкөнүн бардык аймагында жайылтуу ойлонуштурулууда. Мамлекеттик колдоонун аркасында бизнеске интеллектуалдык менчикти каржылоо үчүн колдонууга болгон кызыгууну артты. Бул, өз кезегинде, күрөөгө коюлган объекттин наркын туура аныктоо жана укуктарды тастыктоо боюнча суроолорду жаратты.

Интеллектуалдык менчикке баа берүүнүн колдонуудагы методологиясы

Интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди баалоодо баалоочу ар тараптуу анализ жүргүзүшү керек. Ошондой эле ал активдин наркын «Баалоо ыкмалары жана жол-жоболору (ФСОV)» деген федералдык баалоо стандартына ылайык эсептеп чыгышы керек[3]. Салттуу түрдө баалоочулар эки ыкманы колдонушат: чыгымдык жана кирешелик. Чыгымдык ыкма объектти түзүү менен байланышкан чыгымдарды аныктоого негизделген. Кирешелик ыкма, өз кезегинде, объект алып келиши мүмкүн болгон кирешелерди аныктоого багытталган. Интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди баалоодо салыштырмалуу ыкма адатта негиздүү түрдө колдонулбайт, анткени мындай объекттер оригиналдуулукка ээ жана толук аналогдорго ээ эмес. Материалдык эмес активдерди баалоо ыкмаларын колдонуу боюнча сунушталган тартип бааланган объекттердин түрүнө жараша болот. Көптөгөн баалоочулар өздөрүнүн практикалык ишмердүүлүгүндө таянган бул тартип методикалык сунуштарда келтирилген[4]. Бул сунуштар Россия Федерациясынын Соода-өнөр жай палатасы тарабынан даярдалган. Мындан тышкары, интеллектуалдык менчик объектисинин ар кандай баскычтарында аны баалоо үчүн ар кандай ыкмалар артыкчылыктуу болушу мүмкүн, бул Е. Е. Яскевичем тарабынан талданган [1].

Чыгымдык ыкманы колдонуу материалдык эмес активди түзүүгө кеткен чыгымдар жөнүндө маалыматтар болгондо негиздүү болот, бул акчалай гана эмес, натуралай да чыгымдарды камтыйт. Баалоочу акыркы чыгымдарды акчалай түрдө интерпретациялай алат.

[2] Интеллектуалдык менчикти күрөөгө коюп насыя берүү // Роспатент: сайт. URL: https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/sogl-15062023.pdf (кайрылуу датасы: 01.07.2024).

[3] Россия Федерациясынын Экономикалык өнүктүрүү министрлигинин 2022-жылдын 14-апрелиндеги «Баалоонун федералдык стандарттарын бекитүү жана Россиянын Экономикалык өнүктүрүү министрлигинин федералдык баа берүү стандарттары боюнча айрым буйруктарына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндөгү» № 200 буйругу.

[4] Ишканалардын материалдык эмес активдеринин рыноктук наркын баалоо боюнча методикалык сунуштар // Россия Федерациясынын Соода-өнөр жай палатасы. М., 2003.

Албетте, эгерде уюм материалдык эмес активди түзүүгө кеткен чыгымдарды туура жана толук эсепке алса, баалоо жөнөкөйлөтүлөт, баалоо датасына чыгымдардын наркын көрсөтүү жетиштүү болот. Бирок көпчүлүк россиялык уюмдарда материалдык эмес активдерди түзүүгө кеткен чыгымдарды эсепке алуу тийиштүү түрдө жүргүзүлбөйт, бул чыгымдарды кайра түзүүнү кыйындатат.

Кирешелик ыкманы колдонууда уюмдун болжолдонгон кирешелери жана чыгымдары талданат. Бул көрсөткүчтөр бааланган материалдык эмес активдин келечектеги таасирине, адатта, анын пайдалуу колдонуу мөөнөтүнүн аягына чейин көз каранды. Бирок, божомолдоонун тактыгы көптөгөн таасир эте турган факторлорго көз каранды жана рыноктогу тез өзгөрүп жаткан кырдаалда узак мөөнөттүү мезгил үчүн ар дайым акылга сыярлык боло бербейт.

Активди келечекте экономикалык пайда булагы катары аныктоо анын наркына тиешелүү кирешелер жана чыгымдар таасир этерин билдирери айкын. Бул көрсөткүчтөр, өз кезегинде, көптөгөн ар түрдүү факторлорго көз каранды. «Интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди баалоо деген Федералдык баалоо стандарты (ФСО XI)»[5] баалоочу объекттин наркын аныктоодо талдашы керек болгон тышкы жана ички факторлорду бөлүп көрсөтөт. Бул факторлордун бир бөлүгү акчалай түрдө көрсөтүлөт жана ретроспективдик каржылык отчеттуулук менен байланыштуу. Факторлордун бир бөлүгү рыноктун абалы менен байланыштуу, бул тармактагы жана макроэкономикалык деңгээлдеги кырдаалды мүнөздөйт. Активдин наркына башка факторлор да таасир этиши мүмкүн, мисалы, укук ээси боюнча сот иштеринин маалыматы, интеллектуалдык ишмердүүлүктүн катталган натыйжалары жөнүндө маалымат жана башкалар.

Интеллектуалдык менчиктин жана материалдык эмес активдердин наркына таасир этүүчү факторлорду интуитивдик түрдө байланыштыруу, ошондой эле активдин наркынын бул факторлордон көз карандылыгын формалдаштыруу – татаал милдет. Аны чечүү үчүн адистик билим талап кылынат. Интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди баалоодо маалыматтарды талдоонун сапатын жогорулатуу, автордун пикири боюнча, заманбап маалыматтык технологияларды колдонуу аркылуу мүмкүн. Атап айтканда, бул машиналык окутуу жана жасалма акылды колдонуу аркылуу жетишүүгө болот.

Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму (ДИМУ) анда да да кеңири маселени көтөрөт. Ал ушул макаланын көйгөйлүгүң камтыйт жана чечимдерди кабыл алуу «чөйрөсүн» анализдөөнү өркүндөтүүгө багытталган. Бул чечимдер инновациялык ишмердүүлүк менен байланыштуу, ал интеллектуалдык менчикти түзүү жана жүгүртүү чөйрөсү болуп саналат. ДИМУ мындай анализдин татаалдыгын эске алуу керек болгон көптөгөн

[5] Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин «Интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди баалоо боюнча федералдык стандартты (ФСО XI) бекитүү жөнүндөгү» 2022-жылдын 30-ноябрындагы № 659 буйругу.

факторлордун бар экендиги менен түшүндүрөт. Маалыматтарды анализдөөнүн комплекстүү милдеттерин чечүү үчүн санариптик технологиялардын, анын ичинде жасалма акылдын, божомолдоолордун жана чоң маалыматтардын өнүгүшүнүн маанилүү ролу белгиленет [2].

Баалоодо жасалма акылды колдонуу тажрыйбасын талдоо

Учурда кыймылсыз мүлктүн наркын аныктоодо жасалма акылды колдонуу боюнча белгилүү бир тажрыйба бар. Жасалма акылды колдонуу көйгөйлөрүнө А. С. Смоляк баалоо натыйжаларынын кайра жаралуучулук маселесин киргизет [3]. Нейрондук тармакты үйрөтүү үчүн тандалган үлгү, албетте, баалоо жыйынтыктарына таасир этет. Ошондуктан бир эксперттик коомчулуктан тышкары масштабдоо учурунда башка баалоочулар тарабынан эсептелген баага жакын натыйжаларды алуу олуттуу түрдө өзгөрүшү мүмкүн. Бул көйгөйдү чечүү, автордун пикири боюнча, интеллектуалдык менчикти баалоо натыйжаларын агрегаттоочу уюмдарды тартууда жатат. Мындай уюмдар кеңири тандоону түзө алышат, мисалы, коммерциялык банктар, өнүгүү институттары жана баалоочулардын өзүн-өзү жөнгө салуучу уюмдары.

Башка көйгөйдү чечүү, тандоонун текшилигине байланыштуу, Н. А. Выходцев алдын ала маалыматтарды иштетүүдө көрөт. Бул кайталанган четтөөлөрдү жана толтурулбаган маалыматтарды алып салууну камтыйт. Жогоруда аталган автор машинаны үйрөнүү алгоритмдерин салыштырууга мүмкүндүк берген эсептөөлөрдү да келтирет [4]. В. А. Суворов, жасалма акыл үчүн математикалык моделдерди түзүү маселелерин изилдеп жатып моделдин натыйжалуулугу, өндүрүмдүүлүк жана тактык менен мүнөздөлгөн, маалыматтар топтомунун көлөмүнө жана тандалган өзгөрмөлөргө көз каранды деген жыйынтыкка келген [5]. А. Л. Острикова, турак жай мүлкүн массалык баалоо моделдерин талдап, машиналык окутуу моделдерин колдонуу массалык баалоонун сапатын олуттуу түрдө жогорулатат деген жыйынтыкка келген. Бул салттуу статистикалык моделдерге салыштырмалуу, сызыктуу регрессияга негизделген. Ошол эле учурда изилдөөчүлөр бир эле ыкманы ишке ашыруучу ар кандай техникалык чечимдердин ар кандай өндүрүмдүүлүгүн белгилешет [6]. Автордун пикири боюнча, жасалма акылды колдонуу менен интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди баалоо үчүн моделдер жана алгоритмдер кыймылсыз мүлктү баалоо үчүн колдонулган техникалык чечимдерден олуттуу түрдө айырмаланбайт.

Машиналык окутууда пайда болгон дагы бир маанилүү көйгөй – бул тандоонун көлөмү. А. С. Михайлов окутуу тандоосунун көлөмүн аныктоо ыкмаларын, атап айтканда, жарым-жартылай бөлүү ыкмасын жана жыштык ыкмасын анализдейт [7]. Д. А. Сорокоумова машыгуу бактысынын жетишсиздигине байланыштуу маселесин көтөрөт, андайда жалпылоо катасы (нейрондук тармак жаңы мисалдарда ката кетире баштаганда пайда болгон ката) ашыкча машыгуудан улам тынымсыз көбөйө баштайт [8]. Автор эң жогорку натыйжалуулукка жетүү үчүн окутуу тандоосу көрсөтмөлүү жана ошол эле учурда мүмкүн болушунча минималдуу болушу керек.

С. В. Горев жасалма акылды искусство чыгармаларынын баасын аныктоодо колдонуу тажрыйбасын анализдейт. Ал жасалма акыл сүрөттөрдүн түп нускалыгын аныктоодо сүрөт тартуу техникасын анализдей турганын белгилейт. Ал эми салттуу ыкма микроскопия, рентген технологиясы же инфракызыл рефлектография сыяктуу стандарттык тастыктоо ыкмаларын колдонууну билдирет [9]. Бул жерде автор интеллектуалдык менчиктин жана материалдык эмес активдердин баасы учурда баалоочулар тарабынан каралбаган факторлор менен байланыштуу болушу мүмкүн деген аналогияны көрөт. Бул факторлор чоң маалыматтарды жасалма акыл аркылуу анализдөө учурунда аныкталышы мүмкүн.

Жасалма акылды колдонуу менен ар кандай маалымат системаларында чечимдердин натыйжалуулугу айкын болгонуна карабастан, программалык продуктулардын ишинин натыйжасы ар дайым текшериле бербейт. Мындан тышкары, ал эксперттик адамдын катышуусун толугу менен алмаштыра албайт. Бул маселе мамлекеттик деңгээлде да (буга мисал: Москвада жасалма акыл технологияларын[6] иштеп чыгуу жана ишке киргизүү үчүн зарыл шарттарды түзүү максатында атайын жөнгө салууну орнотуу боюнча эксперимент жүргүзүү), ошондой эле көптөгөн авторлордун изилдөөлөрүндө да чечилет. Мисалы, А. В. Власованын жана И. М. Потапованын макаласында [10]. Бирок экономикалык жана технологиялык өнүгүүнүн азыркы баскычында баалоо иш-чараларына келсек, мындай демилгелер ишке ашырылбай жатат. Россияда интеллектуалдык менчиктин баасын автоматташтырылган түрдө аныктоо боюнча жалпыга жеткиликтүү кызматтар жок. Аз сандагы учурдагы чет элдик чечимдер болжолдуу баа катары сунушталып, кошумча эксперттик текшерүүнү талап кылган алдын ала натыйжа катары колдонулушу мүмкүн[7].

Маалыматтык технологиялардын тез өнүгүшүнө байланыштуу айрым изилдөөчүлөр интеллектуалдык менчик объекттеринин учурдагы классификациясынын актуалдуулугу маселесин көтөрүшөт. Ошондой эле геолокациялык маркер жана интернет-ресурстардагы ачкыч сөздөр сыяктуу жаңы объекттердин түрлөрүн бөлүп көрсөтүү зарылдыгы талкууланууда [11]. Автор бул объекттердин сандык жана сапаттык мүнөздөмөлөрүн анализдөө жана алардын баасын алдын ала баалоо маселеси жасалма акылды колдонуу менен чечилиши мүмкүн деп эсептейт. Бул, өз кезегинде, келечекте мыйзам чыгаруу демилгелери үчүн негиз боло алат.

[6] «Жасалма акыл технологияларын иштеп чыгуу жана ишке киргизүү үчүн зарыл шарттарды түзүү максатында Россия Федерациясынын субъектисинде – федералдык маанидеги шаарда, Москвада, атайын жөнгө салууну орнотуу боюнча эксперимент жүргүзүү жана «Жеке маалыматтар жөнүндө» Федералдык мыйзамдын 6 жана 10-беренелерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндөгү» 2020-жылдын 24-апрелиндеги № 123-ФЗ Федералдык мыйзамы.

[7] Instantly generate a valuation for your intellectual property // Inngot Limited: сайт. URL: https://www.inngot.com/sollomon/ (кайрылуу датасы: 01.07.2024).

Сунушталган чечимдер

Автордун пикири боюнча, жасалма акылды колдонуу тажрыйбасы жана учурдагы эсептөө мүмкүнчүлүктөрү интеллектуалдык менчиктин баасын автоматташтырууга мүмкүндүк берет. Бул жалпыга жеткиликтүү онлайн кызматты түзүү аркылуу ишке ашырылышы мүмкүн.

Айкын көрүнүп тургандай, бул ишкердик чөйрөдө интеллектуалдык менчикти түзүү жана колдонуу популярдуулугун жогорулатууга оң таасирин тийгизиши мүмкүн.

Бул макалада автор сунушталган программалык продуктуну түзүү үчүн колдонулушу мүмкүн болгон техникалык чечимдерди тандоого токтолбойт, бул келечектеги изилдөөлөрдүн милдети болот. Албетте, потенциалдуу колдонуучулар үчүн иштеп чыгуунун жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу үчүн, булуттук эсептөөлөргө негизделген SaaS (англ. Software as a Service – «кызмат катары программалык камсыздоо») моделине токтолуу дурус. Типтүү программалык продуктуну иштеп чыгуу жана ишке киргизүү процесси жалпыга белгилүү SDLC (англ. Software Development Life Cycle – «программалык камсыздоону иштеп чыгуу цикли») модели боюнча ишке ашырылышы мүмкүн. Интеллектуалдык менчикти баалоо үчүн жасалма акылды колдонуу менен байланышкан өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен төмөнкүлөр пландалууда:

Пландоо баскычында нейрондук тармак моделдерин окутуу үчүн дата-сеттерди түзүүгө ресурстарды бөлүүнү караштыруу;

- долбоорлоо баскычында интеллектуалдык менчиктин наркына түз же кыйыр түрдө таасир эте ала турган ар кандай көрсөткүчтөрдүн (факторлордун) максималдуу санын камтыган баштапкы маалыматтардын көлөмүн караштыруу керек.
- иштеп чыгуу жана тестирлөө баскычтарында өндүрүмдүүлүктү жогорулатуу жана керектүү эсептөө кубаттуулуктарын азайтуу үчүн нейрондук тармакты оптималдаштыруу жана кысуу боюнча оптималдуу алгоритмдерди иштеп чыгуу.

Иштеп чыгууну ишке киргизүүдө баалоо жыйынтыктары сунуштоо мүнөзүндө болорун эске алуу керек, анткени мындай чечимдер учурдагы нормативдик-укуктук база менен каралган эмес. Ошондуктан айрым учурларда жасалма акылдын баалоо жыйынтыктарын текшерүү үчүн кесипкөй баалоочуну тартуу талап кылынат (мисалы, сотто наркты негиздөөдө).

Интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди автоматташтырылган баалоо үчүн куралды (программалык продуктуну) түзүү, автордун көз карашы боюнча, рыноктун катышуучулары үчүн төмөнкү милдеттерди чечиши мүмкүн:

Интеллектуалдык менчикке жана материалдык эмес активдерге ээ болгон потенциалдуу колдонуучулардын максаттуу аудиториясын түзүү;

- башкаруучулук чечимдерди кабыл алуу үчүн аналитиканы даярдоо, ишкананын интеллектуалдык менчигин жана материалдык эмес активдерин ички эсепке алууну түзүү;
- интеллектуалдык менчик жана материалдык эмес активдер түрүндөгү күрөө мүлкүн баалоо жана андан кийинки көзөмөлдөө;

Интеллектуалдык менчикке жана материалдык эмес активдерге ээ болгон ишканаларды каржылоо мүмкүнчүлүгү жана (же) колдоо чаралары боюнча скоринг анализи;

- рентабелдүүлүк, активди түзүү чыгымдарынын көлөмү, рыноктук жана баланстык нарктын айырмасы жана башка сапаттык көрсөткүчтөргө жараша топтор боюнча классификациялоо менен интеллектуалдык менчикти жана материалдык эмес активдерди рейтингдөө;
- интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын түзүүгө кеткен чыгымдарды эсепке алуу менен компанияларды колдоого багытталган мамлекеттик каржылоону мониторинг кылуу

Ошентип, сунушталган чечим колдонмо мааниге ээ болуп, колдонуучулардын кеңири аудиториясына талап кылынат.

Корутунду

Жүргүзүлгөн изилдөөнүн натыйжасында автор интеллектуалдык менчик рыногу жалпыга жеткиликтүү жана сапаттуу баалоо куралдарына муктаж экенин аныктады. Интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жана жекелештерүүнүн жыйынтыктарынын массалык мүнөзүн ошондой эле алардын баасына таасир этүүчү көптөгөн факторлорду эске алуу менен автор баалоонун ылдамдыгын жана өндүрүмдүүлүгүн жогорулатуу максатында программалык камсыздоону түзүүнү сунуштады. Бул программалык камсыздоо интеллектуалдык менчиктин баасын аныктоо процессин автоматташтырат жана жасалма акылды колдонот. Сунушталган чечим ишкердик чөйрөсүндө, ошондой эле коммерциялык банктар жана өнүгүү институттары тарабынан талап кылынат.

Адабияттардын тизмеси

1. Яскевич, Е. Е. Практика оценки объектов, связанных с нематериальными факторами воздействия / Е. Е. Яскевич; Е. Е. Яскевич. – Москва: Техносфера, 2012. – 556 с. – ISBN 978–5–94836–315–8.
2. Доклад о положении в области интеллектуальной собственности в мире за 2022 г. Вектор инновационной деятельности // Всемирная организация интеллектуальной собственности: сайт. – URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf (кайрылуу датасы: 01.07.2024).
3. Смоляк, А. С. Искусственный интеллект в массовой и индивидуальной оценке / А. С. Смоляк, Е. И. Нейман // Имущественные отношения в Российской Федерации. – 2020. – № 5 (224). – С. 71–75.
4. Выходцев, Н. А. Использование искусственного интеллекта для оценки стоимости недвижимого имущества / Н. А. Выходцев // Доклады Томского государственного университета систем управления и радиоэлектроники. – 2021. – Т. 24, № 1. – С. 68–72.

5. Суворов, В. А. Оценка стоимости недвижимости с использованием искусственного интеллекта / В. А. Суворов, О. В. Баюк // Science Time. – 2022. – № 10 (106). – С. 12–15.
6. Острикова, А. Л. Инновационные технологии массовой оценки жилой недвижимости / А. Л. Острикова, В. В. Се- лютин // Экология. Экономика. Информатика. Серия: «Системный анализ и моделирование экономических и экологических систем». – 2023. – Т 1, № 8. – С. 147–154.
7. Михайлов, А. С. Методы определения объема обучающей выборки для искусственной нейронной сети / А. С. Михайлов, М. С. Красавина // Информационные технологии и системы 2014 (ИТС 2014): Материалы международной научной конференции, Минск, 29 октября 2014 года. – Минск: Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники, 2014. – С. 106–108.
8. Сорокоумова, Д. А. Построение и обучение нейронной сети для решения задачи распознавания речи / Д. А. Сорокоумова, О. Н. Корелин, А. В. Сорокоумов // Труды НГТУ им. Р Е. Алексеева. – 2015. – № 3 (110). – С. 77–84.
9. Горев, С. В. Исследование методов и алгоритмов искусственного интеллекта при определении стоимости произведений искусства / С. В. Горев // Известия высших учебных заведений. Серия: «Экономика, финансы и управление производством». – 2022. – № 4 (54). – С. 21–28.
10. Власова, А. В. Об аспектах использования искусственного интеллекта в системе управления интеллектуальной собственностью / А. В. Власова, И. М. Потапова // Экономика. Бизнес. Банки. – 2020. – № 12 (50). – С. 88–98.
11. Пшихачев, Ж. Т. Интеллектуальная собственность в контексте оценочной деятельности на современном этапе / Ж. Т. Пшихачев, А. А. Беров, И. З. Натов // Студенческая наука: актуальные вопросы, достижения и инновации: сборник статей VI Международной научно-практической конференции, Пенза, 17 февраля 2022 года. – Пенза: Наука и просвещение (ИП Гуляев Г. Ю.), 2022. – С. 98–100.

Автор тууралуу маалымат

Виктор Андреевич Клементьев, өнөктөш, каржылык жана техникалык консалтинг багытынын жетекчиси «Форпост Солюшнс» жоопкерчилиги чектелген коом (Москва, Колокольников көч., 10, бөлм. 1 (ч)); v.klementev@vorposten.ru

References

1. Yaskevich, E. E. (2012), *“Praktika ocenki objektov, svjazannyh s nematerialnymi faktorami vozdejstvija”, The practice of evaluating objects associated with intangible impact factors*, Technosphere, Moscow, Russia.
2. The official site of the World Intellectual Property Organization (2022), World Intellectual Property Report 2022: The Direction of Innovation, available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944–2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf (Accessed 1 July 2024).
3. Smolyak, A. S. (2020), “Artificial intelligence in mass and individual assessment”, *Property relations in the Russian Federation*, no. 5 (224). pp. 71–75.
4. Vykhodtsev, N. A. (2021), “The use of artificial intelligence to assess the value of real estate”, *Proceedings of TUSUR University*, vol. 24, no. 1. pp. 68–72.
5. Suvorov, V. A. and Bayuk, O. V. (2022), “Valuation of real estate using artificial intelligence”, *Science Time*, no. 10 (106), pp. 12–15.
6. Ostrikova, A. L. and Selyutin, V. V. (2023), “Innovative technologies of mass assessment of residential real estate”, *Ekologiya. Ekonomika. Informatika. Seriya*: “Sistemnyj analiz i modelirovanie ekonomicheskih i ekologicheskih system” [Ecology. Economy. Computer science. Series: “System analysis and modeling of economic and ecological systems”], vol. 1, no. 8, pp. 147–154.
7. Mikhailov, A. S. and Krasavina, M. S. (2014), “Methods for determining the volume of a training sample for an artificial neural network”, *Materialy mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii* [Proceedings of the international scientific conference], *Informacionnye tekhnologii i sistemy 2014 (ITS 2014)* [Information technologies and Systems 2014 (ITS 2014)], Minsk, Belorussia, October 29, 2014, pp. 106–108.
8. Sorokoumova, D. A., Korelin, O. N. and Sorokoumov, A.V. (2015), “Building and training a neural network to solve the problem of speech recognition”, *Proceedings of the R. E. Alekseev NSTU*, no. 3 (110), pp. 77–84.
9. Gorev, S. V. (2022), “Research of methods and algorithms of artificial intelligence in determining the value of works of art”, *News of higher educational institutions.* Series: “Economy, finance and production management”, no. 4 (54), pp. 21–28.
10. Vlasova, A.V. and Potapova, I. M. (2020), “On aspects of the use of artificial intelligence in the intellectual property management system”, *Economy. Business. Banks*, no. 12 (50), pp. 88–98.
11. Pshikhachev, J. T., Berov, A. A. and Natov, I. Z. (2022), “Intellectual property in the context of appraisal activity at the present stage” // *Sbornik statej VI Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoj konferencii* [Collection of articles of the VI International Scientific and Practical Conference], *Student Science: Current Issues, Achievements and Innovations*, Penza, Russia, February 17, 2022. pp. 98–100.

Information about the author

Viktor A. Klementev, Partner; Head of Financial and Technical Consulting, “Forpost Solutions” Limited Liability Company (Moscow, Kolokolnikov lane, 10, room 1 (h)); v.klementev@vorposten.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 09.07.2024-жылы келип түшкөн
Рецензиядан кийин 14.08.2024-жылы кайра иштелип чыккан
Жарыялоо үчүн 15.08.2024-жылы кабыл алынган

5. ЧЕТ ӨЛКӨЛҮ ПАТЕНТТИК МЕКЕМЕЛЕРДИН ЖАҢЫЛЫКТАРЫ

Жаңылыктар жана билдирүүлөр Notes

УДК 347.77:002.2(048)

Чыгыш Азиядагы патенттик ведомстволордун негизги окуяларына сереп

Анастасия Александровна Ломакина
Федералдык өнөр жай менчик институту
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Кыскача мүнөздөмө: 2024-жылдын май айынан июль айына чейинки мезгилде Кытайдын, Тайваньдын, Корея Республикасынын, Япониянын патенттик ведомстволорунун негизги окуялары жөнүндө маалымат. Жаңылыктарды дайджест түрүндө карап чыгуу окурмандарга бул өлкөлөрдүн патенттик ведомстволорунун ишмердүүлүгүндөгү негизги тенденциялар жана интеллектуалдык менчикти сактоо, коргоо жана коммерциялаштыруу практикасынын жакшы мисалдары менен таанышууга мүмкүнчүлүк берет. Ошондой эле интеллектуалдык менчикти коргоо, инновациялык ишмердүүлүк жана сот практикасы боюнча статистикалык маалыматтарды алууга болот.
Негизги сөздөр: дайджест, интеллектуалдык менчик, патенттик ведомство, Кытайдын Улуттук интеллектуалдык менчик башкармалыгы, Түштүк Кореянын интеллектуалдык менчик ведомствосу, Япониянын патенттик ведомствосу, Тайвандын интеллектуалдык менчик ведомствосу.
Шилтеме кылуу үчүн: Ломакина, А. А. Чыгыш Азиядагы патенттик ведомстволордун негизги окуяларына сереп / А. А. Ломакина // ФӨМИ жарчысы. 2024. Т. 3 № 3 (9). С. 314-320.

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasiia A. Lomakina
Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information of patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan, main events for the period of May – July 2024 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law.
Keywords: digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office.
For citation: Lomakina A. A., East Asia intellectual property offices main events review / A. A. Lomakina // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, No. 3 (9). P. 314–320.

Кытай

Боао Азия форумунун жыйынтыктары

Чэнду шаарында Азия шаарларынын жашыл өнүгүүсү жана айыл аймактарын жандандыруу боюнча Боао Азия форумунун (БАФ) биринчи конференциясы өттү. Бул иш-чара Сычуань провинциясынын Элдик өкмөтү жана Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму (ДИМУ) тарабынан биргелешип уюштурулган. Конференцияда Кытайдын Улуттук интеллектуалдык менчик башкармалыгынын (CNIPA) комиссарынын орун басары интеллектуалдык менчик тармагындагы финансылык кызматтар боюнча Кытайдын демилгелерин сунуштады. Ошондой эле интеллектуалдык менчиктин шаарларды өнүктүрүү жана айыл аймактарын жандандыруу ролу жөнүндө айтып берген. Анын айтымында, Кытай өкмөтү интеллектуалдык менчик тармагын каржылоону абдан маанилүү деп эсептейт. Бул саясий стратегияны өркүндөтүү, бизнес инновацияларын колдоо жана ишенимдүү кызмат көрсөтүү

© Ломакина А. А., 2024

экосистемасын түзүү аркылуу ишке ашырылат. Шаарларды өнүктүрүү жана айыл аймактарын жандандыруу үчүн CNIPA жаңы өнүгүү принциптерин киргизүүнү пландаштырууда. Бул коммерциялаштырууну жана жашыл технологияларды колдонууну стимулдаштыруу, интеллектуалдык менчикти коргоону күчөтүү, эл аралык кызматташтыкты кеңейтүү жана ДИМУ жана башка кызыкдар тараптар менен тыгыз кызматташуу аркылуу ишке ашырылат.

Булак:CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.en/art/2024/6/7/ art_1340_192950.html

Эл аралык технология көргөзмөсү

2024-жылдын 12–14-июнунда Шанхай шаарында Эл аралык технологиялар көргөзмөсү (CSITF) өттү. Бул иш-чарада дүйнөнүн 10 өлкөсү жана аймактарынан, ошондой эле Кытайдын 19 провинциясы жана шаарларынан жогорку технологиялуу жана адистештирилген ишканалардын инновациялык жетишкендиктери көрсөтүлдү. Көргөзмөнүн катышуучулары энергетикалык жабдуулар, low-altitude economy[1], чоң эс тутум моделдери жана кызмат көрсөтүү тармагындагы роботтор сыяктуу тармактарга өзгөчө кызыгуу көрсөтүштү. Ошентип, көргөзмөдө электрдик тик учуп-конуу учагы (eVTOL) жана башкарылуучу жогорку кубаттуу F-класстагы газ турбинасы көрсөтүлдү.

> Эл аралык сервис платформасы биринчи жолу көрсөтүлдү. Бул платформа Кытайдын интеллектуалдык менчик операцияларынын жалпыга жеткиликтүү системасынын ажырагыс бөлүгү жана Шанхайдын Технологиялар жана инновациялар борборунун негизги инфраструктурасы болуп саналат.

Эл аралык сервис платформасы биринчи жолу көрсөтүлдү. Бул платформа Кытайдын интеллектуалдык менчик операцияларынын жалпыга жеткиликтүү системасынын ажырагыс бөлүгү жана Шанхайдын Технологиялар жана инновациялар борборунун негизги инфраструктурасы болуп саналат. Платформанын максаты – интеллектуалдык менчик тармагындагы транзакциялар жана операциялар аркылуу технологияларды импорттоону жана экспорттоону стимулдаштыруу. Платформа түзүлгөндөн бери, 2019-жылдан тартып, аны 600дөн ашуун ишкана колдонгон.

[1] Low-altitude economy – бул 1000ден 4000 метрге чейинки бийиктиктеги аба мейкиндигинин ресурстарына таянган жана ар кандай тапшырмаларды аткаруу үчүн жарандык пилоттуу жана пилотсуз учактарды колдонгон комплекстүү экономикалык система.

Анын жардамы менен түзүлгөн келишимдердин жалпы суммасы 20 миллиард юандан ашты.

Көргөзмөдө ошондой эле Пудун жаңы районунун Илим, технология жана экономика боюнча комиссиясы тарабынан ишке киргизилген жана Янцзы дельтасынын инновациялык технологиялар боюнча Шанхай илимий-изилдөө институту тарабынан башкарылган Ачык атаандаштык үчүн мамлекеттик кызматтар платформасы көрүүчүлөрдүн көңүлүн бурду.

Платформа көңүлдү маалыматтык технологиялар, жаңы материалдар жана биомедицина сыяктуу секторлорго бурат. 2024-жылдын июнь айына карата платформанын 1100гө жакын колдонуучусу катталган жана жалпы суммасы 60 миллион юандан ашкан 30га жакын долбоорго кол коюлган.

Булак: CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/6/26/art_2975_193378.html

Кытайда интеллектуалдык менчик тармагындагы таланттуу адистердин саны улам көбөйүүдө!

2023-жылдын аягына карата Кытайда интеллектуалдык менчик тармагындагы таланттуу адистердин саны XIII беш жылдык план аяктаган учурдагы 690 миңден 860 миңге чейин өстү.

CNIPAнын кадрлар менен иштөө башкармалыгынын башкы директору Чжан Чжичэн интеллектуалдык менчик тармагындагы таланттарды өнүктүрүү боюнча XIV беш жылдык планды сунуштады. Бул планда негизги көңүл интеллектуалдык менчик таланттар борборлорунун негизги долбоорлоруна бурулат. Мындай борборлор Пекинде, Шанхайда жана Гуандун – Гонконг – Макао Чоң булуң аймагында түзүлүүдө.

Тунцзи университети (Шанхай) жана Цинхуа университети (Пекин) CNIPA жана Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун (ДИМУ) колдоосу менен интеллектуалдык менчик боюнча магистрдик программаларды кабыл алышты. Ал эми Гуандунда интеллектуалдык менчик боюнча улуттук окуу базасы түзүлдү. Бул жерде административдик персоналды кайра даярдоо жана чоң маалыматтар менен интегралдык микросхемалар жаатында окутуу жүргүзүлөт.

XIV беш жылдык план кабыл алынгандан бери 150дөн ашык сабак өткөрүлдү. Бул сабактар жергиликтүү административдик персоналды кайра даярдоого багытталган. Сабактардын негизги максаты – интеллектуалдык менчик жаатындагы таланттарды даярдоо. Окутуунун негизги темалары чоң маалыматтар жана жасалма акыл болгон.

Кытайдын интеллектуалдык менчик боюнча окуу борбору – интеллектуалдык менчик системасындагы улуттук деңгээлдеги жалгыз окуу жай. Акыркы төрт жылда бул борбор эки миңге жакын катышуучуну окутту. Ошондой эле, 19 түрдүү эл аралык окуу курстарын уюштурду.

Булак: CNIPA: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/7/3/art_2975_193504.html/

Корея Республикасы

KIPO коомчулукту жасалма акча жасоого каршы күрөшкө тартат

Интернетте контрафакттык продукциянын сатылышына каршы күрөшүү максатында Корей интеллектуалдык менчик ведомствосу (KIPO) жаңы стандарттарды киргизди. Бул стандарттар контрафакттык продукцияны көзөмөл кылууга жеке секторду тартуу үчүн сыйлыктарды камтыйт. Жаңы стандарттар контрафакция тууралуу отчеттор үчүн сыйлыктарды белгилейт. Жаңы төлөм стандарттарына ылайык, эгерде бир эле сатуучунун эки же андан көп каналдар аркылуу контрафакттык продукция саткандыгы далилденсе жана контрафактордун жарнамасы бөгөттөлсө, ошондой эле билдирүүлөрдүн бөгөтүлүшү аяктаса, квартал сайын максаттуу төлөм тандалат. Отчет үчүн сыйлык 50 000 вонду түзөт. Бир адамга жылына 250 000 вонго чейин сыйлык берилет. Далил катары скриншоттор колдонулат.

Булак: KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20076&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029

KIPO практикасындагы жаңылыктар

Интеллектуалдык менчик тууралуу жалган маалыматтын таралышына каршы күрөшүү максатында KIPO атайын QR-коддор менен интеллектуалдык менчик объекттерин белгилөө боюнча кампания жүргүзүүдө. Керектөөчү товарды же анын таңгактарын сканерлегенде, ал интеллектуалдык менчик укуктары тууралуу маалымат алат. Бул маалымат Kipris (www.kipris.or.kr) маалымат базасынан алынат. KIPO онлайн жарнамаларда QR-коддорду жайгаштырууну пландаштырууда. Ошондой эле кампаниянын камтуусун кеңейтүүнү көздөп жатат. Бул үчүн китепчелер, социалдык тармактардагы маалымат жана жарнамалык видеороликтер колдонулат. Мындан тышкары, интеллектуалдык менчик тууралуу маалыматты QR-код аркылуу текшерүүгө коомчулукка түрткү берүү максатында 2024-жылдын май айында лотерея өткөрүлгөн. Лотереянын жеңүүчүлөрүнө эстелик сыйлыктар тапшырылган. Интеллектуалдык менчик укуктарын белгилөө керектөөчүлөрдүн продуктыларга болгон ишенимин бекемдейт. Ошондой эле, интеллектуалдык менчик боюнча талаш-тартыштардын алдын алат. Мындан тышкары, керектөөчүлөрдүн интеллектуалдык менчик укуктарын туура белгилөөнүн маанилүүлүгү тууралуу маалымдуулугун жогорулатат.

> KIPO онлайн жарнамаларда QR-коддорду жайгаштырууну колдоону пландаштырууда. Ошондой эле кампаниянын камтуусун кеңейтүүнү көздөп жатат. Бул үчүн китепчелер, социалдык тармактардагы маалымат жана жарнамалык видеороликтер колдонулат.

KIPO технологиялардын агып кетишин алдын алуу үчүн «төрт деңгээлдүү технологияларды коргоо түзүлүшүн» иштеп чыкты. 2024-жылдын 23-апрелиндеги контрразведка жөнүндөгү жобого өзгөртүүлөргө ылайык, KIPO кайрадан контрразведка органы болуп дайындалды. Ведомство Улуттук чалгындоо кызматы, Юстиция министрлиги, Бажы кызматы, Улуттук полиция агенттиги, Жээк күзөтү жана куралдуу күчтөрдүн контрчалгындоо командачылыгы менен кызматташат. Бул кызматташтык өнөр жай чалгынчылыгына каршы күрөшүү максатында жүргүзүлөт.

Акыркы убакта өлкөлөр арасындагы технологиялык гегемония үчүн атаандаштык күчөдү. Натыйжада, корей компанияларынын негизги технологияларын уурдоо аракеттери уланууда. Улуттук чалгындоо кызматынын маалыматы боюнча, 2017–2023-жылдар аралыгында 140 учур технологиялардын агып кетиши аныкталган. Бул учурлардын жалпы чыгымы болжол менен 33 трлн вонду түзгөн.

2024-жылдын 21-августунан тартып коммерциялык сырды бузуу үчүн айып пулдун өлчөмү үч эсе зыяндан беш эсе көбөйтүлдү. Бул дүйнөдөгү эң жогорку деңгээл болуп саналат. Учурда мындай өлчөмдөгү айыпты эреже бузгандар Кытайда гана төлөшүү.

KIPO экинчи аккумуляторлорду экспертизалоо боюнча адистештирилген уюм түзүүнү пландаштырууда. Бул уюмда үч эксперттик бөлүм иштейт. Бул бөлүмдөрдө 83 адам иштейт: 45 KIPO кызматкери жана 38 жалданма эксперт. Бул уюмдун аркасында экспертиза мөөнөттөрү тездетилет деп күтүлүүдө. Ошондой эле экинчи аккумуляторлорго байланыштуу технологияларды коргоону ишенимдүүлүгү жогорулайт. Экинчи аккумуляторлор жаатындагы патенттик арыздарды экспертизалоо мөөнөттөрүн кыскартуу максатында жаңы чаралар киргизилди. Бул чаралар башка өлкөлөрдөн технологиялык артыкчылыкты жогорулатууга багытталган. Экинчи аккумуляторлор боюнча патенттик арыздар үчүн тездетилген экспертиза кызматы киргизилди. Мурда бул кызмат жарым өткөргүчтөр жаатындагы патенттик арыздар үчүн гана жеткиликтүү болчу.

KIPO интеллектуалдык менчик укуктарын туура көрсөтүүнү өз алдынча текшерүү үчүн чек-лист берди. Ошондой эле, интеллектуалдык менчик укуктарын туура эмес көрсөтүү боюнча отчет берүү борбору үчүн колдонмо даярдалды. Бул материалдар рыноктордо, соода бирикмелеринде жана башка жерлерде июлдан тартып таратылат.

KIPO жыл сайын интеллектуалдык менчик укуктарын туура эмес көрсөткөн продуктыларды аныктап, тиешелүү чараларды көрөт. Бирок интернет-дүкөндөрдө сатуучулардын каттоодо интеллектуалдык менчик укуктарын туура көрсөтүү боюнча маалымдуулуктун төмөндүгүнөн улам каталар пайда болууда. Интеллектуалдык менчик укуктарын туура көрсөтүүнү өз алдынча текшерүү үчүн жаңы чек-лист даярдалды. Бул чек-лист сатуучуларга товарга

интеллектуалдык менчик укуктары колдонулганбы же жокпу, алдын ала текшерүүгө жардам берет. Ошондой эле ал укуктук статусун тактоого мүмкүндүк берет (арыз четке кагылганбы, коргоо мөөнөтү бүткөнбү же токтотулганбы). Мындан тышкары, берилген арыздын маалыматтарын тактоого жардам берет.

Интеллектуалдык менчик укуктарын туура эмес көрсөтүү боюнча отчет берүү борбору үчүн колдонмо даярдалды. Бул колдонмо коомчулукка негизги түрлөрү тууралуу маалымат берет. Ошондой эле, ал интеллектуалдык менчик укуктарын туура эмес көрсөтүү боюнча борбордун максаттары жана милдеттери тууралуу маалымат камтыйт.

2024-жылдын 10-июнунда KIPO стандарт жаратуучу патенттерди изилдөө боюнча топ түзүү пландарын жарыялады. Бул топко өнөр жай, илимий чөйрөлөр, илимий-изилдөө институттары жана стандарт жаратуучу патенттерге (SEP) байланыштуу мамлекеттик мекемелердин өкүлдөрү кирет[2]. Топтун максаты – SEP боюнча эксперттер менен патенттерге байланыштуу саясат жана системалар стандарттары жөнүндө маалымат алмашуу. Ошондой эле, тармактагы көйгөйлөрдү талкуулоо жана келечектеги саясат багыттарын талкуулоо. SEP чөйрөсүндөгү өзгөрүүлөргө жооп берүү үчүн «ачык саясатты (башкарууну)» орнотуу. Топтук жолугушууларды жарым жылда бир өткөрүү пландаштырылууда.

Булактар:

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20100&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20107&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20142&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20158&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20138&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029

Жашыл технологиянын патенттерин эми тезирээк алса болот!

KIPO көмүртек чыгарууну азайтууга көмөктөшүүчү жашыл технологиялар боюнча патенттик арыздарды тездетилген тартипте кароо процедурасын ишке киргизди. Бул технологиялар чыгарылган көмүр кычкыл газын кармоо жана транспорттук тармактын инфраструктурасын түзүү, көмүртекти кайра иштетүү жана

> KIPO көмүртек чыгарууну азайтууга көмөктөшүүчү жашыл технологиялар боюнча патенттик арыздарды тездетилген тартипте кароо процедурасын ишке киргизди. Бул технологиялар чыгарылган көмүр кычкыл газын кармоо жана транспорттук тармактын инфраструктурасын түзүү, көмүртекти кайра иштетүү жана байлоо, биокөмүр өндүрүү жана топуракты чачуу менен байланыштуу.

байлоо, биокөмүр өндүрүү жана топуракты чачуу менен байланыштуу.

Бул процедуранын аркасында экологиялык таза технологияларды сертификаттоо же каржылоого арыз берүү чыгымдары азаят деп күтүлүүдө. Ошондой эле бул технологияларды колдонуучулар көбүрөөк пайдалана баштайт.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20124&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029

Өнөр жай менчигине укуктарды диагностикалоо боюнча мекемелерди түзүү жана алардын ишмердүүлүгү жөнүндө жобого өзгөртүүлөр

2024-жылдын 30-майынан тартып, өнөр жай менчик укуктарын диагностикалоо боюнча мекемелерди дайындоо жана иштөө эрежелеринин кайра каралган жоболору күчүнө кирет. Маанилүү өзгөрүүлөрдүн бири – өнөр жай менчик укуктарын комплекстүү изилдөө жана талдоо жүргүзгөн мекеменин статусун алуу талаптарынын жеңилдетилиши болду. Бул мекемелер изилдөө, иштеп чыгуу же коммерциялаштыруу боюнча багыттар жана стратегияларды сунуштайт.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20131&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029

> 2024-жылдын 30-майынан тартып, өнөр жай менчик укуктарын диагностикалоо боюнча мекемелерди дайындоо жана иштөө эрежелеринин кайра каралган жоболору күчүнө кирет. Маанилүү өзгөрүүлөрдүн бири – мындай мекемени статусун алуу талаптарынын жеңилдетилиши болду.

[2] Стандарт жаратуучу патенттер (Standard Essential Patents, SEP) – бул белгилүү бир техникалык стандартты ишке ашыруу жана колдонуу үчүн зарыл болгон ойлоп табууларды коргогон патенттер. Бул стандарттар коопсуздукту камсыз кылуу үчүн талап кылынат. Ошондой эле алар ар кандай компаниялар сунуштаган продуктылар жана кызматтардын функционалдык шайкештигин жана алмаштырылуучулугун камсыз кылат.

Ойлоп табуучулуктун жаңылыктары

2024-жылдын 20–22-июнунда Кёнгидо провинциясынын Коян шаарында KIPO жана Корей аял-ойлоп табуучулар ассоциациясы (KWIA) тарабынан уюштурулган XXIV аялдардын ойлоп табуулары көргөзмөсү өттү. Көргөзмөгө 20 өлкөдөн 400дөн ашык экспонат коюлган.

XVII Кореялык аялдардын ойлоп табууларынын дүйнөлүк сынагында биринчи сыйлык (Гран при) Чунг Юнёнго ыйгарылды. Ал бул сыйлыкты чыпкасыз абаны тазалоо технологиясы үчүн алды. Бул аба тазалагыч центробеждик күч менен сууну берип, абаны майда бөлүктөр менен чачып тазалайт.

Бул ойлоп табуу абаны тазалоо менен гана чектелбестен, көмүртекти да кармай алат. Жогорку жетишкендиктери үчүн сыйланган ойлоп табуулар (Semi Grand Prix) арасында төмөнкүлөр бар: Семируүнүн алдын алуу, абалын жакшыртуу же дарылоо үчүн композиция (Корея), изотоптор менен белгиленген трастузумаб-эмтанзин конъюгаты, аны өндүрүү ыкмасы жана ракка каршы терапияда колдонуу (Польша), сульфиддерди аныктоо үчүн сенсор, анын ичинде сульфиддерди аныктоо ыкмасы жана өндүрүү ыкмасы (Вьетнам).

Көргөзмөнүн ачылыш аземинде ток-шоу болуп өттү. Анда АКШнын Патент жана товардык белгилер бюросунун (USPTO), Япониянын Патенттик ведомствосунун (JPO), Европа Патенттик ведомствосунун (EPO) жана Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун жетекчилери аялдардын ойлоп табуучулук саясатын талкуулашты.

IP5 өлкөлөрүндө (Корея Республикасы, АКШ, Кытай, Европа Биримдиги жана Япония) берилген патенттердин анализинин жыйынтыктары боюнча, микросветодиоддорго (micro LED) патенттердин саны 2013-жылы 540тан 2022-жылы 1045ке чейин өсту. Орточо жылдык өсүү 7,6 % түздү. Корея Республикасы биринчи орунду ээлеп, 1567 патент (23,2 %) алды. Экинчи орунда Япония – 1360 патент (20,1 %). Андан кийин Кытай – 1217 патент (18 %), АКШ – 1080 патент (16 %) жана Европа Биримдиги – 750 патент (11,0 %). Болжолдор боюнча, micro LED рыногу 2027-жылга чейин 580 миллион АКШ долларына чейин өсөт. Орточо жылдык өсүү 136 % түзөт.

Корея Республикасында табигый кырсыктардын алдын алуу үчүн жасалма акыл нерселеринин (AIoT) технологиясы иштелип чыкты. AIoT негизиндеги табигый кырсыктардын алдын алуу боюнча патенттик арыздардын саны 10 жыл ичинде жылына 19,5 % га өсүүдө. Бул технологиялар чоң көлөмдөгү маалыматтарды чогултат (спутник маалыматтары, метеорологиялык маалыматтар, интернет нерселеринин (IoT) датчиктер маалыматтары). Андан кийин жасалма акылдын (ЖИ) жардамы менен зыянды болжолдоп, эвакуация маршруттарын камсыздайт.

> Корея Республикасында табигый кырсыктардын алдын алуу үчүн жасалма акыл нерселеринин (AIoT) технологиясы иштелип чыкты. AIoT негизиндеги табигый кырсыктардын алдын алуу боюнча патенттик арыздардын саны 10 жыл ичинде жылына 19,5% га өсүүдө.

Табигый кырсыктардын түрлөрү боюнча патенттик арыздардын саны төмөнкүдөй бөлүнөт: Геологиялык кырсыктар – 51,4 %, ураган жана суу ташкындары – 23,9 %, метеорологиялык кырсыктар – 17,0 %, деңиз кырсыктары – 7,7 %. Ураган жана суу ташкындары боюнча арыздардын саны эң көп өсүүдө. Орточо жылдык өсүү 28,9 % түзөт.

Дүйнөлүк метеорологиялык уюмдун маалыматы боюнча, Азияда жылуулук тенденциясы дүйнө жүзү боюнча орточо көрсөткүчкө караганда алда канча тезирээк өнүгүүдө3[3]. Мындан тышкары, БУУнун Бедствиялары азайтуу боюнча башкармалыгынын маалыматы боюнча, акыркы 20 жылда селдердин саны 2,3 эсеге көбөйгөн. Күтүлүп жаткан табигый кырсыктардын санынын өсүшүн эсепке алганда, 2023-жылы глобалдык табигый кырсыктарды көзөмөл кылуу үчүн AIoT рыногунун көлөмү 66,8 миллиард долларды түзгөн. Болжолдор боюнча, 2030-жылга чейин бул көрсөткүч 373,2 миллиард долларга жетет 4[4].

Булак:

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20146&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20153&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20075&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20152&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029

KIPO'нун балдар жана жаштар менен иши

2024-жылдын 18-июнунда KIPO «Ныльбом» башталгыч мектебинде ойлоп табууларды окутууну камсыз кылуу боюнча эксперттик консультациялык жыйын өткөрдү. Жыйындын жүрүшүндө өкмөттүн жана жеке сектордун ролу талкууланды. Бул ролдор ойлоп табуулар боюнча атаандаштыкка жөндөмдүү билим берүү программасын иштеп чыгуу жана жайылтуу менен байланыштуу болду. Ошондой эле ойлоп табуулар боюнча педагогикалык кадрларды даярдоо жана аларды натыйжалуу башкаруу маселелери да каралды. Жыйындын катышуучуларынын арасында ойлоп табуулар боюнча мугалимдер жана аймактык билим берүү башкармалыктарынын өкулдөрү бар эле. Балдар арасында ойлоп табуучулук ишмердүүлүктү жайылтуу максатында KIPO Билим берүү министрлиги менен активдүү кызматташууда. Ошондой эле, «Ныльбом» мектебинде ойлоп табуучулук боюнча окутуу программасын иштеп чыгууда.

KIPOнун өнөр жай менчиги саясаты бюросунун директору Мок Сонхонун айтымында, мекеме башталгыч класстын окуучуларына чыгармачылдыкты, сынчыл ой жүгүртүүнү жана командада иштөө көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берет.

2024-жылдын 19-июлунда KIPO ойлоп табуулар жана патент иштери боюнча идеялар менен алмашуу боюнча Улуттук көргөзмө өткөрдү. Бул көргөзмө улук мектептердин жана жогорку окуу жайлардын өкүлдөрү үчүн тажрыйба алмашуу аянтчасы болуп калды. Ошондой эле, ойлоп табуулар жана патент иштери боюнча адистер, мектеп окуучулары жана студенттер катышты. Иш-чаранын жүрүшүндө мыкты ойлоп табууларга сыйлыктар тапшырылды.

Эң мыкты идея деп чоң класстын окуучулары Ким Довон жана Вон Хенсындын долбоору табылды. Бул долбоор унаанын номер белгилерин бузбай алып салуу үчүн түзмөк жаратууга багытталган. Жеңүүчү иштердин авторлору патент агенттиктеринен патенттик арыздарды берүү боюнча консультация жана колдоо ала алышат. Ошондой эле, катышуучу компаниялардан жумушка орношууга жардам жана технологиялар менен соода кылуу боюнча келишимдер сыяктуу кийинки колдоолорду алышат.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20148&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029;

KIPO: сайт. – URL: https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20178&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029

[3] 2023-жылга Азиядагы климаттын абалы жөнүндө отчет // Дүйнөлүк метеорологиялык уюм: сайт. URL: https://wmo.int/ru/news/media-centre/izmenenie-klimata-i-ekstremalnye-pogodnye-yavleniya-silno- udarili-po-azii (кайрылуу датасы: 13.08.2024).

[4] Markets and Markets: сайт. URL: https://www.marketsandmarkets.com(кайрылуу датасы: 13.08.2024).

Япония

Дюссельдорфтогу Япониянын тышкы сооданы өнүктүрүү уюмунун өкүлчүлүгүнө 50 жыл болду.

2024-жылдын 23-майында Япониянын Патенттик ведомствосунун (JPO) комиссарынын орун басары М. Кацура Мюнхенде өткөн конференцияга катышты. Бул конференция Дюссельдорфтогу Япониянын тышкы сооданы өнүктүрүү уюмуна (JETRO) JPO өкүлдөрүн жөнөтүүнүн 50 жылдыгына арналган. Комиссардын орун басары JPOнун жасалма акылга байланыштуу акыркы иштеп чыгуулары жана демилгелери жөнүндө айтып берди. Мындан тышкары, Мюнхендеги Бириккен патент сотунун (UPC) төрагасы М. Зиган бирдиктүү европалык патент системасынын учурдагы абалы жөнүндө баяндама окуду.

Европага жасаган сапарын пайдаланып, М. Кацура Германиянын Патенттер жана товардык белгилер боюнча ведомствосуна (DPMA) жана Европа патенттик ведомствосуна (ЕПВ) да барды.

2024-жылдын 24-майында Парижде JPOнун комиссарынын орун басары Франциянын Улуттук өнөр жай менчиги институту (INPI) уюштурган семинарга да катышты. 2024-жылы Viva Technology конференциясында, дүйнөдөгү эң ири технологиялык иш-чаралардын биринде, ал INPIнин экономикалык иш-аракеттер боюнча директору Ф. – К. де Бофорт жана Франциянын Япониядагы элчилигинин экономикалык маселелер боюнча кеңешчиси (Япония – Корея аймактык экономикалык департаментинин башчысы) Р. Келлер менен жолугушту. Алар стартаптарды колдоо чараларын жана Япония менен Франциянын интеллектуалдык менчик жаатындагы кызматташуусун талкуулашты. Ошондой эле, ал Station F стартап кампусуна барды.

Булак:

JPO: сайт. – URL: https://www.jpo.go.jp/e/news/ugoki/202406/2024060501.html

Тайвань (КНР)

TIPO бизнес коомчулугуна соода сырларын коргоого жардам берет

Тайваньдын интеллектуалдык менчик ведомствосу (TIPO) ишканаларга коммерциялык сырды коргоо механизмдерин түзүүгө жардам берет. Илимий чөйрөлөр менен өнөр жайдын кызматташтыгынын алкагында алынган изилдөө жана иштеп чыгуу жыйынтыктары да коммерциялык сыр катары каралышы мүмкүн.

Академиялык жана изилдөө мекемелеринин ортосундагы маалымат алмашуу маданиятын жана мындай маалымат алмашуунун масштабын эске алуу менен, TIPO академиялык жана изилдөө мекемелеринде коммерциялык сырды коргоо боюнча 13 практикалык стратегияны камтыган, мекеменин ички маданиятына ылайык башкаруу ыкмасын акырындык менен киргизүү боюнча практикалык сунуштарды жарыялады. Коммерциялык сырды коргоо боюнча ишенимдүү тармакты түзүү өлкө боюнча академиялык чөйрөлөрдүн жана өнөр жайдын өнүгүшүнө өбөлгө түзөт.

Булак:

TIPO: сайт. – URL: https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282–942705–87982–2.html

Өнөр жай үлгүлөрүн коргоого көмөктөшүү

Жаш дизайнерлердин YODEX көргөзмөсүнө катышуучулардын, студенттердин жана кесипкөйлөрдүн, өнөр жай үлгүлөрүн коргоо жана дизайнердик иштерди патенттөө боюнча маалымдуулугун жогорулатуу максатында TIPO «Taiwan Patent Go» стендин ачты. Бул жерде өнөр жай үлгүлөрүнө патент алуу боюнча акысыз консультация алууга мүмкүн болду.

Стенд көргөзмөнүн борбордук пункттарынын бири болуп калды. Анын конокторунун арасында вице-министр Чин Чан Лиен (өнөр жайды өнүктүрүү башкармалыгынын мурдагы башкы директору) жана Тайвань дизайн изилдөө институтунун (TDRI) жетекчилери бар эле.

Булак:

TIPO: сайт. – URL: https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282–962725–2b1a5–2.html

> 2024-жылдын 1-майында TIPO товардык белгилер боюнча укуктарды тез арада алууга муктаж болгон арыз ээлери үчүн ыкчам экспертиза процедурасын ишке киргизди. Экспертизанын тездетилген механизми «Товардык белгилер жөнүндө» мыйзамга акыркы өзгөртүүлөр менен киргизилген.

TIPO практикасындагы жаңылыктар

2024-жылдын 1-майында TIPO товардык белгилер боюнча укуктарды тез арада алууга муктаж болгон арыз ээлери үчүн ыкчам экспертиза процедурасын ишке киргизди. Ыкчам экспертиза механизми «Товардык белгилер жөнүндө» мыйзамга киргизилген акыркы өзгөртүүлөр менен киргизилген. Бул өзгөртүүлөр «колдонуучу төлөйт» принцибин тең салмактоого жана товардык белгилер боюнча кадимки арыздарды экспертизалоодогу кечигүүлөрдү болтурбоого мүмкүндүк берет. Процедураны колдонуу үчүн, арыз ээлери шашылыш зарылчылыкты далилдеп, тиешелүү төлөмдү төлөшү керек. Биринчи билдирүү арыз ээси арыз тапшыргандан кийин эки айдын ичинде жөнөтүлөт. Бирок эгерде экспертиза жүргүзүү учурунда оңдоолорду киргизүү же экспертизаны токтотуу жөнүндө билдирүү жөнөтүлсө, тездетилген экспертизанын натыйжалуулугу төмөндөшү мүмкүн.

Патентти жараксыз деп табуу иштерин тез жана кесипкөй кароо максатында TIPO патентти жараксыз деп табуу иштерин кароо программасын кайра карап чыкты. Жаңы процедура 2024-жылдын 11-июнунан тарта колдонулат. Өзгөртүүлөр «Административдик процедуралар жөнүндө» мыйзамга да тиешелүү жана кайра каралган процедура келечекте иштерди кароо үчүн негиз болуп кызмат кылат. Негизги өзгөрүүлөр төмөнкүлөрдү камтыйт. Документтин аталышы укуктук стандарттарды сактоо максатында «Патентти жараксыз деп табуу иштерин кароо боюнча нускама» деп өзгөртүлдү. Даярдоо угуу функцияларына эми суроолорду түзүү жана жөнөкөйлөтүү, патентти жараксыз деп табуу ишине өзгөртүүлөрдү киргизүүнү талап кылган суроолорду түшүндүрүү, ошондой эле угууда доогердин жана жоопкердин негизги аргументтерин аныктоо кирет.

Төрага белгиленген тартипте фактылар, мыйзамдар же далилдер боюнча өз көз карашын билдире алат. Угуу эми видеоконференция форматында өткөрүлүшү мүмкүн. Келбей калуунун кесепеттери так аныкталган. Угуу протоколдорунда негизги учурларды кыскача баяндап, аларды аудио же видео жазуулар менен толуктоого болот.

Булак:

TIPO: сайт. – URL: https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282–977427-ab7d8–2.html;

TIPO: сайт. – URL: https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282–977424–5bc86–2.html

Автор тууралуу маалымат

Анастасия Александровна Ломакина, илимий иштердүүлүктү уюштуруу борборунун кенже илимий кызматкери, ФГБУ «Федералдык өнөр жай менчиги институту» (Москва, Бережковская жээк жолу., 30, 1-к.); anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); anastasiia.lomakina@rupto.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.
The author declares no conflict of interests.

Редакцияга 26.08.2024-жылы келип түшкөн
Жарыялоо үчүн 27.08.2024-жылы кабыл алынган

6. КИТЕП ТЕКЧЕСИ

Монографиянын жарыясы | Monograph announcement

«Евразия аймагындагы өнөр жай менчигинин чөйрөсүндө заманбап жалпы маалыматтык-эксперттик мейкиндикти түзүүнүн негиздери»

Авторлор: Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина
Басма: «Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун» басмасы

Review of the monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina
Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

Монографияда дүйнөдөгү алдыңкы патенттик ведомстволордун мыйзамдарды шайкештикке келтирүү жана патенттик процедураларды бирдик кылуу жаатындагы өз ара аракеттенүүсүнүн заманбап аспектилери каралат. Эл аралык эмгек бөлүштүрүүгө, атап айтканда, патенттик укук объектилерине арыздарды биргелешип кароо долбоорлоруна өзгөчө көңүл бурулган. Ошондой эле башка ведомстволордо алынган издөө жана экспертиза натыйжаларын колдонуу, жалпы маалымат ресурстарын жана IT системаларын түзүү маселелери талданат.

Серептерди түзүүдө Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун жана Евразия патенттик ведомстосунун адистеринин тажрыйбасы жана билими колдонулган.

Негизги эксперттик-уюштуруучулук жана маалыматтык өз ара аракеттенүү программалары дүйнөдөгү алдыңкы беш патенттик ведомствонун арасында сүрөттөлгөн. Аларга Европа патенттик ведомствосу, ошондой эле АКШ, Япония, Кытай жана Корея Республикасынын патенттик ведомстволору кирет. Мындан тышкары, Евразия патенттик конвенциясына катышкан өлкөлөрдүн патенттик мыйзамдары жана процедураларынын өзгөчөлүктөрү, ошондой эле маалымат алмашуунун электрондук каражаттары салыштырылган. Евразия аймагында жалпы эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүү боюнча сунуштар берилген.

Бул иш Евразия аймагында ойлоп табуулар жана өнөр жай үлгүлөрү боюнча арыздар боюнча коргоо документтерин алуу өзгөчөлүктөрүнө кызыккан адистер үчүн арналган.

© Федералдык өнөр жай менчигинин институту, 2024

Рецензия | Review

И. Е. Ильина тарабынан жазылган «Евразия аймагында өнөр жай менчиги жаатындагы заманбап бирдиктүү эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүүнүн негиздери» аттуу монографияга рецензия.

Авторлор: Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина

Ирина Евгеньевна Ильина,

экономикалык илимдеринин доктору, доцент, Россия илимий-изилдөө институтунун илимий-техникалык багытындагы экономика, саясат жана укук боюнча директору

Review of the monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina

Irina E. Ilyina

Doctor of Economics, associate professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field

Монографиялык изилдөөнүн темасы актуалдуу, анткени эл аралык деңгээлде патенттик коргоо берүү боюнча шайкеш келтирилген ыкмалар жок. Мындан тышкары, регионалдык жана улуттук патенттик системалар патенттик иш кагаздарын жүргүзүү маселелеринде макулдашылган эмес.

Иште ар кайсы өлкөлөрдүн патенттик ведомстволорунун өз ара аракеттенүүсүнүн өнүгүү тенденцияларынын майда-чүйдөсүнө чейин сүрөттөлүшү жана талдоосу берилген. Өнөр жай менчиги жаатындагы мыйзамдарды шайкеш келтирүү, патенттик процедураларды бирдиктүү кылуу долбоорлору, ошондой эле патенттик экспертиза жүргүзүүдө эл аралык эмгек бөлүштүрүү камтылат. Дүйнөлүк тажрыйбаны анализдөөнүн негизинде Евразия аймагында бирдиктүү заманбап эксперттик-маалыматтык патенттик мейкиндикти түзүү боюнча сунуштар берилген.

Каралган маселелер патенттик маалымат чөйрөсүндө чоң мааниге ээ, анткени анын көлөмү тынымсыз өсүүдө. Бул патенттик ведомстволордун кызматташтыгынын натыйжалуулугун жогорулатууну жана бирдиктүү патенттик-маалыматтык мейкиндикти түзүүнү талап кылат. Изилдөөнүн максаттары жана милдеттери, маалыматты сактоо жана берүү системаларын санариптештирүү, ошондой эле Евразия аймагында маалымат алмашуунун толуктугу жана коопсуздугун камсыз кылуу боюнча так жана толук белгиленген. Монографиянын авторлору колдонгон маалыматтарды иштетүү жана талдоо ыкмалары заманбап жана жүргүзүлгөн изилдөөгө ылайыктуу.

Евразия аймагында жалпы эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүү Евразия патенттик конвенциясына катышкан өлкөлөрдүн ведомстволоруна берилген ойлоп табуулар боюнча арыздарды экспертизалоодо методикалык ыкмаларды жана процедураларды шайкеш келтирүү, ошондой эле бул чөйрөдөгү мыкты тажрыйбаларды ал-машуунун негизин түзөт. Бул программаны ишке ашыруу ведомстволор үчүн да, арыз ээлери үчүн да пайдалуу. Алар аймактагы өлкөлөрдө кошумча төлөмдөрсүз тез арада коргоо алууга мүмкүнчүлүк алышат.

Евразия аймагында аутсорсингди колдонуу боюнча сунуш ишке ашырылуу баскычында турат. Иште сертификатталган институттар жана илимий борборлордун

© Ильина И. Е., 2024

катышуусу менен ойлоп табууларды кеңейтилген маалыматтык издөө жана патенттик жөндөмдүүлүгүн баалоо боюнча пилоттук программа сүрөттөлгөн.

Бул программанын максаты – Евразия патенттик ведомствосу менен Евразия патенттик конвенциясына (ЕАПК) катышкан мамлекеттердин алдыңкы илимий жана билим берүү уюмдарынын ортосундагы эксперттик өз ара аракеттенүүнү кеңейтүү. Программа ошондой эле Евразия аймагынын илимий-техникалык потенциалын ойлоп табуулардын патенттик жөндөмдүүлүгүн баалоодо колдонууга багытталган. Программаны ишке ашыруунун күтүлгөн натыйжалары Евразия патенттеринин сапатын жана ишенимдүүлүгүн жогорулатуу болуп саналат. Бул тиешелүү уюмдардын жогорку компетенциясы тастыкталган илим жана техника тармагындагы тар профилдүү адистерди тартуу аркылуу ишке ашырылат. Мындан тышкары, ЕАПКга катышкан мамлекеттердин улуттук тилдериндеги булактарды маалыматтык издөө чөйрөсүнө киргизүү пландалууда.

Монографиянын артыкчылыктарынын бири – патенттик процедуралардын өзгөчөлүктөрү жана арыздарды экспертизалоо баскычтарынын майда-баратына чейин сүрөттөлүшү. Бул «ЕАПВ жана УПВ эксперттеринин ойлоп табууларга укуктук коргоо берүү боюнча ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана технологиялык негиздерин салыштырмалуу талдоо» бөлүмүндө берилген. Кызматташууну өнүктүрүү боюнча ишенимдүү, актуалдуу жана практикалык жактан колдонууга ылайыктуу деп акыркы жыйынтык саналат. Бул кызматташтык үч багыт боюнча өнүгүшү керек: патенттик мыйзамдарды гармонизациялоо, ар кандай ведомстволордун эксперттеринин өз ара аракеттенүүсү, жалпы маалымат базаларын жана иш кагаздарын жүргүзүү системаларын түзүү.

Иштин «ЕАПВга мүчө өлкөлөрдө өнөр жай үлгүсүнө патент алуу» бөлүмүндө өнөр жай үлгүсүнө патент берүү боюнча негизги маселелердин нормативдик-укуктук жөнгө салынышы сүрөттөлгөн. Ошондой эле өзгөчөлүктөрдү эске алуу менен Россияда, Евразия патенттик ведомствосунда, Казакстан, Беларусь, Армения, Кыргызстан, Азербайжан, Тажикстан жана Түркмөнстан республикаларында өнөр жай үлгүсүнө арызды кароо процедуралары каралат. Баяндонун логикасы ар кандай мамлекеттердин мыйзамдарындагы айрым маселелердин укуктук жөнгө салынышындагы айырмачылыктарды ырааттуу көрсөтүүгө багытталган.

Монографиянын кийинки бөлүмүндө Роспатенттин жана Евразия патенттик ведомствосунун эксперттеринин өнөр жай үлгүлөрүнө укуктук коргоо берүү боюнча ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана технологиялык негиздеринин салыштырмалуу анализи, ошондой эле алардын өз ара аракеттенүүсү, жеке ведомство деңгээлинде жана ведомстволор аралык кызматташтык алкагында көрсөтүлгөн. Бөлүмдө Роспатент тарабынан улуттук жана евразиялык өнөр жай үлгүлөрүнө берилген арыздар боюнча иш кагаздарын жүргүзүү процедуралары сүрөттөлгөн. Ошондой эле Роспатентке евразиялык арыздарды электрондук түрдө берүү үчүн электрондук кызматты иштеп чыгуу боюнча сунуштар берилген, бул орус арыз берүүчүлөрүнө мындай арыздарды электрондук түрдө берүүгө мүмкүндүк берет. Андан тышкары, Роспатентте евразиялык арыздар боюнча кагазсыз иш кагаздарын жүргүзүүнүн автоматташтырылган системасын түзүү боюнча сунуштар каралат. Авторлор эксперттик өз ара аракеттенүү үчүн бирдиктүү евразиялык мейкиндик түзүү мүмкүнчүлүгү жөнүндө жыйынтык чыгарышты, анткени ар кандай ведомстволордо экспертизадан өткөрүүнүн негизги этаптары көптөгөн жалпы жоболорго ээ. Бирок, иштин мындан ары өнүгүшүндө эске алуу керек болгон айырмачылыктар да бар.

Өнөр жай үлгүлөрү боюнча маалымат издөө үчүн жасалма акыл каражаттарын активдүү колдонуу акылга сыярлык деген сунуш актуалдуу, анткени бул технологиялар маалымат издөө үчүн эмгек чыгымдарын кыйла азайтууга мүмкүндүк берет.

Ведомстволордун ортосунда, ошондой эле ведомстволор менен аккредитацияланган илимий жана билим берүү уюмдарынын ортосунда документтерди өткөрүп берүү үчүн уюштуруучу практикалык маселелердин арасында купуялуулукту сактоо менен маалымат алмашуунун техникалык көйгөйлөрү камтылат. Ошол эле учурда иште купуялуулукту камсыз кылуу боюнча уюштуруучулук чаралар анчалык кеңири каралган эмес, бирок маалыматтын агып кетишинин көбү адам фактору менен байланыштуу. Иште ар кайсы өлкөлөрдө жайгашкан купуя маалымат алмашуунун катышуучуларынын купуялуулукту камсыз кылуу боюнча милдеттенмелерин бузган учурдагы юридикалык жоопкерчилигин кароо пайдалуу көрүнөт. Ошондой эле жеке маалыматтарды иштеп чыгуучуларга коюлган аймактык мыйзам талаптарына, анын ичинде жабдууларды жана программалык камсыздоону сертификаттоо жана лицензиялоого көңүл буруу зарыл.

Бирдиктүү мейкиндикти түзүү боюнча сунуштарга арналган монографиянын бөлүмүндө ЕАПКга мүчө мамлекеттердин тилдерине патенттик документтердин машиналык жол менен окулуучу толук текстин машиналык котормосун камсыз кылуу зарылдыгы каралат. Бул иштерди пландаштырууда илимий жана техникалык лексиканы машиналык которууда пайда болгон лингвистикалык көйгөйлөрдү, ошондой эле акыркы жылдардагы КМШ өлкөлөрүндөгү тил саясатынын өзгөчөлүктөрүн эске алуу зарыл, бул рецензияланган иште чагылдырылышы керек болчу.

Келтирилген эскертүүлөр иштин илимий маанилүүлүгүн эч кандай төмөндөтпөйт. Жүргүзүлгөн изилдөө уникалдуу жана жогорку илимий деңгээлде аткарылган. Улуттук патенттик ведомстволордун жана Евразия патенттик ведомствосунун (ЕАПВ) ишинин сапатын жогорулатууга, ошондой эле евразиялык патенттик системанын колдонуучуларынын муктаждыктарын канааттандырууга багытталган биргелешкен маалыматтык жана эксперттик долбоорлорду ишке ашыруу боюнча сунуштар практикалык, актуалдуу жана өз убагында берилген.

Монографиялык изилдөө өзүнүн жаңылыгы жана практикалык маанилүүлүгү менен айырмаланат.

Рецензия Review

Рецензия В. А. Рябоволовдун «Евразия аймагында өнөр жай менчигинин тармагында заманбап бирдиктүү эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүүнүн негиздери» монографиясына рецензиясы

Авторлор: Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина

Владимир Анатольевич Рябоволов,
юридикалык илимдердин кандидаты, Улуттук интеллектуалдык менчик борборунун башкы директору (Беларусь Республикасы).

Review of the monograph «Fundamentals of the formation of a modern unified expert information space in the field of industrial property in the Eurasian region»

Authors: G. P. Ivliev, A. L. Zhuravlev, D. Yu. Rogozhin, O. N. Darina

Vladimir A. Ryabovolov,
Candidate of Law, Director General of the National Intellectual Property Center (Republic of Belarus)

Дүйнөдөгү алдыңкы патенттик ведомстволордун өз ара аракеттенүүсүнүн алкагында мыйзамдарды шайкеш келтирүү жана патенттик процедураларды бирдиктүү кылуу процесстери патенттик коргоону камсыз кылууда бирдиктүү ыкмаларды колдонууга багытталган. Бул аймактык жана улуттук патенттик системалардын өз ара аракеттенүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен ишке ашырылат.

Авторлор тарабынан жүргүзүлгөн монографиялык изилдөөнүн актуалдуулугу заманбап бирдиктүү эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүү жана иш жүзүндө ишке ашыруу зарылдыгы менен шартталган. Бул мейкиндик патенттерди берүү процедурасын тездетүү, алардын жогорку ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу сыяктуу көптөгөн артыкчылыктарга ээ. Өз кезегинде, бул Евразия аймагында жана анын чегинен тышкары интеллектуалдык менчиктин укуктук корголушун жана коргоосун күчөтүүгө өбөлгө түзөт. Ошондой эле бул интеллектуалдык укуктарды бузуу коркунучтарын азайтууга мүмкүндүк берет. Бул жагынан алганда, патенттик-маалыматтык алмашуу үчүн жалпы мейкиндикти түзүү интеллектуалдык менчик боюнча маалыматка жетүүнү жөнөкөйлөтөт.

Жогорку теориялык деңгээлде аткарылган монография Федералдык өнөр жай менчик институтунун жана Евразия патенттик ведомствосунун адистеринин практикалык тажрыйбасы жана билими менен даярдалган.

Монография сегиз бөлүмдөн турат. Алардын ичинде Евразия аймагынан тышкары патенттик ведомстволордун ортосундагы эксперттик өз ара аракеттенүү тажрыйбасына сереп салынат. Дүйнөдөгү патенттик ведомстволордун патенттик издөө жана экспертиза жаатындагы негизги өз ара аракеттенүү программалары каралат. Евразия аймагындагы улуттук патенттик ведомстволор (УПВ) менен Евразия патенттик ведомствосунун (ЕАПВ) ортосундагы эксперттик өз ара аракеттенүүнүн анализи жүргүзүлгөн. ЕАПВ жана Россия Федерациясынын интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматынын (Роспатент) өнөр жай менчик федералдык институтунун эксперттеринин ойлоп табууларга укуктук коргоо берүү боюнча ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана технологиялык негиздеринин салыштырмалуу анализи жүргүзүлгөн. Евразия патенттик конвенциясына мүчө өлкөлөрдө өнөр жай үлгүсүнө патент алуу өзгөчөлүктөрү изилденген. ЕАПВ жана УПВ эксперттеринин өнөр жай үлгүлөрүнө укуктук коргоо берүү боюнча ишмердүүлүгүнүн уюштуруучулук жана технологиялык негиздеринин салыштырмалуу анализи

© Рябоволов В. А., 2024

жана ведомствонун деңгээлинде жана ведомстволор аралык өз ара аракеттенүү алкагында эксперттердин өз ара аракеттенүүсү жүргүзүлгөн. Ошондой эле ЕАПВ жана УПВ ортосундагы маалыматтык өз ара аракеттенүүнүн учурдагы абалы жана бирдиктүү патенттик маалыматтык байланыш каналын өнүктүрүү механизмдери анализденген.

Монографиянын акыркы бөлүмү Евразия аймагында патенттик-интеграциялык өз ара аракеттенүүнү өнүктүрүү жолундагы артыкчылыктуу иш-аракеттер программасына арналган. Ал Евразия патенттик конвенциясына мүчө мамлекеттерде ойлоп табууларды жана өнөр жай үлгүлөрүн патенттөө процедураларын өзгөртүү боюнча сунуштарды камтыйт. Ошондой эле Евразия патенттик конвенциясына мүчө мамлекеттер үчүн өнөр жай менчик чөйрөсүндө бирдиктүү эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүү үчүн зарыл болгон теориялык-укуктук жана уюштуруучулук негиздерди түзүү каралат.

Бирдиктүү эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүүнү камсыз кылган эки тараптуу жана көп тараптуу келишимдерди даярдоо сүрөттөлөт. ЕАПВ жана УПВ ортосунда тездетилген патенттик иш кагаздарын жүргүзүү жана биргелешкен издөө программаларын ишке киргизүү боюнча сунуштарды камтыйт.

Мындан тышкары, монографияда авторлор ЕАПВ жана УПВ ишинин сапатын жогорулатууга багытталган биргелешкен маалыматтык жана эксперттик долбоорлорду ишке ашырууну сунушташат.

Монография ойлоп табууларга жана өнөр жай үлгүлөрүнө укуктук коргоо берүү максатында чет өлкөлөрдө арыз берүү өзгөчөлүктөрүнө кызыккан адистер үчүн арналган.

Журнал
ФӨМИ жарчысы

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Чыгаруучу редактор:
Елена Геннадиевна Царёва
ФММ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Жоопту катчы:
Анастасия Александровна Ломакина
ФММ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Редактура жана компьютердик текшерүү:
«Группа ПРсБ» ЖЧК:
Эльмира Магомедэминовна Магомедова,
Ольга Юрьевна Вольвачева,
Елена Александровна Горшкова,
Анастасия Сергеевна Поломаренко,
Анастасия Борисовна Долженко

ФӨМИ котормочусу:
Андрей Юрьевич Москаленко
(алдыңкы котормочу)

Сүрөт:
Олеся Анатольевна
жана Дмитрий Владимирович Башаровдор

Басууга кол коюлган күн: 01.10.2024
Формат: 205×290 мм
Басма: толук түстүү (офсет, 4/4)
Тиражы: 500 даана. **Буйрутма:** № 366

Басмакана:
Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме
«Федералдык өнөр жай менчик институту»
125993, Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй,
1-корп.
Г-59, ГСП-3

"Bulletin of Federal Institute of Industrial Property" journal

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Managing editor:
Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor
Anastasia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:
PRCB Group LLC:
Elmira Magomedova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:
Andrey Moscalenko
(Lead Translator)

Photo:
Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 1.10.2024
Format: 205×290 мм
Printing: full-colour (offset ink, 4/4)
500 copies; **Order:** № 366

Printing house:
Federal State Budgetary
Institution "Federal Institute of Industrial Property"
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

УРМАТТУУ ОКУРМАНДАР, «ФӨМИ ЖАРЧЫСЫНА» ЖАЗЫЛУУНУ УНУТПАҢЫЗДАР!

Жазылууга катталган соң, сиз интеллектуалдык менчик боюнча актуалдуу маалыматты жана уникалдуу аналитикалык маалыматтарды дайыма алып тура аласыз.

«РОССИЯ ПОЧТАСЫНЫН» БӨЛҮМҮНДӨ ЖЕ ОНЛАЙН КАТАЛОГДОР АРКЫЛУУ ЖАЗЫЛУУНУ УЗАРТУУГА ЖЕ АНЫ БИРИНЧИ ЖОЛУ КАТТОО БОЛОТ:

- **«Пресса России» www.pressa-rf.ru сайтында Жазылуу индекси — 85599**
- **«Книга-Сервис» агенттиги www.akc.ru сайтында Жазылуу индекси: Е 85599**

ФИПС

FIPS

FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

Интеллектуалдык менчик дүйнөсүндөгү эң актуалдуу жаңылыктар:

ВКонтакт Роспатент

ВКонтакт ФӨМИ